

หนังสือของพ่อค้าดีไทย
สุพรรณบุรี

เสียงชีพ
อยู่เสีย
สิ้น

บ้าน อังคารกรรณ

เสียงพ่อย่าเสียงสั้น

สนับสนุนการจัดทำ E-Book โดย โครงการ Open School Thailand

๔๔ ๘ ๕
ตพมพครงแรก มกราคม ๒๕๑๓

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา นำมาไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

ปวย อิงภากรณ์

สำนักพิมพ์ เกล็ดไทย

พระนกร

หนังสือชุดมหาวิทยาลัยสำหรับชาวบ้าน

- ๑ ปรัชญาการศึกษา ส. ศิวรักษ์
- ๒ วิวัฒนาการของมาร์กซิสม์ น. ขญานันต์
- ๓ กลไกของสังคม พัทธา สายหู
- ๔ คาวทาง ระวี ภาวิไล
- ๕ อุดมการณ์ทางการเมือง ชัยอนันต์ สมทวนิช
- ๖ วิกฤตการณ์ของโลกปัจจุบัน วิชัย ตันศิริ
- ๗ ศาสตร์แห่งรัฐ กมล สมวิเชียร
- ๘ เพื่อนบ้านในแหลมอินโดจีน พันศักดิ์ วิญญรัตน์
- ๙ เรื่องของเงินและธนาคาร วิโรจน์ กลั่นเป่า

หนังสือชุดความรู้ทั่วไป

- ๑ สันติประชาธรรม บัวย อังภากรณ์
- ๒ เศรษฐพอชาตยาสัน บัวย อังภากรณ์
- ๓ ปัญหาและทางออกของประเทศด้อยพัฒนา วิทยากร เขียวกุล
- ๔ ช่วงแห่งการปฏิวัติ ส. ศิวรักษ์

หนังสือชุดตำราเรียน

- ๑ ทฤษฎีการภาษียากร วัชรศักดิ์ ธนะพรพันธุ์

อาจมีการสับเปลี่ยนรายชื่อและอันดับได้

ประกาศของสำนักพิมพ์

เมื่อเริ่มจัดพิมพ์ *สันติประชาธรรม* ของนายป๋วย อึ๊งภากรณ์นั้น เถิดมิกิจจะทำเป็นเล่มเดียว โดยเก็บบทความของท่านในระยะเวลาที่จากประเทศไทยไป มาตีพิมพ์ไว้ให้เป็นเล่ม เจ้าของท่านไม่เชื่อว่าจะมีข้อเขียนอะไรที่น่าสนใจนัก ครั้นเริ่มรวบรวมเข้า กลับเห็นว่าแต่ละเรื่องล้วนน่าอ่าน และทรงคุณค่าประโยชน์อันยากที่จะตัดทิ้งได้ (ทั้ง ๆ ที่กาลเวลาจะล่วงเลยไป จากเมื่อตีพิมพ์ขึ้นครั้งแรกแล้วก็ตาม) จนไม่อาจประมวลไว้ให้หมดในเล่มเดียวได้ จึงต้องขออนุญาตท่านจัดพิมพ์เป็นเล่ม ๒ และนำชื่อจากบทความเรื่องหนึ่งในเล่ม มาเป็นชื่อหนังสือว่า *เสียชีพอย่าเสียสัตย์*

ในเล่มแรก เราได้ข้อเขียนจาก “ศุภรเลิศ” มาเป็นภาคผนวก ท่านองและแนะนำผู้เขียน จันโต ในเล่มนี้ เราก็ได้ข้อเขียนและ ‘ฝีมือ’ ของนายประยูร จรรย์ยาวศ์ มาประกอบรูปเล่มและเนื้อเรื่อง ฉะนั้น ยังบุคคลที่เราเอ่ยนามไว้ให้ปรากฏแล้วแต่ในเล่มแรก ก็คงให้ความอนุเคราะห์เราอยู่เช่นเดิม จึงขอขอบคุณไว้ในที่นี้เป็นที่ยัง โดยเฉพาะเจ้าของเรื่องด้วยแล้ว ท่านมอบต้นฉบับให้โดยไม่คิดค่าลิขสิทธิ์แต่ประการใดด้วยซ้ำ สำนักพิมพ์จะนำต้นฉบับนั้น ๆ ไปทำบุญปั๊ปร้อยอย่างไร ท่านก็อนุญาตให้ทั้งสิ้น นับว่าท่านอุทิศตนอุทิศใจกิจการของสำนักพิมพ์นี้ อย่างยากที่จะหวังได้ในที่ทั้งปวง

สี่มวลงและท่านผู้อ่านต้อนรับเล่มแรกอย่างอุ่นหนาฝาคั่ง จนหนังสือนั้นจำหน่ายหมดลงภายในเวลาไม่ถึงเดือน (จะคงมีอยู่ก็ชนิดปกแข็งจำนวนน้อยเท่านั้น) ถึงผู้ที่ไม่ได้อ่านเล่มนั้น อ่านเล่มนี้อย่างเดียว ก็ย่อมได้ความโดยตลอด เพราะแต่ละ

เรื่องมีความสมบูรณ์อยู่ในตัวเองแล้ว แต่ถ้ามหาชนเรียกร้อง ทางสำนักพิมพ์ก็จะขออนุญาตเจ้าของท่าน นำเล่มแรกมาตีพิมพ์ซ้ำขึ้นอีก สำหรับเล่มนี้ กำหนดวางตลาดในโอกาสที่ท่านผู้เขียนกลับมาประจำอยู่เมืองไทย ในปลายเดือนมกราคม ก็ได้แต่หวังว่า “ศัตรู” ทางการเมืองซึ่งอาจแฝงมาในรูปของมิตร คงไม่เป็นอุปสรรค จนทำให้ท่านต้องนิราศร้างไปจากบ้านเกิดเมืองนอนอีก

หนังสือของสำนักพิมพ์นี้ มีบางคนบ่นว่าแพง บ้างก็ท้าวว่าสำนักพิมพ์นี้มีทุนหนา หลังจากจากต่างประเทศ จึงใคร่ขอชี้แจงว่า สำนักพิมพ์นี้เป็นของบริษัทอินเตอร์พาร์ท ประเทศไทยจำกัด อันเป็นหน่วยงานที่สัมพันธ์กันกับบริษัทอินเตอร์พาร์ท แห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสำนักพิมพ์ขึ้น ก็เพื่อจะตีพิมพ์หนังสือที่ดีที่เป็นประโยชน์ โดยมุ่งแสวงหากำไรในระยะยาว ในระยะแรกเริ่ม การจัดพิมพ์หนังสือเช่นนี้ ไม่มีทางที่จะหากำไรได้ในทางทุนทรัพย์ แต่โดยที่สำนักงานใหญ่ของบริษัทดังกล่าวมีผลกำไรอย่างพอเพียง ทั้งดำเนินงานด้านสำนักพิมพ์มาเป็นเวลานาน ย่อมเข้าใจได้ว่าการจัดตั้งสำนักพิมพ์ทางวิชาการ ที่มีเกียรติคุณอย่างตรงไปตรงมานั้น จำต้องยอมเสี่ยงกับการขาดทุนในระยะเริ่มแรก ยังไหนความรู้ทางด้านตลาดหนังสือวิชาการ (นอกเหนือตำราเรียน) จะอยู่ในสภาพมีค่าน การจัดจำหน่ายในที่ต่าง ๆ ยังไร้ประสิทธิภาพอยู่มาก กำลังทรัพย์ของผู้ซื้อหนังสือเช่นนี้ก็อยู่ในสภาพที่น่าเป็นห่วง ทั้งคู่แข่งและผู้ร่วมงานที่พร้อมจะใช้มาตรการอันไม่ซื่อตรงต่าง ๆ ก็มีอยู่มากน้อย ๖๘ และจำเดิมแต่บริษัทนี้มาดำเนินกิจการอยู่ในประเทศไทยได้ขาดทุนมาเสียหนักต่อนักแล้ว หากแต่นั้นเป็นผลงานอันเกิดขึ้นก่อนการตั้งสำนักพิมพ์แห่งนี้ แม้สำนักพิมพ์แห่งนี้เองก็คงจะขาดทุนในทางทรัพย์สินเงินทองไปอีกไม่น้อยกว่ากึ่งทศวรรษ ได้แต่หวังใจว่าคงได้กำไรไว้บ้างในทางเผยแพร่วิชาความรู้ ในทางเพาะความนิยม และในทางสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม อันยากที่สำนักพิมพ์อื่นจะทำได้ หรือต้องประสงค์จะกระทำ เมื่อมีทางที่จะได้กำไรในทางทุนทรัพย์ขึ้นแน่แล้ว ก็หวังใจว่าประชาชนชาวไทยคงหันมาสนใจลงทุนทางด้านสำนักพิมพ์วิชาการบ้าง โดยร่วมเข้าหุ้นกับกิจการเช่นนี้ แทนที่จะมุ่งหวังแต่การลงทุนชนิดที่กอบโกยผลประโยชน์โดยพลัน หรือมิฉะนั้นก็เป็นการลงทุนแต่ในทางวัตถุ ที่นอกเหนือสติปัญญาออกไป อันเห็นได้ชัดจากการร่วมทุนกันกับชาวต่างประเทศอย่างอื่น ๆ

จริงอยู่ เมื่อเปรียบเทียบกับหนังสือชนิดเขียนเอง พิมพ์เอง ขายเอง หนังสือของ
สำนักพิมพ์นั้นอยู่ในชั้นแพง แต่เมื่อเทียบกับหนังสือของสำนักพิมพ์ที่มีมาตรฐานปาน ๆ
กันแล้ว จะเห็นได้ว่าหนังสือของสำนักพิมพ์นี้ย่อมเยาราคากว่า โดยเฉพาะหนังสือชุดนี้
มีขนาด ๘ หน้ายกตัวแล้ว จะให้ราคาย่อมเยาไปกว่านี้ ย่อมเป็นไปได้ ทักตราคา
ไว้ได้ถึงเพียงนี้ ก็เพราะผู้อำนวยความสะดวกให้ไทยได้ให้เหตุผล จนผู้ลงทุนจากนอกประเทศ
ยอมจำนนว่าการจำหน่ายหนังสือในประเทศเช่นนี้ จะกีดกันส่วนผลกำไรถึงในต่าง
ประเทศไม่ได้ นอกไปจากนี้แล้ว ผู้เขียนแต่ละท่านยังกรุณาส่งสำนักพิมพ์ใหม่แห่งนี้เป็น
พิเศษทั้งได้กล่าวมาแล้วอีกด้วย จึงเข้าใจว่าจะได้รับความเห็นใจจากสาธุชนโดยทั่วกัน

สารบัญ

๑ ความหวังและทางออก

เสียชีพอย่าเสียสัตย์ ๒

ทางออกของไทยหลังสงครามอินโดจีน ๑๖

ความรับผิดชอบของผู้ใหญ่ ๓๐

๒ การศึกษาและการพัฒนาสังคม

การบริหารมหาวิทยาลัย ๕๒

มหาวิทยาลัยกับสังคมไทย ๖๙

จุดมุ่งหมายในการพัฒนาชนบท ๘๔

ข้อคิดเรื่องการพัฒนาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ๙๖

พระพุทธศาสนากับการพัฒนาชาติ ๑๒๘

๓ เศรษฐกิจและการคลัง

เศรษฐกิจของประเทศไทยในอนาคต ๑๕๒

นโยบายการเงินการคลังในภาวะฝืดเคือง ๑๗๕

ธนาคารกลาง ๑๘๓

๔ ภาคผนวก

ดร. ป๋วย พุด ๒๑๒

ไขปัญหาของ “คุชเล็ก” ๒๒๕

จำผมโตใหม่ครับ อาจารย์?

๑

ความหวังและทางออก

เสียชีพ อย่าเสียสิน

นักศึกษา นิสิต นักเรียน ประชาชน และตำรวจ ได้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก และได้รับความบาดเจ็บทั้งทางร่างกายและจิตใจเมื่อ ๑๔ - ๑๕ ตุลาคม หลายนับคน ผมขออุทิศส่วนดี (ถ้ามี) ของข้อความที่จะเขียนนี้ให้แก่ผู้ที่บาดเจ็บล้มตายทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักศึกษา นิสิต นักเรียน และประชาชน ผู้ที่มีได้มีอาวุธต่อสู้กับผู้สั่งใช้อาวุธโดยไม่ชอบธรรม

หนึ่ง ขอถือโอกาสนี้สดุดีนิสิต นักศึกษา และนักเรียนที่มีน้ำใจกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว ร่วมกันทำงานใหญ่ได้โดยมีสมรรถภาพสูง และได้รักษาระเบียบวินัยอยู่ตลอดเวลา ใช้สันติวิธี ยึดมั่นในอธิษฐาน จนกระทั่งถึงจุดที่ต้องป้องกันตัว ต่อสู้กับอาวุธ และปฏิบัติงานได้ดีกว่ารุ่นผู้ใหญ่ศิระหงออกอย่างรุ่นผม พ่อแม่ครูบาอาจารย์ควรจะมี ความภาคภูมิใจในพวกคุณ และผมขอออกตัวเสียแต่ในขั้นนี้ว่า ที่ผมสดุดีนีมิใช่เพราะพวกคุณทำงานสำเร็จได้ผล แม้ผลจะออกมาตรงกันข้าม ก็ขอสดุดี เพราะพวกคุณได้ใช้สันติวิธี ถ้วยน้ำใจกล้าหาญ จึงควรสดุดี

ข้อที่ควรจะคิดในวาระนี้ก็คือ เมื่อได้เสียเลือดเนื้อและหยาดเหงื่อ หยาดน้ำตาไปถึงเพียงนี้แล้ว เมื่อได้รับความบาดเจ็บทั้งทางจิตใจและร่างกายตลอด

จนชีวิตแล้ว จะทำอะไรให้ผลงานที่เฟื่องไฉนนั้นเป็นประโยชน์แก่ชาติไทย
ประชาชนไทยอย่างกว้างขวางและยั่งยืน ถ้าความชอบธรรมในชีวิต และ
สวัสดิสุขตกแก่คนไทยเราทั่วถึงและถาวรจริง ๆ ผลที่ได้นั้นย่อมเป็นอนุสาวรีย์
อันแท้จริงแห่งวีรกรรมของพวกคุณ ชาติไทยทั้งชาติจะสนองคุณพวกรุ่นหนุ่ม
สาวและเด็กเหล่านี้ได้ ก็โดยพยายามสร้างชาติให้เป็นชาติที่มีศีลธรรม คุณธรรม
ให้บ้านเมืองของเรามีชื่อมีแป ให้คนทุกคนในประเทศไทยมีสวัสดิภาพและ
ศักดิ์ศรีตามสิทธิเบื้องต้นแห่งมนุษยชน ให้เสรีภาพที่จะเกิดขึ้นนั้น เกิดขึ้นบน
ฐานแห่งความชอบธรรม ยุติธรรม และเมตตากรุณาตลอดไป มิฉะนั้นคน
ที่ตายไปแล้วก็จะตายเปล่า คนที่บาดเจ็บก็จะได้รับความทุกข์ทรมานโดยไร้
ประโยชน์ คนที่ต้องโคกเศร้าโศกเศร้าด้วยคนรักสูญเสียไป ก็จะระทมใจไป
โดยเปล่าเปลือง เมื่อวีรกรรมเกิดขึ้น และวีรยุชนต้องสละชีวิตและเลือด
เนื้อแล้ว อย่าให้เขาต้องเสียชีพแล้วเสียสิ้นทุกอย่างเลย

ในบทความนี้ ผมจะขอเสนอความเห็นบางประการ ซึ่งผมเห็นว่าชาติ
ไทยควรจะทำ เพื่อป้องกันมิให้เสียชีพแล้วเสียสิ้น

การสอบสวนในลักษณะอันชอบธรรม

เหตุที่เกิดขึ้นในกลางเดือนตุลาคมนั้นเป็นเหตุร้ายแรง และเป็นเรื่องใหญ่หลวง รัฐบาลควรจะต้องคณะกรรมการพิเศษขึ้นสอบสวนข้อเท็จจริง จุดประสงค์ของการสอบสวน ไม่ควรจะเป็นการอาฆาตพยาบาทจองเวร แต่ควรจะต้องเป้าหมายที่จะป้องกันมิให้เกิดเหตุร้ายเยี่ยงนี้ขึ้นอีกในอนาคต ประเด็นของเหตุร้ายมีอยู่ว่าทำไมเมื่อนักเรียนนิสิตนักศึกษาและประชาชนจำนวนมาก ไม่มีอาวุธเงินขบวน ทักท้วงรัฐบาลโดยใช้สันติวิธี ตำรวจและทหาร จึงใช้อาวุธอย่างร้ายแรงประหัตประหารเขา ทำไมจึงมีผู้ขึ้นเครื่องบินเฮลิคอปเตอร์กระโดดบินตกลงมาสังหารผู้ที่ไม่มีทางต่อสู้ ใครเป็นผู้ออกคำสั่ง สั่งอย่างไร ผู้ที่ออกคำสั่ง ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาตำรวจทหารนั้น มีสภาพจิตเป็นอย่างไร ถ้ามีสภาพจิตไม่ปกติ ทำอย่างไรจึงจะป้องกันมิให้ผู้มีสภาพจิตวิกลเช่นนั้นสามารถบังคับบัญชาหน่วยงานของชาติที่ถืออาวุธเช่นนี้ ทำไมทหารตำรวจที่ยิงนักเรียนประชาชน มือเปล่านั้น จึงใจทรหดยิงเขาได้ เพราะหลงเชื่อคำเท็จในแถลงการณ์รัฐบาลหรือ ถ้าเป็นเช่นนั้นจะหาทางป้องกันอย่างไร มิให้รัฐบาลแถลงการณ์เท็จทำนองนี้ได้ อย่างนี้เป็นต้น และคงจะมีประเด็นอีกหลายประเด็นที่ผมไม่ได้กล่าวถึง ซึ่งควรหยิบยกมาพิจารณาเพื่ออนาคต

ผมได้ยินและได้อ่านผู้ออกความเห็น ว่า รัฐบาลควรจัดการลงโทษ ผู้กระทำความผิดอย่างเฉียบขาด และบางคนถึงกับเสนอให้ใช้มาตรา ๑๗ แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองฯ แก่ผู้ที่กระทำ ทั้งที่ลี้ภัยไปแล้วและที่ยังอยู่ในประเทศ ผมเห็นด้วยว่า เมื่อได้สอบสวนโดยชอบธรรมแล้ว ปรากฏว่ามีใครกระทำความผิดก็ต้องมีการลงโทษให้สมกับความผิด แต่ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอให้ใช้มาตรา ๑๗ มาตรา ๑๗ ของรัฐธรรมนูญฯ นั้น เป็นสิ่งที่พวกเราต่อต้านคัดค้านอยู่

เพราะเป็นบทกฎหมายที่ไม่ชอบด้วยขนบการยุติธรรมอันดี เพราะคนคนเดียว หรือกลุ่มเดียวเป็นทั้งตำรวจ อัยการ พยาน ผู้พิพากษา และผู้จัดการลงโทษ เสร็จเด็ดขาดไป เมื่อเราจะเริ่มศักราชการปกครองประเทศกันใหม่ โฉนดเก่าจะนำเอาวิธีการอันเลวของการปกครองแบบเก่ามาใช้ ถ้าปรากฏให้ชนเชื่อได้ว่าผู้หนึ่งผู้ใดกระทำความผิด ควรที่ฝ่ายปกครองจะทำคดีขึ้นสู่ศาลยุติธรรม โดยผู้ต้องหาสามารถตั้งทนายและเบิกพยานได้ ฝ่ายอัยการจะต้องพิสูจน์ว่าเขามีความผิดจริงและศาลเชื่อการพิสูจน์นั้น จึงจะถือว่าได้กระทำความผิดจริง และมีการลงโทษตามกฎหมาย

ขณะนี้ น้ำลด ตอกล้างผุด ผู้ที่เคยมีอำนาจแล้วเสื่อมอำนาจไป ย่อมถูกกล่าวหาเรื่องความทุจริต การกบฏ การนำทรัพย์สินออกไปจากชาติ ฯลฯ และมีผู้เสนอให้ใช้มาตรา ๑๗ ยึดทรัพย์สินของผู้เสื่อมอำนาจเหล่านั้น ผมก็ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอนี้ ด้วยเหตุดังได้กล่าวมาข้างต้น แต่ก็อดคิดไม่ได้ว่า น่าจะมีวิธีแยกคายที่จะนำเอาทรัพย์สินซึ่งมีผู้กบฏไปโดยไม่ชอบธรรมนั้น กลับคืนมาเป็นสาธารณประโยชน์ เพราะตามกฎหมายแล้ว ไม่น่าจะมีข้าราชการผู้หนึ่งผู้ใด ยศพันเอก หรือ พลเอก หรือพลอากาศเอก หรือ พลเรือเอก หรือจอมพล ที่มีทรัพย์สินอย่างมหาศาล ดังที่ปรากฏตำตาอยู่ ทั้งยังมีอิทธิพลในบริษัทอุตสาหกรรม การค้า การธนาคารต่าง ๆ เป็นอันมาก น่าจะสันนิษฐานได้ว่า คงได้มาโดยไม่ชอบธรรม ถึงกระนั้นก็ดี ก่อนที่รัฐบาลจะกระทำการใดๆ ไป ควรพิจารณาให้รอบคอบเสียก่อนว่าจะมีวิธีการอย่างไรที่ถูกต้องเพื่อปฏิบัติกับเรื่องชนิดนี้ ถ้ามีหลักฐานพยานเพียงพอ ก็ควรดำเนินการไปตามขนบการยุติธรรม แต่ถ้าหาหลักฐานพยานยาก หากมีเหตุแวดล้อมน่าเชื่อ ก็อาจจะกระทำได้อีกวิธีหนึ่ง คือ ทำเป็นร่างกฎหมายเสนอต่อสภานิติ

บัญญัติเพื่อกำเนินการรับทรัพย์ แต่สภานิติบัญญัติดังกล่าว ควรจะเป็นสภาที่มีผู้แทนราษฎรเลือกตั้งขึ้นมา จึงจะนับได้ว่าได้อำนาจสูงสุดมาจากประชาชนโดยชอบธรรม

มีผู้เสนอความเห็น ว่า คณะกรรมการสอบสวนพิเศษซึ่งจะตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ในกลางเดือนตุลาคมนี้ ควรจะมีผู้แทนของนิสิตนักศึกษาและนักเรียนรวมอยู่ด้วย ผู้ที่เสนอความเห็นเช่นนี้คงจะเป็นห่วงว่าการสอบสวนนั้นจะไม่ทำกันจริง และถ้าเผื่อผู้มีกรรมกรที่อาจมีอคติลำเอียงด้านตำรวจหรือทหารเข้า จะไม่ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ความกังวลเป็นเช่นว่านี้พอจะเข้าใจได้ แต่ผมก็ไม่สับสนเห็นด้วย เพราะการสอบสวนดังกล่าวนี้ควรจะเป็นการสอบสวนชนิดเป็นกลาง ผลการสอบสวนต้องเชื่อถือได้จริง ๆ จึงจะเป็นประโยชน์ หากตั้งผู้แทนนักเรียนเข้ามา อาจจะมีผู้ครหาได้ว่านักเรียนก็เป็นคู่กรณีในเหตุการณ์ที่ต้องการสอบสวน อาจจะไม่เป็นที่น่าเชื่อถือได้ ความจริง ในประเทศไทยก็มีบุคคลที่เป็นที่เคารพนับถือว่า ทรงไว้ซึ่งความเที่ยงตรงมิใช่น้อย ควรจะหามาได้เพียงพอเพื่อเชิญให้เป็นกรรมการสอบสวนพิเศษก็ได้

ควรจะกวาดล้างผลของมาตรา ๑๗ ในอดีต

เมื่อเหตุการณ์ในกรุงเทพฯ ลงบลงนั้ตั้งแต่วันที่ ๑๖ ตุลาคมเป็นต้นมา ได้มีภาพถ่ายในหน้าหนังสือพิมพ์แสดงว่า นักเรียน นิสิต นักศึกษา พวกนักกวาดล้างถนนและวงเวียนที่สกปรก มีขยะมูลฝอยเรี่ยราดเต็มไปหมด นำขึ้นข่มขู่ความสกปรกที่เกิดขึ้นจากการใช้ มาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครองฯ ก็เป็นสิ่งที่น่าจะกวาดล้างให้สะอาดขึ้นเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณี

ของอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๓ คน ซึ่งได้ตั้งลงโทษโดยไม่เป็นธรรมจากการใช้มาตรา ๑๗ น่าจะให้พิจารณาหาทางปลดปล่อยเสียโดยเร็ว อย่างถูกต้องตามกฎหมายและโดยล้างมลทินให้โดยสิ้นเชิง

อนึ่ง ได้ทราบว่ามีนักโทษตามมาตรา ๑๗ อยู่อีกจำนวนหนึ่งซึ่งต้องโทษประหารชีวิต แต่ทางราชการยังไว้ในเทศกาลเข้าพรรษา รอให้ออกพรรษา จึงจะดำเนินการประหารชีวิตนักโทษเหล่านี้ ก็ยังไม่สายเกินไปที่รัฐบาลใหม่จะดำเนินการเสียใหม่ให้ถูกต้องตามขบวนการยุติธรรม คือ นำขึ้นพิจารณาในศาลปกติ ถ้าปรากฏว่าศาลเห็นว่าทำความผิดจริง จึงลงโทษด้วยอาศัคำพิพากษาของศาล แทนการลงโทษโดยใช้อำนาจตามมาตรา ๑๗

การร่างรัฐธรรมนูญถาวร

รัฐบาลปัจจุบันได้ให้คำมั่นว่าจะร่างรัฐธรรมนูญเสร็จภายใน ๓ เดือน ผมก็เชื่อว่ารัฐบาลจะกระทำได้ตามคำมั่นภายในกำหนดเวลา เพราะเมื่อถือว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญจริง ๆ แล้ว ก็น่าจะกระทำได้อย่างตั้งใจกันจริง ๆ ไม่ถ่วงเวลา และไม่ต้องรีบจนเกินเหตุ

ข้าราชการ อาจารย์ และนิสิตนักศึกษา พอจะมีความเข้าใจในสาระสำคัญของกติกาประจำชาติว่าควรจะมีอะไรบ้าง และประชาชนโดยทั่วไปก็มีความคิดเห็นกันอยู่แล้ว น่าจะฟังเสียงประชาชนและเชิญให้ประชาชนออกความเห็นแล้วนำมาประมวลพิจารณาบัญญัติขึ้น

ข้อที่ผมเห็นเป็นสำคัญยังมีดังนี้

- ก. บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเบื้องต้น อันได้แก่เสรีภาพในบุคคล และทรัพย์สิน เสรีภาพในการคิด พูด เขียน สมาคม เสรีภาพ

ของหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนทั่วไป ตลอดจนการชุมนุมให้ใคร
จำกัดหรือทำลายเสรีภาพต่าง ๆ นี้อย่างง่ายดาย ซึ่งหมายความว่า
การประกาศใช้กฎอัยการศึก จะต้องมีจำกัดอย่างรัดกุม จะกระทำ
พรั้งเพื่อบริการได้ และเมื่อมีการประกาศใช้กฎอัยการศึกแล้วจะต้องมี
กำหนดเวลาจำกัด ไม่อยู่ในดุลพินิจของฝ่ายบริหารแต่ฝ่ายเดียว

ข. ควรจะมีวิธีการป้องกันมิให้มีการใช้กำลังเพื่อเปลี่ยนรัฐบาล การล้ม
รัฐบาลและการตั้งรัฐบาลจะต้องกระทำโดยสันติวิธี โดยความเห็น
ชอบของประชาชนซึ่งใช้อำนาจทางสถาบันนิติบัญญัติ

ค. เพื่อป้องกันมิให้ฝ่ายการเมืองกับฝ่ายราชการประจำก้าวก่ายกัน ควร
จะมีบทบัญญัติว่าข้าราชการประจำผู้ใดเมื่อรับตำแหน่งการเมืองแล้ว
จะต้องพ้นจากราชการประจำโดยเด็ดขาด เช่นผู้ที่ เป็นข้าราชการพล
เรือนจะเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด อธิบดี หรือปลัดกระทรวงก็ได้ ถ้าได้
รับแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีจะต้องพ้นจากตำแหน่งนั้น ๆ ไป หรือผู้ที่
เป็นแม่ทัพ นายกอง ผู้บัญชาการทหาร เสนาธิการ เมื่อเป็น
รัฐมนตรีจะคงดำรงตำแหน่งทางทหารต่อไปมิได้ อธิบดีกรมตำรวจ
ก็จะเป็นรัฐมนตรีพร้อม ๆ กันไม่ได้ เป็นต้น

บทบัญญัติอื่นในรัฐธรรมนูญที่จะร่างขึ้นมานั้นก็ย่อมมีความสำคัญต่าง ๆ กันไป
และคงจะมีประเด็นอื่นอีกที่ผมไม่ได้กล่าวถึง ซึ่งสำคัญมาก สำหรับหลักการ
ประชาธิปไตย ผมขอนำมากล่าวข้างต้นนี้เพียงบางประเด็นเพื่อจะเน้นให้เห็น
ความสำคัญแห่งเสรีภาพของประชาชน ความจำเป็นที่จะต้องแยกหน้าที่ข้าราชการ
การประจำออกจากข้าราชการการเมืองและส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนรัฐบาลได้โดย
สันติวิธี

การพิทักษ์หลักประชาธิปไตยบางประการ

ไม่ว่าเราจะสามารถเขียนรัฐธรรมนูญไว้ดีเลิศประการใด เราทำนุทั้งหลายคงจะตระหนักใจแล้วว่า รัฐธรรมนูญก็เป็นเพียงตัวอักษร ซึ่งอาจจะถูกทำลายหรือนำไปใช้ในทางที่ผิดได้โดยง่าย ถ้าหากไม่มีผู้ร่วมใจกันพิทักษ์รักษาด้วยวิธีการต่าง ๆ ผมจะขอเสนอความเห็นเกี่ยวกับการพิทักษ์เจตนารมณ์หลักประชาธิปไตย ซึ่งผมเรียกว่าประชาธิปไตยแท้เฉพาะบางประการเท่าที่นึกได้ในขณะนี้

ความสำเร็จของนิสิตนักศึกษา นักเรียนและประชาชนในเหตุการณ์เมื่อกลางเดือนตุลาคมที่แล้ว ขึ้นอยู่กับความร่วมมือเพรียงของคนจำนวนมาก ซึ่งสามารถเอาชนะศัตรารัฐได้ เมื่อเกิดประชาธิปไตยขึ้นแล้ว ก็ชอบที่จะใช้ความร่วมมือเพรียงเท่าที่ควรนั้น รักษาประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญสืบไปอย่างถาวร ถ้าพวกเราประชาชน นักเรียน นักศึกษา นิสิต อาจารย์ ข้าราชการต่าง ๆ ร่วมใจกันก่อตั้งสมาคมพิทักษ์เสรีภาพ และประชาธิปไตย อย่างเข้มแข็งต่อไป โดยถือคติว่าผู้ที่สูญเสียชีพไปครั้งหนึ่งจะต้องไม่ตายเปล่าก็คงจะพอเป็นทางป้องกันผู้ที่ปองร้ายจะทำลายประชาธิปไตยได้บ้างในอนาคต เช่นเมื่อเกิดมีผู้คิดจะทำรัฐประหาร หรือได้เริ่มทำรัฐประหารแล้ว สมาชิกสมาคมพิทักษ์เสรีภาพ ซึ่งมีจำนวนนับแสนนับล้าน ประกอบด้วยข้าราชการ พ่อค้า นักศึกษา อาจารย์ ขาวนา กรรมกร ฯลฯ พวกนี้ประจักษ์โดยสันติวิธี และไม่ร่วมมือกับผู้ทำรัฐประหาร ผู้คิดทำรัฐประหารจะปกครองพวกเราไปได้โดยสะดวกอย่างไรได้ แต่แน่ละผู้ที่ใช้อำนาจบังคับผู้อื่นเขานั่นย่อมได้ชัยชนะบ้างบางเวลา แต่อำนาจจะชนะใจของคนหมู่มากได้อย่างไร บรรดานิสิต นักศึกษา นักเรียน ได้แสดงให้เห็นประจักษ์มาแล้ว และถ้าความร่วมมือเพรียงนี้ช่วยให้บ้านเมืองมีการปกครองแบบประชาธิปไตยนานพอแล้ว หลักเสรีภาพซึ่งเราเพิ่งได้มาด้วยเหวี่ยง

น้ำตา และเลือดเนื้อ ก็จะมีเวลาบักแน่นแผ่นดินถาวรได้ ทำนองเดียวกับประเทศอื่น ๆ ซึ่งใช้เป็นจารีตประเพณีได้ผลดี อย่างประเทศในยุโรปตะวันตก และสแกนดิเนเวีย เป็นต้น

สมาคมพิทักษ์เสรีภาพประชาชนนี้หากได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าให้อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ด้วย ก็จะเป็นที่นิยมและทำประโยชน์ได้มากขึ้น

ศัตรูของประชาธิปไตยอย่างหนึ่งซึ่งเราได้ประสบมา และซึ่งผมเองได้ประสบมาในระยะ ๒ ปีที่แล้ว คือ วิธีปฏิบัติราชการของตำรวจสันติบาล และตำรวจกองปราบ ผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญ ๑๓ คนในเดือนตุลาคมนี้ ได้รับการปรักปรำกล่าวโทษจากสันติบาลว่าเป็นกบฏ เพราะมีเอกสารคอมมิวนิสต์อยู่ในความครอบครอง พวกเราทั้งหลายประชาชนและนักเรียนหาได้เชื่อตำรวจไม่ เพราะเราเคยชินต่อการกล่าวหาเท็จของตำรวจมามาก วิธีการข่มขู่ของตำรวจทำให้หนังสือพิมพ์ต้องงดเว้นไม่ลงข่าวบางอย่าง ทำให้หนังสือวารสารบางฉบับต้องปิด และเฉพาะในกรณีของผมหลังจากที่ได้เขียนจดหมาย นายเข้ม เย็นยิ่ง แล้ว ทำความลำบากให้แก่เพื่อนฝูงญาติพี่น้อง เพื่อนร่วมงาน ตลอดจนศิษยานุศิษย์เป็นอย่างยิ่ง เหล่านี้เป็นตัวอย่างการกระทำของตำรวจสันติบาลที่แล้ว ๆ มา น่าจะให้รัฐบาลหยิบยกขึ้นมาพิจารณาแก้ไขปรับปรุงเสียโดยด่วน โดยถือหลักเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนเป็นใหญ่ เมื่อมีสภาผู้แทนราษฎรแล้วก็หวังว่าผู้แทนราษฎรทั้งหลายจะช่วยป้องกันแก้ไขกำกับงานตำรวจได้ และอีกชั้นหนึ่งของการป้องกันแก้ไข ได้แก่งานของสมาคมพิทักษ์เสรีภาพประชาชน (ในพระบรมราชูปถัมภ์) ซึ่งผมเสนอไว้ข้างต้น

น่าสังเกตจากเหตุการณ์ตุลาคมที่แล้วมาว่า การแถลงข่าวของกรมประชาสัมพันธ์มีส่วนเกี่ยวข้องให้เกิด “จลาจล” อย่างสำคัญ เพราะแถลงว่า

ราษฎรและนักเรียนธรรมดาเป็นคอมมิวนิสต์ เมื่อนักเรียนหลบภัยจากตำรวจเข้าไปในพระราชฐาน และทหารรักษาวังกรุณาเปิดประตูให้นักเรียนเข้าไปพึ่งพระบรมโพธิสมภาร รัฐบาลกลับแสดงว่ามีผู้ก่อการร้ายบุกรุกเข้าพระราชฐานชวนให้หลงเชื่อว่าจะเกิดภัยอันตรายแก่ในหลวงเป็นต้น เดียวนี้ใคร ๆ ก็ทราบดีว่า กรมประชาสัมพันธ์ทำหน้าที่เป็นปากเสียงให้ฝ่ายบริหารอย่างเดียว ไม่สามารถแสดงข่าวอย่างอื่นนอกจากที่รัฐบาลสั่งให้แสดง เพื่อสนับสนุนระบบประชาธิปไตยให้ดำเนินไปได้โดยดี ผมใคร่จะเสนอให้แยกเรื่องการแสดงข่าวออกเสียโดยระบุว่าข่าวใดบ้างมาจากรัฐบาล ข่าวใดบ้างมาจากแหล่งอื่น และเสนอข่าวทั้งที่เป็นของรัฐบาลและข่าวแหล่งอื่น ถ้าจะแยกงานแสดงข่าวของรัฐบาลออกเสียเป็นหน่วยงานหนึ่ง และ งานสื่อสารมวลชนเป็นอีกหน่วยงานหนึ่ง มีอิสระภาพจากรัฐบาลทำนองเดียวกับ บี บี ซี ของอังกฤษ อาจจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชน และประชาธิปไตยอย่างยิ่ง

ผมสังเกตอีกข้อหนึ่ง คือ ทุกวันนี้ กฎหมายที่บัญญัติออกมาจะไม่แน่นอนไป ว่าเป็นกฎหมายที่ตั้งรากฐานอยู่บนหลักแห่งความชอบธรรม กฎหมายที่รัฐบาลบัญญัติโดยสถานติบัญญัติซึ่งรัฐบาลเป็นผู้ตั้งสมาชิกก็ดี หรือกฎหมายที่รัฐบาลปฏิวัติบัญญัติออกมาในรูปประกาศคณะปฏิวัติก็ดี มักจะเป็นกฎหมายที่จำกัดเสรีภาพประชาชน ซึ่งขัดกับหลักความชอบธรรม เมื่อออกกฎหมายมาเช่นนั้น จะหวังให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายอย่างไรได้ บ้านเมืองจึงกลายเป็นไม่มีขื่อมีแป ข้อนี้อาจจะแก้ไขได้บ้างโดยการมีสภาผู้แทนราษฎรชนิดที่ราษฎรเลือกตั้งสมาชิก แต่ก็น่าจะวิงวอนให้นักกฎหมายทั้งหลายของเรา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมาคมของผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายได้สำนึกถึงอันตราย

จากการช่วยรัฐบาลร่างกฎหมายที่ห่างไกลเป็นปฏิปักษ์ต่อสิทธิมนุษยชน และความชอบธรรมจหนัก

สมัยแห่งความประนีประนอมในชาติ

อันตรายภายในชาติไทยเราในขณะนี้ ได้แก่เรื่องที่รัฐบาลเผด็จการที่แล้วๆ มา เรียกว่า “การก่อการร้ายคอมมิวนิสต์” เราพอจะเคยชินต่อมูสาวาทในแถลง การณ์ของรัฐบาลเผด็จการแล้วว่า ผู้ที่รัฐบาลเรียกว่าคอมมิวนิสต์นั้นหาใช่คอม มุนิสต์ทุกคนไม่ที่เป็นราษฎรถูกเจ้าหน้าที่ข่มเหงแล้วต่อสู้เจ้าหน้าที่ถูกประณาม ว่าคอมมิวนิสต์ก็มี ที่เป็นโจรผู้ร้ายธรรมดาที่มี ที่เป็นคนกลุ่มน้อยต้องการสิทธิ เสรีภาพตามขนบธรรมเนียมของเขาก็มีย และที่เป็นชาวเขาต้องการอิสรภาพอีก แบบหนึ่งก็มี และที่เป็นคอมมิวนิสต์แท้ ๆ ก็มี รัฐบาลเผด็จการพยายาม เรียกรวมนั้นไปหมดว่าเป็นผู้ก่อการร้าย เพื่อให้ราษฎรเกลียดชังและเกลียด กลัว และรัฐบาลได้ใช้วิธีปราบปรามอย่างรุนแรงทางทหาร ใช้อาวุธที่น่า สยดสยองและทารุณ แต่ก็ไม่ได้ผล เพราะวิธีรุนแรงก็ต้องปะทะกับวิธีรุนแรง ได้ตอบ ผลสุดท้ายจนตราប់ทุกวันนี้ รัฐบาลเผด็จการหาได้มีความสามารถ แก่ไขปัญหาใหญ่ของชาติเรื่องนี้ได้ไม่ ความสงบเรียบร้อยของประชาชนลด น้อยลงทุกที และอันตรายของชาติอันเกี่ยวโยงกับอันตรายของประชาธิปไตย ในชาติทวีมากขึ้นทุกที

เป็นโอกาสแล้วที่ประชาชนไทยเราเปลี่ยนศักราชใหม่ มีรัฐบาลใหม่ เรื่องสำคัญเช่นนี้ รัฐบาลใหม่ควรถือโอกาสแก้ไขด้วยนโยบายใหม่ วิธีการ ใหม่ ผมมีความเห็นว่านโยบายใหม่น่าจะเป็นนโยบายประนีประนอมในชาติ ไทย โดยคำนึงว่าผู้ที่เราเรียกผู้ก่อการร้ายกันจนชินนั้นก็เป็นคนไทยด้วยกัน

จะมีชาติอื่นก็เพียงส่วนน้อย การใช้อาวุธประหัตประหารกันย่อมไม่น่ากระทำ และถึงกระทำให้แบบเดิมต่อไปก็น่าจะไม่ได้ผลนำความสงบกลับคืนมาได้ นโยบาย ประนีประนอมในชาติไทยนี้หมายความว่ารัฐบาลควรจะหาทางเจรจากับหัวหน้า “ผู้ก่อการร้าย” ในภาคต่าง ๆ โดยใช้หลักเมตตาเป็นที่ตั้ง ผมได้รับทราบ จากปลัดอำเภอ นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัดบางท่านที่ได้รับราชการในเขต “ก่อการร้าย” ว่าท่านเหล่านั้นเคยใช้วิธีละม่อมเจรจาได้ผลดีมาแล้วเป็นบาง แห่ง “ผู้ก่อการร้าย” ที่ต้องการเสรีภาพสำหรับชนกลุ่มน้อยนั้นน่าจะเจรจ าฉันพี่น้องกันตามกันได้ไม่ยากนัก ผู้ที่เป็นโจรผู้ร้ายธรรมดา ก็อาจจะหาวิธี เกี้ยกล่อมให้กลับมาประกอบสัมมาชีวะโดยปกติ แม้ผู้ที่เป็นคอมมิวนิสต์โดย ความเชื่อถือก็คงจะไม่เหลือกำลังที่จะเจรจากัน เพราะเราเจรจาหรือเล่นก็พ ากับคอมมิวนิสต์ชาติอื่นก็ยังทำได้ จะเจรจากับคอมมิวนิสต์ชาติไทยด้วยกันไม่ได้ ที่เดียวหรือ

พลังเยาวชนเพื่อสร้างชาติ

ปัญหายิ่งใหญ่อีกปัญหาหนึ่งของไทย คือ ปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาเศรษฐกิจ ประเด็นที่สำคัญที่สุด คือ ความยากจนของชนส่วนใหญ่ และความเหลื่อม ล้าระหว่างคนมีกับคนจน ความแตกต่างระหว่างชาวเมืองกรุงเทพฯ กับชาว ชนบท ความเหลื่อมล้ำและความแตกต่างกันเช่นว่านี้ ยิ่งวันยิ่งกว้างขวางขึ้น ทุกที วิธีแก้ไขที่จะแก้ตรงจุดคือความพยายามมุ่งพัฒนาชนบทให้ได้ผลจริงๆ

การพัฒนาชนบทจะต้องใช้ความพยายามผิดกับการพัฒนาเศรษฐกิจใน เมืองเพราะต้องอาศัยฉันทะ ความเมตตา เข้าถึงประชาชน มีความเห็นอกเห็น ใจเป็นกันเอง กับต้องใช้คนที่ตั้งใจทำงานชนิดนี้เป็นจำนวนมาก ข้าราชการ

ของเรามักจะไม่ชอบไปทำงานในชนบท และถึงไปก็มีจำนวนน้อย จะเข้าถึงประชาชนเป็นกันเองนั้นยากนัก

เราเห็นประจักษ์แล้วว่าคนรุ่นหนุ่มรุ่นสาวของเรานั้นมีใจเด็ดเดี่ยวมากเพียงใด และพลังของนิสิตนักศึกษาณักเรียนมีมากเพียงใด ถ้าจะหันเหเบนไปทำงานทางด้านสร้างสรรค์ขึ้นไปพัฒนาจะมีประโยชน์แน่นอน นิสิตนักศึกษาได้มีหน่วยอาสาพัฒนาชนบทกันบ่อยๆ ในระหว่างหยุดเรียน มีจิตใจอยู่แล้วว่าสนับสนุน และในโครงการบัณฑิตอาสาสมัครที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็ได้มีการบำเพ็ญประโยชน์ในชนบทเห็นประจักษ์อยู่แล้ว ยังขาดอยู่แต่การอำนวยความสะดวกและสนับสนุนให้เป็นเรื่องแน่นอนกว้างขวางขึ้นเท่านั้น และถ้ายังได้ผสมกับพลังของรัฐบาลและข้าราชการต่าง ๆ โดยมีนักเรียน นิสิตนักศึกษา ร่วมกับอาจารย์ไปใกล้ชิดกับชาวบ้าน เพื่อให้เขาช่วยตนเองได้ และรัฐบาลกับข้าราชการสนับสนุนอยู่เบื้องหลังร่วมกัน ก็น่าจะเป็นผลดีแก่เศรษฐกิจของชาวชนบท เป็นผลดีแก่นิสิต นักศึกษาและนักเรียนเอง กับเป็นผลดียิ่งสำหรับรัฐบาลและชาติไทย

เมื่อเราได้กระทำการต่าง ๆ ตามที่เสนอมาช้างต้นนี้ คือ

- สอบสวนข้อเท็จจริงในเหตุการณ์จลาจลเมื่อกลางเดือนตุลาคมนี้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการทำร้ายซึ่งกันและกันขึ้นได้อีก
- ลดล้างการใช้อำนาจอันไม่เป็นธรรมตามมาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครอง
- มีรัฐธรรมนูญที่ส่งเสริมเสรีภาพและทำให้การเปลี่ยนรัฐบาลเป็นไปโดยสันติวิธีได้สะดวก

- มีการพิทักษ์ปกป้องรัฐธรรมนูญและเสรีภาพของประชาชนอย่างระมัดระวัง
- มีการประนีประนอมในชาติไทย
- ใช้พลังงานเยาวชนเพื่อสร้างชาติไทย

เมื่อเราได้กระทำการต่าง ๆ นี้แล้ว ผมเชื่อว่า นักเรียนนิสิตนักศึกษาประชาชนที่ได้เสียชีพไปเมื่อวันมหาวิปโยคนั้นจะไม่เสียสิ้นไปโดยไร้ประโยชน์

เกมบริดจ์

ตุลาคม ๒๕๑๖

ตีพิมพ์ครั้งแรกใน

สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ธันวาคม ๒๕๑๖

ทางออกของไทยหลังสงครามอินโดจีน

คุณที่รัก

คุณเขียนมาใคร่ให้ผมแสดงความเห็นเรื่อง “ ทางออกของไทยหลังสงครามอินโดจีน ” (ถ้อยคำทุกคำเป็นของคุณ) โดยให้วิเคราะห์ว่าไทยควรจะทำอย่างไรเมื่อศึกในอินโดจีนสงบลง ผมจะพยายามสนองความต้องการของคุณเท่าที่จะสามารถกระทำได้

ก่อนอื่น เมื่อมีปัญหาที่จะวิเคราะห์ เราจำเป็นต้องได้ศึกษาข้อมูลและข้อเท็จจริงแวดล้อมปัญหานั้นอยู่ก่อนแล้ว โดยเนื่องนิത്യประการหนึ่ง กับอีกประการหนึ่ง จำเป็นต้องได้ข้อเท็จจริงที่ทันสมัยและสมบูรณ์เพียงพอ จึงจะสามารถวิเคราะห์ปัญหานั้นได้ดี ถ้าขาดการศึกษามาก่อนอย่างเนืองนิจ หรือมีข้อเท็จจริงล้าสมัย หรือมีข้อเท็จจริงไม่สมบูรณ์ อย่างใดอย่างหนึ่ง ก็บอกพร่องได้โดยง่ายเพราะจะต้องเดาบ้าง เป็นการเสี่ยงโชคมิใช่น้อย และชะตาของชาติไทยประชาชนไทยนั้น มิใช่เรื่องที่จะนำมาเสี่ยงโชคกันเล่น ๆ

ปัญหาที่เราจะพิจารณาตามหัวข้อนี้ ย่อมพาดพิงถึงเวียดนามเหนือและจีนแผ่นดินใหญ่ ซึ่งในสงครามอินโดจีนเป็นฝ่ายตรงกันข้ามกับไทย ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งภายในประเทศไทยและนอกประเทศไทย

ฉะนั้น ประเด็นแรกที่จะต้องคำนึง ก็คือ เรารู้เรื่องเวียตนามเหนือและ
จีนมากเพียงใด รู้จริงแค่ไหนหรือฟังและอ่านแต่เรื่องโฆษณาชวนเชื่อ เราได้
ศึกษาเป็นทุนเดิมมาเพียงใด และมีข้อเท็จจริงทันสมัยและบริบูรณ์เพียงใด คำ
ตอบประเด็นเหล่านี้ตามความจริงใจแล้วคงไม่ทำให้มั่นใจได้ จะขอยกตัวอย่าง
ให้พิจารณาสองข้อ

ในประเทศไทย มีอาจารย์และนักศึกษาในมหาวิทยาลัยบางคน ที่เอาใจใส่
ศึกษาเรื่องเมืองจีนแผ่นดินใหญ่อยู่บ้าง แต่กระทำไ้ภายในขอบเขตจำกัดนัก
เพราะเจ้าหน้าที่ผู้ใหญ่และผู้น้อยทางราชการเราเข้าใจผิด และไม่พยายาม
ส่งเสริมให้ศึกษากันอย่างจริงจังและลึกซึ้งกว้างขวาง ถ้าใครเอาใจใส่เรื่องจีน
แดง (หรือรัสเซียหรือคิวบา) ก็อาจจะถูกสอดส่องใส่ร้ายว่าเป็นผู้ฝักใฝ่ในลัทธิ
คอมมิวนิสต์ จะคิด จะพูด จะเขียน ให้ชัดแจ้ง ก็ทำได้ด้วยความยากลำบาก
จะทำอะไรโดยเปิดเผยก็ไม่ปลอดภัย แม้จะบอกรับหนังสือวารสารเกี่ยวกับ
ประเทศคอมมิวนิสต์ ไม่ต้องบอกรับโดยตรงจากเมืองจีน แต่บอกรับจากแหล่ง
มหาวิทยาลัยอเมริกันหรือยุโรปตะวันตก ก็ล่อแหลมต่ออันตรายจากตำรวจ
เมื่อไม่กี่เดือนที่แล้วมา อาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยผู้หนึ่ง (ไม่จำเป็น
ต้องเอ่ยชื่อเพราะจะชื่ออะไรก็ไม่สำคัญสำหรับประเด็นที่กล่าวถึง) ซึ่งมีคนเคารพ
นับถือว่าเป็นเอกทัศคะเรื่องเมืองจีน และใคร ๆ ก็รู้แน่ว่า ไม่ใช่เป็นผู้นิยมคติ
ฝ่ายซ้าย ได้รับเชิญไปพูดเรื่องเมืองจีน ในสมาคมนักฝึกพูด แต่ยังไม่ทันจะ
แสดงปาฐกถา ตำรวจก็ห้ามเสีย และสมาคมที่เชิญนั้น ก็ถูกระงับใบอนุญาต
ทั้ง ๆ ที่อธิบดีกรมตำรวจในขณะนั้น เป็นผู้อุปถัมภ์สนับสนุนสมาคมนี้มา
ตั้งแต่แรกตั้ง

ตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่ง คือ เมื่อคุณประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ พาคณะนักกีฬา บึงบองไทยไปแข่งขันที่เมืองจีน คุณประสิทธิ์ ได้เข้าพบนายกรัฐมนตรี โจว เอนโล และสนทนากันเป็นเวลานานพิเศษ นายกรัฐมนตรีโจวเอนโลได้แถลง ให้ทราบว่ารัฐบาลจีนมีนโยบายยึดมั่นในหลักปัญจะศีลา กล่าวย่อ ๆ คือไม่ แทรกแซงในการเมืองภายในของประเทศอื่น และพยายามผูกมิตรกับเพื่อนบ้าน ฐานเสมอภาคกัน แต่ในขณะเดียวกันโจวเอนโลบอกว่า รัฐบาลจีนมีนโยบาย ช่วยเหลือสนับสนุนบุคคลและกลุ่มบุคคลที่จิ้นรนต่อสู้เพื่ออิสรภาพและเสรีภาพ นอกจากนั้น นายกรัฐมนตรีจีนได้แสดงอหยาศัยไมตรี ส่งสาส์นไมตรีฝากมา ทูลในหลวงของเรา ทูลเสด็จในกรมฯ นราธิป และมาถึงจอมพลถนอม กิตติขจร กับพลเอกประภาส จารุเสถียร ข้อเท็จจริงเหล่านี้เราได้ทราบทุก ข้อจากคำแถลงของคุณประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ แต่มีข้อกำกวม ทำให้กังวลใจ อยู่สองข้อคือ หลักการที่เรียกว่าปัญจะศีลากับการที่จีนจะสนับสนุนผู้ที่ต่อสู้เพื่อ เสรีภาพนั้นตีความเข้ารอยกันได้อย่างไร เหมือนผมบอกคุณว่าผมเป็นเพื่อน กับคุณ ไม่แทรกแซงก้าวก่ายเรื่องในบ้านของคุณ แต่ถ้าคนในบ้านของคุณคน ใดโดนข่มเหงรังแกและกำลังจิ้นรนต่อสู้เพื่ออิสรภาพของเขาละก็ ผมต้องขอ สนับสนุนเขาละ เช่นนี้หมายความว่าอะไร คุณประสิทธิ์ ไม่ได้บอกเรา แต่ ถ้าใครอยู่นอกเมืองไทย ได้มีโอกาสอ่านและฟังข่าวจากแหล่งต่าง ๆ หลาย ๆ แห่ง และเอาใจใส่กับข่าวเหล่านั้น ก็คงจะสามารถตีความได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะทางจีนเขาพูดและทำให้เห็นชัดเจนกว่าที่คุณประสิทธิ์บอกพวกเรา ข้อ กังวลอีกข้อหนึ่งคือ อคติสงสัยไม่ได้ว่า รายพระนามและรายชื่อคนไทยที่นายกรัฐมนตรีโจวเอนโลส่งสาส์นไมตรีฝากคุณประสิทธิ์มานั้น คุณประสิทธิ์ได้ระบุ ครบถ้วนแล้วหรือ ข้อนี้สำคัญมาก เพื่อจะได้หยั่งให้เนถึงส่วนลึกแห่งนโยบาย

ของรัฐบาลจีนที่มีต่อคนไทย ถ้าเผอิญมีมากกว่านั้น แล้วไม่ปรากฏในคำแถลง
ของคุณประสิทธิ์ ด้วยเหตุผลใดก็ตาม ก็เท่ากับชวนให้พวกเราเชื่อไป

เมื่อมีข่าวว่าไทยกับจีนแดงได้มีการติดต่อกัน ชั้นปึงปองและชั้นการค้า
เจรจากัน ก็นึกไม่ได้ว่า ไทยกับเวียดนามเหนือได้ติดต่อกันด้วยหรือเปล่า
เพียงใด ในชั้นใด ทำกันอย่างไร มีผลอย่างไร เพราะตามแผนที่ ระหว่าง
ไทยกับจีนนั้น มีเวียดนาม (ลาวและเขมร) ขึ้นอยู่ ในสงครามอินโดจีนแล้ว
เวียดนามก็เป็นผู้แสดงออกเวที จีนเป็นเพียงผู้สนับสนุนอยู่ชาติหนึ่งในจำนวน
หลายชาติ ทหารไทยเราก็ไปปะทะกับทหารและกองโจรเวียดนาม ไม่ได้ปะทะ
กับทหารจีน ฉะนั้น ไทยเราไม่คิดจะตีปึงปอง ตะตะกร้อ หรือเล่นบาส-
เกตบอลกับญวนบ้างหรือ หรือว่าเท่าที่ตีกระบี่กระบองกันนั้นพอแล้ว? ข้อนี้
คอยฟังดูว่าจะมีข่าวอะไรออกทางเมืองไทยบ้าง ก็เรียบหายไปแล้วไม่ทราบว่าเขา
ได้ติดต่อกัน แต่ไม่ได้บอกเรา เพราะพวกเราเด็กทั้งหลายไม่เกี่ยว หรือว่า
ไม่ได้ติดต่อกันเลย ซึ่งก็นับว่ามีอะไรขาด ๆ อยู่บ้าง ที่สำคัญ トラบโดที่มีข้อ
สงสัยอย่างนี้ ก็วิเคราะห์ปัญหาได้ยาก ต้องนั่งทางในบ้าง

ที่ผมกล่าวมาข้างต้น เป็นการยกตัวอย่างให้เห็นว่า การวิเคราะห์ปัญหา
สำหรับไทยหลังสงครามอินโดจีนนั้น มีอุปสรรคजरจ้อย และอุปสรรคนั้น
มิใช่ว่าเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่เกิดขึ้นเพราะการกระทำของมนุษย์พวก
เรากันเอง ที่คุณอดุตส่าห์เขียนมา อยากให้ผม (และคนอื่น ๆ) ช่วยกันวิเคราะห์
ปัญหาเสียตั้งแต่ต้นมือนี้ ก็คงเป็นเพราะเห็นว่า เมื่อเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ
สำหรับคนไทยและบ้านเมืองไทย ก็ต้องร่วมกันหลาย ๆ หัวคิด ช่วยกันคิด
ช่วยกันเขียน ช่วยกันอภิปรายโต้ตอบกันหลาย ๆ หัว คงดีกว่าหัวเดียว เป็น
ความคิดที่ชอบ เพราะจะได้ใช้สมองอันประเสริฐของมวลชาวไทยร่วมกัน แต่

คุณเอ๋ย จะทำอย่างนั้นได้ มนุษย์ไทยเราต้องมีเสรีภาพพอควร ในการวิจัย การคิด การพูด และร่วมกันอภิปรายถกเถียง ตราบใดที่ระบบการปกครอง ประเทศเรายังจำกัดเสรีภาพ ใครจะพูดจะทำอะไรไม่ถูกใจผู้มีอำนาจก็เกิดการ ชุ้เขี้ยวปรามปรามโดยอำเภอใจแล้ว ตราบนั้นสติปัญญาของพวกเรา ก็สูญเปล่า ผมได้ฟังและอ่านคำขวัญของ “คณะปฏิวัติ” บ่อย ๆ ที่ว่า “ประเทศไทยมิใช่เป็นของคนไทยคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นของชาวไทยทุกคน เมื่อมีภัยคุกคาม เกิดขึ้นในประเทศไทย ชาวไทยทุกคนมี หน้าที่ รับผิดชอบ เสียสละด้วยเลือด และชีวิต เพื่อจุดหมายร่วมกัน คือ ความร่มเย็นเป็นสุขของชาวไทยทุกชาติ” อ่านแล้วจับใจ แต่จับใจเพียงซีกเดียว เพราะคำขวัญนั้นมันเอียง ใครจะชักชวน ให้ชาวไทยมี หน้าที่ เสียสละด้วยเลือดและชีวิต ก็ต้องชักชวนให้ ชาวไทยมี สิทธิ และ เสรีภาพ เป็นเจ้าของประเทศไทยจริง ๆ ด้วย จึงจะยุติธรรม

แต่นั้นแหละ ถึงจะมีความไม่สะดวกในการวิเคราะห์ แต่เมื่อเป็นปัญหา ของไทยซึ่งสำคัญแล้ว เราก็ต้องพยายามวิเคราะห์ปัญหาให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

ผมตัดสินใจ คำว่า “ทางออก” ในกระทุ้ที่คุณกำหนดมา ซึ่งแสดงว่าขณะนี้เราอยู่ในสถานะ หรือสถานการณ์ที่ไม่ควรจะอยู่ อยากจะหาทางออกไป เสีย บทเรียนข้อแรกสำหรับพวกเราในอนาคตก็คือ ต้องพยายามป้องกันเสีย แต่แรก อย่าให้มาอยู่ล่อแหลมกับตาจนตามภาษาหมากรุก ที่หลังอย่าทำ ที่หลังอย่าทำ

จุดมุ่งหมายของเรา คือ สวัสดิภาพของคนไทยและชาติไทย ซึ่งหมายถึง เอกราช อธิปไตยและอิสรภาพทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และการครองชีพร่วมกันเป็นสังคม อันตรายที่เราหว้นว่าจะเกิดแก่สวัสดิภาพนั้น อาจจะเป็นภัยจากนอกประเทศและภัยภายในประเทศไทย

ภัยจากนอกประเทศนั้น ก็คงจะมี แต่ควรจะสังเกตดูท่าทีของชาติ ที่อาจจะคุกคามรุกรานเราให้ดี ผมเข้าใจว่าชาติที่อาจเป็นภัยกับเรานั้น ขณะนี้ก็อ่อนเพลีย จากการศึกหลายต่อหลายปี คงจะต้องบูรณะพัฒนาประเทศ และแก้ปัญหาภายในประเทศของเขาเป็นเวลานาน ถ้าคิดเลยไปอีกชาติหนึ่ง ก็กำลังมีนโยบายปลุกหมานิยมแก่ชาติต่าง ๆ ทั่วโลก ที่จะยกทัพมารุกรานไทยโดยเปิดเผยนั้นคงจะเป็นไปได้ยาก ขออย่างเดียวพวกเราอย่าไปทำอะไรพลาดพลั้ง ยั่วโทสะใครหรือชักศึกเข้าบ้าน คงจะพ้อเอาตัวรอดไปหลายปี

การเอาตัวรอดของไทยเรานี้ เราได้ใช้ความสามารถ ปฏิบัติตลอดมาในประวัติศาสตร์โดยไม่ต้องสูญเสียศักดิ์ศรีหรือปลิ้นปล้อนใคร ไม่ว่าเราจะถูกคุกคามโดยอังกฤษ ฝรั่งเศส หรือญี่ปุ่น หรือชาติอื่นใดในอดีต บทเรียนจากประวัติศาสตร์ที่ควรนำมาใช้ก็คือ ตลอดเวลาเราได้ใช้วิธีนโยบายการต่างประเทศ (การทูต) เป็นเอก นโยบายการทหารเป็นรอง และทั้งสองนโยบายจะต้องประสานกันอย่างสนิท ไม่ใช่ต่างฝ่ายต่างทำไป ไม่เหลียวแลซึ่งกันและกัน สังเกตจากการปฏิบัติในสองสามปีที่แล้วมา ผมเกรงว่าเรากำลังใช้นโยบายทั้งสองนี้สับสนกัน พระมหากษัตริย์ในอดีต และผู้นำไทยอื่นในอดีต ท่านได้ใช้นโยบายได้ผลมาตลอดเวลา เพราะสภาพของประเทศเราทางภูมิศาสตร์ก็ดี ทางการเมืองระหว่างประเทศก็ดี ยุทธศาสตร์ก็ดี ของเราเป็นเช่นนี้ เหมาะกับการใช้นโยบายการต่างประเทศมากกว่าการทหาร

นโยบายการต่างประเทศที่ว่านี้ คือ การผูกมิตรกับทุกฝ่ายและไม่เป็นศัตรูกับใคร สมัยนี้มักจะเรียกปนกันไปว่า “นโยบายความเป็นกลาง” แท้จริงนโยบายผูกมิตรกับทุกฝ่าย ฯ เป็นนโยบายทางบวกมากกว่านโยบายความเป็นกลาง ในอดีตเมื่อฝรั่งเศสหรืออังกฤษแรงมา เราก็รู้จักหลบหลีก ถ้าจำเป็น

จะเสียอะไรบ้าง ก็เสียน้อยดีกว่าเสียมาก รักษาหลักใหญ่และสิ่งสำคัญของชาติไว้ให้ได้ คือ เอกราช อธิปไตย และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของแผ่นดินและสังคมไทย เราได้เคยเสียเอกราชทางการศาลมาชั่วคราว แล้วเราก็พยายามตั้งรณเรียวร้อมให้มติมหาชนของโลกช่วยให้เราเอากลับคืนมา เราเคยถูกเจ้ากรุงจีนที่ว่าไทยเป็นเมืองขึ้น เรากังการติดต่อกับเสียจนกระทั่งราชบัลลังก์จีนมีภัยจากการกบฏภายในเมืองจีน ถึงเจ้ากรุงจีนส่งทูตมา จะพยายามติดต่อกับเรา เราก็หลีกเลี่ยง แต่กระทำโดยสุภาพ และไม่ได้ปฏิบัติเป็นศัตรู เมื่อญี่ปุ่นรุกรานแผ่นดินไทยในสงครามโลก ชั้นแรก เราก็ต่อสู้ เมื่อเหลือกำลังต่อสู้ เราก็วางอาวุธ และเจรจากับเขาฐานเป็นเอกราชด้วยกัน ปฏิบัติถูกต้องชอบธรรมมาจนถึงตอนนั้น ที่ล่วงไปปฏิบัติเป็นภัยแก่สวัสดิภาพของไทย ในตอนต่อไป ก็คือ ทำสัญญาร่วมมือกับญี่ปุ่น และประกาศสงครามต่อประเทศศัตรูของญี่ปุ่น ในการปฏิบัติเพื่อยุทธของไทย เมื่อหลังสงครามนั้น ขบวนการเสรีไทยก็ใช้วิธีการทูตเจรจาให้สหรัฐอเมริกาช่วยเหลือ ให้พ้นจากการเรียกร้องของพันธมิตรบางประเทศของสหรัฐเอง นี่เป็นตัวอย่างในประวัติศาสตร์ ของประโยชน์แห่งนโยบายทูตของไทย

ที่กล่าวมานี้ ผมมิได้ลืมประวัติศาสตร์บางตอน ที่ไทยเราจำเป็นต้องใช้การทหารป้องกันตัว เพื่อกู้บ้านเมืองและเพื่อปราบปรามผู้รุกราน แต่กรณีเหล่านั้นเป็นกรณีพิเศษผิดกับสภาวะของไทยในปัจจุบัน กล่าวคือ เป็นกรณีกู่ชาตอย่างสมัยสมเด็จพระนเรศวร หรือสมัยพระเจ้าตากสินกับพระพุทธรยอดฟ้าฯ การปราบปรามเพื่อนบ้านอย่างพระยาละแวก หรือศึกเวียงจันทน์ ก็เป็นเรื่องเล็ก

ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา แบบโบราณหรือแบบปัจจุบัน ข้อที่ควรคำนึงให้
ต้องแท็กคือผู้ที่เสียหายจริงๆ ได้แก่ประชากรราษฎรทุกหย่อมหญ้า ยิ่งยุทธการ
แผนปัจจุบันอย่างในเวียดนาม อาวุธสมัยใหม่ วิทยาศาสตร์ใหม่ ๆ ทำความ
พินาศหายนะแก่ชีวิต ทรัพย์สินส่วนบุคคล ทรัพย์สินของชาติ ไร่นา ป่าเขา
ลำน้ำ โคกระบือ อย่างลึกซึ้ง และร้ายแรง จนกระทั่งบางกรณี บุรณะกลับ
คืนกลับมาไม่ได้ และบางกรณีกว่าจะบุรณะได้ก็ต้องใช้เวลาหลายชั่วคน ฉะนั้น
นโยบายการทหาร จึงเป็นวิธีการที่ควรหลีกเลี่ยงให้จงหนัก ไม่จำเป็นจริง ๆ
แล้วไม่ควรใช้

การใช้นโยบายการต่างประเทศเป็นทางออกนั้น หมายความว่าไทยจะพึง
ผูกมิตรกับทุกฝ่าย การเป็นมิตรกับสหรัฐอเมริกา มิได้หมายความว่า เราจะ
ต้องเกรงใจถึงขนาดห้ามมิให้มิตรมาส่งสมุททหารหรือฐานทัพ ในดินแดนไทย
ไม่ได้และเมื่อได้มาตั้งฐานทัพอยู่แล้ว ก็ควรจะสามารถบอกให้ถอนกำลังทหาร
ไปเสียโดยเร็วที่สุด ไม่จำเป็นต้องรอให้สิ้นสงครามอินโดจีน อย่างนั้นจึงจะเป็นมิตร
ที่รักกันจริง เราอยากจะผูกมิตรกับ นาย ก. ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านติดกัน แต่
นาย ข. เพื่อนรักเก่าสมัยโรงรถหรือคร้ว เพื่อใช้ชักทำร้าย นาย ก. เรากับ
นาย ข. ก็ควรจะรักกันมากพอที่จะห้ามปรามกันได้ และเผอิญลูกหลานเราไป
ร่วมสนุกกับ นาย ข. คอยตีหัว นาย ก. ก็ต้องห้ามเสีย งดเสีย

อันตรายภายในประเทศไทย ที่เราเป็นกังวลอยู่ คือ สิ่งที่เขาเห็นว่าราชการ
เรียกว่า “การก่อการร้ายคอมมิวนิสต์” ซึ่งแผ่อำนาจและทวีความรุนแรง
มากขึ้นทุกวัน จนคาดไม่ได้ว่าจะสิ้นสุดลงเมื่อใด ใครเป็น “ผู้ก่อการร้าย
คอมมิวนิสต์” ผกก. ? ข้อนี้ต้องนิยามจำกัดความให้แน่ชัดและถูกต้อง จึง
จะทำให้วิธีแก้ปัญหาไม่สับสนและไม่เขว พวกเรารู้อยู่ทั่วไปแล้วว่า ผกก.

ส่วนมากไม่ใช่คอมมิวนิสต์ หรืออย่างน้อย เมื่อแรกเริ่มก็ไม่ได้เป็นคอมมิวนิสต์ มี ผกก. จำนวนหนึ่งเท่านั้นที่เชื่อมั่นในลัทธิการเมืองแบบคอมมิวนิสต์ บางกรณีเจ้าพนักงานของเราจับพวกปล้นพวกโจรผู้ร้ายธรรมดาไม่ได้ จะหาข้อแก้ตัวให้เจ้านายเห็นใจก็อ้างว่า โจรผู้ร้ายเหล่านั้นเป็น ผกก. บางกรณีมีราษฎรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งขัดใจเจ้าหน้าที่ หรือทะเลาะวิวาทกับเจ้าหน้าที่ และเจ้าหน้าที่เกิดความไม่พอใจถึงขนาด เขาก็รายงานให้เจ้านายหลงไปว่า ราษฎรผู้กระต้างกระเดื่องเหล่านั้นเป็น ผกก. แล้วหมาให้เป็น ผกก. ทั้งโคตรทั้งหม่บ้านก็มีชาวบ้านบางเหล่ามีเรื่องขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เกิดแข็งข้อขึ้น ก็กลายเป็น ผกก. ไปในที่สุด ชาวไทยมุสลิมบ้างก็ได้บางจังหวัดมีข้อข้องใจในทางการปกครอง การศาสนา การศึกษาก็กลายเป็น ผกก. ไป ปัญหาทั้งมวลนี้มีมูลมาจากสาเหตุต่างๆ กัน ถ้าเราพยายามแก้อย่างที่เราทำกันอยู่ คือเอาปัญหาเหล่านั้นผสมกันหมด แล้วรวมเรียกว่า ผกก. ใช้วิธีแก้วิธีเดียวกันหมด คือ ปราบปรามด้วยอาวุธ ผลที่ได้ย่อมเป็นอยู่อย่างทุกวันนี้ เสมือนหนึ่งหมอลามก ไม่ว่าคนไข้แต่ละคนจะป่วยด้วยโรคอะไร จิตยาแก้โรคซิฟิลิสให้ทุกคนหมด

การแก้ไขเยียวยาต้องใช้วิธีให้ถูกกับโรค ใครเป็นโรคอะไรต้องตรวจอาการดูให้ชัด คູສມຸງຄຸນให้แน่ แล้วจึงวางยาให้ตรงกับโรค ถ้าเป็นผู้ร้ายธรรมดาก็ต้องป้องกันแก้ไขปราบปรามด้วยวิธีการปกครองและวิธีตำรวจ ไม่ใช่วิธีทหาร ชาวเขาที่กระต้างกระเดื่อง นั้น เราควรจะสืบสวนคว้า ความไม่พอใจของเขาเกิดจากเหตุใด น่ารับฟังได้หรือไม่ น่าจะผ่อนปรนประนีประนอมกันได้ไหม พอจะเกลี้ยกล่อมให้หันมาสู่ความออมชอมกันได้เพียงใด เอาใจเขามาใส่ใจเรา เพราะอย่างไรๆ ก็เป็นมนุษย์สัญชาติเดียวกัน อยู่ในแผ่นดินไทยผืน

เดียวกัน ชาวอิสลามภาคใต้ก็เช่นเดียวกัน ปัญหาชนกลุ่มน้อยทั่วโลกไม่ว่าจะเป็น
เป็นออฟริกา อเมริกา ยุโรป ไอร์แลนด์ มีบทเรียนสำคัญอยู่อย่างหนึ่งซึ่งควร
จะคำนึงถึงให้จงหนัก คือ แก่ไม่ได้ด้วยอาวุธ ถ้าฝ่ายปกครองใช้อาวุธ อีก
ฝ่ายหนึ่งต้องหาอาวุธมาสู้รบตอบแทนด้วยจนได้ ไม่มีที่สิ้นสุด เพราะผู้ที่เป็น
ชนในกลุ่มน้อยก็ย่อมต้องทะนงและหวงแหนศักดิ์ศรีของเขาแน่นอน เกรงว่า
จะถูกกลืนหายไปกับวัฒนธรรมฝ่ายข้างมาก ส่วน “ผกค.” อีกจำนวนหนึ่งซึ่ง
กลายเป็น “ผกค.” ไป เพราะทนการกดขี่ข่มเหงไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ไม่
ได้ นั้น จุดแก้ไขอยู่ที่เจ้าหน้าที่ของเราเอง วิธีแก้ที่เลวที่สุด คือ ปรีกปรีว่า
เป็นคอมมิวนิสต์ เมื่อเขาไม่มีทางออกทางอื่น ก็ต้องไปรวมกำลังกับคอมมิวนิสต์
เพื่อความอยู่รอด และยังคอมมิวนิสต์กำลังหาวิธีรวบรวมสมัครพรรคพวกและ
แจกจ่ายอาวุธให้ ผลสุดท้ายก็ต้องกลายเป็น ผกค. ไปจริง ๆ ทั้ง ๆ ที่ไม่
เคยมีต่อลัทธิการเมืองใด ๆ ทั้งสิ้น

การประณามคอมมิวนิสต์ นั้น เปรียบได้กับการกลัวผี ผีจะมีหรือไม่มีจริง
ไม่สำคัญ ถ้ากลัวผีถึงขนาดที่เจตสิกจะยุให้หว่ากระเวงไปต่าง ๆ นานา ผลสุดท้าย
เจตสิกนั้นเองจะหลอนให้เรื่องผีกลายเป็นเรื่องจริงขึ้นงได้ ที่กล่าว
มาข้างต้นนี้ ไม่ได้หมายความว่าความจะสนับสนุนลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่คนเราเมื่อกลัว
ผีแล้ว สติสัมปชัญญะปลาสนาหายไปสิ้น ไม่สามารถใช้วิจารณ์ญาณด้วยเหตุ
ผล คนที่กลัวผีและยุให้พวกเราประชาชนกลัวผีตามไปด้วย จึงเป็นต้นเหตุ
แห่งอันตรายแก่บ้านเมืองเราไม่น้อยกว่าตัวผีเอง

วิธีการของผู้ที่ต้องต่อสู้กับเจ้าพนักงานด้วยอาวุธนั้น ไม่ว่าจะ เป็น ผกค.
หรือ ผก. ไม่ใช่ ค. ต้องใช้วิธีแบบกองโจร คือ คักคัแล้วหลบ หลบหาย
ไปในป่าเขาหรือในหมู่บ้าน แล้วหาทางออกมาคักคัอีก เพราะฉะนั้นเขา

ต้องอาศัยชาวบ้านในท้องถิ่นมากมายทั้งเป็นที่หลบภัย เป็นแหล่งอาหาร เป็น
แหล่งอาวุธ เป็นหูเป็นตาให้ในการโจมตีและหลบหลีก ชาวบ้านที่จะช่วย
เขานั้นอาจจะช่วยเพราะเกรงกลัวเขา หรือเพราะเป็นใจกับเขา หรือเพราะเป็น
ญาติพี่น้องกัน หรือ เพราะเกลียดกลัวเจ้าพนักงานมากกว่ากลัวผู้ก่อการร้าย ข้อ
สุดท้ายนี้สำคัญยิ่ง จะทำอย่างไรให้ชาวบ้านรักใคร่นับถือเจ้าพนักงานด้วยใจจริง
รัฐบาลไทยได้พยายามกระทำมาแล้วร่วมสิบปี แต่ไม่มีใครได้ผล เพราะการเอา
ยา เงิน เสื้อผ้า ไปแจก เอาหนังไปฉายให้ดู แห่กันไปแบบราชการ หลาย
หน่วยซ้ำกันบ้าง เกียงกันบ้าง ไปแล้วก็หายไปพักหนึ่งไม่มีการประสานงาน
อย่างดี และไม่ได้กระทำต่อเนื่องกันไป เป็นการกระทำแบบฉาบฉวย ไม่ได้
ช่วยให้ราษฎรอยู่ที่กินดีขึ้นหรือรักรัฐบาล เจ้าพนักงานมากขึ้น บางแห่งชาว
บ้านรู้เท่าที่เท่าที่เจ้าหน้าที่ราชการเอาของมาแจกนั้น เป็นเพราะมี ผกค. และ
ผก. ไม่ใช่ ค. เขาไม่เห็นที่เรารักใคร่หวังดีกับใครจริงใจ

วิธีป้องกันแก้ไข อันตรายภายในประเทศที่กล่าวถึง ไม่มีอะไรดีไปกว่า
ปรับปรุงแก้ไขระบบราชการบริหาร อำนาจให้ราษฎรสามารถอยู่ที่กินดีขึ้น
ไม่ใช่โดยเอาเครื่องอุปโภคบริโภคไปแจก แต่ต้องใช้วิธีช่วยเหลือเขาให้สามารถ
ช่วยตัวเองได้และวิธีปฏิบัติจะต้องใช้เจ้าหน้าที่ที่ตั้งใจแผ่เมตตาต่อราษฎรจริงๆ
ให้ราษฎรรู้สึกว่ารัฐบาลใช้คนดี ๆ ไปช่วยเขา ไปช่วยส่งเสริมให้เขามีศักดิ์ศรี
และเสรีภาพฐานคนไทย พอที่จะบังอาจคิดว่า เออบ้านเมืองไทยนี้เป็นของ
เราจริง ๆ ไม่ใช่เราอาศัยเขาอยู่ ไม่ใช่เขาเป็นผู้ปกครอง และเราเป็นผู้ถูก
ปกครองตลอดชาติ นักเรียนนิสิตนักศึกษาและบัณฑิตที่มีใจศรัทธา อาสา
สมัครมาทำงานแบบนี้ให้แก่บ้านเมือง คงจะมีมิใช่น้อย ถ้าเราจัดการวางรูปการ

ปฏิบัติให้ดี และคงจะมีประโยชน์มาก เพราะราษฎรจะไม่หวาดกลัวรังเกียจ
ว่าเป็นผู้ปกครองเขา

การกดขี่ราษฎร การฉ้อราษฎรบังหลวง ไม่ว่าจะเกิดในท้องถิ่นหรือใน
กรุงเทพ ฯ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับเงินก้อนใหญ่หรือก้อนเล็ก ไม่ว่าจะกระทำโดย
ผู้ใหญ่หรือผู้น้อยย่อมเป็นภัยแก่การอยู่ดีกินดีของราษฎร อย่าให้ใครมาอ้าง
เลยว่า ผู้ที่ปกครองประเทศอยู่จำเป็นจะต้องมีเงินรายได้พิเศษมาด้วยวิธีการ
ต่าง ๆ เพราะเงินนั้นต้องใช้เลี้ยงลูกน้อง เพื่อจะได้ปกครองสะดวกขึ้น แม้จะ
อมพระมาอ้างก็อย่าเชื่อ เพราะทรัพย์สินที่เกิดขึ้นอยู่ในประเทศ ในขณะที่ขณะ
หนึ่งนั้นมันจำกัด ถ้าส่วนหนึ่งตกเป็นของใครจนมากแล้ว ที่เหลือก็เหลือน้อย
สำหรับคนอื่น ๆ คือชาวบ้านจำนวนมาก ๆ ชาวบ้านราษฎรก็ยอมเบี้อระอา ไม่
สนใจว่าใครจะเป็นรัฐบาลหรือใครจะก่อการร้าย เพราะเห็นว่าไม่แตกต่างกัน
การเกาะกุมอำนาจให้อยู่ในกำมือของคนไม่กี่คน ไม่ว่าอำนาจนั้นจะเป็นอำนาจ
การปกครองหรืออำนาจการเงิน ย่อมเป็นการรอนสิทธิของชาวบ้านประชาชน
ฝ่ายข้างมาก กัดกันไม่ให้เขามีสิทธิเสรีภาพอะไร จนถึงกับต้องโฆษณาให้ชวน
เชื่อว่า “ประเทศไทยมิใช่เป็นของคนไทยคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นของชาวไทย
ทุกคน . . .” ส่วนชาวบ้านนั้นไม่เห็นว่าเป็นของเขได้อย่างไร
เขารู้สึกเสมือนว่าเขาเป็นผู้อาศัยอยู่

คุณที่รัก ข้างต้นนี้ ผมได้แยกวิเคราะห์ประเด็นสองประเด็น คือ อันตราย
จากภายนอกประเทศ และอันตรายจากภายในประเทศ แต่คุณคงเข้าใจดีว่า
ประเด็นทั้งสองนี้พิจารณาโดด ๆ ไม่ได้ เป็นประเด็นที่คาบเกี่ยวกัน “ผู้ก่อ
การร้าย” ภายในประเทศได้อาวุธมาจากไหน? บางส่วนก็คงมาจากภายใน
ประเทศ แต่ส่วนที่สำคัญนั้น ได้มาจากต่างประเทศและการฝักอาวุธ ฝักการ

ระบบกองโจร ฝึกการสอดแนมส่งข่าว ฝึกการซ่อนอาหารและอาวุธก็ได้ กระทำกันที่ต่างประเทศ ข้อนี้นี่จะทำให้ทางออกของไทยมีคมนลง หลัง สงครามอินโดจีน เพราะเมื่อสิ้นศึกอินโดจีนลง “ต่างประเทศ” ที่กล่าวถึงข้างต้น ถ้า เขา ต้องการจะช่วย “ผู้ก่อการร้าย” ในฐานะที่เป็น “ผู้ที่ดินรนต่อสู้เพื่ออิสรภาพ เสรีภาพ” เขาจะกระทำได้สะดวกขึ้นเพราะ (ก) เขาหมดกังวลส่วนใหญ่แล้วในเรื่องการศึกษาของเขาเองและ (ข) อาวุธที่เขาเหลือใช้นั้น เขามาใช้ประโยชน์ทางอื่นได้โดยง่าย ฉะนั้น แม้ว่าเวียดนามและจีนจะปฏิวัติตามหลักการปฏุนะซีลา ในส่วนที่เป็นการรุกรานโดยเปิดเผยก็ตาม ถ้าการปกครองในประเทศไทยเรา ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับเจ้าหน้าที่หรือรัฐบาล สามารถแสดงออกหรือคัดค้านโดยสันติวิธีแล้ว ก็ย่อมต้องมีผู้ที่ถูกผลักดันให้คัดค้านโดยวิธีอื่น ซึ่งไม่ใช่วิธีสันติ จึงอยู่ในข่ายที่เรียกว่าเป็น “ผู้ที่ดินรนต่อสู้เพื่อเสรีภาพ” ฉะนั้น การแก้ปัญหา “ผู้ก่อการร้าย” ให้ถูกวิธี และการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีเสรีภาพทางการเมืองโดยหลักประชาธิปไตยและสันติวิธี จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน และทั้งสองเรื่องเป็นเรื่องด่วนที่สุดทั้งคู่ สำหรับ “ทางออก” ของไทยไปสู่ความสงบเรียบร้อย สันติภาพอันแท้จริง สวัสดิภาพและเอกภาพอธิปไตยสมบูรณ์

ข้อคิดข้างต้น คุณที่รัก ผมขอเสนอในขณะนี้ด้วยข้อมูลที่เห็น ๆ กันในปัจจุบัน และอาจจะเป็นข้อมูลที่ไม่วสมบูรณ์นัก เหตุการณ์ข้างหน้า ไม่ก็เดือนข้างหน้า อาจจะผันผวนไปโดยรวดเร็ว บางเรื่องที่เราคาดคะเนไว้ อาจจะ ไม่เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นคนละทำนองกับที่คาดคะเน ฉะนั้นเราจะต้องพยายามคอยสดับรับฟังและวิเคราะห์เหตุการณ์ให้ทันทั่วทั้งที่อยู่เสมอ คำว่า “เรา” ที่ใช้ในประโยคที่แล้วนั้น ไม่ใช่หมายถึงเฉพาะเจ้าหน้าที่ในราชการ

ทหาร ตำรวจ หรือกรมประมงชาวกลาง แต่ต้องหมายถึง คุณ หมายถึงผม
หมายถึงอาจารย์ทั้งหลายในมหาวิทยาลัย หมายถึงนักศึกษา นิสิต นักหนังสือ
พิมพ์ คหบดี กรรมกร ชาวนา ชาวสวน ชาวบ้านทั้งหลาย เอกราช สันติภาพ
สวัสดิภาพของไทยเป็นเรื่องของชาวไทยทุกคน ปัญหาอยู่ว่าพวกเราจะมี
เสรีภาพพอหรือไม่ เพื่อจะคิดวิจย พุด เขียน ได้ตอบ อภิปราย เรื่อง เอกราช
สันติภาพ และสวัสดิภาพของชาติไทย?

สวัสดิ์ปีใหม่

และสวัสดิ์ หลังสงครามอินโดจีน

เกมบริดจ์

“วันรัฐธรรมนูญ” ๑๐ ธันวาคม ๒๕๑๕

ตีพิมพ์ครั้งแรกใน

มหิตลสาร ๒๕๑๖

ความรับผิดชอบของผู้ใหญ่

ตอนที่ ๑. มอบทรัพย์สินไว้ในสมัย

ตอนที่ ๒. จัดให้มีผู้ครองที่สมควร

ตอนที่ ๓. ให้ได้ศึกษาศิลปวิทยา

ตอนที่ ๔. ห้ามความชั่ว ส่งเสริมความดี

ในการแสดงปาถกฐาชุดเยาวชนกับเศรษฐกิจ วันนี้ ผมใคร่จะบรรยายในหัวข้อย่อว่า “ความรับผิดชอบของผู้ใหญ่”

ผมจะพยายามใช้คำ “เยาวชน” และ “ผู้ใหญ่” ในความหมายที่กว้าง “เยาวชน” ในคำบรรยายนี้หมายถึงผู้ที่มีอายุน้อย ซึ่งรวมทั้งทารก เด็กเล็ก เด็กใหญ่ และคงจะคลุมถึงหนุ่มสาวในวัยที่เพิ่งบรรลุนิติภาวะทั้งที่ยังศึกษาอยู่ และเริ่มประกอบอาชีพแล้ว “ผู้ใหญ่” ในที่นี้ หมายถึงบิดามารดา พี่หรือญาติอื่นที่มีหน้าที่ปกครองเยาวชน ครูอาจารย์ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล และเทศบาลที่มีความเกี่ยวข้องกับเยาวชน ส่วนภาวะเศรษฐกิจที่จะกล่าวถึงในคำบรรยายนี้ในตอนต่าง ๆ ก็ภาวะเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบันและอนาคตอันไม่ไกลนักสัก ๑๐ - ๒๐ ปี

ผมจะอาศัยคำพระเป็นหลัก ในการบรรยายว่าด้วยความรับผิดชอบของผู้

ใหญ่ต่อเยาวชนในระบบเศรษฐกิจไทย โดยจะพยายามแปลคำของพระท่านให้กว้างขวางและเทียบเคียงเปรียบได้กับเหตุการณ์ปัจจุบันและอนาคต

พระท่านสอนไว้ว่า บิณฑมารดา มีหน้าที่ต่อบุตรห้าประการดังต่อไปนี้คือ

- ๑ ปาปา นิวาเรณฺติ ห้ามมิให้ทำความชั่ว
- ๒ กตฺยาณํ นิเวเสนฺติ ส่งเสริมให้ตั้งอยู่ในความดี
- ๓ สิปฺปํ สิกฺขาเปณฺติ ให้ได้ศึกษาศิลปวิทยา
- ๔ ปฏฺริฐเปทาเรณํ สโยเชณฺติ จัดให้มีคู่ครองที่สมควร
- ๕ สมเย ทายชฺชํ นิยุยาเทนฺติ มอบทรัพย์ให้ในสมัย

ในการขยายความหน้าที่ความรับผิดชอบเหล่านี้ ผมจะขอเปลี่ยนลำดับ และจะขอเริ่มด้วยลำดับห้าไปหาหนึ่งสอง

มอบทรัพย์ให้ในสมัย

การที่บิณฑมารดาและผู้ใหญ่อื่นจะพึงจัดหาทรัพย์มอบให้บุตรและอนุชนเป็นทุนสำหรับการครองชีพ และเป็นเครื่องมือการเลี้ยงชีพนั้น เป็นประเพณีที่เรานิยมสืบเนื่องกันมาจนเป็นของธรรมดา แม้แต่การพัฒนาประเทศในทางเศรษฐกิจซึ่งเราเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญในปัจจุบันนี้ ก็มีใช้เงินไถ่ คือการพยายามสร้างสมทรัพย์ไว้สำหรับใช้ลงทุนให้ก่อดอกออกผลเป็นรายได้ของประชาชนในภายภาคหน้า จะได้เพิ่มพูนสวัสดิภาพในการครองชีพต่อไป ข้อนี้เป็นข้อที่รับนับถือกันเป็นปกติทั้งด้านส่วนบุคคลและด้านส่วนรวมทั้งประเทศ

ข้อที่น่าคิดให้ลึกซึ้งลงไปก็คือ ในส่วนบุคคลแต่ละคน เมื่อบิณฑมารดาของแต่ละคนมีบุณยวาสนาแตกต่างกัน บางคนมีทรัพย์มาก บางคนมีทรัพย์น้อย หรือไม่มีเลย หรือมีแต่หนี้สิน ซึ่งจะตกเป็นมรดกแก่ลูกหลาน และถ้าเรา

พิจารณาต่อไปอีกว่า มนุษย์เราแต่ละคนนั้นเลือกเกิดมาไม่ได้ บางคนเกิดมา
ในกองเงินกองทอง บางคนเกิดมาบิตามารคายากไร้ และยิ่งถ้าเราถือหลักการ
สืบมรดกกันมาหลายชั่วคน โดยหลักเศรษฐกิจที่ว่าเงินนั้นบินไปหาคนที่มั่งเงิน
และหลีกเลี่ยงไปจากผู้ที่ไม่มั่งเงิน ความแตกต่างกันในเรื่องทรัพย์สินเงินทอง
ระหว่างบุคคลก็ยิ่งกว้างขวางมากขึ้นทุกที ก่อให้เห็นความอยุติธรรมในสังคม
ชัดขึ้น จนปรากฏว่าบางคนที่เกิดมาในกองเงินกองทอง แม้ว่าจะประพติชั่ว
ใจบาป เกียจคร้าน ไม่มีวิชา ก็ครองชีพอยู่ได้ด้วยความผาสุกและพึงเพื่อ
ส่วนคนส่วนมากนั้นเมื่อเกิดมาปราศจากทุนทรัพย์ แม้จะมีวิชาสูง มีความ
เพียรอุตสาหะและประพฤติต้องตามศีลธรรมทุกประการ ต้องได้รับความลำบาก
ดิ้นรนต่อสู้กับชีวิตอยู่ตลอดเวลา ครั้นถึงเวลาที่จะปฏิบัติตามข้อธรรมะข้อที่
ว่ามอบทรัพย์ให้ลูกหลานในสมัย ยังไม่สามารถกระทำได้เลยอีก เพราะไม่มี
เหลือจะมอบให้ ทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว จะถือเป็นความอยุติธรรมใน
สังคมหาได้ไม่ ครั้นจะอ้างเวรกรรมที่ทำไว้แต่ชาติก่อน ๆ ใครเล่าอ้างได้ถนัด
เพราะมองไม่เห็น พิสูจน์ไม่ได้

เรื่องทรัพย์สินมรดกที่มอบให้กันและก่อให้เกิดความอยุติธรรมในสังคมนั้นแหละ
ที่ก่อให้เกิดปัญหาในระบบเศรษฐกิจ จนถึงลัทธิรุนแรงอุบาทว์เกิดขึ้นเป็น
มะเร็งของสังคมในโลกโดยทั่วไป เพื่อต่อต้านปฏิวัติระบบเศรษฐกิจนี้ ในสังคม
ที่พอจะป้องกันแก้ไขข้อบกพร่องเรื่องนี้ เขาจึงพยายามใช้ระบบภาษีอากร
แก้ไขป้องกันความเหลื่อมล้ำค่าสูงจนเกินขนาดเรื่องทรัพย์สิน ด้วยภาษีมรดก
ภาษีการรับมรดก ภาษีเงินได้ อัตราก้าวหน้า แล้วนำเงินภาษีเหล่านี้มาใช้
จ่ายทำนุบำรุงผู้อ่อนทรัพย์ในด้านสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น

ด้วยเหตุผลดังได้กล่าวข้างต้นนี้ ผมจึงขอเสนอว่า คำ “ทรัพย์สิน” ในวลี

“มอบทรัพย์ให้ในสมัย” นั้น ควรแก่การตีความให้ชอบด้วยเหตุผลและเหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน จะยึดอยู่แต่ในความหมายที่บิดามารดาสะสมทรัพย์สมบัติเงินทอง ที่ดิน ฯลฯ แล้วมอบให้อนุชนเป็นมรดกไปอย่างเดียวหาชอบไม่ ถ้าเป็นเช่นนี้ ทรัพย์ที่ควรแก่การมอบให้เยาวชนในสมัยนั้นควรจะหมายความว่าอะไร

ผมเข้าใจว่า การที่พระท่านสอนให้ผู้ใหญ่ให้ทรัพย์แก่บุตรหลานของตนนั้น เจตนาจะให้เยาวชนนั้นพึ่งตนเองได้ ไม่ต้องคอยอาศัยผู้อื่น ถ้าเราจับประเด็นสำคัญนี้ได้ถูกต้อง ผมก็คิดว่า “ทรัพย์” ที่จะมอบให้ “ในสมัย” นั้น ไม่จำเป็นต้องรอให้บุตรเติบโตมีเหย้าเรือนออกไปหรือเมื่อบิดามารดาถึงแก่กรรมแล้วจึงให้ ควรจะให้มาตั้งแต่กำเนิด ทุกกระยะ ทุกวัย ประการหนึ่งกับ “ทรัพย์” ที่กล่าวนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นทรัพย์ประเภทวัตถุสมบัติ หรือแ้วแหวนเงินทอง เพราะทรัพย์ที่ประเสริฐกว่าวัตถุและเงินนั้น มีอยู่มากมายหลายอย่าง คงจะจำแนกได้เป็นสามประการด้วยกัน คือ

- ก ความสุขสมบูรณ์ทางร่างกายและทางจิต
- ข ความรู้ทั้งในด้านวิชาการและความรู้รอบตัว
- ค นิสัยและสันดานที่ดี

คุณสมบัติทั้งสามประการนี้รวมกัน เรียกได้ว่า วิชา ซึ่งมีความหมายพิเศษกว้างขวางกว่าความรู้ทางอาชีพหรือวิชาการ (ตรงกันข้ามกับ อวิชา ในคำพระ) มีสุภาษิตโลกนิติสนับสนุนข้อนี้ คือ

“เขารูปร่างหน้าหน้เพื่อ	ในวงศ์ ตระกูลแฮ
แม้ปราศวิทยาทรง	เสื่อมเศร้า
ทองกวาวดอกดาซดง	แดงบ้า
เสียกลิ่นวินรสเร้า	คั่งนี้ ไครชม”

เรื่องวิชาเท่าที่เกี่ยวกับความรู้และการศึกษานั้น ผมจะได้กล่าวในตอนที่ ๓ ว่าด้วย “การให้ศึกษาศิลปะ” ต่อไป ในที่นี้จะบรรยายขยายความในเรื่องสุขภาพของร่างกายและจิต กับการปลูกเพาะนิสัยสันดานที่ดีว่าเป็นทรัพย์สินสำคัญที่ผู้พึงมอบให้เยาวชนสมัย อย่างไรก็ตาม

การฝึกฝนเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่เป็นทารกจนถึงเติบโตใหญ่ให้มีร่างกายแข็งแรงนั้น ก็เป็นการให้ทรัพย์สินที่ดีที่สุดสมควรแก่บุตร เพราะ “อโรคยา ปรมา ลาภา” เรื่องนี้เป็นสัญญาตาญาณของทั้งสัตว์และมนุษย์อยู่แล้ว สำคัญอยู่แต่ว่ากระทำถูกวิธีหรือไม่ เช่น การเลี้ยงทารกด้วยนมมารดานั้น ถือเป็นหลักได้แน่ว่าเป็นการเลี้ยงด้วยอาหารอันประเสริฐสุด คนสมัยก่อนมีการศึกษาน้อย เฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิง และมีความต้องการทางเศรษฐกิจทำนองมีกันน้อย ฉะนั้น แม่จึงเลี้ยงลูกอ่อนด้วยนมแม่ ถ้าผิอญไม่สามารถกระทำได้ด้วยตนเอง ก็ต้องหาแม่นมมาให้นมแทน สมัยนี้ ผู้หญิงโดยมากที่อยู่ในเมือง ได้ศึกษาเล่าเรียนกันบางคนถึงขั้นสูง ๆ และก็ออกทำงานนอกบ้านประกอบอาชีพเพื่อให้ได้ใช้วิชาที่เรียนมา แม้ว่าจะมีลูกอ่อนก็ยังไปทำงานนอกบ้าน บ้างก็อ้างว่าสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันรัดตัว ต้องออกไปทำมาหากินทั้งผัวและเมีย และสมัยนี้แม้อยากได้แม่นม ก็หายากเต็มที ฉะนั้น สภาพการณ์ก็เป็นว่า ทรัพย์สินน่านมแม่อันประเสริฐนี้ ทารกในเมืองมักจะได้รับน้อยลง และเข้าใจว่าตามชนบทและในถิ่นที่ยากจนในเมือง แม่นยังให้นมลูกอยู่มากพอใช้ อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้วิทยาศาสตร์และธรรมชาติก็ยังพอเกื้อกูลทารกของพวกเราอยู่บ้าง คือ มีน้ำนมโค นมผง ที่มีคุณภาพดีพอประมาณช่วยได้บ้าง แต่ก็แพงพอใช้ และมีคนเป็นส่วนมากไม่เข้าใจเลือกกระหว่างนมที่ดีกับนมที่ไม่เหมาะสำหรับทารก นมข้นหวานหรือหางนมก็ใช้ให้ทารกกินกันอยู่มาก ข้อสุดท้ายนี้เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของ

รัฐบาลและเทศบาล ที่จะอบรมประชาชนและโดยเฉพาะแม่ลูกอ่อนให้มีความรู้พอ และช่วยสนับสนุนทางการเงิน ถ้าฐานะเศรษฐกิจของแม่ลูกอ่อนนั้นไม่อำนวยให้หาทรัพย์สินๆ มามอบให้ทารกของตน

ระยะต่อไปที่ควรระวังเป็นพิเศษเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของเด็กคือ ระยะที่เด็กมีอายุระหว่างหกเดือนถึงหกขวบ เพราะในระยะนี้ต้องหาอาหารที่เหมาะสมให้เด็กกิน จึงจะทำให้ร่างกายแข็งแรงจิตใจแข็งแรงสมบูรณ์พอที่จะเป็นทุนให้เติบโตได้ดีตลอดชีวิต ขณะนี้ในประเทศไทยเรา พวกเรามักจะให้อาหารที่ไม่เหมาะสมแก่เด็กที่หย่านมใหม่ ๆ เช่นคนจนก็ให้ข้าวต้มผสมเกลือ คนที่มั่งมีพอก็ยังไม่พ้นข้าวต้ม แต่เติมกับข้าวที่ผู้ใหญ่อร่อย แต่ไม่เป็นคุณแก่การพัฒนาเติบโตของเด็ก ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รัฐบาลจะต้องกระทำการหลายอย่างซึ่งรวมทั้งการสุศึกษา การให้บริการสาธารณสุข สาธารณูปโภค เพื่อแก้ไขป้องกันเรื่องนี้ ตลอดจนสนับสนุนในโครงการพัฒนาให้ประเทศเราสามารถผลิตนมโคสดได้บริโภคทั่วถึงกันด้วยราคาย่อมเยา และอาหารประเภทไข่ไก่ก็เช่นเดียวกัน ต้องผลิตให้มากและราคาถูกพอสำหรับเลี้ยงเด็ก ผลไม้สดก็ควรปลูกฝังนิสัยเด็กให้รับประทานเสียแต่เนิ่น ๆ

โภชนาการที่ถูกสุขลักษณะนี้ เป็นทรัพย์สินอันประเสริฐที่เราจะต้องมอบให้ลูกหลานเรา จนถึงอย่างน้อยระยะที่ร่างกายและสมองหยุดเติบโต ระหว่างอายุประมาณ ๑๘ ถึง ๒๑ ปี พวกเรามักจะนิ่งนอนใจและโอ้อวดว่า เมืองไทยมีข้าวปลาอุดมสมบูรณ์ ไม่มีใครอดตาย แม้จะจนแสนจน ความเข้าใจเช่นนี้บางครั้งทำให้เราหลงละเลยหลักโภชนาการซึ่งได้พิสูจน์แล้วว่าเรามีหน้าที่ไม่ใช่แต่ให้เด็กอิ่มท้องอย่างเดียว ต้องให้กินอาหารที่เป็นคุณและมีธาตุต่างๆ สมดุลกัน เฉพาะอย่างยิ่งธาตุโปรตีน และต้องงดเว้นสิ่งที่เป็นโทษสำหรับวัยเด็ก

เช่น รสเผ็ดจัด เปรี้ยวจัด เป็นต้น พิจารณาในแง่นี้แม้แต่ในพระนครและในบ้านที่มั่งคั่งสมบูรณ์ เราก็ไม่ได้ให้อาหารแก่เยาวชนของเราอย่างถูกต้องและเพียงพอ และเป็นหน้าที่ของรัฐบาลอีกที่จะต้องเอาใจใส่ทำการพัฒนาประเทศในเรื่องโภชนาการ ซึ่งรวมทั้งการอนามัยโรงเรียนด้วย เป็นลำดับสำคัญสูง เพราะเป็นหลักเบื้องต้นแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งหมด

จิตสำคัญยิ่งกว่ากายฉันใด สุขภาพจิตของเด็กก็สำคัญฉันนั้น และเป็นทรัพย์สินอันประเสริฐที่เรามีความรับผิดชอบจะต้องให้แก่ลูกของเรา บัจฉัยที่จะทำให้สุขภาพจิตดีผมได้กล่าวมาบ้างแล้วในถ้อยแถลงการณ์โภชนาการ เฉพาะอย่างยิ่งในรุ่น ๖ เดือน ถึง ๖ ขวบ แต่มีบัจฉัยอื่นอีกหลายประการภายในครอบครัวที่พ่อแม่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่เด็กได้ เช่น ความรักเด็ก ความสามัคคีปรองดองระหว่างพ่อกับแม่ ความสนิทสนมระหว่างพ่อแม่กับลูกเป็นต้น ถ้าพ่อแม่ทะเลาะกันเป็นนิจสิน หรือพ่อทิ้งแม่ลูกไปด้วยเหตุประการใดก็ตาม หรือเด็กต้องพรากจากแม่ไปนาน ๆ เช่นนี้ก็อันตรายน่าแก่จิตของเด็กในปัจจุบันและอนาคต

นิสัยและสันดานของเด็กที่ได้อบรมมาดี จะเป็นทรัพย์สินล้ำค่าติดตัวเด็กไปตลอดชีพ ฉะนั้น เป็นสิ่งสำคัญที่พึงมอบให้ เช่นนิสัยไม่เห็นแก่ตัว โอบอ้อมอารีแก่ผู้อื่น นิสัยรักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง การไม่รังเกียจเตี้ยคนพิการต่อมนุษย์อื่นเพราะสัญชาติ ศาสนา ผิว หรือชั้นวรรณะ ความขยันหมั่นเพียร อดสาหะ บากบั่น ความมานะอดทน ความมีระเบียบ ความสะอาด ความมีใจเป็นนักกีฬา แพ้เป็นชนะเป็น ความใฝ่รู้ใฝ่หาความจริง และใฝ่หาความประเสริฐ ความรักศิลปะและสิ่งงามสิ่งไพเราะ นิสัยสันดานเหล่านี้เพาะได้ยาก และการปฏิบัติของพ่อแม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างนั้นจะเป็นเครื่องช่วยได้มาก ตัวอย่างเช่น นิสัยอ่านหนังสือ (แทนที่จะฟังดูแต่โทรทัศน์) พ่อแม่ช่วยได้

มากโดยเริ่มอ่านให้เด็กสนใจตั้งแต่อายุน้อยๆ ประมาณสี่ขวบขึ้นไป

ทรัพย์สินที่พึงมอบให้เยาวชนในหัวข้อตอนนี้ ท่านจะสังเกตได้ว่าบางอย่างก็ต้องเสียสละและเกี่ยวกับเศรษฐกิจอยู่บ้าง แต่ส่วนมากเกี่ยวกับหัวใจ ความวิริยะพากเพียร และสติของผู้ใหญ่

จัดให้มกุฏครองที่สมควร

สมัยนี้ การที่จะนำคำพระมาแนะนำผู้ใหญ่ ให้จัดให้บุตรหลานของตนมีมกุฏครองที่สมควรแบบประเพณีโบราณนั้น เห็นไม่สำเร็จได้มากมายนัก เพราะแม้ผู้ใหญ่จะตั้งใจจัดให้สักเพียงใด การคลุมถุงชนหรือแม้แต่การชักนำด้วยอุบายนานาประการ ก็คงจะไปสะดุดกับหลักเสรีภาพในการเลือกคู่ ซึ่งแพร่หลายไปพร้อมกับระดับการศึกษาของเยาวชนทั้งหญิงและชาย แม้ว่าในท้องถิ่นที่ยังถือประเพณีโบราณ อาจจะมีผู้ปฏิบัติเหลืออยู่บ้าง

แต่ถ้าจะตีความข้อนี้ให้กว้างและให้เข้ากับสถานการณ์เศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า หน้าที่รับผิดชอบของผู้ใหญ่ต่อผู้เยาว์ในข้อนี้ ยังคงมีอยู่ในสังคมแต่ก่อน ความต้องการทางเศรษฐกิจมีน้อย ฉะนั้น เพื่อความปลอดภัยจากธรรมชาติทางเพศซึ่งมีกำลังกดดันสูง ผู้ใหญ่ท่านจึงพยายามจัดให้บุตรหลานเป็นฝั่งเป็นฝา กันเสียแต่อายุไม่มากนักทั้งหญิงและชาย ในปัจจุบันนี้ เฉพาะอย่างยิ่งในกรุง คนเราจะมีเรือน ต้องคิดหน้าคิดหลังหลายอย่าง การเรียน เศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัย การเลี้ยงชีพ เป็นเรื่องที่จะต้องนำมาคำนึง ฉะนั้น หนุ่มสาวปัจจุบันนี้จึงแต่งงานกันช้ากว่าแต่ก่อน แต่พลัทธิธรรมชาติทางเพศนั้นคงจะไม่หย่อนกว่าเดิม ฉะนั้นเมื่อเยาวชนของเราควรมีมกุฏครองที่สมควร

ต่อเมื่อถึงเวลาสมควรแล้ว ผู้ใหญ่และเยาวชนควรจะปฏิบัติอย่างไรในระยะที่รอให้ถึงเวลาสมควรนั้น

ในความเห็นของผม ผู้ใหญ่มีหน้าที่ให้ความรู้เรื่องเพศแก่เยาวชน และควรจะกระทำเสียตั้งแต่ก่อนที่ธรรมชาติทางเพศจะมีกำลังแรงสูง ผู้ใหญ่ในที่นี้หมายถึงทั้งพ่อแม่และครูอาจารย์ และความรู้เรื่องเพศนั้น ควรแบ่งออกเป็นความรู้ทางชีววิทยา (เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็นของเด็กวัยรุ่น) ความรู้ทางอนามัย (เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหา) และความรู้ทางศีลธรรม (เพื่อให้ยับยั้งใจได้)

ในเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนและเรื่องที่พูดกันยากเช่นนี้ ความสนิทสนมระหว่างผู้ใหญ่กับเยาวชนเป็นปัจจัยสื่อสารอันสำคัญนัก นิสัยสันดานที่เพาะมาแต่เด็ก ๆ ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะถ่ายทอดหลักให้เยาวชนทราบและยึดถือว่าสิทธิและหน้าที่ระหว่างคนต่อคน หญิงกับชาย เมื่อกับผัว นั้น มีอยู่อย่างไบบ้าง และผลของการล่วงประเวณี หรือความสำส่อน จะมีอย่างไรแก่สุขภาพของแต่ละคน จะมีอย่างไรสำหรับทารกที่อาจจะเกิดขึ้นมา และผลจะมีอย่างไร เมื่อภายหลังจากการสำส่อนแล้ว แต่ละคนจะพบคนที่ตนรักตนบูชาเข้าจริง ๆ เฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาเรื่องเพศนั้น ควรจะช่วยให้เยาวชนรู้จักความแตกต่างกันระหว่างความรัก กับ ราคะตัณหา ระหว่างความรักกับความหลุ่มหลงในรูปรสกลิ่นเสียง

เครื่องมือในการกำกับไม่ให้เยาวชนของเราเดินทางไปในด้านเสื่อมเสียก็มีอยู่บ้างทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ผู้ใหญ่จะต้องป้องกันไม่ให้เยาวชนมีเงินสำหรับจับจ่ายจนเหลือเฟือ การยับยั้งจำกัดทรัพย์สินแก่เยาวชนบางโอกาสก็เป็นของดี

ถ้าเยาวชนของเรามีเวลาว่างมาก ผู้ใหญ่ พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ก็ยังสามารถจะช่วยให้เยาวชนนั้นใช้เวลาว่างไปในทางที่จะชมธรรมชาติทางเพศได้ ด้วยการเรียนหนังสือ การกีฬา การเข้าชุมนุมแบบที่อังกฤษเรียกว่า Youth Club การร่วมกันประกอบสาธารณประโยชน์ เช่น อาสาสมัครไปช่วยคนจน คนพิการ เป็นต้น เหล่านี้ช่วยป้องกันความเสียหายทั้งในเรื่องนี้และเรื่องอื่นๆ

ข้อสำคัญที่สุดคือ ผู้ใหญ่ไม่พึงกระทำการละเมิดประหม่น ประหนึ่งว่า ถ้าพูดถึงเรื่องเพศแล้วเป็นเรื่องลึกลับมหัศจรรย์ ผู้ใหญ่ทำได้ เด็กไม่เกี่ยวข้อง การปฏิบัติเช่นนั้นเป็นการยั่วยุให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นมากขึ้น อีกประการหนึ่ง ผู้ใหญ่ไม่พึงเอาต้นเหตุกับปลายเหตุมาปะปนกัน หรือจับเรื่องเล็กสำคัญว่าเป็นเรื่องใหญ่ ถ้าพวกเราเพียรแต่พูดกันว่า เด็กสาว ๆ อย่าใส่กระโปรงสั้นนัก เด็กผู้ชายอย่าไว้ผมยาวนัก คำถามก็จะเกิดขึ้นว่า ทำไมคำตอบปกติก็จะเป็นว่า เพราะผิดประเพณีของไทยเรา แต่คำตอบชนิดนี้เป็นคำตอบชนิดบ่ายเบี่ยง เรื่องผมยาวผมไม่รู้ แต่เรื่องกระโปรงสั้นเป็นเรื่องที่ผู้ใหญ่บางคนอาจจะมีใจอกุศล คิดเรื่องเพศเสียก่อนที่เยาวชนจะคิดถึง และแท้จริงเรื่องความนิยมในการแต่งกายนั้น ก็หมุนเวียนเปลี่ยนไปตามกาลสมัย ไม่มีแบบใดยั่งยืน ผมเห็นว่าเป็นเรื่องเล็ก ไม่ควรเอาใจใส่จนเกินไปนัก ควรมุ่งฟังเสียงแต่ในสาระสำคัญกันดีกว่า

ให้ได้ศึกษาศิลปวิทยา

ความสำคัญของการศึกษาต่อเยาวชนนั้น เห็นจะต้องบรรยายให้ยืดยาว ในหอประชุมคุรุสถานี้ เพียงแต่เชิญสุภาพชนโลกนิติมาบทเดียวเห็นจะพอ

ความรู้ยังล้ำ

สินทรัพย์

คิดค่าครองเมืองนับ

ยิ่งใช้

เพราะเหตุจกอยู่กับ

กายอาต - มานา

ใจจักเบียนบ่ได้

เร่งรู้เรียนเอา

กล่าวโดยส่วนรวม การศึกษากับเศรษฐกิจนั้น เกื้อกูลซึ่งกันและกัน และมีผลต่อกันอย่างสนิท คือ ถ้าการศึกษาของชาติดี แรงงานของชาติก็ดีตามและจะช่วยเศรษฐกิจของชาติให้ดีขึ้น กลับกันถ้าการศึกษาของชาติเลว แรงงานก็เลวตาม และเศรษฐกิจของชาติก็ยิ่งเลวลง อีกประการหนึ่ง การพัฒนาการศึกษา ยังช่วยการพัฒนาเศรษฐกิจได้ถึงสองนัย คือนอกจากจะช่วยให้เศรษฐกิจส่วนรวมก้าวหน้าขึ้นแล้ว ยังเป็นวิธีที่ดีที่สุด ที่จะกระจายทรัพย์สินและรายได้ให้ทั่วถึงกันทำให้เด็กทุกคนมีโอกาสหาความรู้ความเจริญได้เสมอกันยิ่งขึ้น

ในสมัยปัจจุบัน การศึกษาของประเทศไทยเรานี้ ตัวปัญหาเร่งเร็วกว่าการแก้ไขขบปัญหา ทั้งในค่านิยมและคุณภาพ เด็กที่เข้าโรงเรียนในระยอายุต่าง ๆ มีอัตราส่วนต่ำกว่าเมื่อสิบปีก่อน และเด็กส่วนใหญ่พื้นความรู้ชั้นประโยคต่าง ๆ ต่ำกว่าในอดีต แม้ว่าจะมีวิชาที่เรียนมากกว่าเดิมก็จริง ข้อนี้เป็นความรับผิดชอบของผู้ใหญ่ซึ่งในกรณีนี้คือรัฐบาล และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ที่จะแก้ไขถือการพัฒนาการศึกษาเป็นอันดับสูง จะแก้ว่าเศรษฐกิจไม่อำนวยไม่ได้ เพราะถ้าเศรษฐกิจไม่อำนวยการศึกษา ความเสื่อมในการศึกษาจะยังทำให้เศรษฐกิจจมลึกลงไป

แต่ในการแก้ไขปัญหาคึกศึกษานั้น ต้องยอมรับว่าทรัพยากร ที่จะนำมาใช้นั้นมีจำกัด จำเป็นจะต้องจัดการให้ทั้งเงินและคน และสถานที่ ได้ทำประ

โยชน์สูง ในการนี้ การจัดระเบียบราชการภายในกระทรวงศึกษาธิการ และมหาวิทยาลัยต่างๆ การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบออกไปเป็นหลายกระทรวง ระบบการจัดและควบคุมครู ตลอดจนรายได้ของครู ระบบครูสภาทั้งระบบ ตลอดจนการปฏิบัติงานของสภาการศึกษาแห่งชาติ ควรจะเป็นเรื่องที่เราทั้งหลายทุกฝ่ายมาร่วมกันพิจารณาอย่างปราศจากอคติ และโดยเล็งผลส่วนรวมในเรื่องนี้พวกเราทั้งหลายทุกฝ่ายอาจจะต้องแสดงความหยิ่งลงบ้าง ถ่อมตนให้มากไม่ถือทิฐิมานะ ไม่พะวงคิด แต่ที่เราเป็นครูบาอาจารย์ ขึ้นสูงจนแก่เฒ่า บำนาญแล้วพูดอะไรออกไปจะต้องถูกหมด ครูเก่าก็รับผิดชอบได้เหมือนกัน เพราะเราทุกคนรับผิดชอบต่อเยาวชนทั้งชาติ

การพัฒนาการศึกษาในชนบทนั้น มีสาระสำคัญพิเศษสองประการ คือ ประการที่หนึ่งเด็กนักเรียนมักจะออกจากโรงเรียนไปเป็นอันมาก เมื่อครบวาระการศึกษาภาคบังคับ และอีกประการหนึ่ง คือครูที่สอนวิชาที่สำคัญ ๆ มักจะขาดแคลนหายาก

ทราบใดที่นักเรียนในชนบทละการศึกษาไปตั้งแต่อายุน้อย ตราบนั้นความรู้ที่จะติดตัวเยาวชนไปย่อมไม่แน่นแฟ้น ไม่ซำกัสมิ กลับสูญไป ในกรณีเช่นนั้น จนกว่าเราจะสามารถระดมกำลังทางเศรษฐกิจ สร้างครู สร้างโรงเรียนให้พอที่จะขยายการศึกษาภาคบังคับ เราจะต้องพยายามติดตามนักเรียนเก่าไปให้การศึกษาเพิ่มเติม และควรพยายามแทรกความรู้ที่จะเป็นประโยชน์แก่อาชีพของนักเรียนรุ่นใหญ่ขึ้นจริง ๆ เพื่อเป็นที่สนใจแก่เขา เพราะเขาเห็นประโยชน์ทันตา การจัดงานติดตามฝึกฝนเยาวชนที่ออกจากโรงเรียนไปแล้วให้ได้ศึกษาอบรมนี้ ควรจะกระทำทั้งในชนบทและในกรุง ทั้งในด้านเกษตรและในด้านช่างฝีมือ

ความขาดแคลนครูวิชาสำคัญ ๆ ในชนบท เป็นผลร้ายแก่เยาวชนใน
ท้องถิ่นนั้นยิ่งนัก วิธีแก้เห็นจะต้องกระทำหลาย ๆ ทาง คือ อาจจะใช้วิธี
เศรษฐกิจชักจูงให้ครูดีไปสู่ชนบทโดยให้รายได้เพิ่มขึ้นประจำตำแหน่ง และ
อาจใช้วิธีอาสาสมัครส่งบัณฑิตผลิตเวียนกันไปสอนในชนบทแต่ละคนเพียง
ระยะสั้น ๆ จนกว่าเราจะแก้ปัญหาเหล่านี้สำเร็จ ต้องอาศัยวิธีเสาะแสวงหา
ช้างเผือกจากป่า คือนักเรียนที่เรียนดีพิเศษในชนบท ส่งเสริมให้ได้ย้ายไป
เรียนในโรงเรียนที่ดีในกรุงต่อไป

สภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันและอนาคตของไทยเรา แสดงว่าคนไทยเราจะ
ต้องใช้วิชาความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้นทุกที แม้แต่ในการ
เกษตร เนื่องจากประชากรของไทยเพิ่มขึ้นโดยรวดเร็ว และที่ดินเพาะปลูกมี
อาณาเขตจำกัด การเพิ่มพืชผลด้วยวิธีขยายเนื้อที่เพาะปลูกซึ่งเคยทำกันมาแต่
ก่อน จะกระทำต่อไปไม่ได้นาน จะต้องหันไปใช้วิธีใช้เนื้อที่น้อย เพาะปลูก
ให้ได้ผลมาก วิธีนี้จะต้องใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเกี่ยวกับการใช้น้ำ
การบำรุงดิน การปราบศัตรูพืช การคัดพันธุ์พืช และการเก็บรักษาพืชผล
เป็นต้น ในด้านการส่งเสริมอุตสาหกรรมก็เช่นเดียวกัน ความรู้ทางช่างโลหะ
ช่างกล ช่างไม้ ช่างสำรวจ และช่างอื่นต่าง ๆ เราจะต้องใช้มากขึ้นทุกวัน
แม้ในด้านการเลขานุการ การจัดทำบัญชี การควบคุมงาน การอำนวยความสะดวก
หรือในราชการแต่ละด้าน ความรู้ในด้านวิชาชีพ มีความสำคัญมากขึ้นทุกที
ในทุกระดับและทุกแขนงงาน คนที่รู้แต่เพียงหนังสือเช่นคนที่เรียนสำเร็จ
ประโยคมัธยมตอนต้นหรือตอนปลาย ถ้าจะหางานทำ จะต้องมีความรู้วิชาชีพเข้า
ประกอบ มิฉะนั้น จะหาทางประกอบอาชีพยากขึ้นทุกที และพิจารณาจากการ

ประกอบกิจต่าง ๆ เช่น เหมืองแร่ โรงงานอุตสาหกรรม หรือพ่อค้า ธนาคาร หรือพยาบาล คณะมัธยมอาชีวะหรือวิชาชีพ ยังขาดแคลนอยู่มาก

ฉะนั้น การอำนวยการศึกษาด้านอาชีวะ จึงมีความสำคัญเป็นพิเศษในสมัยพัฒนาเศรษฐกิจนี้ และนอกเหนือไปจากที่รัฐบาลจะระดมกำลังเงินและกำลังคนเพิ่มการศึกษาด้านอาชีวะนี้แล้ว ผู้ปกครองเด็กและครูบาอาจารย์เอง ควรจะใช้วิธีอันแยบคายแนะแนวให้นักเรียนเอาใจใส่ต่อการศึกษาประเภทนี้ยิ่งขึ้น ทุกวันนี้ เด็กนักเรียนชั้นมัธยมส่วนใหญ่มักจะมุ่งหมายที่จะเข้ามหาวิทยาลัยเพื่อให้ได้ปริญญา แต่มีนักเรียนเป็นอันมากที่จะไม่สามารถเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยได้ มิใช่เป็นเพราะรัฐบาลไม่สามารถขยายมหาวิทยาลัยรับนักเรียนชั้นอุดมเพิ่มขึ้น แต่เป็นเพราะพื้นความรู้และความสามารถของนักเรียนจำนวนมากไม่เหมาะสำหรับการศึกษามหาวิทยาลัย ถึงเมื่อหลุดเข้าไปศึกษาได้ในมหาวิทยาลัย ก็มีเป็นจำนวนไม่น้อยที่เรียนไม่สำเร็จต้องคัดชื่อออก เป็นการเสียเวลา และสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ ฉะนั้น แทนที่จะพยายามเรียนเพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัย นักเรียนจำนวนหนึ่งนี้ ควรจะได้รับคำแนะนำให้เรียนเพื่อใหจบชั้นมัธยมอาชีวะหรือชั้นวิชาชีพ แต่ทั้งนี้ รัฐบาลจะต้องจัดการอำนวยการสอนทางอาชีวศึกษาให้ได้จริงจัง ๆ ประการหนึ่ง และวางอัตราเงินเดือนสำหรับนักเรียนที่สำเร็จวิชาชีพให้เหมาะและให้มีอนาคตดีพอสมควร

อาชีวศึกษาทางด้านเกษตรนั้นยังมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทย และสำหรับระบบเศรษฐกิจที่เราจะมีต่อไปอีกในอนาคต ปัญหาเรื่องครู ปัญหาเรื่องการปฏิบัติงาน และการปฏิรูปทางหลักสูตร เป็นเรื่องที่เราจะต้องแก้ไขโดยเร็ว

หลักสูตรและวิธีสอนไม่ว่าจะเป็นชั้นประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษา ไม่ว่าจะเป็นอาชีพหรือสายสามัญ ถ้าเรายึดถือใช้แบบเดียวกันทั่วประเทศ ผมเกรงว่าจะไม่ได้ผล เพราะประเทศไทยเราแต่ละท้องถิ่นก็มีลักษณะเศรษฐกิจแตกต่างกันไป บ้างก็หนักในทางเกษตร บ้างก็หนักทางเหมืองแร่ และทำไร่ทำสวน เราน่าจะจัดหลักสูตรและวิธีสอนให้เข้ากับลักษณะของแต่ละท้องถิ่น เพื่อทำความเข้าใจและสนใจแก่นักเรียนให้ดี เช่น เอาโจทย์เลขเรื่องน้ำไหลออกจากท่อประปาไปให้เด็กในถิ่นที่ไม่มีน้ำประปา จะยุ่งยากแก่ความเข้าใจของเด็ก การสอนวิทยาศาสตร์เบื้องต้นที่มีตัวอย่างเกี่ยวกับดิน น้ำและพืชจะเป็นที่สนใจและเป็นประโยชน์แก่นักเรียนในถิ่นที่ทำนาทำสวนแม้จะเป็นเด็กชั้นประถม มากกว่าที่จะนำวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวกับโรงงานอุตสาหกรรมหรือไฟฟ้าที่เด็กไม่เคยเห็น

การศึกษาชั้นอุดมศึกษานั้น แตกต่างกับการศึกษาชั้นมัธยมอยู่หลายประการ ทั้งในค่านิยมของนักเรียน ในด้านวิชาที่เรียน กับวิธีเรียน นักเรียนมหาวิทยาลัยอยู่ในวัยที่เกือบจะเป็นผู้ใหญ่แล้ว ควรจะมีอิสรภาพและความรับผิดชอบในตนเองเพิ่มขึ้น เพื่อเตรียมตัวเป็นผู้ใหญ่ได้จริง ๆ และเป็นบัณฑิตได้จริง ๆ การเรียนก็ควรจะเป็นไปในรูปเรียนด้วยตนเองมากกว่าที่จะฟังครู นักเรียนกับครูในชั้นอุดมศึกษา ควรจะมีสายสัมพันธ์ด้านวิชาการสองทางคือ จากครูไปสู่ นักเรียน และจากนักเรียนไปสู่ครูด้วย มิใช่ครูเป็นผู้บอกสอนนักเรียนอย่างเดียวแบบในชั้นมัธยม และวิชาที่เรียนในชั้นอุดมศึกษานั้น ก็เป็นวิชาชั้นสูง มิใช่ว่าใครที่สำเร็จมัธยมศึกษาแล้ว จะสามารถเรียนได้สำเร็จทุกคน ฉะนั้นจึงควรมีการคัดเลือกความสามารถเบื้องต้นเสียก่อนให้แน่ใจว่าจะไม่เสียเวลาเปล่า ดังที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้น

การรับนักเรียนเข้าเรียนชั้นอุดมศึกษาในแขนงวิชาต่าง ๆ นั้น จำเป็นจะต้องพิจารณาถึงความต้องการทางสังคมและเศรษฐกิจด้วย หากไม่คำนึงถึงข้อนี้ต่อไปในไม่ช้าจำนวนบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาออกมาจะไม่สมดุลกับความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคม อาจจะมีบัณฑิตบางจำพวกที่ผลิตได้น้อยไป เช่น วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ แพทยศาสตร์ ครุศาสตร์ เกษตรศาสตร์ เป็นต้น และขณะเดียวกันบัณฑิตบางจำพวกอาจจะล้นตลาด ฉะนั้น การวางแผนการศึกษาชั้นอุดม จึงควรระมัดระวังข้อนี้เป็นพิเศษ

เมื่อเร็ว ๆ นี้ สภาผู้แทนราษฎรได้รับหลักการร่างกฎหมายจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้น ซึ่งถ้าเป็นไปตามที่ทราบกันจากข่าวหนังสือพิมพ์แล้ว จะมีลักษณะแตกต่างไปจากมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในปัจจุบัน คือผู้ที่เข้าศึกษาไม่ต้องสอบแข่งขันหรือคัดเลือก เพียงแต่มีความรู้ระดับ มศ. ๕ หรือเทียบเท่าก็พอ วิธีการศึกษาก็ไม่บังคับให้เข้าฟังคำสอนหรือเข้าชั้นหรือสัมมนาฝึกฝน นัยว่าถ้าสอบไล่ได้ครบหลักสูตรสี่ปี ก็ได้ปริญญา และส่วนมากของวิชาที่จะให้เรียนในมหาวิทยาลัยนี้ เป็นสังคมศาสตร์

ในปัจจุบันนี้ ผมยังไม่ได้เห็นหลักสูตรและเนื้อหาของวิชาต่าง ๆ ที่จะจัดขึ้นสำหรับมหาวิทยาลัยนี้ และยังไม่ทราบว่ามาตรฐานของการสอบไล่จะเป็นอย่างไร ทราบจากการสนทนากับท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้เสนอและผู้สนับสนุนว่า จะพยายามให้มาตรฐานของมหาวิทยาลัยนี้สูงเท่าเทียมกับมหาวิทยาลัยปัจจุบัน

แต่มีปัญหาที่ผมเห็นควรที่จะเสนอหลายประการที่เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยนี้ คือ

๑. เมื่อนักศึกษาไม่ต้องสอบแข่งขันคัดเลือกเข้ามา ก็เท่ากับว่าต่อไป นักศึกษาชั้นมหาวิทยาลัยในประเทศไทย จะมีสองประเภท ประเภท

หนึ่งต้องสอบคัดเลือกเข้า อีกประเภทหนึ่งไม่ต้อง ประเภทหลังนี้อาจจะเป็นผู้ที่พยายามสอบคัดเลือกเข้าที่มหาวิทยาลัยอื่นแล้ว แต่ไม่สำเร็จ จึงมาเข้ามหาวิทยาลัยใหม่นี้ เช่นนี้น่าเกรงว่าคุณสมบัติเบื้องต้นของนักศึกษามหาวิทยาลัยใหม่จะด้อยกว่านักศึกษาอื่น ๆ โดยทั่วไป

๒. เมื่อวิธีการศึกษาก็ไม่เข้มงวดให้ต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ หรือไม่เข้มงวดให้ต้องมีการอ่านตำราโดยกว้างขวางแบบในมหาวิทยาลัยปัจจุบันคงจะมีการสมัครสอบไล่อย่างเสียงไขเคมีใช้น้อย และถ้าจะรักษามาตรฐานในการสอบไล่ให้เท่าเทียมกับมหาวิทยาลัยปัจจุบัน ผมก็เกรงว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยใหม่นี้ จะมีเป็นจำนวนน้อย และถ้าผลิตบัณฑิตออกมาได้เป็นจำนวนน้อยเทียบเท่ากับจำนวนผู้ที่เข้าศึกษาแล้ว ปัญหาที่จะมีว่า

(ก) จะคุ้มกับการที่รัฐบาลจะลงทุนสร้างมหาวิทยาลัยใหม่นี้หรือไม่ และ

(ข) จะเป็นการชักจูงให้เยาวชนเป็นจำนวนมากหลงเข้าใจผิดไปหรือไม่ว่า ตนควรจะใช้เวลาเรียนในมหาวิทยาลัยนี้แทนที่จะคิดไปเรียนวิชาชีพหรือทำงานประกอบอาชีพให้เป็นประโยชน์แก่เศรษฐกิจ

๓. เมื่อมหาวิทยาลัยนี้ตั้งขึ้นโดยมีเหตุผลทางการเมืองเพื่อป้องกันแก้ไขคำร้องทุกข์ของนักเรียนว่ารัฐบาลไม่จัดให้เข้าเรียนมหาวิทยาลัย ต่อไปแม้ว่าจะพยายามรักษามาตรฐานการสอบไล่ไว้ แต่มีการผลิตบัณฑิตได้น้อยคน นักศึกษาเหล่านี้จะมีร้องเรียนต่อไปอีกหรือว่า

รัฐบาลกักกันไว้ไม่ให้ตนสำเร็จการศึกษา และรัฐบาลจะใช้เหตุผล
ทางการเมืองอีกหรือไม่ที่จะทำให้ใจอ่อน หย่อนมาตรฐานลงมาให้
เป็นที่พอใจแก่นักเรียน และถ้าหย่อนมาตรฐานลงมาจริง ปัญหา
ต่อไปก็อาจจะเกิดขึ้นในแง่ความแตกต่าง ระหว่างคุณค่าปริญญาของ
มหาวิทยาลัยนี้กับปริญญาของมหาวิทยาลัยปัจจุบัน

ผมเข้าใจว่าปัญหาเหล่านี้และปัญหาอื่นๆ เกี่ยวกับการจัดตั้งมหาวิทยาลัยดังกล่าว
ยังไม่ได้มีการอภิปรายกันให้ถี่ถ้วน เพื่อประโยชน์ของเยาวชน และเพื่อประ-
โยชน์ของเศรษฐกิจ ผมเห็นว่าควรจะได้มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง และ
เมื่อเห็นช่องทางปลอดโปร่งแล้ว จึงควรจะดำเนินการไปแต่ทราบโดยที่ยังไม่มี
การคิดให้รอบคอบและอภิปรายกันให้แน่นอน การด่วนดำเนินการไปก่อนแล้ว
หวังไปแก้ปัญหากันทีหลัง จะทำให้การดำเนินงานราบรื่นได้ยาก และอาจจะ
เป็นผลร้ายแก่เยาวชน และแก่เศรษฐกิจของชาติได้โดยง่าย

ห้ามความชั่ว ส่งเสริมความดี

ความสำคัญของการอบรมสั่งสอนเยาวชนให้อยู่ในศีลธรรม ให้กลัวบาป ให้
ประพฤติตนในทางดีงามนั้น ย่อมเป็นที่เข้าใจชัดเจนกันอยู่แล้ว และพ่อแม่
ครูอาจารย์ ตลอดจนผู้ใหญ่ในราชการย่อมเข้าใจดี และถือเป็นความรับผิดชอบ
ที่จะพยายามพว้าสอน อบรมเยาวชนในทางที่ดีอยู่เป็นเนืองนิจ

แต่ความรับผิดชอบในเรื่องนี้ มิได้จำกัดอยู่ที่คำพูด คำอบรม คำสั่งสอน
พ่อแม่ที่พูดปดเป็นนิสัย แม้จะพว้าสอนเด็กมิให้พูดปดสักเท่าใด แต่เด็กเห็น
ตัวอย่างผู้ใหญ่พูดปดอยู่ตาตา เด็กนั้นก็จะเห็นในไม่ช้าว่า คำสั่งสอนก็เป็นคำ
สั่งสอน ส่วนการปฏิบัตินั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง เรื่องพูดปดนี้เป็นเพียงตัวอย่าง

เรื่องเดียว เรื่องลักขโมย เรื่องฉ้อโกง เรื่องเสพสุราเมินเมา หรือเรื่องบาปอื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน จะห้ามเยาวชนคว้ยปากอย่างเดียวไม่ได้ ผู้ใหญ่ต้องยับยั้งห้ามตนเองด้วย

ทุกวันนี้ แทบทุกประเทศ เยาวชนประพฤติตนไปในทางที่แปลก ที่เราเรียกกันว่าชิปปี้ แต่เดิวนี่เปลี่ยนไปเรียกชื่ออย่างอื่นแล้วก็มี ซึ่งความจริงมีหลายประเภท และหลายระดับ เพราะบางพวกเสพยาเสพติดก็มี ที่ไม่เสพก็มี บางพวกล่าสอนในทางเพศ แต่บางพวกก็ไม่ล่าสอน แต่สรุปข้ออ้างของเหล่าชิปปี้ก็คือ ผู้ใหญ่ทำปัญหาไว้ให้เยาวชนรุ่นเขา ผู้ใหญ่เอะอะก็จะบราฆ่าฟันกัน ทำสงครามกัน ผู้ใหญ่สร้างปัญหาทางสังคมไว้มาก ทำให้มีคนมั่งมีเกินไป คนจนเกินไป ผู้ใหญ่จัดชั้นวรรณะเรื่องผิวจนเป็นสงครามระหว่างผิว ผู้ใหญ่เสพสุราได้แต่ห้ามเยาวชนสูบก้นชาซึ่งเป็นพิษน้อยกว่าสุราเป็นไหน ๆ ผู้ใหญ่เคียดแค้นกัน แต่พวกเขาเยาวชนรักกัน และผู้ใหญ่พูดยอย่างหนึ่งทำอย่างหนึ่ง เยาวชนจึงหมดที่พึ่งเสื่อมศรัทธาสิ้นนับถือ

แม้ว่าเราจะไม่เห็นด้วยและไม่ศรัทธาต่อลัทธิของชิปปี้ แต่คงจะมีน้อยคนนักที่สามารถโดยสุจริตใจที่จะปฏิเสธเสียโดยสิ้นเชิงว่า ข้ออ้างของชิปปี้ไม่มีมูลแห่งความจริง ฉะนั้น การกระทำของผู้ใหญ่นี้เป็นสิ่งสำคัญและพวกเรา น่าจะหาวิธีแก้ไขการปฏิบัติของผู้ใหญ่นี้แหละ

ในระบบเศรษฐกิจที่เราเรียกกันว่าระบบพัฒนา คือระบบเร่งรัดให้เศรษฐกิจก้าวหน้าไปโดยเร็วนี้ เรามักจะเอาใจใส่ในค่านวัตกรรมก่อนข้างมากจนเกินควร และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ แม้จะเปลี่ยนไปในทางเจริญก้าวหน้าก็ย่อมก่อให้เกิดความมั่งร่ำรวยด้านสังคมในหมู่ประชาชนอยู่มาก การครองชีพก็จะรัดตัวขึ้นทุกวัน การแข่งขันกัน การชิงตำแหน่งกันระหว่างคนรุ่นหนุ่มรุ่น

สาว จะมากขึ้นทุกที และเมื่อพัฒนาทางเศรษฐกิจได้ผลดีพอสมควร ก็ย่อมมี
บางหมู่ที่ได้รับประโยชน์ทางทรัพย์สินเงินทองมากกว่าหมู่อื่น ผู้มีรายได้ทรัพย์สินมาก
ย่อมใช้จ่ายมาก บางรายก็ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย จนถึงกับเกิติดบายมุขแบบ
ใหม่ขึ้นทั่วไป ช่องทางที่จะยั่วยวนเยาวชนให้ลุ่มหลงในทางชั่วย่อมมีมากขึ้น
เป็นธรรมดา การหลีกเลี่ยงบาปและการประกอบคุณงามความดี จึงทำได้ยาก
ขึ้นเป็นทวีคูณ

การคมนาคมระหว่างประเทศและภายในประเทศ วิหุกุโทรทัศน์ สื่อมวลชน
ประเภทต่าง ๆ สะดวกสบายยิ่งขึ้น ก็ยิ่งทำให้มีช่องทางยั่วยวนเยาวชนมาก
ขึ้น โดยมากเป็นการเอาอย่างคนที่มิมีชื่อเสียง เป็นคาราภาพยนตร์ หรือนักเพลง
หรือเยาวชนบางคนที่มีรายได้สูงอย่างมหาศาล

ภายในประเทศเล่า ตัวอย่างก็มีอยู่ ที่มีผู้สามารถกระทำความผิดโดยไม่
ต้องรับโทษ ที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ได้รับความสุขสำราญ บ้านเรือนใหญ่โต มีคน
เคารพนับถือ กราบไหว้รอบถ้ำน มีความเห็น และมีบุญบารมี เยาวชน
ส่วนใหญ่ย่อมอดเสียมิได้ที่จะรับความนับถือให้เป็นยอดคน

ที่ผมกล่าวมานี้ มิใช่จะกล่าวด้วยความหมดหวัง แต่ใครจะเสนอว่า ความ
รับผิดชอบของผู้ใหญ่ในการที่จะห้ามเยาวชนมิให้ทำบาปและส่งเสริมให้ทำความ
ดีความงามนั้น ยากขึ้นทุกวัน เฉพาะอย่างยิ่งในระบบเศรษฐกิจเร่งรัดพัฒนา
ผู้ใหญบางคนก็กล่าวว่า เราจะพัฒนาเศรษฐกิจให้สำเร็จก็ต้องยอมผ่อนผันให้
มีการทุจริตบ้างนั้น เป็นผู้ใหญ่ซึ่งไม่รับผิดชอบต่อเยาวชน ถ้าจะต้องทุจริตกัน
จึงพัฒนาเศรษฐกิจได้แล้ว ผมว่าอย่าพัฒนากันเลย ปลอ่ยให้กินเผือกกินมัน
กันอย่างสุจริตดีกว่า

ที่ผมกล่าวมาว่าไม่หมดหวังนั้น ก็เพราะเท่าที่สังเกตดูเยาวชนทั้งในมหาวิทยาลัย ในโรงเรียนและที่อื่นๆ ความบริสุทธิ์ใจและความกล้าบาปยังมีอยู่โดยทั่วไป ขอให้ผู้ใหญ่ชักนำให้ดี ชักนำด้วยการกระทำและความประพฤติเป็นตัวอย่าง อย่าเพียงแต่ชักนำด้วยปากอย่างหนึ่ง ใจอย่างหนึ่ง

สรุป

ระบบเศรษฐกิจในระยะพัฒนานี้ ก่อปัญหาให้เยาวชนเป็นอันมาก ทั้งในในด้านอาหาร ด้านอนามัย ด้านอุปนิสัย ด้านเพศ ด้านการศึกษาอบรม และในด้านความประพฤติ เป็นความรับผิดชอบของผู้ใหญ่ทุกประเภทที่จะช่วยป้องกันแก้ไขปัญหาเหล่านี้ นโยบายวางแผนครอบครัวระดับชาติจะช่วยทำให้ปัญหาใหญ่ ๆ ผ่อนคลายลงบ้าง

อย่างไรก็ตาม ผู้ใหญ่มีหน้าที่รับผิดชอบที่จะจัดระบบเศรษฐกิจและสังคมเหลือไว้ให้หนุ่มๆ มีปัญหาน้อยที่สุดที่จะทำได้ เพื่ออำนวยให้เยาวชนได้เติบโตและดำรงสมาชิวะอยู่ในสังคมซึ่งเจริญด้วยสมรรถภาพ เสรีภาพ ความยุติธรรม และความเมตตาปรานี

ปาฐกถาแสดง ณ หอประชุมคุรุสภา

๒๔ ตุลาคม ๒๕๑๒

ตีพิมพ์ครั้งแรกใน

รวมปาฐกถา ขุดเยาวชนกับเศรษฐกิจ ๒๕๑๓ ของคุรุสภา

การศึกษาและการพัฒนาสังคม

๒

การบริหารมหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย

การจัดระเบียบหน่วยงานหรือสถาบันใด ๆ ย่อมมีจุดมุ่งหมายที่จะอำนวยให้หน่วยงานนั้น ๆ ดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์โดยที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับลักษณะของหน่วยงานนั้น ๆ เมื่อกล่าวถึงมหาวิทยาลัย (และสถาบันอื่นชั้นอุดมศึกษา) จึงสมควรที่จะพิจารณาวัตถุประสงค์ ของมหาวิทยาลัยเป็นเบื้องต้น

วัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย พอจะสรุปได้ดังนี้:—

- ก. อบรมให้นิสิตนักศึกษาเป็นปัญญาชน มีความรอบรู้ สามารถพิจารณาทั้งกรณีโลกและกรณีธรรม และสามารถใช้สติปัญญาพิจารณาโดยชอบธรรม
- ข. ฝึกสอนให้นิสิตนักศึกษา มีวิชาดีพระดับสูง เพื่อนำไปใช้ประกอบสัมมาชีวะเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

ค ส่งเสริมวิชาการให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ ทั้งทันเหตุการณ์ และนำหน้า
เหตุการณ์

เพื่อประหยัดเวลา จะขอไม่ขยายความในวัตถุประสงค์สามข้อนี้และหวังว่า แม้
จะมีผู้ไม่เห็นด้วยอยู่บ้าง ก็คงมีข้อแตกต่างกันแต่ในผลความ หลักการคงจะ
พอผ่อนผันให้เป็นจุดมุ่งหมายได้

ปัจจัยที่จะนำไปสู่วัตถุประสงค์

การที่จะอำนวยให้มหาวิทยาลัยดำเนินการไปสู่วัตถุประสงค์ดังกล่าวนั้น มีปัจจัย
อยู่หลายอย่าง ซึ่งจะต้องใช้ประกอบกัน ระเบียบการบริหารเป็นเพียงปัจจัย
ส่วนหนึ่ง กล่าวอีกนัยหนึ่ง การจัดระเบียบบริหารมหาวิทยาลัยให้ดีขึ้น เป็น
ปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งที่จำเป็น แต่ควรคำนึงว่าเพียงแค่แก้ปัญหาเรื่องบริหาร
นั้นยังไม่เพียงพอ ต้องมีปัจจัยสำคัญอย่างอื่นประกอบด้วย ในที่นี้จะขอเสนอ
รายการปัจจัยต่าง ๆ ไว้ให้สมบูรณ์โดยไม่ขยายความ เพื่อสงวนเวลาไว้กล่าว
ถึง การบริหารให้ละเอียดพอสมกับที่เป็นหัวข้อเรื่อง

ปัจจัยที่จะนำมหาวิทยาลัยไปสู่วัตถุประสงค์ได้นั้นมีดังนี้

- ก มีนิสิตนักศึกษาที่ประกอบด้วยสติปัญญาพื้นฐานพอดีสมควร
- ข นิสิตนักศึกษามีฉันทะในสาขาวิชาที่ตนเรียน มิใช่สักแต่ว่าขอให้ได้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัย
- ค มีอาจารย์ดีพอ และมีอาจารย์ประเภทประจำมากพอ เมื่อเทียบกับจำนวนนิสิตนักศึกษา
- ง มีบรรยากาศอันเหมาะสมสำหรับเป็นสำนักการศึกษาและการวิจัย
- จ มีวิธีการสอนชนิดที่ส่งเสริมให้วิชาความรู้ความคิดแตกฉาน มิใช่แต่ส่งเสริมการท่องจำอย่างเดียว
- ฉ มีการประสานระหว่างสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรอบรู้ การประสานวิชาที่สำคัญทั้งภายในวงสังคมศาสตร์ ภายในวงวิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ และระหว่างสังคมศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ
- ช มีระบบบริหาร (รวมทั้งอาคารสถานที่) ดี และเป็นระบบที่มีสมรรถภาพ ปัจจัยอื่น ๆ ก็ย่อมอาศัยระบบบริหารด้วย เช่น ปัจจัยอาจารย์ ถ้าระบบบริหารบกพร่อง อาจารย์ที่ดีย่อมจะมีมากพอมิได้ หรือ ปัจจัยบรรยากาศย่อมขึ้นอยู่กับระบบบริหารอยู่มาก

ระบบบริหารมหาวิทยาลัยที่มีสมรรถภาพ

สมรรถภาพของระบบบริหารมหาวิทยาลัย วัดได้ด้วยความสามารถที่จะทำให้มหาวิทยาลัยบรรลุผล ตามวัตถุประสงค์เพียงใด ตามความเห็นของผู้เขียน ระบบบริหารของมหาวิทยาลัยที่มีสมรรถภาพนั้น ควรจะมีลักษณะดังนี้

- ๑ ผู้บริหารในตำแหน่งที่สำคัญ มีคุณวุฒิ และสามารถอุทิศเวลาปฏิบัติงานได้มากพอ

๒ การควบคุมการบริหารและวางนโยบายเป็นไปโดยหลักประชาธิปไตย

๓ ระบบบริหารโดยสนับสนุนความก้าวหน้าของวิชาการ

๔ การเงินคล่องตัว

๕ การบริหารงานบุคคล (personnel management) เหมาะสมสำหรับ
บุคคลประเภทอาจารย์

จะได้กล่าวขยายความลักษณะทั้ง ๕ ประการ ตามลำดับต่อไป

๑ ผู้บริหารในตำแหน่งที่สำคัญ

ผู้บริหารในตำแหน่งที่สำคัญของมหาวิทยาลัย ตามกฎหมายและระเบียบ
ปฏิบัติของไทยได้แก่ อธิการบดี รองอธิการบดี คณบดี หัวหน้าแผนกวิชา
และเลขาธิการ

คุณสมบัติของผู้ครองตำแหน่งเหล่านี้มีไม่เหมือนกัน บางตำแหน่งก็หนักไป
ทางวิชาการ บางตำแหน่งก็หนักไปทางบริหาร บางตำแหน่งก็ต้องผสมทั้ง
วิชาการและบริหารสอดคล้องกัน

นักการเมืองบางท่าน ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่บางท่าน นักธุรกิจบางท่าน
อาจจะมีคุณสมบัติ สามารถครองตำแหน่งสำคัญในมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี
แต่ไม่ใช่ นักการเมืองทุกท่าน ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ทุกท่าน นักธุรกิจทุกท่าน
หรือไม่ว่าใครที่ใหนที่มีอำนาจในแผ่นดินจะจัดได้ว่ามีคุณสมบัติเหมาะกับตำแหน่งสำคัญในมหาวิทยาลัย

นอกจากคุณสมบัติและความสามารถดังกล่าวอันเป็นลักษณะความจำเป็นขั้น
ปฐมแล้ว ผู้ครองตำแหน่งสำคัญในมหาวิทยาลัยควรจะสามารถอุทิศเวลาให้แก่
งานของมหาวิทยาลัยได้มากพอด้วย งานของมหาวิทยาลัยที่กล่าวถึงนี้ ไม่ใช่

งานที่อยู่หนึ่งคงสภาพอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเพียงแต่จะใช้เวลาอ่านเอกสาร ลงลายมือชื่อเข้าประชุมตามวาระแล้วก็เสร็จเรื่องไปวันหนึ่ง ๆ หากมิได้ เป็นงานที่จะต้องใช้ความคิด ใช้เวลาพิจารณาไตร่ตรองหาช่องทางก้าวหน้าให้เกิดความเจริญแก่สถาบันและนิสิตนักศึกษาอยู่เสมอ งานวิชาการก็ต้องมีแผนมีช่วงโอกาสให้คณาจารย์และนิสิตนักศึกษาได้ก้าวหน้าไปตามความเจริญของวิชา ในสากลโลกด้วย ฉะนั้น ลักษณะที่จำเป็นของผู้ครองตำแหน่งสำคัญในมหาวิทยาลัยอีกข้อหนึ่ง คือความสามารถใช้เวลาเพื่อก้าวหน้าทั้งทางวิชาการและทางบริหาร

งานสำคัญอย่างนี้ ต้องการผู้ที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งนั้นได้เต็มเวลา หรืออย่างน้อยก็ต้องการให้ผู้ครองตำแหน่งนั้น ๆ ถือว่า ตำแหน่งนั้นเป็นงานเอกของตน ไม่ใช่งานที่จะเจียดเวลาไปทำ

มีผู้กล่าวว่า นักการเมืองหรือผู้ที่ครองตำแหน่งการเมืองไม่ควรครองตำแหน่งสำคัญในมหาวิทยาลัย เพราะอาจจะชักการเมืองเข้าสู่ในบรรยากาศของมหาวิทยาลัย ทำให้พรรคการเมืองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสามารถชักจูงนิสิตนักศึกษาให้เอียงไปทางใดทางหนึ่ง ผู้เขียนเองไม่สู้จะห่วงนักในข้อนี้ เพราะเชื่อว่าอาจารย์ต่าง ๆ และนิสิตนักศึกษามีวิจรรณญาณในด้านการเมืองได้ดีพอที่จะต้านทานต่ออิทธิพลอันไม่ชอบธรรม หากจะมีผู้พยายามใช้ปฏิกิริยาของคณาจารย์และนิสิตนักศึกษาอาจจะเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับที่คาดหวังก็เป็นได้ เฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าได้เห็นการใช้อิทธิพลทางไม่ชอบธรรมต่ำตาอยู่ เพราะนักการเมืองก็ยิ่งรู้พลาดเหมือนกัน

ประเด็นอีกข้อหนึ่งที่มีคนมักกล่าวอ้าง คือในกรณีที่มีมหาวิทยาลัยบางแห่งมีผู้พยายามเข้ามาชักจูงใจนิสิตนักศึกษาไปทางด้านการเมืองอันมิชอบ

ด้วยกฎหมาย เช่นมีคอมมิวนิสต์เข้าแทรกแซง ในกรณีเช่นนี้มันจะอ้างว่าควรมี
ผู้ใหญ่ในราชการ เช่นรัฐมนตรีเป็นอธิการบดี จะสามารถต่อต้านป้องกันการ
แทรกแซงดังกล่าวได้ ข้อนี้เมื่อพิจารณาดูให้ลึกซึ้งแล้วจะเห็นว่าไม่เป็นข้ออ้าง
ที่มีน้ำหนักพอ เพราะผู้ใหญ่ในราชการที่จะมาป้องกันการแทรกแซงทางการ
เมืองนั้น ถ้ายังคงเป็นผู้ใหญ่ในราชการอยู่ ที่ไหนเล่าจะหาเวลามาอำนวยการ
เอง เพื่อต่อสู้ป้องกันกับปรปักษ์ที่จงใจจะทำมิชอบอยู่ตลอดเวลา มีวิธีควบคุม
อย่างอื่นดีกว่านี้ และมีสมรรถภาพดีกว่านี้ คือให้อาจารย์ที่เชื่อถือไว้วางใจ
ได้ เป็นเจ้าหน้าที่ดูแลในด้านการปกครองอย่างใกล้ชิด ที่นอกเหนือไปจากนั้น
ก็เป็นเรื่องของกฎหมายและตำรวจรักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมาย

ข้ออ้างอีกข้อหนึ่งคือ ถ้าได้รัฐมนตรีมาเป็นอธิการบดีหรือคณบดีก็จะมี
ช่องทางหาความเจริญมาสู่มหาวิทยาลัยได้ง่ายขึ้น เพราะของงบประมาณได้ง่าย
ข้ออ้างนี้เป็นจริงก็เป็นกรรมของประเทศไทย ที่การพิจารณาตั้งงบประมาณ
แผ่นดินนั้น มีหลักเกณฑ์พิจารณาอยู่แต่ว่า ใครเป็นผู้ขอ เป็นข้ออ้างที่
หมิ่นประมาทการปฏิบัติราชการตั้งแต่ชั้นคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี รัฐมน-
ตรีกองต่าง ๆ และสำนักงบประมาณทั้งสำนัก ผู้เขียนเห็นว่า มหาวิทยาลัย
แพทยศาสตร์ ซึ่งอธิการบดีมิใช่รัฐมนตรี แต่ได้รับงบประมาณมากกว่า
มหาวิทยาลัยอื่นใดนั้น เป็นพยานหลักฐานได้อย่างดีว่าข้อนี้ไม่จริง

ถ้ามีความจำเป็นจริง ๆ ที่มหาวิทยาลัยจะพึงมีอธิการบดี ซึ่งมีชื่อเสียง
เกียรติยศสูงส่ง มีคุณวุฒิดี แต่ไม่สามารถจะปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัยได้
เต็มเวลา ก็ยังมีทางที่จะกระทำได้ โดยถือว่าอธิการบดีเป็นตำแหน่งกิตติมศักดิ์
อย่างในประเทศอังกฤษ เขาเชิญ พระบรมวงศานุวงศ์ รัฐมนตรี หรือแม้แต่
ตัวตลกที่มีชื่อเสียงเป็นอธิการบดี (Chancellor) ของมหาวิทยาลัย แต่ใน

กรณีเช่นนี้ อธิการบดีไม่มีอำนาจหน้าที่มากนักตามกฎหมาย อำนาจหน้าที่
ชั้นสูงในมหาวิทยาลัยนั้นกฎหมายบัญญัติให้รองอธิการบดี (Vice-Chancellor)
เป็นผู้บริหาร

สรุปความว่า ประเด็นที่สำคัญที่สุดเกี่ยวกับลักษณะอันดีของผู้ครอง
ตำแหน่งสำคัญในมหาวิทยาลัยนั้นก็คือ (ก) คุณวุฒิ และ (ข) ความสามารถ
ที่จะปฏิบัติงานมหาวิทยาลัยได้เป็นงานเต็มเวลาหรืองานเอก ข้อนี้ย่อม
หมายความว่า บุคคลคนเดียวไม่ควรดำรงตำแหน่งสำคัญในมหาวิทยาลัย
มากกว่าหนึ่งตำแหน่ง

๒ การวางนโยบายและการควบคุมงานบริหาร

อำนาจและหน้าที่สูงสุดภายในมหาวิทยาลัยนั้นย่อมเป็นของสภามหาวิทยาลัย
ความสัมพันธ์ระหว่างสภามหาวิทยาลัยกับรัฐบาลควรมีลักษณะที่เป็นการระ
ต่อกันและกันฐานผู้ใหญ่ต่อผู้ใหญ่ กล่าวคือรัฐบาลเป็นผู้บริหารประเทศรับ
ผิดชอบในนโยบายทุกด้านรวมทั้งด้านการศึกษา และรัฐบาลสนับสนุนมหา
วิทยาลัยในด้านการเงินในลักษณะอันเหมาะสม (ดู ๔ ต่อไปข้างล่าง) ฉะนั้น
มหาวิทยาลัยจึงจำเป็นที่จะปฏิบัติงานภายในกรอบนโยบายใหญ่ ๆ ของรัฐบาล
นอกจากนั้นในกฎหมายจัดตั้งมหาวิทยาลัย รัฐมนตรีหนึ่งท่าน (จะเป็นนายกรัฐมนตรี
หรือรัฐมนตรีว่าการศึกษาธิการ หรือรัฐมนตรีว่าการอุดมศึกษาก็
แล้วแต่จะเป็นไป) จะพึงเป็นผู้รับผิดชอบรักษาการให้เป็นไปตามกฎหมาย
ในสภามหาวิทยาลัยจึงควรมีผู้แทนรัฐบาลจำนวนหนึ่งซึ่งรัฐบาลเป็นผู้แต่งตั้ง
เป็นอัตราส่วนระหว่าง ๑/๔ ถึง ๑/๓ (หรือแม้ ๑/๒) ของจำนวนกรรมการ
สภามหาวิทยาลัยทั้งสิ้น

ในขณะเดียวกัน รัฐบาลย่อมตระหนักว่าหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัยเป็นหน้าที่ทางวิชาการ และวิชาการจะเจริญได้เป็นประโยชน์แก่ประเทศและรัฐบาลเองก็โดยมีเสรีภาพพอสมควร รัฐบาลย่อมพึงเคารพในความรอบรู้และความรู้จักรับผิดชอบของคณาจารย์ซึ่งเป็นปัญญาชน สามารถปกครองตนเองได้ตามหลักประชาธิปไตย (ถ้าแม้จะถือว่ามหาวิทยาลัยซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ที่มีความรู้ระดับสูงไม่สามารถปกครองตนเองได้แล้ว รัฐบาลก็ควรจะเลิกล้มความคิดและนโยบายที่จะร่างรัฐธรรมนูญและเทิดทูนหลักประชาธิปไตยสำหรับประชาชนทั่วประเทศได้) ฉะนั้นรัฐบาลจึงสมควรสนับสนุนหลักประชาธิปไตยในการบริหารมหาวิทยาลัย และควรสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยมีอิสระเสรีภาพในการบริหารงานมหาวิทยาลัยภายในขอบเขตอันกว้างพอสมควร

เพื่อให้เป็นไปตามหลักการข้างต้น กรรมการสภามหาวิทยาลัยจึงควรจะต้องประกอบด้วยบุคคลประเภทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- ก ผู้ทรงคุณวุฒิที่รัฐบาลแต่งตั้ง ๑/๔ ถึง ๑/๒ ของจำนวนทั้งสิ้น
- ข อธิการบดีและคณบดีต่าง ๆ โดยตำแหน่ง
- ค ศาสตราจารย์ ผู้ที่ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์และผู้ช่วยศาสตราจารย์เลือกตั้งขึ้น จำนวนอย่างน้อยสองคน
- ง อาจารย์ ซึ่งอาจารย์อื่น ๆ เลือกตั้งขึ้นอย่างน้อยสองคน
- จ ผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๆ ซึ่งกรรมการสภามหาวิทยาลัยเชิญมาเป็นกรรมการด้วย

สภามหาวิทยาลัยมีหน้าที่กำหนดนโยบายของมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล นโยบายดังกล่าว อธิการบดีเป็นผู้รับไปดำเนินการ และสภามหาวิทยาลัยมีอำนาจหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัย เฉพาะ

อย่างยั่งยืนถึงงบประมาณประจำปี แผนพัฒนา และควบคุมดูแลการเงินให้เป็นไปโดยดี

ทุกวันนี้นายกรัฐมนตรีเป็นประธานสภามหาวิทยาลัยทุกแห่งโดยตำแหน่ง ท่านนายกรัฐมนตรีปัจจุบันทราบดีว่าข้อนี้มีความเสียหายอยู่มาก ฉะนั้นประธานสภามหาวิทยาลัยแต่ละแห่งจึงควรมิใช่นายกรัฐมนตรี ถ้าจะให้เป็นไปตามหลักประชาธิปไตย ก็ควรให้กรรมการสภามหาวิทยาลัยเลือกกันเองเป็นประธาน แต่ไม่ควรเลือกจากอธิการบดี คณบดี หรือคณาจารย์ ควรเลือกจากประเภท (ก) และ (จ) ถ้ารัฐบาลเป็นห่วงเรื่องการควบคุมนโยบายจริง ๆ จะให้รัฐบาลระบุท่านผู้ใดผู้หนึ่งจากประเภท (ก) และ (จ) เป็นประธานสภามหาวิทยาลัยก็ได้

๓ การสนับสนุนวิชาการ

สภามหาวิทยาลัยมีอำนาจหน้าที่ทางการบริหารและนโยบาย ในด้านวิชาการ จำเป็นจะต้องมีสภาอาจารย์เป็นองค์กร เพื่อเปิดโอกาสและเป็นการสนับสนุนให้บรรยากาศทางวิชาการเจริญแพร่หลายขึ้น

สภาอาจารย์ดังกล่าวเทียบได้กับที่ในต่างประเทศเรียกว่า Academic Senate ประกอบด้วยคณาจารย์ทั้งในด้านการสอนและการวิจัย ปฏิบัติหน้าที่ภายใต้สภามหาวิทยาลัย เฉพาะในด้านวิชาการ และการพัฒนาวิชาการ หลักการดำเนินงานและองค์ประกอบของสภาอาจารย์อาจจะแตกต่างกันได้ แล้วแต่มหาวิทยาลัย แต่ควรยึดหลักประชาธิปไตย ในทางปฏิบัติ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการควรเป็นประธานสภาอาจารย์ หลักสูตรในคณะและแผนกวิชาต่าง ๆ โครงการวิจัย และแผนพัฒนามหาวิทยาลัยด้านวิชาการ ควรจะเป็นหน้าที่เบื้องต้นของสภาอาจารย์ดังกล่าว

๔ การเงิน

รายได้ของมหาวิทยาลัยอาจมาจาก (ก) เงินค่าบำรุงเก็บจากนักศึกษา (ข) เงินผลประโยชน์จากทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย และ (ค) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล

รายจ่ายของมหาวิทยาลัยแยกได้เป็น (ก) รายจ่ายบริหารปกติ และ (ข) รายจ่ายลงทุน

การดำเนินกิจการมหาวิทยาลัย ไม่เหมือนกับการดำเนินงานของหน่วยราชการทั่วไป เพราะมีรายจ่ายที่คาดหมายไม่ได้เป็นอันมาก และกิจการบางชนิดเกิดจากความจำเป็นรีบด่วน รอให้ถึงปีงบประมาณใหม่ไม่ได้ ถ้าจะกระทำโดยเร็วพลัน จะเกิดความเสียหายได้รุนแรง ฉะนั้นการเงินของมหาวิทยาลัยจึงควรจะต้องมีความคล่องตัวพอสมควร แต่ต้องมีการควบคุมดูแลให้รัดกุมพอใช้ (ทำนองเดียวกับรัฐวิสาหกิจ)

ฉะนั้นเงินอุดหนุนที่รัฐบาลจะพึงให้แก่มหาวิทยาลัย จึงควรจ่ายในลักษณะที่ให้อิสระมหาวิทยาลัย (ซึ่งมีผู้แทนรัฐบาลเข้าร่วมอยู่ด้วย) เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลเอง ไม่ต้องมีการตรวจก่อนจ่าย (pre-audit) แบบหน่วยราชการธรรมดา และไม่ต้องอยู่ในบังคับแห่งระเบียบราชการปกติ แต่ให้อิสระมหาวิทยาลัยออกระเบียบข้อบังคับเองตามลักษณะที่เหมาะสม หรืออีกนัยหนึ่ง อำนาจให้มหาวิทยาลัยมีเสรีภาพในการเงินภายในขอบเขตที่กว้างแต่รัดกุม

รายจ่ายประเภทบริหารนั้น เป็นยอดที่พอจะคาดหมายได้ล่วงหน้าสักห้าปี ทุกวันนี้นั้นมหาวิทยาลัยได้รับงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งมีการควบคุมรายละเอียดอย่างที่ไม่ทำให้คล่องตัวได้ ควรจะหาทางแก้ไขเปลี่ยนแปลง โดยรัฐบาลไม่ต้องเสียเงินเพิ่มสำหรับการนี้

มหาวิทยาลัยส่วนมากในสหรัฐอเมริกา ได้รับอนุเคราะห์จากรัฐบาลเป็นลักษณะที่ดินที่มหาวิทยาลัยเก็บผลประโยชน์มาใช้ได้ สำหรับประเทศไทยการกระทำเช่นนั้นย่อมสิ้นเปลืองเงินรัฐ แต่มีวิธีที่จะให้ได้ผลอย่างเดียวกันโดยไม่สิ้นเปลือง คือ รัฐบาลอนุเคราะห์มอบพันธบัตรให้แก่มหาวิทยาลัยเพื่อเก็บดอกเบี้ยมาใช้จ่าย

สมมติว่ามหาวิทยาลัยพึงใช้จ่ายในการบริหาร ปีละ ๓๕ ล้านบาท (เฉลี่ยห้าปี) และดอกเบี้ยพันธบัตรร้อยละ ๗ ต่อปี รัฐบาลอาจจะออกพันธบัตรชนิดเปลี่ยนมือไม่ได้ มอบให้แก่มหาวิทยาลัยมีมูลค่า ๕๐๐ ล้านบาท การจ่ายดอกเบี้ยนั้นจ่ายปีละสองครั้งตามปกติอย่างที่ปฏิบัติกันอยู่เวลานี้ ผลก็คือแต่ละปีแทนที่รัฐบาลจะตั้งงบประมาณรายจ่ายบริหารให้แก่มหาวิทยาลัย ๓๕ ล้านบาท ก็กลายเป็นรัฐบาลตั้งงบประมาณรายจ่ายประเภทดอกเบี้ยพันธบัตร (ซึ่งมหาวิทยาลัยเป็นผู้รับ) ๓๕ ล้านบาท จำนวนเงินไม่เปลี่ยนแปลง ส่วนต้นเงิน ๕๐๐ ล้านบาทที่เป็นพันธบัตรนั้น รัฐบาลเพียงแต่อกใบพันธบัตรให้ ไม่ต้องมีเงินผ่านไปมา

เมื่อใกล้จะครบห้าปี มหาวิทยาลัยกับสำนักงานงบประมาณก็จะร่วมกันพิจารณารายจ่ายบริหารของมหาวิทยาลัยต่อไปอีก ๑ งวด ๕ ปีแล้วก็เพิ่มจำนวนพันธบัตรให้ตามผลของการพิจารณา

สำหรับรายจ่ายลงทุนของมหาวิทยาลัยนั้น เป็นยอดที่ไม่สู้จะสม่ำเสมอทุกปี จะพึงใช้วิธีการงบประมาณอีกวิธีหนึ่ง คือใช้คณะกรรมการที่ในต่างประเทศบางประเทศใช้เรียกว่า University Grant Committee (UGC) เป็นผู้พิจารณาจัดสรรให้แก่มหาวิทยาลัย โดยเจรจากับมหาวิทยาลัยด้านหนึ่งและ

เจรจากับสำนักงานงบประมาณอีกด้านหนึ่ง ประมาณการลงทุนนั้นควรกำหนด เช่นโครงการห้าปี แต่พิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมได้ทุกปี

การปฏิบัติตามข้อเสนอข้างต้นนี้มีผลต่ออยู่หลายประการ คือ (ก) การเงินมหาวิทยาลัยคล่องตัวขึ้น เหมาะกับลักษณะงาน (ข) รัฐบาลไม่ต้องเสียเงินเพิ่มกว่าระบบการเงินปัจจุบัน (ค) เป็นการส่งเสริมมหาวิทยาลัยให้มีสภาพควบคุมตนเองได้

ในการควบคุมการเงินนี้ภายในมหาวิทยาลัย ทั้งในด้านการจ่ายบริหาร และด้านรายจ่ายลงทุน อธิการบดีก็มีหน้าที่เสนองบประมาณต่อสภามหาวิทยาลัยเพื่อขออนุมัติ รัฐบาลก็มีทางควบคุมการอนุมัติงบประมาณ โดยผู้ที่รัฐบาลแต่งตั้งให้เป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัย นอกจากนั้นสภามหาวิทยาลัยยังมีอำนาจหน้าที่ออกระเบียบการเงินทุกประการ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติ เช่นการควบคุมอีกชั้นหนึ่ง การตรวจสอบการเงินภายใน (internal audit) อธิการบดีก็มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ (ทำนองเดียวกับบริษัทหรือรัฐวิสาหกิจ) และนอกจากนี้รัฐบาลยังสามารถสอบบัญชี (external audit) ได้อีกชั้นหนึ่งโดยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินหรือผู้สอบบัญชีอิสระก็ได้ นับว่าไม่เสียหายในด้านการควบคุมการเงินให้รัดกุมแต่อย่างใด ถ้ามหาวิทยาลัยใดกระทำเหลวไหลก็ปรากฏเรื่องขึ้นโดยเร็ว และรัฐบาลมีทางแก้ไขป้องกันได้หลายวิธี เช่น เปลี่ยนตัวเจ้าหน้าที่สำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องได้โดยผ่านสภามหาวิทยาลัย

๕ การบริหารงานบุคคล

ในระบบปัจจุบัน อาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยมักเป็นข้าราชการ การเป็นข้าราชการนี้อาจจะมีส่วนที่อยู่บ้างและสำหรับบางคน แต่ข้อเสียที่สำคัญมีอยู่สอง

ประการ คือ (ก) ระเบียบวินัยในระบบข้าราชการเป็นอุปสรรคแก่ความก้าวหน้าทางวิชาการ และ (ข) ระบบราชการไม่สามารถดึงดูดให้ผู้มีวิชาดีเข้ามาเป็นอาจารย์ประจำในจำนวนเพียงพอ

เรื่องระเบียบวินัยนั้นเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะข้าราชการต้องปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลโดยเคร่งครัดและในรายละเอียด แม้จะมีความเห็นขัดแย้งกับผู้บังคับบัญชาหรือรัฐบาล ถ้ากล้าพอก็เสนอความเห็นขัดแย้งได้แต่เป็นการภายใน จะเปิดเผยมิได้ แต่หน้าที่ของอาจารย์นั้นต่างกับข้าราชการ อาจารย์พึงพยายามค้นคว้าหาสิ่งใหม่ในวิชาการอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นข้อขัดแย้งหรือข้อสนับสนุนผู้บังคับบัญชา และเมื่อได้วิจัยมาแล้ว ก็มีหน้าที่ที่จะพิมพ์หรือพูดเผยแพร่ข้อวิจัยนั้น ๆ โดยเสรีภาพ เรื่องนี้เป็นจริงสำหรับวิชาการทุกสาขา แต่เฉพาะอย่างยิ่งในสาขาสังคมศาสตร์ยิ่งสำคัญ เพราะเกี่ยวกับการเมือง การต่างประเทศ เศรษฐกิจ ฯลฯ แม้ในทางปฏิบัติ ผู้บังคับบัญชาจะไม่ได้เคยลงโทษผู้กระทำละเมิดวินัยในข้อนี้เลยก็ตาม และแม้ว่าในระเบียบปัจจุบันข้าราชการเขียนข้อความลงในหนังสือพิมพ์ได้ ถ้าหากผู้บังคับบัญชาอนุญาตก็ตาม การที่มีข้อจำกัดเสรีภาพอยู่เช่นนี้ ก็ทำให้อาจารย์ส่วนใหญ่ย่อท้อต่อการเสี่ยงภัยและต้องใช้ความระมัดระวังจนเกินไป อุปสรรคข้อนี้เข้าใจว่าเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้การวิจัยในมหาวิทยาลัยมีน้อยจนเกินควร

อัตราเงินเดือนและรายได้เป็นปัจจัยสำคัญ ช่วยให้ผู้มีวิชาสมัครเข้าทำงานและคงอยู่ในตำแหน่งหน้าที่นั้นทนทานพอ ที่กล่าวเช่นนั้น ขอขยายความว่าประเด็นสำคัญไม่ได้อยู่ที่เรื่องเงินเดือนข้าราชการจะสูงหรือต่ำอย่างเดียว ประเด็นสำคัญอยู่ที่จะหาอาจารย์ประจำที่ดี ๆ มาอยู่คงทนในมหาวิทยาลัยได้มากพอหรือไม่ และถ้าไม่ได้มากพอ จะควรทำอย่างไร

ผู้ที่สมควรจะเป็นอาจารย์นั้น คือผู้ที่ (ก) มีความรู้ดี บวกด้วย (ข) มี
ฉันทะในทางวิชาการ ยอมเสียสละอย่างอื่นได้ถ้ามีโอกาสแสวงหาความรู้ และ
เผยแพร่ความรู้ ลักษณะทั้งสองประการนี้เป็นลักษณะที่จำเป็นควบคู่กันไป ถ้า
เราหาอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยได้เพียงพอชนิดที่มีลักษณะทั้งสองประการได้
ปัญหาทั้งหมดก็ไปส่วนหนึ่ง อาจจะไม่ต้อ่งคำนึงในตำนรายได้ของอาจารย์แม้จะ
ต่ำกว่าในอาชีพอื่น แต่ก็ยังต้องมีปัญหาด้านความยุติธรรมในสังคม เพราะถ้า
รายได้อาจารย์ต่ำกว่าในอาชีพอื่น ก็เท่ากับลงโทษบุคคลจำนวนหนึ่งที่ขลังพอ
ที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อมาเป็นอาจารย์ประจำ

แท้จริง ผู้ที่เป็นอาจารย์หรือผู้ที่อาจสมัครเข้ามาเป็นอาจารย์ประจำก็เป็น
มนุษย์ปุถุชนแบบคนอื่น ๆ มีกิเลสความต้องการทางวัตถุไม่มากก็น้อยด้วยกัน
ทุกคน ถ้ารายได้จากอาชีพอาจารย์ต่ำกว่ารายได้จากอาชีพอื่นมากแล้ว ก็
หาอาจารย์มาประจำมหาวิทยาลัยได้ยากยิ่งขึ้น

ข้อนี้เป็นข้อที่รบกวนอยู่ทั่วไป เพราะรัฐบาลก็ยังพยายามสนับสนุนให้
อาจารย์มหาวิทยาลัยได้รับการปฏิบัติ ซึ่ง (ในหลักการ) ดีกว่าข้าราชการพล
เรือนอื่น ๆ เว้นแต่ตุลาการและอัยการ คือให้อยู่ในระบบ ก.ม. แทนระบบ
ก.พ. ซึ่งหมายความว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยสามารถเลื่อนขั้นได้สะดวกโดยไม่
ต้องติดตัน

แต่วิธีแก้ปัญหาดังระบบ ก.ม. นั้นข้อเสียหลายประการ คือ (๑) ทำให้
การปูนบำเหน็จรางวัลอาจารย์ไม่มีความสัมพันธ์กับผลงานหรือความสามารถ
ใคร่ทนเป็นอาจารย์อยู่ได้นานพอ ก็ต้องได้เป็นศาสตราจารย์ (ชั้นพิเศษ)
เข้าสักวันหนึ่ง ทั้ง ๆ ที่ไม่ต้องมีคุณสมบัติความสามารถหรือความขยันขันแข็ง
อย่างใด ส่วนอาจารย์ใหม่ ๆ นั้น แม้จะมีผลงานดีเด่นก็ยังคงเดินเตาะเตาะ

๑ ชั้นบ้าง ๒ ชั้นบ้าง ตามบุญตามกรรม ถ้าหลังอาจารย์เก่าที่อาจจะตายไปแล้ว แต่เดินล่วงหน้าไปไกล วิธีการเช่นนี้ไม่เป็นการชักจูงให้ใครจะมกั้เขม้น มีอุตสาหกรรมวิริยะทำงานให้ได้ผลดีเด่น (ที่เขม้นเองโดยไม่ต้องชักจูงก็ยังมีบ้างเป็นธรรมดา) และนอกจากนี้ยังสนับสนุนให้นักเลงใช้วิธีลึงซึ่งหลักคือ อยู่ในระบบ ก.พ. จนเกือบตัน แล้วขอย้ายมาเข้าระบบ ก.ม. เพื่อเลื่อนชั้น พอเลื่อนได้ย้ายกลับระบบ ก.พ. พอเกือบตันย้ายมา ก.ม. ใหม่ ๆ ฯลฯ

ข้อเสียข้อที่ (๒) เมื่อเทียบตำแหน่งต่อตำแหน่ง ขึ้นต่อชั้นแล้ว ข้าราชการที่เป็นอาจารย์ก็ยิ่งด้อยกว่าข้าราชการในกระทรวงทบวงกรมปกติในด้านอำนาจ ศักดิ์ศรี และลาภสักการะด้านอื่นที่ไม่ใช่เงินเดือน อาจารย์ชั้นพิเศษไม่มีรถประจำตำแหน่ง มักจะไม่มีรายได้เพิ่มเติมในรูปกรรมการหรือเงินรางวัลอย่างอื่น ที่เห็นได้ชัดคือนักเศรษฐศาสตร์ ถ้าไปดำรงตำแหน่งในสำนักงานประมาณ หรือสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ หรือกระทรวงการคลัง หรือกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ อำนาจมากกว่า ศักดิ์ศรีก็ดีกว่า รายได้ประกอบอย่างอื่นก็มากกว่าที่จะเป็นอาจารย์ในชั้นเดียวกัน ถ้าเป็นนักวิศวกรและเลือกรายได้ตามลำดับสูงมหาศาลแล้ว ก็ต้องเลือกลำดับแรกอยู่นอกราชการคืออยู่ในวิสาหกิจเอกชน ลำดับที่สองราชการพลเรือน ลำดับที่สามอาจารย์มหาวิทยาลัย

เมื่อสถานการณ์เป็นอยู่เช่นนี้ และเมื่อการพัฒนามหาวิทยาลัยขึ้นอยู่กับการผลิตและสงวนรักษาอาจารย์ที่ดีให้มากพอได้ส่วนกับนิสิตนักศึกษา ก็จำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารงานบุคคลในมหาวิทยาลัย

ระบบที่เห็นว่าควรจะนำมาใช้ในอนาคต คือระบบที่มีอยู่ตามวงการรัฐวิสาหกิจต่างๆ คือแยกอาจารย์ออกจากราชการเสีย ให้สภามหาวิทยาลัยเป็นผู้วาง

ระเบียบว่าด้วย การบรรจุ แต่งตั้ง ถอดถอน อัตราเงินเดือน การเลื่อนขั้นเงินเดือน การเลื่อนขั้นอาจารย์ การสวัสดิการเคราะห้ต่าง ๆ และบำเหน็จบำนาญ ฯลฯ เสียเอง รัฐบาลยังมีทางควบคุมเรื่องนี้อยู่โดยใช้กรรมการที่รัฐบาลแต่งตั้งขึ้นในสภามหาวิทยาลัยด้านหนึ่ง และโดยอาศัย University Grant Committee อีกด้านหนึ่ง

ข้อที่ควรคำนึงในการวางระเบียบต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น คือ ความมั่นคงอบอุ่นในการดำรงตำแหน่งอาจารย์ ซึ่งเป็นข้อดีของระบบราชการปัจจุบัน และซึ่งมีอยู่แล้วตามรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ฉะนั้นการแยกอาจารย์ออกจากราชการนั้น จะไม่ทำให้อาจารย์รู้สึกหวั่นไหว ต่อความไม่แน่นอนในการประกอบอาชีพ แต่ในขณะเดียวกัน ก็สามารถอำนวยความสะดวกใจให้อาจารย์อยู่อย่างคงทนและจะมีกำลังใจมากขึ้น

ระเบียบการแต่งตั้งอาจารย์ไม่ควรจะมีชั้นแบบข้าราชการพลเรือน แต่ควรมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามลักษณะของงาน กล่าวคือมีลำดับ เช่น อาจารย์ผู้ช่วย อาจารย์ อาจารย์อาวุโส ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์อาวุโส เป็นต้น หรืออะไรในทำนองนี้ การกำหนดอัตราเงินเดือนและขั้นวิ้งก็ควรกำหนดให้ตรงต่อหน้าที่และภาระความรับผิดชอบ ตามหลักที่เรียกกันว่า position classification (ซึ่งแม้ในทางราชการ ก.พ. ก็พยายามจะกระทำอยู่แล้ว แต่จะต้องเสียเวลาอย่างน้อย ๕ ปี) ถ้าแยกอาจารย์ออกมาจ้งงานเรื่องนี้ ก็จะทำให้โดยรวดเร็ว และได้ผลทันตา

การพิจารณาบำเหน็จรางวัลเพื่อเลื่อนตำแหน่งอาจารย์ ก็ควรจะวางระบบการประเมินผลงาน ซึ่งประกอบด้วย การสอน การควบคุมนิสิตนักศึกษ การช่วยบริหาร การวิจัย การเผยแพร่วิชาการ

การสนับสนุนงานวิจัยในมหาวิทยาลัย จะกระทำได้ดียิ่งขึ้น ตามระบบนี้ เพราะไม่ต้องเป็นห่วงว่า ถ้าเปิดโอกาสพิเศษให้อาจารย์แล้วจะต้องยอมให้ข้าราชการประเภทอื่นได้รับโอกาสเหล่านั้นด้วย อย่างในระบบปัจจุบัน เช่น การให้ลาไปวิจัย (Sabbatical leave) ก็สนับสนุนได้ง่ายขึ้น

การปฏิบัติต่าง ๆ แก่อาจารย์ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น คงจะใช้เป็นบรรทัดฐานได้สำหรับมหาวิทยาลัยส่วนมาก กล่าวคืออัตราเงินเดือนก็เท่า ๆ กับในตำแหน่งอย่างเดียวกัน แต่ถ้ามีปัญหาพิเศษสำหรับมหาวิทยาลัยบางแห่ง เช่นมหาวิทยาลัยในต่างจังหวัด ซึ่งหาอาจารย์ได้ยากกว่าในกรุงเทพฯ ก็อาจจะมีข้อจูงใจพิเศษให้ยกเว้นเป็นราย ๆ ไป กระทำเช่นนี้ได้ง่ายกว่าในระบบราชการปัจจุบัน

เท่าที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้เขียนรู้สึกว่าเป็นการแก้ปัญหาเรื่องอาจารย์ตกแคลนได้ดีพอสมควร และหวังว่าอาจารย์ต่าง ๆ คงจะเห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ แต่ถ้ามีอาจารย์บางท่านทั้งผู้ใหญ่และผู้น้อยยังรักการเป็นข้าราชการอยู่ ก็ควรจะเคารพในสิทธิเสรีภาพของท่านโดยให้คงอยู่ในระบบราชการดั้งเดิม เช่นนี้ก็จะทำได้โดยง่ายไม่ยุ่งยากแก่การปฏิบัติ หรือถ้าจะต้องการให้มีเพียงระบบเดียวในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ วิธีที่ดีก็คือ การใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยทั่วไป ถ้าฝ่ายข้างมากต้องการเป็นอย่างไร ฝ่ายข้างน้อยก็ควรอนุโลมตามซึ่งเป็นธรรมเนียมในระบบประชาธิปไตยในหมู่ปัญญาชน

สิงหาคม ๒๕๑๐

หมายเหตุ บทความนี้เขียนขยายความจากการอภิปรายในการประชุมสัมมนามหาวิทยาลัยครั้งที่ ๒ “การบริหารงานมหาวิทยาลัย” ณ สว่างคนิवास สมุทรปราการ ๒๔ - ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๑๐

มหาวิทยาลัยกับสังคมไทย

ประโยชน์ของมหาวิทยาลัย

โบราณท่านเปรียบวิชาว่าเป็นทรัพย์ ถ้าเราเชื่อกันจริง ๆ ว่าสังคมที่จะอยู่ได้ด้วยความสุขความเจริญนั้นควรจะมีการกระจายเฉลี่ยทรัพย์ให้ทั่วถึงกัน อย่าให้ใครจนจนเกินไป และอย่าให้ใครมั่งมีจนเกินไป แล้วสังคมนั้นก็ควรจะมุ่งอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้รับวิชาโดยทั่วถึงกัน หรืออีกนัยหนึ่ง การศึกษาประชาบาลชั้นประถมและการศึกษาชั้นมัธยมย่อมมีความสำคัญมากกว่าการศึกษาชั้นอุดม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทย ซึ่งคนมีวาสนาได้เรียนชั้นอุดมจำนวนน้อยนัก ไม่ถึงหนึ่งในพันของคนที่เข้าเรียนชั้นประถมปีที่ ๑ ข้อนี้ได้รับการยืนยันจากนักเศรษฐศาสตร์ ซึ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนเพื่อการศึกษา และผลที่ได้รับจากการศึกษาในระดับต่าง ๆ เช่น ศาสตราจารย์มาร์ก เบลา ก็ได้วิเคราะห์เรื่องการศึกษาของไทยสำหรับสถานการณ์แห่งชาติเมื่อ ๓ - ๔ ปีก่อน และได้แสดงผลของการวิเคราะห์ไว้โดยชัดเจนว่าผลได้จากการศึกษาชั้นประถมเป็นสูงสุดและผลได้จากชั้นมหาวิทยาลัยต่ำสุด

ที่กล่าวมาข้างต้น มิได้หมายความว่าเสียไปจนถึงจะแนะนำให้สังคมไทยเลิกสนับสนุน หรือลงทุนในการศึกษาชั้นอุดม เพราะแม้ว่าจะได้ผลน้อยกว่าการศึกษาชั้นอื่น ๆ ก็เป็นเรื่องที่สำคัญมากพอที่สังคมจะต้องลงทุนสนับสนุนต่อไป แต่ต้องการจะชี้ให้เห็นว่าความสำคัญของมหาวิทยาลัยนั้นมิใช่ความสำคัญที่สูงสุด ถ้ามหาวิทยาลัยต้องการให้สังคมลงทุนสนับสนุนต่อไป มหาวิทยาลัยจะต้องพิสูจน์ให้เห็นประจักษ์กันว่าจะทำประโยชน์ให้สังคมได้จริง ๆ และจะต้องดำเนินการทำประโยชน์ให้แก่สังคมอยู่เสมอ

ประโยชน์ของมหาวิทยาลัยต่อสังคมเป็นประโยชน์ชนิดที่สถาบันประเภทอื่นไม่สามารถทำได้มีอยู่หลายประการ คือ การสอนวิชาชั้นสูง การศึกษาวิจัย เพื่อให้วิชาก้าวหน้า และเป็นวิชาที่สังคมจะนำไปใช้ได้ การปฏิบัติงานและเป็นที่ปรึกษาทางราชการ และทางวิสาหกิจเอกชน การเทิดทูนรักษาคุณธรรมในสังคม เป็นต้น ในบทความนี้จะได้ขยายความประโยชน์ต่าง ๆ นี้เป็นลำดับไป

หน้าที่สอน

หน้าที่ของมหาวิทยาลัยที่เห็นได้ชัด คือ สอนนิสิตนักศึกษาให้มีวิชาชั้นสูง ให้มีความรู้ ความสามารถสนองความต้องการของสังคม สังคมไทยเป็นสังคมที่ล้าหลังทางเศรษฐกิจ หรือที่เรียกว่าด้อยพัฒนา เราพยายามพัฒนาเศรษฐกิจและการสังคมด้วยวิธีวางแผนพัฒนา ระยะเวลา ๓ ปี ๕ ปี ๖ ปี แล้วแต่กรณี ความต้องการผู้มีความสามารถทางวิชาการ เพื่อรับราชการ และประกอบธุรกิจเอกชนนั้น ย่อมมีอยู่เป็นอันมาก และมีอยู่ทุกแขนงวิชา ประเทศด้อยพัฒนาที่เคยเป็นเมืองขึ้นของประเทศอื่นมาก่อน ย่อมขาดแคลนผู้มีวิชาชั้นสูงเห็นได้

ชัด เพราะแต่ก่อน ต้องอาศัยคนของชาติที่ครอบครองตนทำหน้าที่เหล่านี้
แม้แต่ประเทศไทยเอง แต่ก่อนก็ต้องอาศัยชาวต่างประเทศเป็นอันมากมาย
บริหารงานและเป็นที่ปรึกษาแม้ปัจจุบันก็ยังต้องการความช่วยเหลือด้านนี้จาก
ต่างประเทศอยู่ ยังมีแผนพัฒนาลงทุนในเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การ
คมนาคม การพลังงาน ฯลฯ ตามวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ ย่อมยังจำเป็น
ต้องผลิตผู้มีความรู้สูงมาใช้งานมากขึ้น

บทบาทของมหาวิทยาลัยในการสอนและผลิตบัณฑิตนั้น เป็นเรื่องที่จะ
ต้องขยายความอีกมาก จะขอยกไปอภิปรายให้ละเอียดยิ่งขึ้นในตอนหลัง

หน้าทวิชัย

อาจารย์ (และนักศึกษาชั้นปริญญาสูง) ในมหาวิทยาลัย นอกจากจะทำหน้าที่
สอนนักศึกษาแล้ว จำเป็นต้องฝึกฝนวิชาของตนให้ลึกซึ้งกว้างขวางก้าวหน้า
ให้ทันสมัยอีกด้วย เพราะวิชาในโลกนี้ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ ต้องก้าวหน้าอยู่
เสมอ ยิ่งสมัยนี้วิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์เจริญอย่างรวดเร็ว แตกต่างกับ
เมื่อ ๑๐ - ๒๐ ปีก่อนอย่างผิดตา จริงอยู่อาจารย์ในมหาวิทยาลัยไทยมีเครื่อง
มือ ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการทดลองไม่ได้สมบูรณ์ เพราะประเทศและมหาวิทยาลัย
ของเราจนกว่าเขาและวิทยาการสมัยใหม่เราก็เริ่มทีหลังเขา ที่จะหวังให้อาจารย์
ไทยในเมืองไทยคิดค้นอะไรขึ้นมาใหม่ให้ได้ผลเลิศล่อนั้น คงจะหวังได้ยาก
(แต่ก็เป็นไปได้เหมือนกัน) ถึงกระนั้นการที่อาจารย์ในมหาวิทยาลัยไทย
พยายามฝึกฝน ขวนขวายอ่านและสดับตรับฟัง เพื่อทราบวิชาในสาขาของ
ตนนั้น ในโลกภายนอกได้ก้าวหน้าไปในลักษณะใด และนำมาถ่ายทอดให้
นักศึกษาของตนได้รับทันกาลละสมัย ก็นับได้ว่าเป็นงานวิจัยที่มีประโยชน์จริงๆ

ได้สถานหนึ่ง แต่ขอบฟ้าของการวิจัยมิใช่จะแคบเพียงเท่านั้น วิชาความรู้ที่ผู้
อื่นในประเทศอื่นเขาสามารถคิดค้นใหม่ ๆ ได้นั้น ส่วนมากใช้ได้แต่ในประเทศ
อื่น จะนำมาใช้ในประเทศไทยก็ต้องดัดแปลงเพิ่มเติมในรายละเอียดบ้าง ใน
สาระสำคัญบ้าง ฉะนั้นงานวิจัยของอาจารย์ไทยที่อาศัยผลงานของที่อื่นนำมา
ดัดแปลงให้ใช้ประโยชน์ในภาวะของเมืองไทย ก็ย่อมเป็นงานวิจัยที่มีคุณค่า
ต่อสังคม และโลกแห่งวิชาการเป็นอย่างดี ที่กล่าวนี้ หมายถึงวิชาทุกด้าน
วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ศิลปะ วรรณคดี ฯลฯ

งานวิจัยของอาจารย์อาจจะมีความมุ่งหมายได้หลายอย่าง เท่าที่ได้กล่าวมา
แล้ว ได้กล่าวถึงงานที่มุ่งหมายผลจากความรู้อย่างเฉพาะสาขาวิชาที่อาจารย์สนใจ แต่
อาจารย์อาจจะนำความรู้หลาย ๆ สาขาวิชามารวมผสมผสานกัน เป็นแบบพหุสาขา
วิชา (multi-discipline) ข้อนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก เพื่อจะทำประโยชน์ให้
สังคม เพราะเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมแท้จริงนั้นมักจะมีสาเหตุสืบเนื่องกันมา
หลายทาง เศรษฐกิจ สังคม การปกครอง ปรัชญา และประวัติศาสตร์ เป็นอาทิ
โครงการพัฒนาประเทศจะมุ่งพิจารณาแต่ในแง่เศรษฐศาสตร์ย่อมบกพร่องได้
ง่าย เพราะบางทีความเจริญทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและ
ทางการเมืองได้ด้วยเหตุฉะนั้น ความรู้แบบพหุสาขาวิชาจึงสำคัญยิ่งนักสำหรับ
อาจารย์สังคมศาสตร์ ในด้านวิทยาศาสตร์ ก็เช่นเดียวกันความรอบรู้ซึ่งเกิด
จากงานวิจัยจึงเป็นช่องทางสำคัญที่มหาวิทยาลัยจะบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมได้
ไม่ควรละเลย

ถ้าอาจารย์ทุกคนทำงานวิจัยแต่ในด้านประยุกต์เพื่อนำไปใช้ประโยชน์โดย
ตรง และทันทีสำหรับสังคม ผมก็คิดว่าไม่พอ เพราะไม่ว่าจะเป็นวิชาสาขา
ใด ก่อนที่จะนำความรู้ไปประยุกต์เป็นเรื่องจริงดังได้นั้น จะต้องมีความรู้จริง

ทางทฤษฎีพื้นฐานจึงจะนำไปใช้เป็นคนหนึ่งแน่นอนได้ อีกประการหนึ่งวิชาชั้นสูงในโลกนี้ปราศจากขอบเขต ยากที่จะกำหนดแน่นอนแต่กันได้ว่า ทฤษฎีหรือความคิดเบื้องต้นอันใดจะนำไปใช้ได้ผลจริงหรือไม่ ฉะนั้น งานวิจัยทางทฤษฎีย่อมมีประโยชน์เสมอ อาจารย์บางคนสนใจทางทฤษฎีมากกว่าวิชาประยุกต์ ก็ควรจะทำการวิจัยตามแนวที่ตนถนัด งานวิจัยทฤษฎีนี้ต้องอาศัยความสามารถชุดคล้ายทั้งปัญหาต่าง ๆ นานา บางเรื่องก็มีลักษณะเป็นเส้นผมบังภูเขา และต้องอาศัยความคิดที่มีแนวแตกต่างไปจากสามัญสำนึก ความสามารถใช้วิจารณ์ญาณทั่วถึงข้อที่มหาชนรับรองกันอยู่เดิมอย่างไม่ลืมหูลืมตานั่น เป็นข้อสำคัญในการวิจัยทฤษฎี งานวิจัยชนิดนี้ และคุณวุฒิชนิดนี้ย่อมทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้

งานวิจัยดังกล่าวมาข้างต้นนั้น นอกจากอาจารย์จะเป็นผู้กระทำแล้ว นักศึกษาในชั้นปริญญาโทและเอกก็มีหน้าที่และความสามารถกระทำด้วย การเปิดสอนชั้นปริญญาสูง ๆ ในมหาวิทยาลัยไทยจึงมีเหตุผลสนับสนุนได้ด้วยเหตุนี้

หน้าที่ปฏิบัติให้คำปรึกษา

อาจารย์มหาวิทยาลัยอาจทำประโยชน์โดยตรงแก่สังคมโดยเข้าไปปฏิบัติงานในราชการหรือในองค์กรเอกชน ใช้ความรู้สติปัญญาที่ได้ฝึกฝนแล้วเป็นประโยชน์ได้ ในบางประเทศเขาใช้วิธีแลกเปลี่ยนคนทำงานกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานรัฐบาลเป็นระยะเวลาหนึ่ง เช่น เอาอาจารย์ไปทำงานในกระทรวงทบวงกรม และเอาเจ้าหน้าที่ในกระทรวงทบวงกรมไปทำงานเป็นอาจารย์ชั่วคราว จะเป็น ๑ ปี หรือนานกว่านั้นก็ได้ ๑ ปีอาจจะสั้นไปที่เหมาะสมสภาพของเมืองไทยควรจะเป็น ๒ หรือ ๓ ปี ในประเทศอเมริกา

ประธานาธิบดีแทบทุกสมัยในระยะ ๔๐ ปี ที่แล้วมา มักจะเรียกใช้อาจารย์มหาวิทยาลัยไปช่วยบริหารกิจการ หรือเป็นที่ปรึกษารัฐบาลอยู่เนือง ๆ ในองค์การระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสหประชาชาติ องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม องค์การแรงงานระหว่างประเทศ ธนาคารโลก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ องค์การอาหารและเกษตร หรือคณะกรรมการสิทธิการเศรษฐกิจแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เขาเชิญอาจารย์ไปปฏิบัติงาน หรือประชุมสัมมนา หรือเป็นที่ปรึกษาทั่วไป หรือพิจารณาปัญหาเฉพาะเรื่อง หรือให้ร่วมคณะสำรวจเรื่องต่าง ๆ อยู่เสมอ

ในบางประเทศ เมื่อจะมีข้อตำรวางนโยบายใหม่ในเรื่องต่าง ๆ เขามิชอบธรรมเนียมที่ดี คือตั้งคณะกรรมการพิเศษขึ้นศึกษาเรื่องแล้วเสนอแนะ คณะกรรมการดังกล่าวในสหราชอาณาจักรเรียกว่า Regal Commission ในกรณีเช่นนี้แทบทุกกรรมการ จะมีอาจารย์เข้าไปแทรกเป็นสมาชิกเสมอ ในประเทศที่มีเรื่องพิพาทเกี่ยวกับค่าจ้างแรงงานบ่อย ๆ เขามักตั้งคณะตุลาการพิเศษขึ้นพิจารณาวินิจฉัยฐานคนกลาง อาจารย์มหาวิทยาลัยก็มักจะได้รับเชิญให้เป็นตุลาการ เพราะเหมาะที่จะเป็นคนกลางไกล่เกลี่ย

ทางด้านธุรกิจเอกชน บริษัทอุตสาหกรรมพาณิชย์กรรมต่าง ๆ รวมทั้งสมาคมพ่อค้า และสมาคมนักอุตสาหกรรมในยุโรปและอเมริกา ได้ใช้อาจารย์มหาวิทยาลัยเป็นผู้ทดลอง กันกว่าในห้องปฏิบัติ เป็นที่ปรึกษา เป็นกรรมการ อนุกรรมการในสมาคมดังกล่าว น่าสังเกตว่าในประเทศเหล่านี้และในออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เมืองใดมีการผลิตสินค้าประเภทใด มหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในเมืองนั้น มักจะมีความเชี่ยวชาญสันักในวิชาที่เกี่ยวกับสินค้านั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมรองเท้า อุต-

สาหร่ายเหล็ก อุตสาหกรรมไฟฟ้า อุตสาหกรรมสร้างเครื่องบิน ทั้งนี้ก็
เพราะนักศึกษาเรียนวิชาเหล่านั้นแล้วก็เข้าทำงานในท้องถิ่นได้เลย และอาจารย์
ก็ให้ช่วยงานในท้องถิ่นได้สะดวก วิชาที่แตกฉานได้ง่ายเพราะอยู่ใกล้ของจริง
และวิสาทกิจต่าง ๆ ก็สนใจสนับสนุนมหาวิทยาลัยที่ทำประโยชน์ให้แก่ตน เป็น
การเกื้อกูลซึ่งกันและกันได้ผลดีด้วยกันทุกฝ่าย

ในความสัมพันธ์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ระหว่างชุมชนกับมหาวิทยาลัยนี้
อาจารย์มหาวิทยาลัยอาจจะได้รับประโยชน์ทางการเงิน เป็นรายได้เพิ่มเติม
เงินเดือนประจำ ซึ่งก็เป็นเรื่องสำคัญพอใช้สำหรับมหาวิทยาลัยซึ่งส่วนมาก
เงินเดือนอาจารย์มักจะต่ำกว่าราชการ หรือวิสาทกิจเอกชน แต่ที่สำคัญกว่า
นั้น คือวิชา และประสบการณ์ที่อาจารย์จะนำมาสอนศิษย์นั้นเป็นวิชาทันสมัย
และเกี่ยวข้องกับชุมชน นำไปใช้ได้ทันทีตามความต้องการของชุมชน มิใช่เป็น
การสอนโดยเพียงแต่เปิดตำรา (บางทีไม่เปิดด้วยซ้ำ) แล้วสอนไปตามบุญ
ตามกรรม ทางราชการและชุมชนเลาก็ได้ประโยชน์จากอาจารย์ไม่ว่าจะเป็น
การช่วยงานประจำ หรือเพียงเป็นครั้งคราวเพราะมีโอกาสได้ฟัง ได้รับความ
คิดเห็นอันเป็นอิสระ นอกเหนือไปจากความคิดของผู้ที่ทำงานจำเจ เสมือน
หนึ่งห้องปิดประตูหน้าต่างไว้นอนอากาศอับเฉา ได้เปิดช่องลมให้กระแสนึกขึ้น
ระบายอากาศ และบรรยากาศเหมาะสมแก่ความเจริญของงานไม่ว่าชนิดใด

หน้าที่ในฐานะปัญญาชน

ทุกวันนี้เรามักจะบ่นเรื่องความเสื่อมของศีลธรรมจรรยา และคุณค่าทาง
วัฒนธรรม บ่นว่าคนเราตั้งแต่ผู้น้อยไปถึงผู้ใหญ่ในราชการมักไม่ตั้งอยู่ในสุจริต
ธรรม การบ่นเช่นนั้นบ่นกันทุกคน ชาวบ้านร้านตลาดจนถึงผู้ใหญ่ก็บ่น อาจารย์

มหาวิทยาลัยก็บ่น บางทีการบ่นนั้นก็ไม่นำไปสู่การคิดอ่านแก้ไขปัญหาเลย

ในสมัยก่อน ๆ เรื่องศีลธรรมเสื่อม ฯลฯ ก็มีอยู่เหมือนกัน แต่อย่างน้อยเมื่อรุ่นผมเด็ก ๆ ก็ยังสามารถมองเห็นว่ามีผู้พยายามดำรงชีวิตให้เป็นตัวอย่างที่ดีได้ เริ่มตั้งแต่ผู้ใหญ่ภายในครอบครัว ครู และอาจารย์ตั้งแต่ชั้นประถมขึ้นไป พระภิกษุสงฆ์ ตั้งแต่ชั้นพระราชคณะลงมา บำเพ็ญพรหมจรรย์ถือศีล มีสมณะให้ชาวบ้านเห็น และถือเป็นบรรทัดฐาน ผู้ใหญ่ในราชการก็มีเรื่องมีคดีร้ายให้ชาวบ้านลือกันตากันบ้าง แต่ไม่บ่อยนัก จะเห็นได้ว่า เรื่องศีลธรรมคุณธรรมแห่งชีวิตและอุดมคติแห่งชุมชนนั้น หาใช่เป็นเรื่องที่จะบ่น หรืออภิปราย หรือสนทนากันอย่างเดียวไม่ เป็นเรื่องที่จะเกิดทุนได้ด้วยความรู้ประพจน์ และการกระทำเป็นเยี่ยงอย่างกันมากกว่า เฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่นี้ควรจะต้องอยู่ที่ผู้มีอำนาจและผู้มีปัญญา อาจารย์มหาวิทยาลัยจัดว่าเป็นผู้ทรงปัญญา จึงมีหน้าที่เป็นสำคัญด้วย

ในชุมชนใดชุมชนหนึ่ง สิ่งที่เหนียวรั้งใจและการประพจน์ของคน ย่อมได้แก่จารีตประเพณี คำสั่งสอน และการปฏิบัติของผู้นำในด้านต่าง ๆ ผู้นำดังกล่าวอาจจะเป็นผู้อาวุโสทางวัย หรือวุฒิอย่างอื่น เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเป็นภิกษุหรือสมภาร ประเภทหลังนี้ควรจะรวมครู และอาจารย์เข้าด้วยตามลักษณะของชุมชนสมัยปัจจุบัน ในสมัยโบราณ นอกจากภิกษุสงฆ์จะมีหน้าที่ทางศาสนา หน้าที่เทศนาสั่งสอนชาวบ้านแล้ว วัดียังเป็นโรงเรียนของเด็กและเยาวชน ซึ่งได้ความรู้ทางโลกและทางธรรมจากพระภิกษุซึ่งทำหน้าที่เป็นครูและอาจารย์ ส่วนชาวบ้านก็เคารพนับถือภิกษุสงฆ์ว่าเป็นผู้รู้คงแก่เรียนและทรงศีล ทุกวันนี้เราเรียกคนที่มีความรู้และคงแก่เรียนว่าปัญญาชน แต่คนที่ชอบให้คนอื่นเรียกตนว่าปัญญาชน มักจะไม่รับหน้าที่เป็นผู้ทรงศีล สมัยนี้

หน้าที่สอน “หนังสือ” ของภิกษุสงฆ์ได้โอนไปให้ครูอาจารย์เป็นส่วนใหญ่
หน้าที่ในเรื่องจริยวัตรของผู้รู้ ผู้คงแก่เรียน จึงควรจะตกมาเป็นของครูและ
อาจารย์ฆราวาสทั้งหลายด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่ง อาจารย์วิทยาลัยจะพึงเจยต่อ
หน้าที่ทำเยี่ยงอย่างจริยวัตรแก่ชุมชนนั้นหาควรไม่

แน่ละ อาจารย์มหาวิทยาลัยเป็นฆราวาส ไม่จำเป็นต้องยึดถือพรหมจรรย์
อย่างภิกษุ และอาจารย์มีความรับผิดชอบเรื่องครอบครัวของตน มีความกังวล
ทางโลกมากกว่าภิกษุ แต่ความแตกต่างในหน้าที่รับผิดชอบระหว่างอาจารย์
ฆราวาสกับอาจารย์พระนั้น เป็นความแตกต่างในเรื่องละเอียดปลีกย่อย ใน
หลักการไม่ควรจะแตกต่างกัน เช่นเรื่องความโลภและความสันโดษ พุทธ
ภาษิตกล่าวไว้ว่า ไม่มีอะไรน่าเกลียดกว่าภิกษุที่ขาดสันโดษ เป็นหลักการ
สัจจะฉันทิ ภาษิตสำหรับอาจารย์ก็เป็นสัจจะฉันทินั้น คือไม่มีอะไรน่าเกลียด
กว่าอาจารย์ที่ขาดสันโดษ

บุคคลสามัญในชุมชนย่อมหวังพึ่งผู้คงแก่เรียนหรือปัญญาชนอย่างอาจารย์
ให้เป็นผู้นำ ในด้านศีลธรรม ความประพฤติ ความมั่นคงซื่อสัตย์
ความสุจริตในหน้าที่ ความวิริยะอุตสาหะ ความเมตตาเอาใจใส่ต่อศิษย์ และ
ต่อคนทั่วไป สันโดษและความถ่อมตนเป็นต้น นอกจากนี้ แต่ก่อนเราได้
พึ่งวัดและภิกษุสงฆ์มากในเรื่องความงามแห่งชีวิตคือ วิจิตรศิลป์ ศิลปะ
ประเภทอื่น ๆ วรรณคดี สมัยนี้หน้าที่ชักนำศิษย์และชุมชนให้ไฟและแสง
ความรื่นรมย์อันชอบธรรมในศิลปะและวรรณคดี ควรจะตกเป็นของอาจารย์
ผู้เป็นปัญญาชน และเนื่องจากอาจารย์เป็นฆราวาส วัฒนธรรมประเภทอื่น ๆ
เช่นดนตรี นาฏศิลป์ และการกรีฑา กีฬา ก็เหมาะสำหรับอาจารย์จะเป็นผู้ชักนำ
ที่กล่าวนี้มีได้หมายความว่าอาจารย์แต่ละคนจะพึงกระทำหน้าที่วัฒนธรรมทุก

อย่างซึ่งเป็นไปไม่ได้ แต่อาจารย์ทุกคนควรจะถือเป็นหน้าที่ที่จะอยู่ในศีลธรรม
ครองชีพอยู่ในจริยธรรม ส่วนด้านวัฒนธรรม คือศิลปะต่าง ๆ และกีฬาต่าง ๆ
นั้นก็ต้องแล้วแต่ความถนัดของแต่ละคน แต่เป็นหน้าที่ส่วนรวมของแต่ละ
มหาวิทยาลัย

หน้าที่ของชุมชนต่อมหาวิทยาลัย

ในการเรียกร้องให้มหาวิทยาลัยและอาจารย์ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งได้กล่าวมาข้างต้น
ชุมชนก็ย่อมมีหน้าที่อำนวยให้มหาวิทยาลัยมีลักษณะวิธีการดำเนินงาน ในแบบ
ที่จะส่งเสริมให้ปฏิบัติหน้าที่ได้โดยสะดวก ลักษณะและวิธีดำเนินงานมหา
วิทยาลัยนี้จะนำมากล่าวในตอนนั้นเท่าที่เห็นเป็นสำคัญ

รูปงานของมหาวิทยาลัย ไม่ควรจะเหมือนกับรูปงานหน่วยราชการ เพราะ
มหาวิทยาลัยจะต้องเน้นหนักไปทางศึกษาอบรม ถ่ายทอดวิชา มีความสัมพันธ์
ระหว่างศิษย์กับอาจารย์ ศิษย์กับศิษย์ และอาจารย์กับอาจารย์ มีการศึกษาวิจัย
และสร้างจริยวัตรของปัญญาชน บรรดาบุคคลที่ประกอบขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย
นั้น ไม่ควรจะแยกเป็นผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา และผู้บังคับบัญชา แต่ควรแยก
เป็นผู้ต้องการแสวงวิชากับผู้ช่วยให้ผู้อื่นได้วิชา อาจารย์มีหน้าที่สองหน้าที่
คือช่วยให้ศิษย์ได้วิชาและแสวงวิชาของตนเองด้วย ความสัมพันธ์ระหว่าง
อาจารย์กับอาจารย์ ควรจะเป็นแบบเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ให้ได้วิชาเพิ่มขึ้น
แต่ละคน ทั้งในวิชาลักษณะเดียวกัน และวิชาที่มีลักษณะคาบเกี่ยวกัน
อาจารย์ทั้งหลายไม่ว่าอาวุโสหรือไม่ย่อมต้องอยู่ในระเบียบวินัย แต่เป็นระเบียบ
วินัยต่างกับข้าราชการ การสอน การศึกษา และวินัยจะจำกัดเข้าออกตามเวลา
กำหนดความไม่ได้ ต้องยืดหยุ่นให้ตามแต่ละคน และความจำเป็นของเรื่อง

งานอำนวยการนั้นต้องมีแน่ แต่ก็ไม่ควรเป็นเรื่องบังคับบัญชาลำดับชั้นแบบ
ราชการ ควรจะเกิดจากหลักการอยู่ร่วมกัน เรียนและวิจัยร่วมกัน อยู่ในบังคับ
ของมติร่วมกัน แต่ละคนอยู่ในระเบียบวินัยของมติส่วนรวมเพื่อประโยชน์ทาง
วิชาการของแต่ละคน และของส่วนรวม ในหมู่คณะอย่างอาจารย์ก็ต้องมี
ผู้นำเป็นธรรมชาติ แต่ใครจะเป็นผู้นำควรจะเป็นไปตามมติของส่วนรวม และผู้
นำที่ดีย่อมจะต้องสามารถชักจูงคนอื่น ๆ ให้ดำเนินไป ในแนวที่ตนเห็นเป็น
ประโยชน์ถาวรแก่หมู่คณะ และจะต้องได้รับความไว้วางใจเชื่อถือจากส่วนรวม
เช่นนี้จะเหมาะกับลักษณะของคณะปัญญาชน เปิดโอกาสให้ปัญญาและ
วิทยาเจริญงอกงามได้อยู่เสมอ ทั้งในบรรดาอาจารย์และศิษยานุศิษย์

มหาวิทยาลัยจะดำเนินงาน และเจริญก้าวหน้าได้ต้องอาศัยความสนับสนุน
ทางการเงิน และปัจจัยอื่น ๆ จากชุมชน ซึ่งหมายความว่าไม่เฉพาะแต่รัฐบาล
รวมถึงศิษย์เก่า และสาธารณชนโดยทั่วไป อาจารย์ควรจะได้รับรายได้ และ
จุดปัจจัยพอควรแก่อัตภาพ จะได้ไม่ต้องพะวงไปหากินวิธีอื่น แต่ก็ไม่จำเป็น
จนถึงกับเท่าเทียมกับคนอื่นที่ได้รายได้สูงจากบริษัทเอกชนชั้นนำ ผู้มีใจรัก
เป็นอาจารย์นั้น ก็ต้องมีหน้าที่เลี้ยงตนและครอบครัว แต่มักจะไม่ได้ถือเรื่อง
เงินเป็นสำคัญจนเกินไป ที่สมัครเป็นอาจารย์เพราะรักวิชา และรักการเพิ่ม
พูนวิชา รักการเผยแพร่วิชาเป็นเบื้องต้น ข้อสำคัญสำหรับอาจารย์คือโอกาส
ศึกษาวิจัยเพิ่มเติม ห้องสมุด ห้องทดลองปฏิบัติ เครื่องมือทดลอง และ
บรรยากาศทางวิชาการเป็นอุปกรณ์อันสำคัญยิ่ง อาจารย์ควรจะได้มีโอกาสพัก
จากหน้าที่สอนเป็นครั้งคราว เพื่อศึกษาวิจัยเพิ่มเติมความรู้ของตนให้ทันสมัย
อยู่เสมอ ฝรั่งเรียกกันว่า “sabbatical leaves” ผมจะขอยืมคำพระท่านมา
ใช้เรียกว่า “ไปรุดงค์ศึกษา”

การเงินประเภทหนึ่ง ซึ่งจำเป็นมาก คือ เงินทุนเล่าเรียนสำหรับนักศึกษา ที่มาจากแดนกันดาร และนักศึกษาที่บิดามารดาไม่สามารถอุปการะให้เรียนได้ ชุมชนควรอุทิศสนับสนุนการเงินประเภทนี้ ได้กล่าวมาแล้วว่า มหาวิทยาลัย ควรจะเป็นจตุรรมของผู้แสวงวิชา แก่นสารของจตุรรมนั้นคือการอยู่รวม กัน และถ่ายทอดวิชาและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน สังคมไทยเป็นสังคม ที่บุคคลต่าง ๆ มีชั้น ทรรศน์ และความเป็นอยู่แตกต่างกันมากมาย ถ้ามหาวิทยาลัยมีศิษย์และอาจารย์จำเพาะแต่ที่มาจากพื้นเพแบบเดียวกันหมด หรือ เป็นส่วนใหญ่ เช่นมาจากกรุงเทพฯ หรือมาจากครอบครัวข้าราชการ มหา วิทยาลัยนั้นจะเจริญทางความคิดอย่างสมบูรณ์มิได้ มหาวิทยาลัยควรจะเป็นที่ รวมของคนในระดับต่าง ๆ ในประเทศ ผู้ที่อยู่ในชนบทกันดาร ผู้ที่มีรายได้ น้อยแต่มีวุฒิปัญญาพอเรียนได้ จึงควรได้รับการสนับสนุนเป็นพิเศษ เป็นการ เสาะแสวงหาช้างเผือกในป่า ทั้งนี้ยังมีได้กล่าวถึงความยุติธรรมแห่งสังคม และ ยังมีได้คำนึงถึงหลักการของประธานาธิบดีรามอน แม็กไซไซที่ว่า “ใคร มีมาน้อยกฎหมายบ้านเมืองควรช่วยให้มีมาก”

บรรยากาศวิชาการภายในมหาวิทยาลัยนั้น ขึ้นอยู่กับเสรีภาพ วิชาในโลก นี้ไม่มีขอบเขตจำกัด ทฤษฎีที่เราเห็นเมื่อวานนี้ว่าผิด พรุ่งนี้อาจจะกลายเป็นกฎ ที่ใคร ๆ ยึดถือทั่วไปก็เป็นได้ อาจารย์และศิษย์แต่ละคนควรจะได้โอกาสคิด พุท เขียน อ่านเรื่องต่าง ๆ โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะเป็นเรื่องเพลง ๆ ที่ใคร ๆ ดุหมิ่น และไม่ต้องคำนึงว่าจะทำให้ใครซัดใจหรือไม่ ไม่ว่าจะเป็นภายในมหา วิทยาลัย หรือภายนอกในชุมชน ยกเว้นแต่เมื่อเห็นประจักษ์ว่าการกระทำ นั้น ๆ เป็นการประทุษร้ายผู้อื่น หรือต่อส่วนรวม (ผมใช้คำว่า “เห็นประ จักษ์” เพราะไม่ได้หมายความว่า พอมีใครคนใดคนหนึ่งหรือหลายคน

จะเป็นอธิการบดีก็ดี คณบดีก็ดี อาจารย์ด้วยกันก็ดี หรือบุคคลในรัฐบาลก็ดี
อ้างว่าเกิดการประทุษร้ายแล้วก็เป็นอันตรายต้องห้าม) การจำกัดเสรีภาพทาง
วิชาการเมื่อจะมีขึ้น ก็ควรจะมีด้วยมติของคณาจารย์ คืออาจารย์ทั้งหลายเป็น
ผู้กำหนดโดยส่วนรวม เสรีภาพทางวิชาการดังกล่าวเป็นหลักการสำคัญของ
มหาวิทยาลัย จะเกิดขึ้นไม่ได้ครบใดที่มหาวิทยาลัยยังอยู่ในระบบราชการ

ความหมายของหน้าที่สอนและอบรม

ในตอนต้น ได้กล่าวถึงหน้าที่ของมหาวิทยาลัยในการอบรม และสอนให้นัก
ศึกษามีวิชาติดตัวไปประกอบอาชีพ และสนองความต้องการของชุมชน ในที่
นี้ จะขอขยายความเพิ่มเติม

ได้กล่าวมาแล้วว่า ในกรอบของการศึกษา การศึกษาชั้นอุดมแต่ในลำพัง
ของตนเองนั้น มีความสำคัญน้อยกว่าการศึกษาชั้นประถมและมัธยมเพราะ
ประโยชน์ตกแก่คนส่วนน้อย แต่การศึกษาชั้นประถม และมัธยมนั้นต้องอาศัย
มหาวิทยาลัยอยู่หลายทาง เช่น ผลิตครูสำหรับสอนตามโรงเรียนต่างๆ การวิจัย
การวางแผน และจัดการการศึกษา การวิจัยหลักสูตร การหาวิธีขยายการศึกษา
ด้วยวิธีใหม่ๆ อันเหมาะแก่กาลเทศะของไทยเป็นต้น ความสัมพันธ์ระหว่าง
อาจารย์ชั้นอุดม กับอาจารย์ชั้นมัธยมในประเทศไทยน่าจะใกล้ชิด มีการร่วม
มือกันมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อประโยชน์ของนักเรียน การแยกความ
รับผิดชอบเรื่องนโยบายการศึกษาออกไปเป็นหน้าที่ของ ๓ กระทรวงดังปัจจุบัน
ของไทย เป็นอุปสรรคสำคัญในการส่งเสริมและการวางแผนการศึกษา

ทุกวันนี้ เราหลงคิดมุ่งไปแต่ว่า มหาวิทยาลัยจะสอนเฉพาะนักศึกษาที่
เรียนตามหลักสูตรชั้นปริญญา หรือประกาศนียบัตรชั้นสูง อย่างอื่นไม่ต้อง

เกี่ยวข้อง การกระทำเช่นนี้ เท่ากับปีติประตูปริมาณไม่ยอมเผยแพร่วิชาให้กว้างขวาง และตัดโอกาสโดยใช่เหตุสำหรับคนส่วนมาก ที่ต้องการวิชาชั้นสูงโดยไม่พะวงถึงปริญญา มหาวิทยาลัยควรจะเปิดประตูให้กว้างกว่านี้ แต่ไม่ได้หมายความว่าให้เปิดแบบมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองแต่ก่อน และมหาวิทยาลัยรามคำแหงสมัยนี้ เพราะล้าสมัยและมีปัญหามาก ถ้าจะทำแบบมหาวิทยาลัยที่ไม่จำกัดจำนวนนักเรียนกันจริง ๆ ก็ควรเอาอย่าง Open University ของสหราชอาณาจักร ซึ่งเขาทำโดยคิดหลักการ และวิธีปฏิบัติไว้อย่างรอบคอบ ใช้เวลาเตรียมงาน ๕ ปี จึงเปิดสอน แต่ที่ตั้งใจจะเสนอในที่นี้ก็คือคำนึงถึงผู้ที่ใฝ่วิชาจริง ๆ แต่ไม่ใช่วิชาครบชุดตามหลักสูตรปริญญาสนใจเพียงบางวิชา อยากจะเรียน แต่มาเรียนตามปกติไม่ได้ เพราะอายุมาก เสียแล้วบ้าง เพราะต้องประกอบอาชีพในเวลาเรียนปกติบ้าง หรือเพราะเหตุอื่น มหาวิทยาลัยควรจะมีหลักสูตรพิเศษภาคค่ำให้ได้เข้ามาเรียนเป็นเอกเทศ ใครจะเรียนก็วิชาที่แล้วแต่กำลังและความสนใจของตน ถ้าทำแบบนี้ จะเข้าหลักการศึกษาคอนติจิว (life-long education) ซึ่งเป็นที่นิยมกันทั่วโลก เช่นสตรีที่มีบุตรเล็ก ๆ ต้องดูแลและอาจจรรอให้ลูกโตสักหน่อย แล้วจึงเข้ามาเรียน วารณคดีไทย หรือภาษาต่างประเทศ หรือการบัญชี เป็นต้น หรือนักธุรกิจ ที่อยากเรียนรู้กฎหมายนิติกรรม หรือกฎหมายภาษีอากร หรือคนซ่อมรถยนต์ ต้องการเรียนเทคนิควิศวกรรม หรือใครก็ตามอยากเรียนคณิตศาสตร์ขั้นสูงเป็นต้น ถ้าทำเช่นนี้มหาวิทยาลัยก็จะทำหน้าที่สอน และหน้าที่สนองความต้องการของชุมชนไปด้วยพร้อมกัน

ก่อนจบ ใครจะเสนอประเด็นที่มหาวิทยาลัยมีหน้าที่อบรม และสอน นักศึกษาว่า มีความหมายที่แท้จริงอย่างไร ตามความเห็นของผม การอบรม

การสอนนั้นมีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่คือ อำนวยให้นักศึกษาเป็นบัณฑิตได้ ความ
เป็นบัณฑิตหมายความว่า (๑) เป็นมนุษย์ที่ดี (๒) เป็นพลเมืองที่ดี และ
(๓) เป็นผู้สามารถประกอบอาชีพ ต้องพร้อมสมบุรณ์ทั้ง ๓ ประการ และ
ความสำคัญก็เป็นไปตามลำดับ ๑-๒-๓ และ ๔ ข้างต้น บุคคลจะมีประโยชน์
ไม่ได้ถ้ามีแต่ความรู้สำหรับอาชีพอย่างเดียว ต้องเป็นคนดี มีศีลธรรม ถือ
ความสัตย์ รักศิลปะและความงาม รักหมู่คณะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
บำเพ็ญตนเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ฯลฯ ฯลฯ ที่สำคัญที่สุด คือไม่ยอมเป็น
หุ่นกระบอกให้มือที่สามชักใย หรือกรอกคำพูดใส่ปาก หรืออีกนัยหนึ่ง เรา
ต้องสอน และอบรมและส่งเสริมให้ศิษย์รู้จักใช้ความคิดโดยอิสระ ในต่างประ
เทศทั่วโลกในอิหร่าน อินโดนีเซีย ไนจีเรีย เอธิโอเปีย แทนซาเนีย เนปาล
เขาสนใจที่จะอบรมนักศึกษาให้บำเพ็ญตนเป็นประโยชน์แก่ชุมชน โดยจัด
หลักสูตรไว้เพื่อสำหรับผู้ที่อาสาสมัครไปปฏิบัติงานบูรณะชนบท เป็นการ
อบรมให้เป็นพลเมืองดี ให้มีใจเผื่อแผ่เพื่อนมนุษย์ ผู้ที่กล่าวว่า “นัก
เรียนมีหน้าที่เฉพาะแต่การเรียน” นั้น กล่าวถูกและกล่าวผิดแล้วแต่จะตีความ
หมายความว่า “เรียน” กว้างหรือแคบเพียงใด ถ้าตีความหมาย “เรียน”
อย่างแคบ ก็เป็นมิฉาติฐิแน่นอน ไม่ว่าใครจะเป็นผู้กล่าว ถ้าหมายความว่า
นักศึกษาจะต้องเรียนโดยเอาใจใส่ต่อเหตุการณ์ของชุมชน เรียนโดยสนใจช่วย
แก้ปัญหาบ้านเมือง เรียนโดยแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ และใช้วิธีสันติ
แม้ว่าจะร่วมกันเป็นหมู่มากก็เป็นความหมายที่ถูก และครูบาอาจารย์มหาวิทยาลัย
ควรจะมีความภาคภูมิใจว่าตนได้ทำหน้าที่ถูกต้องแล้ว และได้ช่วยเหลือ
ชุมชนโดยอบรมสั่งสอนศิษย์มาสำเร็จครบถ้วนทุกประการ

ตีพิมพ์ครั้งแรกใน

ศูนย์ศึกษา มิถุนายน ๒๕๑๖

จุดมุ่งหมายในการพัฒนาชนบท

การพัฒนาชนบทมีจุดมุ่งหมายซึ่งอาจจะกล่าวโดยสรุปได้ว่า คือ การทะนุบำรุงให้ชาวชนบทสามารถอยู่ดีกินดีขึ้น ๆ ไป

ประชาชนชาวไทย (และชาวเอเชียโดยทั่วไป) ส่วนใหญ่เป็นชาวชนบท ฉะนั้นการพัฒนาประเทศชนิดที่จะให้ได้ผลดีตกอยู่แก่คนหมู่มาก ก็จำต้องมุ่งพัฒนาชนบทเป็นสำคัญ

ในบทความนี้ เมื่อกล่าวถึงชาวชนบทหรือชาวนา ผู้เขียนตั้งใจจะให้กลุ่มทั้ง ชาวไร่ ชาวนา ชาวสวน ชาวประมง ชาวป่า ซึ่งหาเลี้ยงชีพด้วยวิธีต่าง ๆ กัน แต่อยู่ในชนบททั้งนั้น และเมื่อกล่าวถึง “เกษตรกรรม” หรือ “กสิกรรม” ก็ตั้งใจจะให้คลุมถึงอาชีพเหล่านั้นทั้งหมด

หนึ่งในบทความนี้ จะกล่าวถึงเรื่องการพัฒนาด้านเศรษฐกิจมากกว่าอย่างอื่น แต่ก็สำนึกในความสำคัญของการพัฒนาด้านอื่น ๆ ด้านสังคม ด้านการปกครอง และด้านความปลอดภัยต่าง ๆ ด้วย

ในประเทศที่มีศึกติดพันอยู่ ไม่ว่าจะเป็นศึกสงครามหรือศึกกลางเมือง การที่วางแผนพัฒนาเป็นระยะเวลานานนั้น ย่อมทำไม่ได้ แม้ว่าจะไม่มีศึก ถ้าประชาชนไม่มีความปลอดภัย ด้วยเหตุที่มีผู้ก่อการร้ายอยู่เนื่อง ๆ หรือมีโจร

ผู้ร้ายชุกชุม การพัฒนาเศรษฐกิจย่อมเป็นไปได้ด้วยยากนัก เพราะจะเลียงหรือเพาะพันธ์ุควายไปทำไม ให้ผู้ร้ายมาขโมยไปเปล่า ๆ เฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าตำรวจไม่ช่วยจับโจรผู้ร้าย

“อโรคยา ปรมาลาภา” ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ ฉะนั้นสุขภาพอนามัยซึ่งรวมทั้งการรับประทานอาหารอย่างถูกต้องลักษณะ การครองชีพในธรรมชาติอันงดงามมีความสงบเยียบ ปราศจากสิ่งรบกวนโสโครก จึงเป็นเรื่องสำคัญของการพัฒนา ในทางด้านสังคม ถ้าชาวนชนบทสามารถอยู่กันเป็นหมู่คณะมีความสามัคคีรักใคร่กัน ไม่มีใครมาเบียดเบียนและไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน นั้นแหละเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ การพัฒนาเฉพาะด้านเศรษฐกิจ โดยไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมทางสังคมและการปกครองเหล่านี้ ย่อมจะประสบแต่ความเสื่อมและหายนะ

เป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจชนบท

หวนมากล่าวถึงเศรษฐกิจ การพัฒนาชนบทจะเรียกว่ามีผลสำเร็จบริบูรณ์ได้ จะต้องบรรลุถึงความมุ่งหมายสามประการ คือ (๑) รายได้ของชาวชนบทเพิ่มขึ้นในอัตราที่พึงพอใจ (๒) ความจำเป็นของรายได้ชาวชนบทจะต้องเป็นไปโดยมั่นคงและเสถียรภาพ และ (๓) ชาวชนบทจะต้องสามารถช่วยตนเองได้และสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้

๑ รายได้เพิ่มขึ้นในอัตราที่พึงพอใจ อัตราเท่าใดจึงจะเป็นที่พึงพอใจสำหรับการเพิ่มรายได้ของชาวชนบท ?

ในประเทศไทยเราระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๓ ถึง ๒๕๑๒ รายได้ประชาชาติได้ก้าวหน้าไปในอัตราเฉลี่ย ๘.๑% ต่อปี ซึ่งนับว่าอยู่ในอัตราที่สูงสุดในโลก

มีไม่กี่ประเทศที่อัตราค่าหัวน้ำกว่าเรา แต่เนื่องด้วยประชากรไทยมีอัตราเพิ่มสูง รายได้เฉลี่ยของประชาชนไทยทั้งชาติในระยะนั้น จึงลดลงเหลือ ๔.๓% ต่อคน ต่อปี และเมื่อแยกสถิติออก ตามภาคต่าง ๆ ของประเทศ อัตราเพิ่มของรายได้ ต่อคนต่อปีตามภาคต่าง ๆ ปรากฏดังนี้

ภาคกลาง (รวมทั้งกรุงเทพ) ๕%

ภาคเหนือ (ส่วนใหญ่เป็นชนบท) ๓.๙ %

ภาคใต้ (ส่วนใหญ่เป็นชนบท) ๓.๗ %

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ชนบทจนที่สุด) ๓.๓%

สมัชชาใหญ่ ของสหประชาชาติในปี ๒๕๑๓ ได้ประกาศนโยบายในการ พัฒนาประเทศล้าหลัง ในรอบสิบปีที่สองไว้ดังนี้

๑ รายได้ประชาชาติจะต้องเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าอัตรา ๖% ต่อปี และ

๒ รายได้ประชาชาติต่อคนจะต้องเพิ่มขึ้นในอัตราไม่ต่ำกว่า ๓.๕% ต่อปี โดยสมมติว่าประชากรเพิ่มขึ้น ในอัตราประมาณ ๒.๕% ต่อปี

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ ๓ ของประเทศไทย ซึ่งเริ่มใช้ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๔ นี้ ได้กำหนดเป้าหมายไว้ว่า รายได้ประชาชาติ จะต้องเพิ่มขึ้นในอัตรา ๗% ต่อปี ในระยะ ๕ ปี ข้างหน้า ซึ่งหมายความว่า รัฐบาลไทยเราคาดว่า เศรษฐกิจชาวไทยจะคืบหน้ากว่าเมื่อ ๑๐ ปีก่อน แต่ยั้งติ กว่าเป้าหมายส่วนรวมของสหประชาชาติสำหรับประเทศด้อยพัฒนา ในระยะ ๑๐ ปีต่อไปนี้

ปัญหาสำคัญ ก็คือ สำหรับชาวชนบทไทย เราจะมีเป้าหมายให้รายได้ เพิ่มขึ้นอย่างไร จึงจะเป็นที่พึงพอใจ ?

เป้าหมายข้อหนึ่งในหลายข้อของแผนพัฒนาเศรษฐกิจไทยฉบับที่ ๓ คือ จะพยายามอำนวยความสะดวกให้เกิดความยุติธรรมทางเศรษฐกิจยิ่งขึ้นในสังคม ซึ่งหมายความว่า จะพยายามให้คนจนมีรายได้สูงขึ้น และถ้าทำได้จะพยายามให้ชาวชนบท มีรายได้สูงขึ้นทัดเทียมกับชาวกรุง ถ้าทำให้ทัดเทียมกันไม่ได้จริง ๆ ก็จะทำให้รายได้ของชาวชนบทสูงขึ้นถึงขนาดที่จะให้ความแตกต่างกับรายได้ของชาวกรุงเรียวลง ๆ ทุกที เป้าหมายนี้ ผมแน่ใจว่าเป็นเจตนาอันดี แต่ควรจะถามพวกเรากันเองว่า หมายความว่าอะไร ? และจะทำได้เพียงใด ?

เราได้เห็นแล้วจากผลของการพัฒนาตามแผนที่ ๑ และ ๒ ในช่วง ๑๑ ปีที่แล้วมา อัตราเพิ่มรายได้ในชนบทต่ำกว่า อัตราเพิ่มรายได้ในกรุงนัก ซึ่งหมายความว่า คนจนยิ่งจน และ คนมียิ่งมีหนักขึ้น โดยเปรียบเทียบกับในปี ๒๕๑๓ รายได้ต่อคนต่อปี โดยส่วนรวมของประเทศไทยประมาณเท่ากับ ๔,๐๐๐ บาท ประชาชนในภาคกลางรวมทั้งกรุงเทพมหานครมีรายได้ประมาณ ๖,๐๐๐ บาท ต่อคนต่อปี แต่ในภาคอีสาน รายได้ของราษฎรประมาณไม่ถึง ๒,๐๐๐ บาท ต่อคนต่อปี อัตราเพิ่มรายได้ตามตัวเลขแสดงไว้แล้วว่าแตกต่างกัน ภาคที่รวยเพิ่มมาก ภาคที่จนเพิ่มน้อย ความแตกต่างยิ่งกว้างห่างขึ้นทุกที อันจะก่อให้เกิดปัญหาที่ยากยิ่งขึ้น ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคมและการปกครอง

ตามความเห็นของผม ถ้าแผนพัฒนาที่ ๓ นี้ จะประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายจริง ๆ รายได้ของชาวชนบท จะต้องบันดาลให้เพิ่มสูงขึ้นอย่างน้อยเท่ากับอัตราเพิ่มเฉลี่ยของทั้งประเทศ (คือปีละ ๗%) ที่กำหนดไว้อย่างนี้ โปรดอย่าถือว่าเป็นการเรียกร้องจนเกินเหตุ แท้จริงเป็นการกำหนดอย่างต่ำ เพราะถ้าพวกเราทุกคนมีรายได้เพิ่มขึ้นคนละปีละ ๗% เท่าเทียมกัน คนจนในชนบทก็ยิ่งจนกว่าคนมีในเมืองอยู่นั่นเอง เพราะเริ่มต้นก็มีรายได้และทรัพย์สินมัต

ต่ำกว่าเสียแล้ว อัตราเพิ่มของคนที่มีรายได้ต่ำกว่าแปลออกมาเป็นบาทเป็นสตางค์ แม้ว่าจะเป็นอัตราเดียวกันกับคนมี ก็จะทำกว่าคนมีแน่นอน ฉะนั้น “ความยุติธรรมด้านเศรษฐกิจของสังคม” นี้จะมีไม่ได้ แต่มองอีกแง่หนึ่ง ถ้าเราจะพยายามจริง ๆ ให้ชาวชนบทมีรายได้และทรัพย์สินสูงขึ้น จนเท่าเทียมหรือเกือบเสมอกับคนที่ร่ำรวยชาวกรุง ภายในระยะเวลาสั้นก็จะเกิดโศกาสหขึ้นในด้านการเศรษฐกิจแน่ อย่างน้อยจะต้องบังคับค่าให้ราคาข้าวสารและอาหารอย่างอื่นสูงขึ้นโดยรวดเร็ว และอย่างมากก็ต้องเกิดการปฏิวัติกันอย่างพลิกแผ่นดิน (ไม่เหมือนการปฏิวัติเดือนพฤศจิกายน ๒๕๑๔) ฉะนั้น ผมเห็นว่ายังไม่น่าจะกระทำ แต่ถ้าเรายังปล่อยให้ชาวชนบทมีรายได้ต่ำ และแม้จะเพิ่มก็เพิ่มในอัตราต่ำอย่างแต่ก่อนแล้ว ก็จะพัฒนาไม่ได้จริงสมตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนั้นชาวชนบทย่อมจะต้องพยายามดิ้นรนอพยพเข้ามาในเมือง เฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพฯ โดยหวังว่าจะหลุดจากความบีบคั้นทางเศรษฐกิจจากชนบทมาสู่เมืองสวรรค์ แต่ที่จริงก็หลุดจากแหล่งลำบากแหล่งหนึ่งไปสู่แหล่งลำบากอีกแหล่งหนึ่งเท่านั้น มิหนำซ้ำยังก่อให้เกิดปัญหาสำคัญในเมืองต่าง ๆ ขึ้นใหม่อีก เช่น ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม ปัญหาคนว่างงาน ปัญหาอาชญากรรม และอื่น ๆ อีก

ด้วยเหตุฉะนั้น หากรัฐบาลจะพยายามให้บรรลุถึงเป้าหมายความยุติธรรมด้านเศรษฐกิจของสังคมจริง ๆ อย่างน้อยอัตราเพิ่มรายได้ของชาวชนบท ในอีสานและภาคอื่น ๆ จะต้องไม่ต่ำกว่า ๗% ต่อปี ซึ่งเป็นเป้าหมายของทั้งชาติ แม้ว่าจะยังไม่สามารถบังคับค่าให้รายได้ของประชาชนโดยทั่วไปทัดเทียมกันหรือแตกต่างกันน้อยที่สุดก็ตาม ยังมีข้อปลอบใจชาวชนบทอยู่บ้างว่า ในชนบทนั้น มนุษย์เราไม่ต้องใช้เงินมากเท่ากับในกรุง และยังมีสิ่งบำรุงชีวิตตาม

ธรรมชาติอื่น ๆ อยู่มาก พอคุ้มกับที่มีรายได้ต่ำกว่าเขาสักหน่อย “มีน้อยใช้น้อยค่อยประจักษ์” แต่อย่าให้น้อยนักก็จะเป็นการดี

๒ ความมั่นคงในการเพิ่มรายได้ชนบท ถ้ารายได้ของเราเพิ่มขึ้นสูงสักปีสองปีแล้วในไม่ช้าเสื่อมลง จะถือเป็นสิ่งที่พึงพอใจหาได้ไม่ เฉพาะอย่างยิ่งในชนบท เพราะอาชีพก้นเกษตรนั้นขึ้นอยู่กับโชคชะตาล่อแหลมอยู่นัก สำคัญที่ดินฟ้าอากาศ สำคัญที่ราคาเคลื่อนไหวขึ้นลงที่ละมาก ๆ สำคัญที่แมลงและและศัตรูพืช ในทวีปเอเชียและแอฟริกา ปีหนึ่ง ๆ จะต้องมีการกรำงานล้านรอบครว้ที่ต้องภัยธรรมชาติหรือความหายนะด้านอื่น ฝนแล้ง น้ำท่วม พายุพัด แมลงลง ราคาตกฮวบเป็นต้น ฉะนั้นจะเห็นได้ว่า ชาวนาโดยทั่วไปมักจะเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ตนทำกินอยู่เสมอ ชาวประมงก็เสียเรือ เกษตรกรทั่วไปต้องขายโคกระบือในยามยาก และเมื่อทรัพย์สินเครื่องมือทำกินเหล่านี้หลุดมือไปแล้ว อย่าหวังเลยว่าจะล้มหน้าอ้าปากเอากลับคืนมาได้ในช่วงชีวิตหรือชั่วลูกหลาน

การที่ชาวนามีนาของตนทำกินเองกับการที่ต้องเช่าเขาทำ หรือรับจ้างเขาทำนั้น มีข้อแตกต่างกันในสาระสำคัญอย่างยิ่ง ตามระบบการเช่านาของเรา เราเช่ากันปีต่อปี สัญญาเช่า และการแบ่งดอกผล มักจะทำให้ชาวนาเสียเปรียบผู้ให้เช่า และเมื่อเป็นเช่นนั้น ทั้งเจ้าของนาและคนทำนาก็ไม่มีเหตุอันใดที่จะปรับปรุงที่ดินให้ดีขึ้น ไม่มีเหตุจูงใจที่จะพัฒนาที่ดินให้ผลิตผลได้สูงขึ้น รายได้ชนบทก็เสื่อมลง ๆ นอกจากนั้นความมั่นคงและความสุขใจในการที่มีที่ดินและเครื่องมือทำกิน เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองนั้นวัดด้วยเงินทองไม่ได้ แต่เป็นความพอใจอันแท้จริงของคน

ด้วยเหตุฉะนั้น เป้าหมายการพัฒนาชาวนา ซึ่งจะต้องเสียมิได้ก็คือ ต้องสร้างระบบความมั่นคง เสถียรภาพให้ชาวนชนบท อำนาจให้เขาสามารถเปิดเป้าความหยวนะ จากธรรมชาติหรือเหตุอื่นได้ชั่วคราวในยามยาก ถ้าชาวนชนบทสามารถสะสมทรัพย์สินเงินทองไว้สำรองใช้จ่ายในขณะฉุกเฉินได้เองก็ยิ่งดี แต่ส่วนมากก็ทราบกันแล้วว่าทำไม่ได้ ฉะนั้นรัฐบาลจึงต้องจัดตั้งหน่วยคุ้มภัยต่าง ๆ ให้ชาวนาให้พอ เช่น ให้สินเชื่อไปใช้จ่าย ไม่ต้องจำนำจำนองหรือขายทรัพย์สินแก่ผู้อื่น และปีใดทำการเกษตรไม่ได้เพราะฝนฟ้าไม่อำนวยก็หางานสาธารณะให้ ทำให้มีรายได้ทดแทนกันบ้าง เป็นต้น

ในกรณีที่สินค้าที่ชาวนชนบทผลิต มีแนวโน้มที่ราคาจะตกเป็นระยะเวลานาน เช่น ยาง เป็นต้น ชาวนชนบทก็ควรจะสามารถเปลี่ยนอาชีพไปทำอย่างอื่นที่มีแนวโน้มจะดีกว่า ถ้าไม่สามารถเปลี่ยนได้เองก็หาที่รัฐบาลจะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เปลี่ยนได้ เพราะฉะนั้นหน้าที่การส่งเสริมเปลี่ยนอาชีพพวกชาวนชนบท จึงเป็นหน้าที่สำคัญชิ้นหนึ่งของรัฐบาล

๓ *อัตรานาโถ* แม้ว่ารัฐบาลและข้าราชการจะมีสมรรถภาพและเจตนาช่วยเหลือส่งเสริมชาวนชนบทอย่างไรก็ตาม แม้ว่าโครงการพัฒนาจะได้กำหนดไว้อย่างดีและการดำเนินงานตามโครงการจะมีประสิทธิภาพดีอย่างไรก็ตาม ชาวนชนบทจะรอพึ่งงมูกผู้อื่นหายใจอยู่ตลอดไปมิได้ ชาวนาควรจะพึ่งตนเองได้ สามารถทดสอบดูความเหมาะสมของดิน เมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ย ทางน้ำ และยาฆ่าศัตรูพืชที่รัฐบาลแนะนำว่าจะใช้ได้ดีสำหรับตนเพียงใด ในเวลาที่ผลิตได้ดีและค้าขายได้ราคาดี ชาวนชนบทควรจะคิดได้ด้วยตนเองว่า ควรจะขยายงานเพียงใด และทรัพย์สินที่ได้มารูจักเก็บออมไว้ และลงทุนเมื่อวันข้างหน้า ในวาระที่เกิด

เหตุร้าย ชาวนชนบทควรจะมีสติปัญญาหาทางรอดได้ อย่างน้อยก็ควรช่วยตนเองได้ชั่วคราว จนกว่าจะมีผู้อื่นมาช่วย ความสามารถพึ่งตนเองได้เช่นนี้ จึงควรเป็นเป้าหมายสำคัญที่ขบวนการพัฒนาจะพยายามสร้างสมให้แก่ชาวนชนบท

หลักการพึ่งตนเอง^{นี้} มีความหมายพาดพิงกว้างขวางมากสำหรับชาวไทย เกินกว่าขอบเขตของการพัฒนาเศรษฐกิจ พวกเราชาวนชนบทมักจะขาดความมั่นใจตนเอง นึกว่าเป็นผู้น้อยคอยก้มประนมกรเสมอ และนึกว่าจะต้องแสดงความนับถือต่อข้าราชการฝ่ายตำรวจ และฝ่ายปกครอง และท่านผู้ใหญ่ผู้น้อยที่มาจากกรุงเทพ ฯ ต้องเชื่อถือเชื่อฟัง “เบ๊อบบน” ถ้าชาวนชนบทสามารถช่วยตนเองได้ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง ในไม่ช้าย่อมจะเข้าใจว่านอกจากจะมีหน้าที่เป็นผู้ตาม แล้วตนเองก็มีสิทธิเสรีเหมือนผู้อื่น และเมื่อใช้สิทธิเป็นราษฎรในระบบประชาธิปไตยแล้ว ชาวนชนบทก็จะสามารถเรียกร้อง ร่วมมือในการสังคม และในการปกครองได้ คงจะทำให้ระบบการปกครองในทวีปเอเชีย อย่างน้อยสักประเทศหนึ่ง คือจีน เป็นประชาธิปไตยมากขึ้นกว่าเดิม เมื่อชาวนชนบทสามารถพึ่งตนเองมากขึ้น ก็จะสำนึกว่ามนุษย์เราสามารถเปลี่ยนแปลงจัดแต่งธรรมชาติได้ เช่น ถ้าไม่ต้องการมีบุตรมาก ก็อาจจะหาวิธีวางแผนครอบครัว เป็นการแก้ไขป้องกันปัญหาประชากรทั้งประเทศและทั่วทวีปได้ดี

เมื่อสามารถพึ่งตนเองได้ ก้าวต่อไปก็จะรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำนองที่สุภาษิตไทยกล่าวว่า “เมื่อเหลือกำลัง ก็ออกปากบอกแขกช่วยแบกหาม” การรวมกำลังกันดังกล่าวนั้นในชนบท ที่ได้ผลดีมาแล้วในประเทศต่าง ๆ สมัยปัจจุบันได้แก่การสหกรณ์ ซึ่งจะอำนวยให้ชาวนชนบท สามารถซื้อได้ถูก - ขายได้ราคาดี - คุ้มได้สะดวก และป้องกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ทั้งในยามเดือดร้อนและในยามปกติ เช่น ถ้าจะใช้เครื่องท่อนแรงหรือเครื่องมือการผลิตชนิดที่แพงไม่

คุ้มกับการเพาะปลูกขนาดเล็กของแต่ละครอบครัว ก็อาจจะร่วมกันใช้ได้หลาย ๆ ครอบครัว ทำให้ผลิตผลสูงขึ้นกว่าที่จะต่างคนต่างทำ

อุปสรรคในการไปสู่เป้าหมาย

การที่จะพัฒนาไปสู่เป้าหมายข้างต้นนั้น เท่าที่ประสบมาในประเทศไทย และในประเทศที่ด้อยพัฒนาอื่น ๆ มีอุปสรรคที่จะต้องฟันฝ่าอยู่หลายประการคือ

- ก การมีลูกมากเกินไปจนเกินกำลัง
- ข การพัฒนาแต่โดยฉาบฉวย
- ค การทำลายสิ่งแวดล้อม
- ง การใช้วิทยาศาสตร์ในทางที่ผิด
- จ การบริหารราชการโดยขาดสมรรถภาพ
- ฉ การละเลยต่อการศึกษา

ก **ลูกมาก** ชาวนชนบททั่วไปในประเทศไทยและประเทศอื่นที่ด้อยพัฒนายังคงมีลูกมากเกินไปจนเกินกำลัง ยิ่งการอนามัยแพร่หลายยิ่งขึ้น ปัญหาประชากรในชนบทก็ยิ่งรุนแรงขึ้น เมื่อมีคนมากขึ้น แต่ที่ดินและทรัพยากรอย่างอื่นมีจำกัด ผลผลิตต่อคนก็ต้องลดน้อยลง เว้นเสียแต่ในกรณีที่มีหาได้ยาก ซึ่งวิธีการผลิตได้ปรับปรุงได้ผล คนในชนบทที่ไม่มีที่ดินทำกินของตนเอง ก็พยายามหลั่งไหลเข้าไปในเมือง และก่อปัญหาใหม่ขึ้นในเมืองต่าง ๆ เฉพาะอย่างยิ่งกรุงเทพฯ และเมื่อเด็กที่เกิดมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี การให้การศึกษแก่เด็กก็ย่อมจะมีปัญหาหนักขึ้นในทั้งในทางคุณภาพและปริมาณ

ข **พัฒนาฉาบฉวย** เป็นธรรมดาตามนุษย์ที่จะทำอะไร ถ้าผลของการกระทำ

นั้นเห็นได้ง่าย จับต้องได้ ก็ย่อมมุ่งหมายสนใจมากกว่าสิ่งที่เห็นได้ยาก แม้จะมีประโยชน์กว่า การปิดทองหลังพระไม่ใช่วิสัยของนักการเมืองและข้าราชการส่วนใหญ่ เชื่อมั่นใหญ่ ๆ กันนั้นเห็นง่าย ถ่ายรูปก็เห็นสวย ส่วนทางน้ำ ภูเขาที่จะนำน้ำเข้ามาจากเขื่อนนั้น ผู้ใหญ่มองไม่ค่อยเห็น เพราะฉะนั้นจึงไม่ค่อยมีผู้สนใจที่จะกระทำโครงการบางอย่างที่มีประโยชน์จริง มักจะได้รับการโฆษณาโถงก้องในท่อนตัน ๆ ตอนปลาย ๆ ที่จะได้ผล มักจะจืดจางไปเฉื่อยชาไป การพัฒนาแบบนี้มีตกกันในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

ค *ทำลายสิ่งแวดล้อม* การทำไร่เลื่อนลอยที่ทำลายป่าและเขานั้น เป็นที่ทราบกันทั่วไปแล้วว่าเป็นการตัดอนาคตของชาติ แต่เป็นการกระทำอย่างอื่นอีกมาก ที่ยังไม่เป็นที่ทราบกันทั่วไป ซึ่งมีภัยร้ายแรงต่ออนาคตของการพัฒนาชาติ แม้รัฐบาลเองก็มีส่วนกระทำโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่นการวางโครงการตัดถนนบนไหล่เขาบางแห่ง หรือการสร้างเขื่อนบนภูเขาบางแห่ง หรือการอนุญาตให้ทำเหมืองในที่ดินที่ควรสงวนไว้สำหรับการป่าไม้หรือการเพาะปลูก เป็นต้น เดียวนี้เราพอจะมีความรู้เพิ่มขึ้นแล้วว่า โรงงานอุตสาหกรรมหลายประเภท ก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพ และการทำกินของชาวนาชนบทที่อยู่ไกลโรงงานหลายสิบหลายร้อยกิโลเมตร แม้แต่การช่วยฆ่าศัตรูพืชในชนบทเองด้วยวิธีโปรยยาจากอากาศ ก็อาจจะเป็นพิษแก่ลุ่มน้ำ แก่พันธุ์ปลา แก่ความเจริญของพืชอื่นในบริเวณห่างไกลออกไปหลายสิโยชน์ ฉะนั้นการวางแผนพัฒนาให้ได้ผลก็จริง ๆ นั้น จะต้องศึกษาค้นคว้าสิ่งแวดล้อมให้รู้จริงจัง และจะต้องระมัดระวังให้โครงการพัฒนาโครงการใด ก่อผลเป็นพิษร้ายแก่โครงการอื่นด้วย

ง **ใช้วิทยาศาสตร์ผิด** เครื่องมือ เครื่องจักรที่ประเทศด้อยพัฒนานำมาใช้
ส่วนใหญ่นั้น มักจะลอกแบบมาหรือผลิตมาจากประเทศที่พัฒนาแล้ว และใน
ประเทศเจ้าของเครื่องจักร ปกติเขาขาดแคลนคนทำงาน เขาจึงผลิตเครื่องจักร
ขึ้นทำหน้าที่แทนแรงคนซึ่งแพง แต่ในประเทศด้อยพัฒนาอย่างไทยเรามีคน
มากแรงงานถูก และเราควรจะพยายามให้แรงคนของเราได้ใช้ให้มากขึ้น จะ
ได้มีรายได้ทั่วกัน ฉะนั้นควรจะพยายามปรับปรุงใช้เครื่องมือ เครื่องจักรชนิด
ที่เป็นประโยชน์เหมาะกับสภาพของเรา เครื่องจักรที่จะเป็นประโยชน์จริงต้อง
สามารถช่วยให้ชาวชนบททำงานได้ดีขึ้น หรือสามารถทำสิ่งที่ไม่สามารถมาแต่
เดิม เพียงแต่ใช้เครื่องจักรให้ทันสมัยกับเขานั้น มิใช่จะไร้ประโยชน์อย่างเดียว
ยังเป็นโทษแก่สังคมด้วย

การชักชวนให้ชาวนาใช้ปุ๋ยที่ไม่เหมาะสมแก่ดิน หรือการขาดอาหารสัตว์
ชนิดปลอมปนธาตุที่ไร้ประโยชน์ เป็นเรื่องของการใช้วิทยาศาสตร์ในทางที่ผิด
ด้วย รัฐบาลควรจะสนใจควบคุมป้องกันอย่างเข้มแข็ง

จ **ราชการบริหารขาดสมรรถภาพ** การพัฒนาชนบทจะต้องอาศัยการบริหาร
ราชการเป็นอย่างมาก เพื่อให้ข้าราชการแนะนำส่งเสริมราษฎรในถิ่นอาชีพ
ต่าง ๆ ถ้าข้าราชการที่มีฝีมืออยู่แต่เฉพาะในกรุง จะช่วยชาวชนบทไม่ได้
ถนัด กรณีเช่นนี้มักจะเกิดขึ้นจากเหตุสองประการ (๑) การปูนบำเหน็จรางวัล
ไม่เป็นไปในทางที่จะชักจูงข้าราชการให้ออกต่างจังหวัด และ (๒) สถานที่
ราชการส่วนใหญ่แม้แต่ในทางจังหวัดก็มักจะอยู่ในเมืองหรือใกล้เมือง

การแบ่งส่วนราชการ และมอบหมายความรับผิดชอบให้ส่วนราชการต่าง ๆ
นั้น เป็นเรื่องที่สำคัญมากเกี่ยวกับสมรรถภาพ ถ้าความรับผิดชอบในการ

พัฒนาชนบทแบ่งแยกออกเป็น ๑๒ กรม ใน ๓-๔ กระทรวง และไม่มีการประสานงานกันให้เรียบร้อยจริง (ประสานกันยาก) ก็ย่อมเป็นอุปสรรคอย่างร้ายแรงต่อการพัฒนา

ฉ. ละเลยการศึกษา การพัฒนาที่ประเสริฐสุด ได้แก่การพัฒนาคนเพราะคนเราจะช่วยตนเองได้ และเมื่อรัฐบาลบริการอะไรให้ ก็จะสามารถถือประโยชน์จากบริการนั้น ๆ ได้เต็มที่ การสหกรณ์จะสำเร็จประโยชน์ได้จริงก็ต้องสมาชิกสหกรณ์นั้น ๆ มีพื้นการศึกษาพอสมควร ความจริงชาวนาไทยเราได้ชื่อว่ามีสติปัญญาและไหวพริบวิริเริ่มได้ดีตามธรรมชาติ แต่ธรรมชาตินี้มิได้รับการฝึกฝนให้ลึกซึ้งและแตกฉานและอีกนัยหนึ่งไม่ได้มีการศึกษาเข้าช่วย จึงเจริญไม่พอดังระดับที่จะเป็นประโยชน์แก่เขาอย่างสมบูรณ์ ฉะนั้นการพัฒนาการศึกษาจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาประเทศและการพัฒนาชนบท ในชนบทการพัฒนาการศึกษาดังกล่าว จำเป็นจะต้องทำเป็นสองหรือสามระดับ ระดับแรกสำหรับเด็กที่ควรจะเข้าเรียนในโรงเรียน เป็นการพัฒนาระบบโรงเรียน ระดับที่สองสำหรับเด็กในช่วงอายุ ๑๑-๒๐ ขวบ ซึ่งพ้นเกณฑ์ให้เข้าโรงเรียนไปแล้ว แต่ยังไม่มีความรู้พอ และในไม่ช้าก็ล้มหนังสือหมด ระดับที่สามสำหรับผู้ใหญ่ ๒๐ ขวบขึ้นไป การเผยแพร่การศึกษาในระดับสองและระดับสาม ประเทศไทยเรายังไม่ได้ทำกันจริงจัง แต่สำคัญมาก เพิกเฉยมิได้ แต่ไม่ว่าระดับใดในสามระดับนี้ การพัฒนาจำต้องอาศัยเงินมาก คนมาก วิธีการดี และที่สำคัญที่สุด คือความศรัทธาเลื่อมใสจริง ๆ ของผู้ที่จะดำเนินการ

แปลจากบทความภาษาอังกฤษ

เสนอในการสัมมนาผู้ได้รับรางวัลแมกไซไซ

พฤศจิกายน ๒๕๑๔

ข้อคิดเรื่องการพัฒนา เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สำหรับ ค.ศ. ๑๙๘๐

บทความนี้เดิมเขียนเป็นภาษาอังกฤษ สำหรับการประชุมที่ New York ในเดือนมิถุนายน ๒๕๑๖ โดยกลุ่มที่ปรึกษาการพัฒนาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEADAG) ของสมาคมเอเชีย (Asia Society) เป็นผู้จัด ผู้เขียนได้ขยายความในบทความภาษาอังกฤษเล็กน้อยหลังจากการประชุม และได้เรียบเรียงใหม่เป็นภาษาไทย ผู้เขียนขอถือโอกาสขอบคุณ SEADAG, Asia Society ที่ได้ช่วยเหลือสนับสนุนบทความนี้เป็นอย่างดี

สารบัญ

- ตอนที่ ๑ ความพยายามพัฒนาในอดีตและปัจจุบัน : เป้าหมายกับผลปฏิบัติ
- เป้าหมาย อัตราเพิ่มผลผลิตประชาชาติ ปีละ ๖ %
 - รายได้เฉลี่ยต่อคนเพิ่มปีละ ๓.๕ %
 - การพัฒนาก้นสังคม และความยุติธรรมในสังคม
- ตอนที่ ๒ ความต้องการของปัจเจกชน : อยู่ดีกินดี
- อะไรที่ย่อมขึ้นอยู่แก่ใจของแต่ละคน
 - เงินได้และสมบัติ : การแบ่งเฉลี่ยโดยชอบธรรม
 - โอกาสประกอบอาชีพที่น่าสนใจ : เงินออมและกรรมสิทธิ์
 - ความปลอดภัยและเสรีภาพ
 - การพึ่งตนเองและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน
- ตอนที่ ๓ ความรับผิดชอบของรัฐบาล
- ชื่อแปของบ้านเมือง
 - การบริหารราชการด้วยดี
 - บริการขั้นพื้นฐาน
 - การสร้างและรักษาโอกาสประกอบอาชีพ
 - การจัดสรรเงินได้และสมบัติโดยชอบธรรม
 - การเน้นช่วยเหลือคนจน
 - เสรีภาพและประชาธรรม
 - การลงทุนในมนุษย์
- ตอนที่ ๔ ความร่วมมือระหว่างประเทศในการพัฒนา

- การแบ่งหน้าที่กันในการเกษตรและอุตสาหกรรม
 - รายงานของคณะผู้เชี่ยวชาญสหประชาชาติเรื่องอาเซียน
- ผนวก แผนพัฒนาของคณะผู้แทนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เชิงอรรถ และอ้างอิง

ตอนที่ ๑ ความพยายามพัฒนาในอดีตและปัจจุบัน: เป้าหมายกับการปฏิบัติ

๑. เมื่อสมัชชาของสหประชาชาติ ประกาศนโยบายทศวรรษที่สองแห่งการพัฒนาของสหประชาชาตินั้น ได้กำหนดเป้าหมายสำหรับประเทศด้อยพัฒนาไว้หลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- เพิ่มผลผลิตประชาชาติในอัตราไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๖ ต่อปี
- เพิ่มรายได้ประชาชนเฉลี่ยในอัตรา ๓.๕ % ต่อคนต่อปี
- จัดสรรเฉลี่ยรายได้และสมบัติให้ชอบธรรมยิ่งขึ้น
- เพิ่มระดับการประกอบอาชีพให้มากพอใช้
- เพิ่มความมั่นคงในการหารายได้
- ขยายและปรับปรุงสาธารณูปโภคและสาธารณูปการในด้านการศึกษานามัย
- โภชนาการ ที่อยู่อาศัย และสวัสดิภาพของประชาชน
- บำรุงรักษาป้องกันสิ่งแวดล้อม

๒. บรรดาประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เท่าที่มีแผนพัฒนาได้รับเอาเป้าหมายและจุดประสงค์เหล่านี้ไว้โดยชัดแจ้ง จะยกตัวอย่างโดยสังเขป ๓ ประเทศ

ก. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่สาม (ค.ศ. ๑๙๗๒ – ๑๙๗๖) ของประเทศไทย ได้ยกข้อเหล่านี้เป็นวัตถุประสงค์สำคัญ คือ

- จะสร้างสรรค์ระบบเศรษฐกิจเสียใหม่และส่งเสริมความจำเริญทางเศรษฐกิจ
- จะรักษาส่งเสริมระหว่างประเทศให้อยู่ในระดับอันสมควร และรักษาเสถียรภาพของราคาสินค้า
- จะส่งเสริมความจำเริญทางเศรษฐกิจในชนบทและทำให้รายได้แตกต่างกันน้อยลงในประเทศ
- จะก่อให้เกิดความยุติธรรมในทางสังคม
- จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสร้างโอกาสการประกอบอาชีพ
- จะทำนุบำรุงเศรษฐกิจภาคเอกชน

ข. แผนที่สอง (ค.ศ. ๑๙๗๑ – ๑๙๗๕) ของมาเลเซีย กำหนด “นโยบายใหม่ด้านเศรษฐกิจ” ซึ่งใช้วิธีดำเนินการสองด้านพร้อม ๆ กัน คือ (๑) กำจัดความยากจนโดยสิ้นเชิงและ (๒) สร้างสรรค์สังคมขึ้นใหม่และให้มีคุณภาพทางเศรษฐกิจ

“จะเพิ่มผลผลิตไปในการทำงานที่จะให้ประโยชน์อย่างมากที่สุดต่อเป้าหมายเฉลี่ยรายได้ให้ชอบธรรมยิ่งขึ้น ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจการแบบทันสมัยให้ชนบทก้าวหน้าในระบบใหม่ ให้ทุกคนมีโอกาสรับประโยชน์จากการศึกษา อาการที่อยู่ การอนามัยและสาธารณูปการประเภทอื่น ๆ กับให้มีโอกาสในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้นโดยรวดเร็ว”

ค. เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาสี่ปี (ปีการเงิน ค.ศ. ๑๙๗๒ – ๑๙๗๕) ของฟิลิปปินส์ มีดังนี้ รายได้แต่ละคนสูงขึ้น – การ

ประกอบอาชีพแพร่หลายขึ้น — เจริญรายได้ให้ชอบธรรมขึ้น — ส่งเสริมอุตสาหกรรมในภาคต่างๆ และเสถียรภาพในการพัฒนาและความมั่นคงภายในประเทศ ในแผนนั้นได้กำหนดอันกับความสำคัญขึ้นสูงไว้สำหรับเรื่องต่อไปนี้ การปฏิรูปที่ดินที่อยู่อาศัย การไฟฟ้าตามชนบท การผลิตอาหาร การส่งเสริมสินค้าออก ส่งเสริมการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมขนาดย่อม การประกอบอาชีพ การเฉลี่ยที่ดิน และการสาธารณสุข

๓. เป้าหมายการเพิ่มผลผลิตประชาชาติร้อยละ ๖ ต่อปี นั้น พิจารณาจากผลที่ได้มาในอดีตแล้ว คงจะไม่เลือบ่ากว่าแรงของประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สิงคโปร์ ไทย มาเลเซีย ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๖๐ — ๑๙๗๐ ล้วนแต่มีความจำเริญก้าวหน้าเกินอัตราเป้าหมายนี้ทั้งนั้น อัตราเพิ่มของฟิลิปปินส์ในระยะ ๑๐ ปีนั้น ต่ำกว่า ๖% เล็กน้อย แต่ใน ค.ศ. ๑๙๗๑ ได้แสดงว่ามีอัตราเพิ่มถึง ๖.๕% อัตราเพิ่มของอินโดนีเซียในระยะ ค.ศ. ๑๙๖๐ — ๑๙๖๕ ต่ำมากถึงอัตรา ๑.๖% ต่อปี เพราะความระส่ำระสายในการบริหารประเทศ แต่หลังจากนั้นได้เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ จนอัตราเฉลี่ยสำหรับ ค.ศ. ๑๙๖๕ — ๑๙๗๐ ขึ้นถึง ๕.๑% พม่าสนใจใช้นโยบายเศรษฐกิจและการเมือง ทำให้อัตราความจำเริญเศรษฐกิจใน ค.ศ. ๑๙๖๐ — ๗๐ เพียงเท่า ๒ — ๓.๕% แต่ในปี ๑๙๗๐ — ๗๑ อัตราเพิ่มถีบขึ้นไปถึง ๖.๕% (ลาว กัมพูชา และเวียดนาม จะนำมากล่าวเปรียบเทียบมิได้ ด้วยเหตุผลที่ประจักษ์แจ้งแล้ว)

๔. อย่างไรก็ตาม แม้ว่าอัตราความจำเริญส่วนรวมน่าจะสูงพอสำหรับประเทศต่างๆ เราก็ไม่ควรจะประมาท เพราะเท่าที่ผ่านมาแม้จะใช้ความเจริญทางวัตถุส่วนรวมเป็นเครื่องวัดก็ตาม ประเทศต่างๆ ก็ยังพลัดพลั้งบ่อยๆ อินโดนีเซียสมัยซูการ์โนเจริญได้ช้า เพราะบริหารราชการไม่ดีและมีการทุจริตอยู่มาก

ประเทศทั้งหลายที่ผลิตและขายสินค้าประเภทที่ราคาขึ้นลงฮวบฮาบ หรือประเภทที่ฝนฟ้าอากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย ๆ ย่อมจะประสบความยุ่งยากได้โดยฉับพลันคาดไม่ได้ เช่น ประเทศไทยเมื่อฝนแล้งในฤดู ค.ศ. ๑๙๖๙-๗๑ เป็นต้น คณะผู้สำรวจของธนาคารโลกได้ออกความเห็นเกี่ยวกับแผนพัฒนาฉบับที่สามของไทยไว้ ซึ่งใช้ได้เป็นจริงสำหรับประเทศอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้

“เมื่อคำนึงถึงทรัพยากรด้านมนุษยและด้านธรรมชาติอื่น ๆ กับความต้องการของประชากรซึ่งเพิ่มขึ้นโดยรวดเร็วแล้ว พอจะลงความเห็นได้ว่าเป้าหมายการพัฒนาส่วนรวมได้กำหนดไว้พอเหมาะพอดี แผนดำเนินงานส่วนรวมที่ระบุไว้ในแผนเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายเหล่านั้น ก็เป็นแผนที่เหมาะสม แม้ว่าบางตอนนโยบายบางเรื่องจะไม่ได้แถลงไว้ชัดแจ้งสมบูรณ์ก็ตาม . . . ถึงกระนั้นก็ตาม ปัญหาที่ประเทศไทยจะต้องเผชิญนั้นใหญ่หลวงนัก และรัฐบาลกับแหล่งเงินที่จะช่วยเหลือไทยทั้งหลายจะต้องใช้ความพยายามอย่างหนักหน่วง จึงจะบรรลุถึงเป้าหมายได้ และไม่ว่าจะใช้ความพยายามสักเพียงใด ประเทศไทยก็ยังอาจจะคงมีปัญหายุ่งยากเรื่องดุลชำระเงินระหว่างประเทศ และเรื่องการชำระหนี้ต่างประเทศอยู่เป็นสำคัญภายหลังปีสุดท้ายของแผนพัฒนาฉบับนี้”

๕. เป้าหมายสำหรับอัตราเพิ่มรายได้เฉลี่ยต่อคนนั้น กำหนดจากสมมุติฐานว่าประชากรในประเทศด้อยพัฒนาจะเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยปีละ ๒.๕ ต่อร้อย ตลอดทศวรรษพัฒนาที่ ๒ นี้ สำหรับประเทศพม่า อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ ในรอบทศวรรษ ๑๙๖๐-๗๐ ประชากรได้เพิ่มขึ้นในอัตราไม่เกิน ๒.๕ จริง แม้ว่าแต่ละประเทศก็ยังเป็นอัตรา ๒ ในร้อยขึ้นไป ส่วนมาเลเซีย (๓.๐%) ฟิลิปปินส์ (๓.๑%) และไทย (๓.๑%) อัตราเพิ่มยังสูงกว่าอัตราเป้าหมาย

มากนัก ฉะนั้น ในประเทศทั้ง ๓ จึงเป็นที่ประจักษ์ว่าต้องการนโยบายและ
มาตรการเกี่ยวกับประชากรอย่างหนักแน่นและกว้างขวางโดยด่วนยิ่ง

๖. เมื่อหวนไปพิจารณาเป้าหมายอื่น ๆ ของทศวรรษพัฒนาที่ ๒ แห่ง
สหประชาชาติ ซึ่งอาจรวมไว้ในหัวข้อ การพัฒนาด้านสังคมและความยุติธรรม
ในสังคม ก็จะรู้สึกสนใจแผนพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ในบทต้น ๆ มักจะ
แถลงนโยบายงาม ๆ ด้วยคำประกาศอุดมคติอันสูงส่ง (การเฉลี่ยเงินได้โดย
ชอบธรรม โอกาสประกอบอาชีพ ความมั่นคงของอาชีพ การศึกษา
สาธารณสุข โภชนาการ อาคารสงเคราะห์ สวัสดิภาพทางสังคม) ครั้นต่อมา
ในบทหลัง ๆ หาได้ปรากฏหลักฐานเพียงพอได้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าหลักการ
ดังกล่าวจะได้นำมาสู่แผนปฏิบัติอย่างที่ควร

ยกตัวอย่าง แผนพัฒนาของไทยเป็นต้น คณะผู้สำรวจของธนาคารโลก
ได้วิจารณ์ไว้ดังนี้

“ความแตกต่างระหว่างรายได้ในกรุงเทพ ฯ (เฉลี่ยประมาณ ๕๐๐ เหรียญ
ต่อคน ในปี ๑๙๗๐) กับรายได้ทั่วประเทศนอกกรุงเทพ ฯ เฉลี่ยประมาณ
๑๔๐ เหรียญต่อคน) นั้นใหญ่หลวงนัก ในภาคอีสาน ซึ่งรัฐบาลสนใจ
พัฒนาเป็นพิเศษเพราะเกี่ยวกับความมั่นคงและสงบเรียบร้อย รัฐบาลได้
พยายามพัฒนาชุมชนด้วยการสร้างถนนและสาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น
พลังงานและน้ำ แต่ปรากฏว่าผลของการพัฒนากำลังการผลิตในภาคนี้มี
น้อยเต็มที”

“ในอดีต ได้มีการเน้นหนักพัฒนาในกรุงเทพ ฯ และทุ่งราบภาคกลาง
จนกระทั่งรายได้ของภาคต่าง ๆ ห่างไกลกันมาก ฉะนั้น ความพยายาม
ทำให้ความแตกต่างของรายได้ระหว่างภาคลดน้อยลง ย่อมเป็นจุดประสงค์

อันพึงปรารถนาของแผนที่สามนี้ และหมายความว่า จะต้องใช้ความพยายามเป็นพิเศษเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่ห่างไกลทั้งหลาย แผนพัฒนาภาคอีสานนั้นได้จัดทำขึ้นแล้วด้วยความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกา ถ้านำมาปฏิบัติกันอย่างเข้มแข็ง ข้อเสนอต่าง ๆ นั้นจะยังผลให้เศรษฐกิจก้าวหน้ามากและยั่งยืนดีกว่าในอดีต ก็จะช่วยให้บรรลุถึงเป้าหมายเรื่องการส่งออกของประเทศและเรื่องการสร้างอาชีพ แต่ทว่าการบริหารงานพัฒนาในภาคอีสานขณะนี้ไม่มีการประสานงานกันดีพอ ฉะนั้น รัฐบาลควรมอบอำนาจหน้าที่ให้แก่ศูนย์ประจำภาคซึ่งมีอยู่แล้ว และสนับสนุนหน่วยราชการเทศบาลท้องถิ่นให้มีอิสรภาพดำเนินงานทั่วไป และงานด้านการเงินได้ดีขึ้น ”

ในตอนว่าด้วยการศึกษา รายงานธนาคารโลกกล่าวไว้ว่า

“แม้ว่าแผนพัฒนาจะได้จัดทำไว้ดีกว่าเก่าเป็นอันมากก็ตาม ที่จะหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ ซึ่งจำเป็นสำหรับปรับปรุงการศึกษาทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณนั้น หวังได้ยากในระยะห้าปีข้างหน้า ”

และว่าด้วยการประกอบอาชีพ

“การก่อให้เกิดมีอาชีพมากขึ้นในแผนที่ ๓ นี้ สงสัยว่าจะทำไม่ได้มากพอเมื่อเทียบกับจำนวนคนเข้าสู่ตลาดแรงงานที่เพิ่มขึ้น และการว่างงานอาจจะมีระดับสูงขึ้นบ้าง

๗. ผลการพัฒนาของมาเลเซียในอดีต และผลงานในปัจจุบันเท่าที่คาดได้ ก็ไม่ดีกว่าไต้หวัน ท่อนหนึ่งของเอกสารแผนที่สองของมาเลเซียมีความว่า

“ภาวะว่างงานลดลงจาก ๖ % ของจำนวนแรงงานทั้งหมดในปี ๑๙๖๒ เป็น ๖.๖ % ใน ๑๙๖๗ จำนวนคนว่างงานเพิ่มจากประมาณ ๑๕๕,๐๐๐

คน เป็น ๑๙๐,๐๐๐ คน การเพิ่มอาชีพสุทธิในภาคเกษตรกรรมได้ผล
น้อยลง เพราะภาคการทำสวนยางขนาดใหญ่มีการจ้างงานลดลง

“ในส่วนการพัฒนาค้ำสัคม ปรากฏว่า โครงการการศึกษาได้ปฏิบัติ
ไปต่ำกว่าเป้าหมายมาก เฉพาะอย่างยิ่งในการอาชีวศึกษาและการศึกษาชั้น
เทคนิค ทั้งนี้ เนื่องจากกำลังในการปฏิบัติไม่พอเพียง ครูอาจารย์ไม่มี
พอ และความล่าช้าในการได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากต่างประเทศ
เป็นเหตุสำคัญ แผนงานขยายมหาวิทยาลัยได้ดำเนินไปเป็นที่พึงพอใจ
แต่แผนงานประถมศึกษาและมัธยมศึกษาล่าช้ากว่ากำหนดในแผนนัก
โครงการสาธารณสุขก็ล่าช้า ด้วยเหตุปัญหาการปฏิบัติงานและปัญหาขาด
เจ้าหน้าที่”

๘. ผมได้ยกเอากรณีของไทยและมาเลเซียมากล่าวในที่นี้ เพราะสองประเทศ
นี้ (นอกจากสิงคโปร์ซึ่งเป็นกรณีพิเศษ) ประสบผลสำเร็จดีที่สุดในการบรรดา
ประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะ ๑๙๖๐-๑๙๗๐
สำหรับประเทศอื่นก็มีประจักษ์พยานแสดงว่าไม่ได้ทำดีไปกว่าสองประเทศนี้ใน
ด้านพัฒนาสังคม คณะกรรมการกิจการเศรษฐกิจของสหประชาชาติสำหรับเอเชีย
และตะวันออกไกล จัดให้มีการติดตามผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ
ทวีปเอเชียสองปีต่อครั้ง และได้เน้นศึกษาหนักไปในเรื่องการกระจายเงินได้
ความยุติธรรมในสังคม และการประกอบอาชีพ^๑ ข้อเท็จจริงที่ปรากฏจาก
การสำรวจผลดังกล่าวนั้น หาได้ทำให้เกิดความสบายใจอย่างใดไม่ คณะ
กรรมการฯ ตรวจสอบว่าในปีที่เพิ่งผ่านไป ๒-๓ ปี “ปัญหายุ่งยากทาง
สังคมยังคงเป็นปัญหาเรื้อรังอยู่ตลอดมา อาทิเช่น การว่างงานและการทำงาน

(๑) โปรตุเกสเซอร์ดและข้ออ้างอิงท้ายบทความนี้ (หน้า ๑๒๖)

น้อย และการกระจายรายได้อย่างไม่เป็นธรรม ซึ่งหมายความว่า ส่วนใหญ่
ของประชากรชาวเอเชียยังคงได้รับผลร้ายจากโภชนาการที่ผิดหลัก อนามัยและ
การศึกษาที่ด้อย และที่อยู่อาศัยเลว กับความยากลำบากขาดแคลนด้านต่าง ๆ
อีกประการหนึ่ง การพัฒนาเศรษฐกิจนั้นแหละก่อให้เกิดปัญหาสังคมใหม่ ๆ
ขึ้นหลายอย่าง เช่น ปัญหาของเมืองที่มีราษฎรอัดแอ และปัญหาสิ่งแวดล้อม
เสื่อมทราม เป็นต้น”^๒

ประธานธนาคารโลกมีความรู้สึกมากอย่างเดียวกัน ถึงกับแถลงว่า

“หลังจากที่เราได้ช่วยกันพัฒนามาหลายสิบปีแล้ว คนจำนวนร้อยละล้านคน
คือ ๔๐ ในร้อยของราษฎรทั้งหมดในโลกด้อยพัฒนา ยังคงยากจนอยู่เหลือ
เชื่อง ผลของการพัฒนาจะได้แพร่ขยายออกถึงคนเหล่านั้นก็หาไม่ — — —
สิ่งที่เราต้องการมาก ๆ คือ เจตนาอันแรงกล้าของนักการเมือง ความเข้าใจ
เห็นอกเห็นใจกันโดยทั่วไป และนโยบายอันแน่วแน่กับการทำจริง”^๓

ตอนที่ ๒ ความต้องการของปัจเจกชน : อยู่ดีกินดี

๙. ประเด็นเรื่องการพัฒนาประเทศนี้ ถ้าจะพิจารณาจากทัศนะของปัจเจก
ชน คงจะเป็นประโยชน์ดี เพราะแท้จริงวัตถุประสงค์ที่เป็นแก่นสำคัญของ
การพัฒนาก็คือ การส่งเสริมให้มนุษย์แต่ละคนอยู่ดีกินดี และให้สังคมหรือ
ชุมชนของมนุษย์นั้นมีคุณภาพและสวัสดิภาพสูงขึ้น เมื่อเรากำหนดทราบแล้ว
ว่า มนุษย์แต่ละคนต้องการอะไรบ้าง และความต้องการนั้น ๆ เป็นความ
ต้องการอัน “สมควร” เราก็จะสามารถศึกษาหาซึ่งยังขึ้นถึงหน้าที่รับผิดชอบ

ชอบของรัฐบาล ทั้งนี้โดยสมมติว่าหน้าที่ของรัฐบาลคือการอำนวยความสะดวก
ความต้องการ “อันสมควร” ของราษฎรทุกคนและทุกชั้น

๑๐. การพิจารณาในตอนนี้ จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับอุดมคติและใจของผู้เขียน
สิ่งที่ “สมควร” ในความเห็นของผมอาจจะไม่ตรงตามกับความเห็นของชาว
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนใหญ่ก็เป็นได้ เช่น เงินใต้เจดีย์ต่อคนต่อปีสำหรับ
ประเทศไทยใน ค.ศ. ๑๙๘๐ อาจจะเป็นเป้าหมายอันสมควรสำหรับผม ใน
จำนวนเงิน ๓๐๐ - ๔๐๐ เหรียญอเมริกัน โดยมีข้อแม้ว่าในชุมชนไทย เราจะมี
มีการเฉลี่ยทรัพย์สินและรายได้เสมอภาคกันยิ่งขึ้น และข้อแม้ว่าคนไทยเรายังคง
ได้รับประโยชน์สำคัญอื่นๆ อีกจำนวนเป็นเงินมิได้อีกบางประการ แต่จำนวน
ดังกล่าวอาจจะเป็นที่พอใจแก่คนไทยคนอื่น โดยคำนึงว่าชาวสิงคโปร์ในปี
๑๙๗๐ มีเงินใต้เจดีย์ถึง ๙๕๐ เหรียญอเมริกันต่อปี ในกรณีเช่นนั้น ผมย่อม
แย้งได้ว่า ก็เมื่อในปี ๑๙๗๑ เงินใต้เจดีย์ของไทยเรามีเพียงระดับ ๒๑๐ เหรียญ
อเมริกัน จะเป็นไปได้หรือที่เราจะถีบขึ้นไปสูงถึงระดับหรือเกินระดับ ๔๐๐
เหรียญอเมริกันใน ๑๙๘๐ แม้จะเพิ่มให้ถึง ๓๕๐ เหรียญ ในระยะสิบปี เรา
ก็ต้องอาศัยความสามารถและโชคเป็นพิเศษ ตามนัยนี้ อะไรที่
“สมควร” ย่อมหมายความว่า “เป็นไปได้” ด้วย

อย่างไรก็ตาม “เนื่องจากมนุษย์เราส่วนใหญ่ทั่วไปมักจะไม่นึกถึง
ข้อที่อาจจะเป็นได้ แต่ที่ซ่อนเร้นมองไม่เห็นในขณะใดขณะหนึ่ง แต่มักจะ
สนใจเอาใจใส่พะวงเปรียบเทียบกับสถานการณ์ที่เลวร้ายในอดีต มนุษย์เรา
จึงมีท่าทีที่ทศณะต่อบัจจุบันโดยเปรียบเทียบกับสภาพที่เคยชินมากกว่าที่จะเปรียบ
เทียบสภาพที่อาจเป็นไปได้” (๔)

สำหรับเอกชนที่เกิดขึ้นเป็นคนจน ที่จะให้ไล่ที่คนมั่งมีกว่า โดยอัตรา
เพิ่มรายได้อัตราเดียวกันเสมอนั้น ย่อมเป็นไปได้โดยหลักการคำนวณ
นอกเสียจะเกิดเหตุการณ์ผันแปรไปอย่างรุนแรง เช่น การปฏิวัติ เป็นต้น ที่น่า
เสียใจก็คือ คนจนมักจะเพิ่มรายได้โดยอัตราต่ำกว่าคนรวย ในประเด็นนี้ผม
มีความเห็นว่า “สมควร” แล้วที่รัฐจะเข้าแทรกแซงโดย (ก) เน้นมาตรการ
พัฒนาให้เป็นประโยชน์แก่การครองชีพของคนจน และ (ข) จัดสรรหนี้ราย
ได้เสียใหม่ด้วยมาตรการภาษีอากรและการสังคมสงเคราะห์ ที่ผมเห็น “สมควร”
นี้อาจจะมีผู้ที่ไม่เห็นด้วย และความคิดเห็นแตกต่างกันเช่นนี้ก็เนื่องมาจากจิต
ใจและอุดมคติต่างกัน

๑๑. มีอีกกรณีหนึ่งที่ต่างคนก็อาจต่างใจกัน คือ การเลือกระหว่างเงินได้กับ
ความสบาย บุคคลหนึ่งอาจจะเลือกขางความสบายมากโดยได้เงินได้น้อย แต่
อีกคนหนึ่งอาจจะเลือกไปในทำนองตรงกันข้าม การที่จะกำหนดว่าชาวเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ต้องการอะไรบ้างตั้งแต่ปัจจุบันไปจนถึงปี ๑๙๘๐ จึงจะเป็น
การเลือกถูกลักษณะ “คุณภาพสูงของชีวิต” นั้น เป็นปัญหาที่จะตัดสินใจ
เด็ดขาดหาได้ไม่

๑๒. อย่างไรก็ตาม ผมขอเสนอว่า ถ้าเราจะถือการวางแผนพัฒนาเป็นเรื่อง
จริงจังแล้ว เราจำเป็นต้องเสี่ยงตั้งข้อสมมติฐานขึ้น แม้ว่าจะเป็นเรื่องต่างคน
ก็ต่างใจ ในการวางแผนพัฒนาไม่ว่าจะเป็นสำหรับประเทศใด ผู้ร่างย่อมต้อง
กำหนดไว้ในใจว่าโครงการต่าง ๆ นั้นมีไว้เพื่อสนองความต้องการของราษฎร
ในประเทศ และอะไรเป็นความต้องการผู้ร่างแผนพัฒนาที่ต้องกำหนดไว้ในใจ
เป็นสมมติฐาน ข้อที่น่าสังเกตก็คือตามปกติข้อสมมติฐานดังกล่าวเก็บไว้ในใจ
ผู้ร่างไม่ได้มีการอธิบายโต้แย้งหรือวิเคราะห์กัน ผมเห็นว่าถ้านำเอาข้อ

สมมติฐานเกี่ยวกับความต้องการของเอกชนมาอภิปรายวิเคราะห์กันโดยเปิดเผย คงจะได้ประโยชน์คึกในแง่ที่จะได้ใช้สติปัญญาพิจารณากันโดยสมบูรณ์เพราะ ฉะนั้นในบทความนี้ ผมจึงจะ “ยื่นคอออกมา” พิจารณข้อเสนอสสมมติฐาน และพร้อมที่จะรับฟังข้อวิจฉัยเกี่ยวกับ “ความสมควร” แห่งสมมติฐาน ของผม

๑๓. ในชั้นนี้ ควรจะกล่าวว่า เอกชนแต่ละคนนั้นเห็นเงินได้ และทรัพย์สิน สบคเป็นสัสิ่งสำคัญมาก เพราะเงินเป็นกุญแจสำคัญนำไปสู่ สรรพสิ่งจำนวน มากที่เขาต้องการ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การบำรุงรักษาอนามัย ความเพลิดเพลิน ความมั่นคงแห่งชีวิต อิศรภาพ ความนับถือยกย่อง แม้ แต่อำนาจด้วย อย่างไรก็ตาม บุคคลทั้งหลายย่อมต้องถูกจำกัดมิให้มีเงินได้ และทรัพย์สินมากจนเกินไปนัก ข้อจำกัดที่สำคัญคือ ข้อจำกัดทางสังคม สังคม ที่ไผ่ในความยุติธรรมย่อมต้องการให้รัฐบาลเก็บภาษีจากคนรวย ในอัตราที่สูง กว่าคนจน อีกประการหนึ่ง นอกจากข้อธรรมะที่อาจจะโต้แย้งกันได้ คือ ทรัพย์สิน เงินทองมักจะชักนำให้คนทำบาปแล้ว ยังเป็นความจริงด้วยว่าเงิน ไม่สามารถซื้อความสุขและความชื่นบานได้ ฉะนั้น ผมจึงถือเป็นยุติได้ว่า ใน ชุมชนของเรา นั้นไม่จำเป็นที่คนใดคนหนึ่ง จะร่ำรวยเกินหน้าคนอื่นไปมากนัก เพียงแต่ให้มีรายได้พอกินพอใช้สำหรับการครองชีพของคน และครอบครัว เฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาของบุตรก็พอแล้ว

มองในมุมกลับ เมื่อแต่ละคนมีเงินพอกินพอใช้อย่างสบาย การแบ่งสรร เงินรายได้ของประชาชาติ ก็ต้องเป็นไปโดยชอบธรรมทั่วทั้งประเทศ

๑๔. ผมใคร่จะได้เห็นเพื่อนชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีงานทำชนิดที่คู่ควร แก่สิทธิของมนุษยชน และเป็นงานที่ไม่น่าเบื่อหน่าย อาชีพของเขาไม่ควร

จะมีความมั่นคงพอ และถ้าเผชิญต้องออกจากงาน การตกงานก็ควรจะไม่นานนัก กับมีเบี้ยเลี้ยงชีพสำหรับคนว่างงานพอสมควร

๑๕. ผมใคร่จะได้เห็นชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีรายได้ จากการทำงานพอที่จะเก็บออมไว้ได้บ้าง และเงินออมนี้ เขาจะใช้ซื้อที่นาเรือกสวน ถ้าเขาเป็นชาวนาชาวสวน หรือถ้าเขาเป็นลูกจ้างในอุตสาหกรรม หรือพาณิชยกรรม ก็สามารถซื้อหุ้นในบริษัทห้างร้านที่เขาทำงานรับใช้อยู่ การมีอะไรเป็นกรรมสิทธิ์ในงานที่เราทำอยู่นั้น ต้องถือว่าเป็นปัจจัยอันหนึ่งของชีวิตที่มีคุณภาพสูง และมั่นคงในสังคมระบบทุนเอกชน

๑๖. ระหว่างการบริโภคกับการออมทรัพย์ (และการลงทุน) ผมใคร่จะได้เห็นคุณภาพอันเหมาะสม แต่ละบุคคลที่จะใช้เงินเกินตัวอยู่เสมอ หรือใช้เงินได้เพื่อบริโภคเสียหมดนั้นหาควรไม่ ความก้าวหน้าและความจำเป็นของบุคคล และประชาชาติย่อมขึ้นอยู่กับการออมทรัพย์และการลงทุน แต่อีกนัยหนึ่ง การกระเบียดกระเสียรดออมมากเกินไปในปัจจุบัน แม้ว่าจะเพื่อประโยชน์ความก้าวหน้ารวดเร็วและไปได้ไกลก็ตาม ก็มีใช่เป็นเรื่องพึงนิยม คนเราแต่ละชั่วคนย่อมมีสิทธิที่จะอยู่ดีกินดีพอควร ผมจึงไม่เห็นด้วยกับวิธีการของไซเวียตรัสเซียในปี ๑๙๒๐ - ๑๙๔๐ ที่บังคับให้คนรุ่นนั้นออกออมจนเหลือแสนเพื่อประโยชน์ของคนรุ่นหลัง แม้ว่านโยบายเช่นนั้นจะบังคับชาติให้ประเทศเรืองอำนาจขึ้นได้สักเพียงใด

๑๗. ระหว่างความสบายกับการทำงานก็เช่นเดียวกัน ควรจะชั่งให้ได้ดุลอันเหมาะสม มีผู้กล่าวอยู่เสมอว่า ชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เรามากจะชอบสนุก และสบายจนไม่ใคร่ทำงานจริงจัง ข้อนี้ก็มีความจริงอยู่บ้าง แต่เป็นการไม่พัฒนาและขัดกับการพัฒนา แต่อีกก้านหนึ่งในสังคมที่ชวนชวายเอาแต่เงินใน

นวยอร์ค โตเกียว หรือแม้แต่กรุงเทพ ฯ การทำงานเกินตัว ความวิตกกังวลจนเกินไป และความเร่งรีบแห่งจังหวะชีวิต ย่อมเป็นศัตรูต่อสุขภาพและความชื่นบาน

บุคคลใดเลือกทำงานน้อย บุคคลนั้นย่อมได้รับผลโดยตรง คือ มีรายได้ น้อย ถ้าเขาเลือกเช่นนั้น เขาก็น่าจะทำได้โดยเสรี ไม่ควรจะได้รับ การเหยียดหยามหรือประณามต่อหน้าธารกำนัล หรือลงโทษ ผมไม่เห็นด้วยกับการเกณฑ์แรงงานแบบนี้ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นที่ใด และไม่ว่าจะได้มีผลดีมีผู้สรรเสริญมาแล้ว ก็ตาม

๑๘. บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะต้องการให้สังคมให้ความปลอดภัยอย่างเพียงพอแก่ชีวิตและร่างกายของตนและครอบครัว และให้สังคมคุ้มครองทรัพย์สินของเขา ด้วย ข้อนี้เป็นเงื่อนไขสำคัญในการพัฒนา เพราะ “ความไม่ปลอดภัยใน ร่างกายและทรัพย์สินนั้น เปรียบได้กับความไม่แน่นอนของกฎแห่งกรรม คือ ความอุทสาหวิริยะ และความเสียสละของมนุษย์นั้นไม่แน่ว่าจะนำไปสู่จุดหมายอันพึงประสงค์จากการพยายามและเสียสละนั้นๆ หมายความว่า เกิดความไม่แน่นอนเสียแล้วว่าใครหว่านพืชจะหวังผลได้ หรือใครผลิตจะบริโภคได้ หรือใครอดมื้อนี้จะได้กินมื้อหลัง และหมายความว่า ความพากเพียรและความมัยสถ์นั้นไม่ใช่เป็นมรรคนำไปสู่ความมั่งคั่งเสียแล้ว กลายเป็นความทุจริตใช้กำลังแทน” ^๕ บุคคลพึงมีสิทธิในฐานะมนุษย์ชนและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมเพื่อนมนุษย์อื่นๆ และไม่จำต้องเกรงกลัวการเบียดเบียนกดขี่ข่มเหงของ ข้าราชการหรือนักการเมือง เขาจะถือศาสนาอะไรหรือไม่ถือก็แล้วแต่ความศรัทธาของเขาทำได้โดยเสรี และไม่จำต้องประพฤติกและปฏิบัติตามแบบของ คน หนึ่งมาก ทราบใดที่เขามิได้ประทุษร้ายต่อผู้ใด เขาควรมีโอกาสพักผ่อน

เพลิดเพลินตามใจชอบ ซึ่งอาจจะเป็นการหย่อนใจทางวัฒนธรรม ทางศิลปะ
ประเภทต่างๆ ทางกีฬา หรือแม้ว่าจะหย่อนใจโดยอยู่เฉยๆ ไม่ทำอะไร ความ
สัมพันธ์ที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งสำหรับชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เฉพาะอย่าง
ยิ่งในชนบท คือ ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ศาสนาและชุมชน ความมีส่วน
ร่วมในชุมชนของตน ด้วยเหตุฉะนั้น วัฏวาทารามในพุทธศาสนาและมัสยิดของ
อิสลามจึงเป็นศูนย์กลางสำคัญสำหรับชุมชนในงานสังคม พิธี วัฒนธรรม และ
วรรณคดี อากาศบริสุทธิ์ ภูมิประเทศงดงาม ลำธารอันใส และสิ่งอื่น ๆ
ประเภทนี้ไม่ต้องซื้อต้องหาในชนบท สิ่งแวดล้อมเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทดแทนเงินได้
อันต่ำของชาวชนบท เราจะต้องบำรุงรักษาให้เขาและลูกหลานของเขา

๑๙. ที่สำคัญที่สุด ชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะต้องสามารถพึ่งตนเองมาก
ที่สุดที่จะทำได้ เกราะห้กรรมและความหายนะมักจะเกิดขึ้นแก่ชาวชนบทเสมอ
แต่เมื่อเหตุร้ายเหล่านี้เกิดขึ้นหรือราคาพืชจะตกต่ำลง เขาจะต้องสามารถพลิก
แพลงแก้ไขได้สำเร็จ บางทีอาจจะต้องอาศัยคนอื่นหรือรัฐบาลช่วยบ้าง และ
เมื่อเหลือกำลังแบก ก็ควรจะสามารถ ออกปากบอกแขกช่วยแบกหาม กลับกัน
เขาควรจะสามารถช่วยเพื่อนบ้านที่ตกทุกข์ได้ยาก การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
เช่นนี้พวกเราชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในชนบทได้ทำกันมาเป็นประเพณี
แล้ว การสหกรณ์เพียงแต่เป็นเรื่องเดียวกันมาในรูปแบบใหม่

๒๐. โดยสรุป ผมใคร่จะได้เห็นการวางแผนพัฒนาและปฏิบัติตามแผนเป็น
ไปในทางสนับสนุน และรักษาไว้ซึ่งคุณภาพแห่งชีวิตของชาวเอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้ หรือพูดให้ง่ายเข้า คือ การอยู่ดีกินดี การอยู่ดีกินดีนั้นขึ้นอยู่กับ
ปัจจัยดังต่อไปนี้

- ก. สันติภาพ ความปลอดภัยจากความกลัว ความพ้นจากสงคราม การปล้น การกดขี่ข่มเหง การเบียดเบียนประทุษร้าย และการบีบบังคับเผด็จการของข้าราชการและนักการเมือง
- ข. สุขภาพอันดี ทั้งทางร่างกายและทางจิต การแพทย์ที่ดีและใช้ได้ง่าย
- ค. ความปลอดภัยจากความหวาดผวาคดหยาก
- ง. การประกอบอาชีพที่เป็นประโยชน์ น่าสนใจและมั่นคง มีรายได้พอใช้
- จ. ที่อยู่อาศัยสะอาดและสบาย
- ฉ. สิทธิที่จะยึดกรรมสิทธิ์ในผลของการออมทรัพย์
- ช. เสรีภาพในการเชื่อถือและศาสนา เสรีภาพที่จะปฏิบัตินอกแบบ
- ซ. โอกาสในการหย่อนใจตามวัฒนธรรม ศิลปะ และอื่น ๆ
- ณ. มีส่วนในชุมชนท้องถิ่น
- ญ. การรักษาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม
- ฎ. ความสามารถช่วยตนเองและช่วยผู้อื่นซึ่งกันและกัน

ตอนที่ ๓ ความรับผิดชอบของรัฐบาล

๒๑. ถ้าเป็นที่รับกันว่าเกณฑ์ของการอยู่ดีกินดีของเอกชนดังกล่าวมาข้างต้นพอจะใช้เป็นหลักได้ เราจะเห็นว่า เป้าหมายสำคัญของสหประชาชาติซึ่งได้สรุปไว้ในวรรค ๑ แห่งบทความนี้ เป็นเป้าหมายที่เพียงพอใช้ได้สำหรับประเทศส่วนใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และใช้ได้สำหรับประเทศด้อยพัฒนาอื่น ๆ ด้วย

(กรณีของ กัมพูชา ลาว และเวียดนาม เป็นกรณีพิเศษ ซึ่งจะต้องดำเนินการแตกต่างออกไป การฟื้นฟูบูรณะประเทศทั้งสามนี้จะต้องกระทำกันอย่างแข็งขันและกว้างขวางทั้งในค่านมนุษย์และค่านวัตถุ เพื่ออำนวยความสะดวกกลับคืนจากสภาวะศึกมาสู่สภาวะการพัฒนาตามปกติ)

๒๒. หน้าที่ของรัฐบาลซึ่งอ้างว่าจะบำเพ็ญประโยชน์เพื่อพัฒนาประเทศก็เห็นได้โดยชัดแจ้ง รัฐบาลจะต้องพยายามสนองความต้องการของราษฎรตามที่ได้ระบุไว้ในวรรค ๒๐ โดยให้บริการในก้นต่าง ๆ ความรับผิดชอบทั้งหลายมีดังนี้

- (ก) การรักษาความสงบเรียบร้อยและเสถียรภาพ
- (ข) การบริหารที่ดีมีสมรรถภาพและเห็นอกเห็นใจราษฎรในก้นต่าง ๆ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง
- (ค) บริการขั้นพื้นฐานประเภทต่าง ๆ ซึ่งรวมทั้งการสนเทศการค้าอันทะมัดทะแมง การส่งเสริมการเกษตรด้วยสมรรถภาพ และการอบรมด้านอุตสาหกรรม
- (ง) นโยบายอันเหมาะสมเพื่อสร้างสรรค์และดำรงไว้ซึ่งโอกาสการประกอบอาชีพ
- (จ) เฉลี่ยรายได้และทรัพย์สินให้ทั่วถึงกัน ด้วยวิธีการคลังและสังคมสงเคราะห์
- (ฉ) มุ่งงานพัฒนาโดยเน้นให้ได้ประโยชน์แก่หมู่ชนที่ยากไร้
- (ช) ลงทุนในการสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ด้วยวิธีโภชนาการและการศึกษา

๒๓. ความสำคัญของความสงบเรียบร้อย ความชอบธรรมตามกฎหมายนั้น จำเป็นต้องกล่าวซ้ำ เพราะรัฐบาลหลายรัฐบาลซึ่งมีแผนพัฒนาอันใหญ่โต โอ้อวดได้ มักจะลืมหน้าที่ประจำวันในการรักษาความสงบราบคาบ ไม่เอาใจ ใส่กับโครงการพัฒนาที่จับตาจับใจ และสร้างความนิยมกับตนเองเสียแทน ผู้อำนวยการสถานีบำรุงพันธุ์สัตว์แห่งหนึ่งในภาคอีสานของไทยได้กล่าวว่า “ไม่ทราบว่าจะไป แนะนำและสนับสนุนให้ชาวไร่ ชาวนาเพาะพันธุ์สัตว์กันทำไมใน เมื่อมีการลักโคกระบือกันชุกชุมอย่างนี้ และตำรวจก็เป็นตัวกับเขาบ่อย ๆ”

๒๔. การบริหารราชการแผ่นดินโดยเอาใจใส่ในนั้น เป็นการพัฒนาชนิดเอกอยู่ในตัว ถ้าเงินมีเสถียรภาพ โดยนโยบายการคลัง การงบประมาณ และการเงินดีแล้ว ประชาชนก็ย่อมมีกำลังใจที่จะออมทรัพย์และลงทุน ถ้าการบัญชีของราชการบกพร่อง หรือมีช่องรั่วไหลและเหลวไหลในการควบคุมเงินได้ เงินจ่ายของรัฐบาล ผลก็คือ การทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวงทั้งชั้นผู้ใหญ่ และผู้น้อย และผลต่อมาก็คือ เป็นการถ่วงความเจริญในการพัฒนา

รัฐบาลที่บริหารราชการโดยดี ย่อมต้องคำนึงถึงการส่งเสริมสนับสนุน วัฒนธรรมและการศาสนาเป็นเรื่องสำคัญด้วย ศิลปประเภทต่าง ๆ วรรณคดี และจินตกวีนิพนธ์และดนตรี ช่วยให้สมองและประสาทเจริญมีสุขภาพดี ซึ่งนับว่าสำคัญอย่างน้อยก็เสมอกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

๒๕. ในบรรดาบริการขั้นพื้นฐาน โครงการที่รัฐบาลนิยมมากก็คือ การสร้างเขื่อนขนาดใหญ่อวดได้ง่ายเพื่อการไฟฟ้า และการสร้างทางหลวงสายเอก (๗) โครงการอื่นซึ่งจำเป็นเช่นเดียวกัน แต่มักจะถูกทอดทิ้งละเลยได้แก่ คลองส่งน้ำชลประทาน คันนาและคุน้ำ สถาบันสินเชื่อการเกษตร และการสนเทศข้าวพาสลีย์ การให้ข้าวพาสลีย์รวดเร็วทันใจและถูกต้องกับการหาตลาดส่ง

ออกนั้นสำคัญยิ่งนักสำหรับชาวนา (๘) บางรัฐบาลชอบตั้งองค์การตลาดสำหรับพืชผล แต่องค์การชนิดนี้มักจะมีพิษ ใช้แทนการสนเทศข่าวการค้าไม่ได้ เพราะเปิดช่องทางให้เกิดการทุจริตได้ง่ายและเพราะเหตุที่นโยบายราคาสินค้านั้นยากที่จะกำหนดลงไปได้โดยถูกต้องและรัดกุม ถ้าราคาที่กำหนดไว้ต่ำเกินไป องค์การนั้นก็ไร้ประโยชน์ ถ้าราคากำหนดสูงเกินไปผู้ผลิตก็จะผลิตมากเกินไปจนต้องการอย่างเร่งด่วน และสินค้าคงเหลือขายไม่ออกจะสะสมเพิ่มพูนอยู่เรื่อย ๆ

๒๖. นโยบายที่ถูกต้องสำหรับการสร้างและรักษาไว้ซึ่งโอกาสการประกอบอาชีพนั้นมีอยู่หลายสถาน อาทิ

๑. หลีกเลี่ยงการใช้เครื่องมือการผลิตชนิดที่ต้องลงทุนมากเกินไป ซึ่งอาจเป็นไปได้เพราะกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินกับต่างประเทศไว้สูงเกินไป หรือเพราะยกเว้นหรือลดภาษีนำเข้าเครื่องจักรเข้าประเทศ
๒. สนับสนุนการผลิตโดยวิธีการรวมทั้งใช้คนมาก เครื่องจักรน้อย
๓. สนับสนุนการใช้วิธีการการผลิตที่เหมาะสมกับภาวะของประเทศ
๔. งานสาธารณประโยชน์ในชนบท ซึ่งอาจจะรวมทั้งการป้องกันและบำรุงสิ่งแวดล้อม (๙)

๒๗. เรื่องการหางานอาชีพให้คนทำนั้น เป็นเรื่องสำคัญมากทั้งในชนบทและในเมือง แต่ปัญหาเรื่องนี้รุนแรงมากเป็นพิเศษในชนบท เพราะในชนบทมีแรงงานที่ว่างงานและที่ทำงานน้อยเป็นจำนวนมาก และขณะเดียวกันก็มีงานหลายอย่างที่เป็นสาธารณประโยชน์ซึ่งถูกเพิกเฉย ชนบทจึงมีความกันดารและยากไร้อยู่ตลอดไป อนึ่งเมื่อการศึกษาดีขึ้น คนในชนบททั้งหญิงและชายที่แข็งแรงมีสติปัญญาดีกว่าคนอื่นมักจะเดินทางเข้าไปหางานทำในเมืองใหญ่ ๆ

ผลก็คือ สร้างปัญหาการว่างงานและปัญหาสังคมด้านอื่น ๆ ให้เมืองใหญ่ ๆ มีมากขึ้น ผมคิดว่าการแก้ปัญหาทั้งมวลนั้นขึ้นอยู่กับความเฉลียวฉลาดช่วงคิดริเริ่มของนักวางแผนพัฒนา และผู้มีหน้าที่ดำเนินการพัฒนาประการหนึ่ง ขึ้นอยู่กับการกระจายอำนาจการบริหารไปสู่ท้องถิ่นประการหนึ่ง และเมื่อองค์การบริหารท้องถิ่นได้รับอำนาจหน้าที่มาแล้ว ก็ควรจะดำเนินการและดำริริเริ่มให้ต้องด้วยลักษณะความต้องการของท้องถิ่น โดยรัฐบาลกลางสนับสนุนในด้านการเงินและวิชาการอย่างจุใจ

๒๘. เรามักจะได้ยินผู้อ้างว่า การกระจายเงินได้และทรัพย์สินให้ทั่วถึงในขณะนี้ จะทำให้ประเทศด้อยพัฒนามีอัตราการก้าวหน้าลดต่ำลง หรืออีกนัยหนึ่ง เป้าหมาย ๒ ข้อนี้ขัดกัน แต่ศาสตราจารย์คุณนา เมียร์ทาล ดร. เจมส์ กรานท์ และนายโรเบิร์ต แมคนามารา และผู้อื่นอีกหลายคน ได้แสดงเหตุผลวิเคราะห์ไว้น่าเชื่อว่า แม้จะแบ่งเงินได้และทรัพย์สินให้ลำเอียงเข้าข้างคนมั่งมี ก็มีใช้ว่าจะช่วยให้มีการออมทรัพย์และการลงทุนสูงขึ้น อีกด้านหนึ่งนั้น เมื่อประเทศจัดการกระจายรายได้และทรัพย์สินให้เสมอภาคกันมากขึ้นแล้ว ก็ปรากฏบ่อย ๆ ว่าได้มีการออมทรัพย์และการลงทุนสูงขึ้น อันเป็นสื่อให้เศรษฐกิจก้าวหน้าได้ดี^(๑๐) ประธานธนาคารโลก ในที่ประชุมผู้ว่าการประจำปีเมื่อเร็ว ๆ นี้ ได้แสดงตัวเลขที่น่าสนใจไว้อย่างมีหลักฐานมั่นคง ดังนี้ “ในบรรดาประเทศด้อยพัฒนา ๓๙ ประเทศที่เราได้ศึกษา เราพยายามคำนวณดูว่าในแต่ละประเทศ คนมั่งมีที่สุด ๕% แรก มีรายได้เป็นกึ่งเท่าของคนที่จนที่สุด ๔๐% ในเบื้องต่ำ ปรากฏว่า ผลลัพธ์แตกต่างกันมากแล้วแต่ประเทศ มี ๘ ประเทศที่คนมั่งมีที่สุดมีเงินได้แต่ละคนมากกว่า ๓๐ เท่าของหมู่คนจนที่สุด และมี ๑๖ ประเทศที่กลุ่มคนมั่งมีที่สุดมีเงินได้แต่ละคนต่ำกว่า ๑๕ เท่าของหมู่

คนจนที่สุด . . . เมื่อนำเอาประเทศทั้งสองประเภทนี้มาเปรียบเทียบกับกันดูว่าใน
ระยะปี ๑๙๖๐ ถึง ๑๙๗๐ ประเภทใดสามารถเพิ่มรายได้ต่อคนมากกว่า ปรากฏ
ว่า “ไม่มีการสัมพันธ์เลยระหว่างอัตราความจำเป็นกับการล่อใจด้วยโอกาสที่
จะรวยได้เร็ว”

๒๙. บรรจามาตรการเพื่อเฉลี่ยกระจายเงินได้และทรัพย์สินนั้นมีภาษีเงินได้
ภาษีมรดก และการรับมรดก ภาษีที่ดิน ภาษีทรัพย์สิน และการปฏิรูปที่ดิน
เป็นอาทิ ศาสตราจารย์ จาน ทินเบอเกน มีความเห็นว่า ภาษีเงินได้นั้น
แม้จะมีอัตราก้าวหน้าสักปานใดก็ตาม ยังไม่เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมที่สุด ท่าน
ศาสตราจารย์เห็นว่าภาษีทรัพย์สินดีกว่า (๑๑)

สำหรับการปฏิรูปที่ดินนั้น จะสังเกตได้ว่ามีรัฐบาลหลายประเทศในเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ แผลงอยู่ตลอดศกที่จะต้องดำเนินการ แต่น่าพิศวงที่
รัฐบาลเหล่านั้นไม่ได้ลงมือดำเนินการสักที เดือน ๆ ไปตลอดศก น่าจะเป็น
ได้ว่าเจ้าของที่ดินมักจะมีอิทธิพลอยู่มากในวงการรัฐบาล หรืออาจเป็นได้กระ-
มังว่า พอใครได้เป็นรัฐมนตรีเข้าก็เลยกลายเป็นเจ้าของที่ดินขนาดใหญ่ไปโดย
อัตโนมัติ ?

๓๐. ในวรรคที่ ๖ ถึง ๘ ได้ชี้ให้เห็นว่าประเทศต่าง ๆ ได้แผลงไว้โจ่งแจ้ง
ว่าจะปราบความยากไร้อย่างเด็ดขาด แต่ประเทศเหล่านั้นหาได้เอาใจใส่ที่จะเน้น
งานพัฒนาชนิดที่จะเป็นคุณแก่คนจำพวกที่ยากจนที่สุดไม่ ข้อนี้อาจจะเป็นผล
จากการวิเคราะห์ต้นทุน-กำไร ชนิดที่เป็นมิฉฉาปฏิรูปก็ได้ หรืออาจจะ
เป็นเพราะความบกพร่องในเจตนาของนักการเมือง ตามที่นายแมคนามาร่า
กล่าวไว้ ก็เป็นไปได้

ในการวิเคราะห์โครงการพัฒนาด้านสังคม ถ้าเราจะมาเฟื่องเสียงเปรียบเทียบ
ต้นทุน - กำไร ด้านการเงินเท่าที่เห็นได้ง่ายอย่างเดียว นั้นแหละเป็นมิจนา
ทิฐิ เพราะในโครงการเหล่านี้กำไรหรือประโยชน์จะคำนวณตัวเงินอย่างเดียว
หาพอเพียงไม่ เมื่อเรามีโครงการลงทุนในท้องถิ่นกันดาร ซึ่งมีคนทำงาน
ชนิดที่หย่อนในวิชาชีพ และดินฟ้าอากาศเลวก็มีคุณภาพต่ำ เอาโครงการเช่น
นี้มาวิเคราะห์ ผลลัพธ์ก็แน่จะต้องแสดงว่าประโยชน์ที่จะได้นั้นต่ำ แต่เพียง
เท่านั้น ก็ยังไม่ใช้เหตุผลพอเพียงที่จะโยนโครงการนั้นลงตะกร้า ตรงกันข้าม
ถ้าเราพยายามร่างโครงการขึ้นหลาย ๆ โครงการ ซึ่งเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ระ
ดมลงทุนในท้องถิ่นกันดารนั้น ผลอาจจะปรากฏว่า ประโยชน์ส่วนตัวของ
โครงการเหล่านี้จะสูงกว่าผลบวกของแต่ละโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ามี
โครงการศึกษาและอบรมเข้าร่วมในโครงการผสมนั้นด้วย อย่างไรก็ตาม หน้า
ที่สังเคราะห์คนที่ยากไร้เป็นจำนวนมาก ย่อมเป็นหน้าที่ที่พึงปรารถนาในตัว
ของมันเอง เพราะการบำบัดทุกข์บำรุงสุข และการป้องกันมิให้ทรัพยากรทอง
ดินต้องสูญเสียเปล่าประโยชน์ไปนั้น มิใช่เป็นเรื่องสำคัญดอกหรือ

๓๑ จริงอยู่ การดำเนินแผนงานสวัสดิภาพประชาชนอย่างสมบูรณ์แบบและ
โดยทั่วประเทศนั้น ถ้าได้เตรียมงานไว้ไม่ดี และดำเนินงานลุ่ม ๆ ดอน ๆ
ย่อมเป็นอันตรายแก่ประเทศได้ ผู้ที่คัดค้านเรื่องสวัสดิภาพประชาชนมักจะอ้าง
กรณีของลังกาและยูเรเกวเป็นบทเรียน แต่ในด้านตรงกันข้าม ความสำเร็จ
ของไต้หวันก็น่าจะนำมาพิจารณาด้วย ประเด็นข้อนี้ น่าจะมีการศึกษาวิจัยกัน
ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ความเห็นของผมนั้นคือ ความจำเริญก้าวหน้าส่วนรวม
กับการส่งเสริมสวัสดิภาพของคนที่ยากไร้ย่อมไม่ขัดกันถ้าหากว่า (ก) รัฐบาล
พยายามเพิ่มผลผลิตของคนส่วนใหญ่ในประเทศ (ข) รัฐบาลใช้นโยบายและ

มาตรการอันเหมาะสมและสุขุมตํานการคลังและการเงิน ในการวางแผนพัฒนา และสวัสดิการ (ค) รัฐบาลพยายามจูงใจในราษฎรออมทรัพย์เพิ่มมากขึ้นกว่า ในกรณีปกติ

อย่างไรก็ตาม การปรับปรุงสวัสดิภาพของประชาชนนั้นมักจะช่วยให้เศรษฐกิจก้าวหน้าได้อยู่ในตัว เช่น การกำจัดมาเลเรีย ทำให้ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรงยิ่งขึ้น ทำงานได้ดีขึ้น และเพิ่มผลผลิตของแต่ละคน เป็นอาทิ

๓๒. รัฐบาลที่จะปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบได้ดั่งนั้น ย่อมเป็นรัฐบาลที่ได้ รับประโยชน์จากความสัมพันธ์เกื้อกูลกันระหว่างสถาบันประเภทต่าง ๆ ทั้งใน ตํานเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เสรีภาพของประชาชน และการที่ ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมือง เป็นเงื่อนไขสำคัญยิ่งของเจตนาของนักการ เมืองที่จำเป็นต้องมี เพื่อจะเน้นแก้ปัญหาความยากจนของมวลชนหมู่ใหญ่ ลัทธิเผด็จการ ไม่ว่าจะเป็นไปโดยแบบฟ้อปกครองลูกหรือแบบอื่น ย่อมตัด ข้องทางของการพัฒนาอันพึงปรารถนาให้เร็ววลง และบางครั้งอาจจะทำลาย ไปเสียเลย ฉะนั้น เสรีภาพของประชาชนและการมีสิทธิร่วมในการปกครอง การเมืองของประชาชนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

๓๓. การลงทุนพัฒนามนุษย์นั้น มีความสำคัญอันคํวสูงที่สุดในแผนพัฒนา เพราะจะช่วยให้ประชาชนพึ่งตนเองและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันได้

นักวิทยาศาสตร์ได้แสดงว่า ความเจริญของสมองนั้นเป็นปัจจัยโดยตรงต่อ การเล่าเรียนและความประพฤติ “ขดสำคัญของสมองซึ่งเป็นศูนย์แห่งความรู้ สึก การพูด การควบคุมกล้ามเนื้อ ความคิดและความทรงจำนั้น เจริญเติบโตขึ้นแต่เพียงน้อยในทารกเมื่อแรกเกิด รูปทรงของขดสมองและการทำหน้าที่ ของสมองเติบโตใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ แต่ในบางแถบยังไม่ขยายตัวเต็มที่เมื่อทารกอายุ

ได้สองขวบ บางแถบจะคงตัวอยู่ไม่ขยายเต็มที่จนกระทั่งอายุถึงสี่ขวบครึ่ง ใน
ระยะที่เด็กเติบโตขึ้นนั้น จำนวนของสายสัมพันธ์ (dendrites) ในหว่างซด
สมองจะเพิ่มขึ้นทุกที และอาจจะเป็นไปได้ที่เซลล์สมองเซลล์หนึ่งจะก่อกล
ช่วยเหลือเซลล์อื่น ๆ ได้โดยพาดสายสัมพันธ์ติดต่อกัน ซึ่งเราเรียกกันว่า
“connectivity” (๑๒) เจราลด์ ลีช เรียก “connectivity” นี้ว่า เป็นระบบ
“พาดสาย” ที่เกิดขึ้นอย่างอุดม และกล่าวว่า “ระบบการพาดสายอย่างอุดม
น่าประหลาดนี้ คือ สิ่งที่ทำให้สมองของมนุษย์สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างน่า
พิศวง แต่สิ่งที่พิศดารที่สุดในสมองของเราก็คือ ถ้าเรายังใช้สมอง สมองก็จะ
เพิ่มโครงสร้างได้เอง มีการพาดสายอย่างละเอียดและสมบูรณ์ ทุกวันนี้เราเชื่อ
กันว่า เมื่อสมองถูกใช้งานมากขึ้น การพาดสายต่อกันก็ยิ่งมีมากขึ้น
และสายเหล่านี้เชื่อมโยงกันทำให้สมองส่วนต่าง ๆ เล่นถึงกันได้มากขึ้น” (๑๓)
กล่าวโดยง่ายขึ้น ถ้าสมองได้รับการฝึกใช้งานมาก จะเป็นโดยการศึกษาเล่า
เรียนก็ว่าได้ สมองนั้นจะมีโครงร่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเหตุการณ์ข้อนี้มีความ
สำคัญเป็นพิเศษในระยะที่เด็กเติบโตจนถึงวัยรุ่น

ความหมายของนักวิทยาศาสตร์นั้นพอจะจับความได้ชัดว่า ถ้าเราอยากให้
สมองเจริญขึ้นโดยดี (ด้วย “connectivity” หรือการพาดสาย) เราจะต้อง
ฝึกสมองด้วยการเล่าเรียนและการขบคิดปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเรากระทำในระหว่าง
เล่าเรียน การฝึกสมองนี้ต้องทำระหว่างที่เด็กกำลังเติบโตจึงจะได้ผล ตราบ
จนกระทั่งถึงวัยรุ่น ในประเทศต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เราให้การ
ศึกษาแก่เด็กเพียง ๔ หรือ ๕ หรือ ๖ ปีในโรงเรียน แล้วก็เลิกให้ ระยะเวลา
เพียงเท่านั้นไม่เพียงพอที่จะเปิดโอกาสให้สมองเจริญขึ้นเต็มที่ ฉะนั้นเราจึงจำ
เป็นต้องลงทุนในการศึกษาให้มากขึ้นสำหรับเด็กทุกคน จนกระทั่งถึงวัยรุ่น

หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ได้แสดงว่า โภชนาการที่ถูกหลักนั้นช่วยให้เด็กเจริญเติบโตขึ้นทั้งทางร่างกายและสมอง ระยะเวลาที่สำคัญคือระยะที่ยังเป็นทารกเล็ก ๆ หลังจากนั้นจะสายเกินไปในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แทบทุกประเทศ เว้นแต่สิงคโปร์ เรารับประทานอาหารประเภทโปรตีนต่ำกว่าอัตราที่กำหนด ฉะนั้นโภชนาการที่ถูกหลักสำหรับมารดาและทารกจึงเป็นเรื่องสำคัญอันดับสูงในการพัฒนามนุษย์

ตอนที่ ๔ ความร่วมมือระหว่างประเทศในการพัฒนา

๓๔. คนส่วนใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ครองชีพอยู่ในชนบทและมีอาชีพอยู่ในชนบทและมีอาชีพทางเกษตรกรรมหรือการผลิตสินค้าขึ้นปฐมอย่างอื่น ผลผลิตของพวกเราจะต้องสูงขึ้น และราคาสินค้าเกษตร และรายได้จะต้องเพิ่มขึ้น ชาวนาจะต้องพลิกแพลงการผลิตได้มากขึ้น และแหล่งรายได้ของเขาจะต้องมีหลายแหล่งถ่ายเทได้โดยง่าย

การแบ่งงานกันทำเพื่อผลิตอาหารประเภทต่าง ๆ นั้น เป็นสิ่งที่น่ากระทำ และประเทศต่าง ๆ ควรร่วมมือกันและประสานแผนพัฒนาซึ่งกันและกัน ในการผลิตสินค้าขึ้นปฐมและการค้า เพื่อจะป้องกันมิให้ราคาของสินค้าเหล่านั้นขึ้นลงชวชวบจนเกินไป

๓๕. การแบ่งงานกันทำและการประสานแผนพัฒนาในด้านอุตสาหกรรมก็ยังเป็นเรื่องที่สำคัญในปัจจุบันแต่ละประเทศต่างก็มุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมไปโดยไม่คำนึงถึงประเทศอื่น และมักจะสนับสนุนอุตสาหกรรมประเภทที่ผลิตมา เมื่อ

ทดแทนสินค้าขาเข้าในการนี้แต่ละประเทศต้องแย่งกันชักจูงให้บริษัทอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ ที่มีชื่อเสียงทำการค้าอยู่หลายประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศของตน ในขณะที่เดียวกันตลาดสินค้าอุตสาหกรรมของแต่ละประเทศก็แคบ กำลังซื้อก็น้อย นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมของทุกประเทศจึงน่าจะเกรงว่าจะประสบความล้มเหลว ซึ่งนับว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ถ้าจะพัฒนาอุตสาหกรรมให้ดี (เป็นผลให้รายได้ของประชาชนสูงขึ้น) และถ้าจะคำนึงถึงเหตุผลอย่างอื่นด้านเศรษฐกิจและการเมือง ความร่วมมือระหว่างประเทศในแถบนี้จึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง

๓๖. ตั้งแต่ปี ๑๙๗๐ ได้มีคณะทำงานของสหประชาชาติรับเชิญจากองค์การอาเซียนให้ศึกษาโดยละเอียดถึงช่องทางที่ประเทศสมาชิกของอาเซียนจะร่วมมือกันโดยใกล้ชิดในภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ และในการดำเนินงานเศรษฐกิจ ในปี ๑๙๗๒ คณะทำงานนี้ได้ทำรายงานเสร็จ^(๑๔) มีข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับการค้าโดยเสรีซึ่งกันและกันในหมู่ประเทศสมาชิก เกี่ยวกับการตกลงกันร่วมมือทำอุตสาหกรรมประสานกัน และมีข้อเสนอละเอียดในเรื่องนี้ ในอุตสาหกรรมเคมีและวิศวกรรม ๑๓ โครงการข้อเสนอแนะอื่น ๆ ว่าด้วยการร่วมมือในเกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมงและการเดินเรือ ผมเข้าใจว่ารายงานนี้ยังอยู่ในมือของรัฐบาลสมาชิกอาเซียนและยังไม่มีผลการดำเนินงานอย่างใด จึงเป็นที่หวังว่ารัฐบาลที่เกี่ยวข้องจะถือการพิจารณารายงานนี้เป็นเรื่องด่วน และเริ่มดำเนินงานก่อนปี ๑๙๘๐ หลาย ๆ ปี เป็นที่หวังอีกข้อหนึ่งว่า การร่วมมือดังกล่าวจะได้ขยายให้ทั่วถึงทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หมายความว่ารวมทั้งประเทศที่ยังมิได้เป็นสมาชิกอาเซียนในปัจจุบันด้วย

ผนวก

การอยู่ดีกินดีของคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

(ปฏิทินแห่งความหวังจากครรภ์ถึงเชิงตะกอน)

ตุลาคม ๒๐ และเชิงอรรถที่ ๖

เมื่อผมอยู่ในครรภ์ของแม่ ผมอยากให้แม่ได้กินอาหารถูกหลักโภชนาการและได้รับการเอาใจใส่ทั้งด้านสวัสดิการแม่และเด็ก

ผมไม่ต้องการมีพี่น้องมากมายอย่างที่พ่อแม่ผมมีมา และผมไม่อยากให้แม่มีน้องกระชั้นชิดกับผมเกินไปนัก

แม้กับพ่อผมจะแต่งงานกันตามประเพณีหรือไม่ ไม่สำคัญ ที่สำคัญคือแม่กับพ่อต้องอยู่ร่วมกัน และไม่ทะเลาะกันบ่อย ๆ

ในระยะ ๒ - ๓ ปี หลังจากที่ผมเกิดมา ผมอยากให้แม่กับผมได้กินอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ เพราะเป็นระยะที่ร่างกายและสมองผมเติบโตขึ้น และเป็นระยะที่จะส่งผลดีผลร้ายให้ผมในอนาคต

ผมต้องการไปโรงเรียน และอยากให้พี่สาวหรือน้องสาวผมได้เรียนหนังสือด้วย แล้วเรียนรู้อะไรที่จะไปทำงานได้ กับให้โรงเรียนอบรมสั่งสอนเรื่องศีลธรรมจรรยาให้เรา ถ้าเผอิญผมเรียนเก่งไปได้ถึงขั้นสูง ๆ ก็ขอให้มีโอกาสเรียนได้สูงที่สุด

เมื่อออกจากโรงเรียน ผมก็อยากทำงานเลี้ยงชีพ และงานนั้นควรจะน่าสนใจพอที่จะรู้สึกที่ผมได้ทำประโยชน์แก่คนอื่น

บ้านเมืองที่ผมอยู่ควรมีชื่อมีแป มีความสงบเรียบร้อย ปลอดภัย และพวกเราไม่ถูกกดขี่ข่มเหงประทุษร้าย

บ้านเมืองเราควรจะต้องมีความสัมพันธ์อันมีประโยชน์และชอบธรรมกับต่างประเทศ เราจะได้เรียนรู้วิชาทั้งด้านปัญญาและด้านอาชีพจากมนุษยทั่วโลกกับเราจะได้มีทุนจากต่างประเทศมาช่วยเราพัฒนา

บ้านเมืองของเราส่งสินค้าที่ผมทำขึ้นหรือที่เพื่อนร่วมชาติผมทำขึ้น ไปขายต่างประเทศ ราคาสินค้านั้นควรจะเป็นราคาที่ยุติธรรม

ถ้าผมเป็นชาวนา ผมก็อยากมีที่นาของผมเป็นกรรมสิทธิ์ และมีช่องทางที่จะได้สินค้ามาลงทุน ได้วิชาแบบใหม่มาใช้เพาะปลูก ได้ตลาดมั่นคง และราคายุติธรรมสำหรับพืชผลของผม

ถ้าผมเป็นชาวเมืองทำงานรับจ้างเขา ผมก็อยากมีหุ้นส่วนในงานที่ผมทำ และมีส่วนในการดำเนินงานโรงงานหรือห้างที่ผมทำอยู่

ในฐานะที่เป็นมนุษย์ ผมอยากจะได้อ่านหนังสือพิมพ์ดู ๆ หนังสือเล่มดู ๆ มีวิทยุฟัง มีโทรทัศน์ดู (แต่ไม่อยากจะฟังหรือดูโฆษณาสินค้ามากนัก)

ผมอยากมีสุขภาพแข็งแรง และหวังว่ารัฐบาลจะจัดให้มีบริการอนามัย ป้องกันโรคชนิดฟรีและบริการรักษาโรคชนิดที่ถูกและเรียกหาได้ง่าย

ผมหวังว่าจะมีเวลาพักผ่อนเป็นของตนเองบ้าง จะได้มีความสุขร่วมกับครอบครัวผม ถ้าอยากไปเที่ยวสวนก็ได้ อยากดูศิลปะชนิดต่าง ๆ ก็ได้ชม อยากไปงานวัดงานวัฒนธรรม ก็ได้ไปเที่ยว

ผมจำเป็นต้องมีอากาศบริสุทธิ์สำหรับหายใจ และน้ำสะอาดสำหรับดื่ม

ผมอยากได้ร่วมมือเป็นสหกรณ์กับเพื่อนฝูง จะได้ช่วยกัน เขาบ้างเราบ้าง แล้วแต่ความจำเป็น

ผมจำเป็นต้องมีโอกาสได้ร่วมงานของชุมชนที่ผมอาศัยอยู่ และสามารถมี

ปากมีเสียงในการกำหนดชะตาของบ้านเมืองทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
ในประเทศของผม

เมียผมก็ควรมีโอกาสอย่างเดียวกัน และเราทั้งสองคนควรได้รับความรู้
และทราบวิธีการวางแผนครอบครัว

พอผมแก่ลง บ้านเมืองก็ควรจะให้บริการทางการเงินและสังคมสงเคราะห์
แก่ผม เพราะผมก็ได้ออกเงินบำรุงมาตลอด

เมื่อผมตายแล้ว และเผอิญมีทรัพย์สินสมบัติเหลืออยู่ ผมอยากให้รัฐบาล
แบ่งให้เมียผมไว้พอกิน แล้วเอาที่เหลือไปทำประโยชน์ให้คนอื่นได้อยู่ดีกินดี
ด้วย

นี่แหละคือความหมายอันแท้จริงแห่งชีวิต นี่แหละคือการพัฒนาเพื่อ
ประโยชน์ของทุกคน

ภาคนวนกได้ตัดตอนลงใน

สังกมศาสตร์ปริทัศน์ กันยายน ๒๕๑๖

เชิงอรรถและอ้างอิง

- 1 "Economic Survey of Asia and the Far East" (Un, 1971). Also the preliminary draft of the 1972 issue: First Biennial Review.
- 2 "Economic Survey of Asia and the Far East" (Un, 1972 draft), Part One, Chapter 8.
- 3 Robert S. McNamara, "Address to the World Bank Board of Governors" (September 25, 1972).
- 4 P.A. Baran, *The Longer View* (Monthly Review Press, 1969), p. 27
- 5 J.S. Mill, *Principles of Political Economy*. Book 5, Chapter 8.
- 6 See Appendix
- 7 Barbara Ward & Rene Dubos, *Only One Earth* (Penguin Books, 1972), Part Four.
- 8 Uma J. Lele & John W. Mellor, "Jobs, Poverty and the Green Revolution," (The Agricultural Development Council, Inc., August, 1972).
- 9 Several writers have dealt convincingly with the various aspects of this subject; for example:
Barbara Ward & Rene Dubos, op. cit.
Uma J. Lele & John W. Mellor, op. cit.
Gustav Renis, "Employment and Income Distribution in Development Countries" (IBRD Economic Staff Working Paper No. 115, September 1971).
James P. Grant, "Equal Access and Participation vs. Trickle Down and Redistribution" (Discussion Paper: Press Foundation of Asia, One Asia Assembly, Feb. 5-8, 1973).
Annual Report 1970-71 (Intermediate Technology Development Group Ltd, 9 King Street, London WC2E 8HN) Paul Streetten, "Technology Gaps Between Western and Asian Countries. " *Journal of the Royal Central Asian Society* (Feb. 1973).
Matching Employment Opportunities and Expectations: A Programme of Action for Ceylon (Geneva: ILLO, 1971); Employment, Incomes and Equality in Kenya (Geneva: ILO, 1972)
Economic Survey of Asia and the Far East (ECAFE 1971 and 1972).

10 Gunnar Myrdal, *The Challenge of World Poverty: A World Anti-poverty Programme in Outline* (Penguin Books, 1971). Chapter 3.

James P. Grant, *op. cit.*

Robert S. McNamara, *op. cit.*

11 See Jan Tinbergen's writing from 1969 to date: for example, in "Coexistence" (Vol. 6, 1969); "The Review of Income and Wealth" (Series 16, No. 3, 1970); "Annals of the New York Academy of Sciences" (Vol. 184, 1971); "Festschrift fur Walter Georg Waffenschmidt (Anton Hain-Meisenheim am Glan).

12 Rene Dubos, *Man, Medicine and Environment* (Penguin Books, 1970), p. 58.

13 Gerald Leach, *The Biocrats* (Penguin Books, 1972), p. 216.

14 Economic Co-operation for ASEAN-Report of a United Nations Team (undated, but circulated in 1972).

พระพุทธศาสนากับการพัฒนาชาติ

พระเดชพระคุณ ท่านสุภาพสตรีและสุภาพบุรุษและนิสิตนักศึกษา

หัวข้อเรื่องที่ผมจะบรรยายในวันนี้ เท่าที่ทางมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้มอบหมายมา คือ เรื่องพระพุทธศาสนากับการพัฒนาเศรษฐกิจ กระผมใคร่จะขอเปลี่ยนเป็น การพัฒนาชาติ เพราะเหตุว่า เท่าที่ได้พิจารณาและเท่าที่ได้มีประสบการณ์มาเป็นเวลานานพอสมควร ก็รู้สึกว่ เรื่องเศรษฐกิจนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญรองไปกว่าเรื่องสังคมในบางกรณี เพราะฉะนั้น จึงใคร่ขอเปลี่ยนหัวข้อเป็นพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชาติ เพื่อให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ข้อที่กระผมควรจะออกตัวอีกข้อหนึ่งก็คือ กระผมเองแม้จะเป็นพุทธศาสนิกชนแต่จะเรียกว่าเป็นคนที่แก้วตักหาเรียกได้ไม่ ไม่เคยบวชเรียน นอกจากจะเคยบวชเป็นสามเณร เป็นเวลานานมาแล้ว เมื่อเด็ก ๆ ก็ได้เข้าเล่าเรียนในโรงเรียนฝรั่ง ซึ่งมีการสอนคริสต์ศาสนาเป็นพื้น ความรู้ทางพระพุทธศาสนาของกระผมไม่ลึกซึ้งแตกฉาน เท่าที่เก็บได้ก็เก็บได้จากการที่เคยตามคุณยายไปฟังเทศน์ จากการอ่านหนังสือที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาและพระธรรมเทศนาบางเล่ม เพราะฉะนั้น ถ้าหากว่ามีความผิดพลาดในเรื่องหลักการพระพุทธศาสนา กระผมหวังว่าท่านทั้งหลายจะได้ให้อภัย

ในการแสดงปาฐกถาในวันนี้ กระผมจะขอแยกออกเป็น ๓ หัวข้อใหญ่ ๆ หัวข้อแรกจะกล่าวถึงการพัฒนาชาติ ซึ่งจะแยกหัวข้อย่อยออกมาเป็น ความเจริญของสังคม คติในการวางแผนพัฒนาและเรื่องการพัฒนาคน ในตอนหลัง กระผมหวังว่าจะได้เสนอข้อคิดบางประการเกี่ยวกับบทบาทของพระพุทธศาสนา ในการพัฒนาชาติ

การพัฒนาชาติ

เราทั้งหลายได้กล่าวกันอยู่เสมอว่า ชาติของเราต้องการที่จะให้มีการพัฒนา ข้อที่คิดในเบื้องต้น ก็คือว่า เราจะพัฒนาไปเพื่ออะไร เราจะพัฒนาไปเพื่อให้สังคมของเรานั้นมีลักษณะเป็นอย่างไร จึงจะเรียกว่า สังคมที่เจริญและที่ได้พัฒนาแล้ว กระผมมีความเห็นว่าสังคมใดก็ตาม จะเจริญรุ่งเรืองได้ต้องมีลักษณะ ๔ ประการคือ

- ๑ เป็นสังคมที่มีสมรรถภาพ
- ๒ บุคคลในสังคมนั้นพึงมีอิสระและเสรีภาพ
- ๓ สังคมนั้นมีความยุติธรรมครอบงำอยู่ และ
- ๔ บุคคลในสังคมนั้นมีความเมตตากรุณาซึ่งกันและกัน

หลักเกณฑ์ในการที่สังคมใดจะเจริญขึ้นได้ทั้ง ๔ ประการนี้กระผมขอขยายความดังต่อไปนี้

หลักสมรรถภาพ ในที่นี้ กระผมหมายถึงความสามารถของบุคคล ในสังคมที่จะประกอบกิจต่าง ๆ ให้มีผลเป็นประโยชน์แก่ตนและแก่ผู้อื่น อรรถประโยชน์ที่ว่านี้ อาจแบ่งออกได้เป็น ๓ ประการคือ

- ประโยชน์ทางวัตถุ
- ประโยชน์ทางปัญญา และ
- ประโยชน์ทางธรรมะ

ประโยชน์ทางวัตถุ ได้แก่การอยู่ดีกินดีทำให้สุขภาพ ข้อนี้นั้นส่วนใหญ่ในฐานะที่เราอยู่ในโลก เราก็มักจะยึดถือเป็นข้อสำคัญ แต่แท้จริงท่านทั้งหลายในที่นี้คงจะเข้าใจได้คือว่าไม่ใช่เป็นหัวข้อที่สำคัญ ที่สำคัญกว่านั้นก็คือประโยชน์ทางธรรมะ ประโยชน์ทางปัญญา ได้แก่การสร้างสรรค์ความงามให้เกิดขึ้นในประเภทต่าง ๆ ทำให้เจริญใจยิ่งขึ้น มีความรู้กว้างขวาง มีวิชาที่จะชักนำไปสู่ความอึดเอิบในทางใจ มีวรรณคดี มีดนตรีและปรัชญายิ่งมั่งคั่ง ส่วนประโยชน์ที่สามคือประโยชน์ทางธรรมะนั้น ได้แก่ความอึดเอิบในดวงจิต เพราะความรู้สึกว่ามีอะไรเกิดขึ้น รวมเป็นประโยชน์ทั้งสาม

ความสามารถนี้จะมาจากปัญญาโดยกำเนิดทางหนึ่ง และจะมาจากการศึกษาอบรมอีกทางหนึ่ง เมื่อบุคคลในสังคมมีความสามารถเป็นเบื้องต้นแล้ว บุคคลเหล่านั้นย่อมจะรู้จักสะสมความสามารถขึ้นมาเป็นทุนประกอบขึ้นเป็นเครื่องมือ เครื่องจักร เครื่องกลไก ทำให้มีสมรรถภาพสูงขึ้นสืบไป การใช้เครื่องมือและความสามารถของบุคคลประกอบกันนั้น ก็ยิ่งส่งเสริมวิชาการและความถนัดให้สูงขึ้น เป็นมรดกตกทอดแก่อนุชนต่อไป เพราะฉะนั้นสมรรถภาพที่กระผมกล่าวถึงในที่นี้ จึงควรที่จะแยกได้ว่า เป็นสมรรถภาพทั้งในปัจจุบัน และสมรรถภาพอันเป็นทุนสำหรับอนาคตของสังคม การสะสมทุนทางวิชาการต้องอาศัยการวิจัยเป็นสำคัญ ประเทศใด สถาบันการศึกษาใด ไม่มีการวิจัย หรือมีการวิจัยแบบนั่งประชุมกันเฉย ๆ หรือแบบวิจัยด้วยลมปากอย่างที่บางแห่งเขาทำในประเทศไทย สถาบันนั้นย่อมจะต้อง

ค่อยในเชิงสะสมทุนเป็นแน่ อนึ่ง ความสามารถของบุคคลแต่ละคนเมื่อมีการ
ประสานกันและกัน โดยวิธีการจัดการที่ดีและวิธีบริหารที่ดีย่อมทำให้เกิดความ
สามารถส่วนรวม ซึ่งสูงกว่าผลบวกธรรมชาติของความสามารถแต่ละคน กล่าว
โดยสรุปแล้ว สมรรถภาพของสังคมเป็นกำลังสำคัญ ที่จะชักจูงให้สังคมและ
บุคคลในสังคมเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป นี่แหละเป็นเรื่องที่เราเรียกกันว่า
“พัฒนา”

หลักที่ ๒ คือหลักอิสระเสรีภาพ เสรีภาพของมนุษย์เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์มี
ความแตกต่างกันกับสิ่งที่ปราศจากชีวิต หรือเครื่องยนต์กลไก หรือสัตว์
เครื่องจักร ถ้ามีแต่สมรรถภาพ แต่บุคคลในสังคมนั้นปราศจากเสรีภาพ สังคม
นั้นย่อมจะเป็นสังคม “หุ่น” แม้จะมีกำลังทำให้เจริญขึ้นได้ก็เจริญไปได้ไม่ดี
นัก เพราะผลของความสามารถนั้นย่อมคงมีไปในการทำงานเดียวกันสำหรับทุกคน
เสรีภาพทำให้มนุษย์เราสามารถเลือกจุดหมายและวิถีทางแห่งชีวิต และการ
ประกอบกิจของตนได้ตามชอบใจ และใจของมนุษย์นั้นย่อมรวมถึงรสนิยม
และความเอนเอียงต่าง ๆ กันออกไป เมื่อมีความแตกต่างกัน สังคมนั้นย่อม
จะมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

อนึ่ง เมื่อมนุษย์เราทำอะไรด้วยใจชอบ คือที่เรียกตามคติพระพุทธศาสนา
ว่า มีฉันทะ ท่านว่าจะทำได้ผลดีกว่าทำโดยไม่ชอบ หรือทำโดยฝืนใจทำ
เพราะฉะนั้น เสรีภาพจึงเป็นสิ่งที่ส่งเสริมปัญญาอันเป็นอนุสรณ์แห่งสมรรถ
ภาพ

อีกประการหนึ่ง มนุษย์แต่ละคนเกิดมามีศักดิ์ศรีของตัวติดตัวมา
ศักดิ์ศรีนี้หาควรจะลบเลือนเสียมิได้ ไม่ว่าจะเกิดมาในฐานะที่ต่ำต้อย หรือใน

ฐานะวงศ์ตระกูลที่สูงส่ง เพราะฉะนั้น เสรีภาพจึงเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาชาติ หลักการประชาธิปไตยจึงเป็นหลักการที่ควรส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจัง ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาในประเทศชาติขึ้นได้ อุปสรรคสำคัญของหลักประชาธิปไตย ก็คือความโลภอย่างหนึ่งกับความทรนงนึกว่าตนวิเศษอีกอย่างหนึ่ง เลยทำให้เพิกเฉยต่อและทำลายซึ่งสิทธิและศักดิ์ของผู้อื่น เป็นการเหนียวรั้งไว้ไม่ให้โอกาสที่ชาติด้านบ้านเมืองจะเจริญพัฒนาได้โดยสมบูรณ์

หลักที่ ๓ หลักความยุติธรรมในสังคม มนุษย์เราในสังคมผูกพันให้อยู่ร่วมกัน ก็โดยมีกฎแห่งความยุติธรรมกระชับอยู่ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นคติของศาสนาพุทธ การที่สังคมจะอยู่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ หรือเราเรียกว่ามีสามัคคีธรรมนั้น ย่อมต้องอาศัยความยุติธรรมเป็นที่ตั้ง ความน้อยใจ ความริษยา ความแค้นแค้นซึ่งตีย่อมเกิดจากความรู้สึกนึกหรือระแวงว่าคงจะมีความยุติธรรมขึ้น และถ้าเป็นเช่นนั้นย่อมจะเป็นชนวนให้เกิดทุกข์ สันติสุขย่อมปลาสนาไปทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสังคมเดียวของชาติเดียวกัน หรือเป็นเรื่องระหว่างชาติ ถ้าขาดความยุติธรรมในชาติด้านเมือง ถ้าหากว่าไม่มีข้อไม่มีแป ก็เกิดเหตุจลาจลภายในชาตินั้น ถ้าเป็นเรื่องระหว่างชาติก็ย่อมเกิดเหตุก่อกวนและสงคราม ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าความยุติธรรมนำไปสู่สันติและสันติเป็นมูลฐานแห่งการพัฒนา

หลักที่ ๔ ความเมตตากรุณา มนุษย์เราเกิดมามีร่างกายและปัญญาสมองไม่เสมอกัน บางคนฉลาด บางคนโง่ บางคนพิการ บางคนแข็งแรง บางคนก็ประสบภัยพิบัติในระหว่างดำรงชีวิตอยู่ บางคนเกิดมาในถิ่นฐานที่มีช่องทาง

จะศึกษาเล่าเรียนได้สะดวกสบาย แต่บางคนอยู่ในชนบทห่างไกลความเจริญ เหล่านี้เป็นต้น เมื่อเริ่มต้นก็เกิดความไม่เสมอกันเสียแล้วนี้ ย่อมเป็นหน้าที่ของสังคมที่จะขจัดปัดเป่าความไม่เสมอภาคนั้นให้ลดน้อยลงที่สุดที่จะกระทำได้ สมดังที่ประธานาธิบดีรามอน แม็กไซไซ แห่งฟิลิปปินส์กล่าวว่า “ใครเกิดมามีน้อย ควรจะได้รับให้มากจากกฎหมาย” ธรรมชาติข้อนี้ก็คือเมตตาการุณยานั่นเอง ตามความเห็นของกระผม การที่บางคนในพวกเราเรียกว่า “กฎแห่งกรรม” เช่นเด็กที่เกิดมาตาบอดแล้วเราก็เฉยเมย ขาดวันเราก็เฉยเสีย เพราะถือเป็นอุเบกขาเสียว่า เพราะชาติก่อนเขาทำมาบาป จึงมาตาบอดหรือเสียขาในชาตินี้ นั่น กระผมขอเสนอว่าเป็นความเชื่อที่เป็นภัยแก่สังคมอย่างยิ่ง ผู้ใดกอบโกยลาภยศด้วยมิชฉาชีพ แล้วภายหลังพยายามไถ่บาป ด้วยการให้ทานทำบุญเลี้ยงพระ การทำบุญให้ทานชนิดนี้ไม่ชอบด้วยหลักธรรม เป็นเรื่องที่จะอนุโลมเข้าในหลักเมตตาการุณยาไม่ได้ หลักเมตตาการุณยานี้ กระผมขอเสนอว่าสืบเนื่องสัมพันธ์กับหลักเสรีภาพ คือศักดิ์ศรีของมนุษย์แต่ละคน ผู้ที่อ่อนแอกว่าย่อมพึงมีสิทธิ์เรียกร้อง ไม่ใช่คอยรับทานจากผู้ที่แข็งแรงกว่า และผู้ที่แข็งแรงกว่า ฉลาดกว่า จะต้องรู้จักยับยั้งไม่กอบโกยด้วยความโลภ เปิดโอกาสให้มีความยุติธรรมทางสังคม ความกรุณาและเมตตาเป็นธรรมสำคัญของสังคม สมรรถภาพอย่างเดียวอาจทำให้เกิดความอยุติธรรมได้ง่าย ต้องอาศัยความเมตตาการุณาด้วย สังคมนั้นจึงจะเจริญพัฒนาโดยสมบูรณ์

คติในการพัฒนาชาติ

ที่กระผมได้กล่าวมาจนถึงตอนนี้ ได้พยายามที่จะเสนอว่าลักษณะของสังคมที่จะมีการพัฒนาด้วยดีนั้น ควรจะประกอบไปด้วยคุณธรรมอย่างไรบ้าง ต่อไป

กระผมจะขอเสนอคติบางประการในการวางแผนพัฒนาชาติ เมื่อพิจารณาเห็นชัดแล้วว่า ชาติที่จะเจริญได้จะต้องมีลักษณะ ๔ ประการดังกล่าวข้างต้น การวางแผนพัฒนา ก็ย่อมจะต้องกระทำภายในกรอบหลัก ๔ ประการนั้น การวางแผนพัฒนานั้น คนส่วนใหญ่เข้าใจกันว่า เป็นเรื่องของเศรษฐกิจ และบางคนก็อาจจะขยายลงไปจนถึงว่า เป็นเรื่องของการศึกษาและสาธารณสุขร่วมด้วยเป็นสำคัญ และถือว่าเป็นเรื่องของนักเศรษฐศาสตร์ และนักสังคมศาสตร์ แท้จริง ถ้าพิจารณาไปโดยลึกซึ้งแล้วจะเห็นได้ว่า เรื่องของการพัฒนาชาตินั้น เป็นเรื่องของวิชาการทุกแขนงรวมทั้งวิชาศีลธรรมจรรยาด้วย เมื่อเราจะปลูกบ้าน เราจะต้องปรับเนื้อที่ดินและก่อรากฐานให้แน่นแผ่นเสียก่อน เมื่อเราจะปลูกพืชหวังผล เราต้องบำรุงที่ดินหาอาหารพืช ให้น้ำมารด และจะต้องเตรียมคนเตรียมพาหนะเตรียมยั้งฉางเป็นอุปกรณ์ให้พร้อม ฉันทึกฉันทันนั้น การหว่านพืชพัฒนาจะหวังผลนั้นก็ต้องเตรียมสิ่งต่าง ๆ อันเป็นอุปกรณ์ไว้ให้พร้อม จึงจะได้ผลดีและสมบูรณ์ ถ้าไม่ได้เตรียมอุปกรณ์ไว้ให้พร้อม ก็พัฒนาได้เหมือนกัน แต่ไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร เหมือนหว่านพืชลงไปในนาที่ขาดน้ำหรือขาดธาตุที่เป็นอาหารพืช สถานการณ์ต่าง ๆ อันจะเป็นทุนแก่การพัฒนา นั้น กระผมขอเสนอเป็นข้อสรุปว่า

๑. ชาติควรมีความสงบเรียบร้อยทั้งภายในและภายนอก และการบริหารราชการแผ่นดิน ควรมีระบบที่ดีพอสมควร
๒. เราจะต้องตั้งเป้าหมายในการพัฒนาให้ดี และให้ถูกต้อง เพราะเหตุว่า ถ้าหากว่าตั้งเป้าหมายไว้ไม่ถูกต้อง เราย่อมจะดำเนินการพัฒนาไปไม่ได้

ผล

๓. วิธีดำเนินงานพัฒนานั้น จำเป็นจะต้องอาศัยหลักวิชา และจำเป็นที่จะต้องกระทำไปโดยรอบคอบ และ

๔. การใช้อำนาจในการพัฒนาควรจะใช้แต่พอสมควร และจะต้องมีวิธีการที่จะป้องกันแก้ไขมิให้มีการใช้อำนาจไปในทางที่อาจจะเป็นภัยแก่สังคมนั้น

ทั้ง ๔ ประการนี้กระผมขอขยายความเป็นลำดับไป

ประการที่ ๑ ความสงบเรียบร้อยและการบริหารมีสมรรถภาพ การวางแผนพัฒนาเป็นการวางแผนลงทุนสำหรับชาติ เพื่อให้เกิดผลในอนาคต ทั้งที่เป็นอนาคตอันใกล้และอนาคตอันไกล เพราะฉะนั้น การลงทุนและการประเมินผล รวบรวมผลจะกระทำไม่ได้ดี ถ้าบ้านเมืองไม่เป็นปกติสุข ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือ ชาวนาชาวไร่ในเขตที่มีการรบกวนต่อสู้กัน จะหว่านจะปลูก จะเก็บเกี่ยวไม่สะดวก ประเทศเวียดนาม ประเทศลาว ประเทศปากีสถาน และประเทศอื่น ๆ ซึ่งมีสงคราม ไม่ว่าจะเป็นภายนอกภายในขัดแย้งกันอยู่ จะมีการวางแผนพัฒนาไม่ได้ เพราะไม่ทราบแน่ชัดว่าจะเกิดอะไรขึ้น สงครามระหว่างประเทศ และสงครามโลกย่อมขัดขวางการวางแผนพัฒนาอย่างที่เราได้เห็นกันอยู่แล้ว แม้แต่เพียงมีการคุกคามกันไม่ถึงรบพุ่งกันจริง ๆ เช่นกรณีมาเลเซียกับอินโดเนเซียประจันหน้ากันเมื่อ ๒ - ๓ ปีที่แล้วมา ก็ได้ทำความเสียหายแก่การจำเริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมทั้งสองประเทศ ความสงบดังกล่าวยังต้น ไม่จำเป็นจะต้องเป็นการคุกคามด้วยอาวุธโดยชัดแจ้ง เมื่อใดภายในประเทศของเราเอง ถ้าหากว่าการบริหารราชการแผ่นดินบกพร่องถึงขนาดที่เราเรียกกันได้ว่า “บ้านเมืองไม่มีชื่อไม่มีแป” แม้ว่าจะไม่มีคอมมิวนิสต์มาก่อการร้าย ชาตินั้นก็ย่อมจะรวนเร จะทำการพัฒนาอย่างไรคงไม่สำเร็จ ลักษณะของความวระส่ำระสายนี้ ใน มุลบทบรรพกิจ ในคำพรรณนาเกี่ยวกับ

เรื่องเมืองสาวดีที่เริ่มต้นด้วยว่า “อยู่มาหนูข้าเฝ้า ก็หาเยาวนรี ที่หน้าตาดี ๆ ทำมโหรีที่เคหา....” ไปจนกระทั่งถึง “หาได้ใครหาเอา ไพรฟ้าเศร่าเปล่า อูรา ผู้ที่มีอาญาไล่ตีค่าไม้ปราณี” นี้กระผมจะขอยกเว้นไม่อ่านและจะขอประมวลว่า ในบทความนี้ของมูลบทบรรพกิจที่ได้กล่าวถึงนี้ ท่านได้พรรณนาว่าความยุ่งยากในเมืองสาวดีมีขึ้นเพราะ

๑. ความมัวเมาในกามตัณหา

๒. ความโลภ

๓. ความไม่ถือศีลธรรม แต่ไปถือไสยศาสตร์

๔. การนอราชฎ์บังหลวง

๕. การไม่ให้ความยุติธรรม

๖. ไม่มีความเคารพความดี เห็นผิดเป็นชอบ

๗. บุคคลที่มีอำนาจมีใจเหี้ยมโหด ปราศจากความกรุณา ถืออำนาจเป็นธรรม และ

๘. ข้าราชการไม่ปฏิบัติหน้าที่ กลับข่มเหงราษฎร

ลักษณะวิบากดังที่เกิดขึ้นในพาราสาวดีนั้น มีวิธีแก้ไขอยู่ ๒ ประการ คือ การอบรมสั่งสอนศีลธรรมในมวลชนและข้าราชการทั่วไปให้ได้ผล ไม่ว่าเราจะใช้ศาสนาพุทธหรือศาสนาอื่นใดเป็นหลักนั้นเป็นวิธีแก้ไขประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง ต้องพยายามเฟื่องเลี้ยงที่ผู้ใหญ่ในสังคมนั้น เฉพาะอย่างยิ่งผู้ใหญ่ในทางราชการ เพราะถ้าผู้ใหญ่ดีและสามารถควบคุมผู้น้อยได้ ก็จะช่วยให้ผู้น้อยเข้าทำนองคลองธรรมได้ง่ายขึ้น พุทธภาษิตมีใจความว่า “ผู้นำควรจะตั้งอยู่ในธรรมเนียมเสียก่อน หมู่คณะจึงจะสวัสดิ์ได้” และท่านขยายความว่า “เมื่อฝูงโคข้ามไปเป็นหมู่ ถ้าโคผู้นำฝูงไปคด โคเหล่านั้นย่อมไปคดหมด ในหมู่

มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับสมมติให้เป็นผู้นำ ถ้าผู้นั้นประพฤติธรรม
ประชาชนนอกนั้นก็ประพฤติธรรมเหมือนกัน แวนแวนทั้งหมดย่อมได้
ประสบความทุกข์ ถ้าผู้ใด โศกผู้นำไปตรง โศกเหล่านั้นย่อมไปตรงทั้งหมด
ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกันผู้ใดได้รับสมมติให้เป็นผู้นำ ถ้าผู้นั้นประพฤติธรรม
ประชาชนนอกนั้นก็ย่อมประพฤติธรรมเหมือนกัน แวนแวนทั้งหมดย่อมได้
ประสบความสุข” ที่กระผมกล่าวมาถึงความสงบเรียบร้อยและการบริหารบ้าน
เมืองให้ถูกกับความชอบธรรม

เรื่องที่ ๒ ที่กระผมกล่าวต่อไปคือ การวางเป้าหมายในการพัฒนาให้ถูกต้อง
การพัฒนาบ้านเมืองอย่างที่เรารู้จักกันโดยทั่วไปนั้น ถ้าพูดถึงการพัฒนา
เศรษฐกิจอย่างเดียว หมายถึงการเพิ่มรายได้ของประชาชนในบ้านเมืองนั้นให้
อยู่ดีกินดีขึ้น ให้มีพละนามัยดี มีการศึกษาดี จะทำอย่างไรให้ถึงจุดหมาย
จะได้กล่าวต่อไปตอนที่จะได้พูดถึงกระบวนการดำเนินงาน ในที่นี้กระผมจะ
ขออ้อและขอขยายความคำว่า “พัฒนา” ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่ายังไม่ได้ความ
บริบูรณ์จริง ๆ ถ้าไม่ขยายความให้ชัดและเป้าหมายบกพร่องอยู่ เราจะไม่
สามารถดำเนินไปสู่จุดที่ถูกต้องได้ เป้าหมายที่ถูกต้องสมบูรณ์ของการพัฒนา
ชาตินั้นย่อมต้องให้ครบองค์ ๔ ประการ คือ

องค์ที่ ๑ จะต้องพยายามเพิ่มรายได้และสุขภาพของประชาชนในชาติ โดย
คำนึงถึงประโยชน์ทั้งปัจจุบันและประโยชน์อนาคต ถ้าเราลงทุนมาก ทรัพย์สินที่
จะนำมาใช้ในปัจจุบันก็ย่อมมีน้อยลง ถ้าเราลงทุนน้อยเกินไป เราอาจจะ
อยู่ดีกินดีถึงขนาดในปัจจุบัน แต่ในอนาคตประโยชน์จะลดน้อยลง ฉะนั้น จึง
จำเป็นที่จะต้องรักษาคะดุลระหว่างปัจจุบันและอนาคตให้ดีให้เหมาะสม เพื่อให้
ความยุติธรรมแก่คนทั้งรุ่นนี้และรุ่นหน้าต่อไป

องค์ที่ ๒ ของเป้าหมายการพัฒนาชาติ คือ เราจำเป็นต้องรักษาเสถียรภาพในการพัฒนา คำว่า “เสถียรภาพ” นี้ หมายความว่าต้องอยู่ในสภาพที่ไม่ระส่ำระสาย ไม่มีการขึ้น ๆ ลง ๆ เราจะพยายามที่จะรักษาสภาพของเงินตรา มูลค่าของเงินตราและการทำมาหากินของประชาชนให้เป็นไปโดยมีเสถียรภาพ ถ้าทำได้เช่นนี้ การพัฒนาย่อมจะได้ผลดีไม่รวนเร

องค์ที่ ๓ การพัฒนาชาติจะต้องคำนึงถึงการทะนุถนอมสิ่งแวดล้อมประชาชนด้วย ข้อนี้ท่านจะได้จากการที่ว่า หากว่า เรามีการพัฒนามากขึ้น เกิดโรงงานมากขึ้น และโรงงานทั้งหลายนั้นไม่ได้ปฏิบัติในเรื่องที่ควรปฏิบัติ กล่าวคือ นำสิ่งที่เป็นพิษหรือที่เป็นของโสโครกนำลงสู่ลำน้ำ ซึ่งใช้เป็นสาธารณประโยชน์ในกรณีเช่นนี้ย่อมจะเป็นภัย แทนที่จะได้ประโยชน์ทั่ว ๆ กัน โรงงานนั้นอาจจะได้ประโยชน์แต่ฝ่ายเดียว แต่ประชาชนทั่วไปนั้นอาจจะขาดประโยชน์เนื่องจากอากาศหรือลำน้ำเป็นพิษใช้ไม่ได้ต่อไป การสร้างถนน การมีจราจร มีรถวิ่งมาก ๆ ก็เช่นเดียวกัน ทำให้สิ่งแวดล้อมเป็นภัยเป็นพิษขึ้นจากวันที่เกิดจากสารเคมีการพัฒนาบ้านเมืองด้วยการสร้างเขื่อน ตัดไม้ ย่อมจะมีผลร้ายไปด้านหนึ่ง แม้ว่าจะได้ผลดีในด้านชลประทานหรือในด้านกำลังไฟฟ้าอยู่บ้าง เพราะฉะนั้นเวลาที่เราจะพิจารณาถึงเรื่องการพัฒนา จำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงสิ่งแวดล้อมอันเป็นประโยชน์สำหรับสาธารณะ และอันเป็นประโยชน์สำหรับบุคคลภายหลังต่อไปด้วย

องค์ที่ ๔ เกี่ยวกับเป้าหมายของการพัฒนาชาตินั้นเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับประเทศไทยอยู่มาก เราจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพยายามกระจายผลที่ได้นั้นให้ทั่วถึงกันในหมู่ชนชาติเดียวกัน เราจะพิจารณาเหตุแต่เฉพาะอัตราเฉลี่ย และส่วนรวมของชาติ อย่างในประเทศไทยที่เราได้อ้างกันว่า ทั่วประเทศไทยเรานั้นมีความ

สมบูรณ์ ได้พัฒนา มีรายได้ก้าวหน้าของประชาชนก้าวหน้าขึ้นปีละ ๘ ใน ๑๐๐ หรือ ๑๐ ใน ๑๐๐ หาใช่เป็นเครื่องวัดที่ถูกต้องไม่ เราจำเป็นต้องตั้งคำถามว่า ที่ ได้เพิ่มรายได้กันนั้น ได้เพิ่มให้ทั่วถึงกันหรือไม่ เท่าที่เราได้เห็นกันอย่าง ชัดเจน ก็คือ ในกรุงเทพฯ และภาคกลาง ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยถึงประมาณ ๓ เท่าของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเท่าที่เราได้พัฒนามาเป็นเวลากว่า ๑๐ ปีเศษแล้ว เมื่อเรายิ่งพัฒนาไป ผลของการพัฒนานั้นย่อม ตกอยู่กับคนในเมืองหลวงได้ง่ายกว่าที่จะไปได้กับคนในชนบทในโลกนี้ คนที่ รวยแล้วยิ่งรวยขึ้นง่ายกว่าคนจน และคนจนก็ยิ่งจนยิ่งขึ้น ถ้าเราใช้หลักความ ยุติธรรม ความเมตตาการุณาในสังคมเป็นที่ตั้งแล้ว เราก็พึงตั้งเป้าหมายพัฒนา ให้เกิดผลมากเป็นพิเศษสำหรับชาวนาและชาวชนบท ในทางปฏิบัติข้อนี้หมายความว่า เราจะต้องใช้เงินลงทุนให้มากสำหรับชนบท และยับยั้งไว้บ้างสำหรับ คนในเมืองหลวง และแม้แต่คนภายในเมืองหลวงก็มีคนยากและคนมั่งมี เรา ก็ควรจะมุ่งประโยชน์ให้ได้เกิดแก่คนจนเป็นพิเศษ ในการวางเป้าหมายข้อนี้ นักพัฒนาจะต้องอาศัยศีลธรรมเป็นหลักสำคัญ

ในที่นี้ กระผมจะกล่าวถึง **วิธีการดำเนินงานพัฒนา** เมื่อเราได้วางเป้าหมาย แล้ว เรื่องนี้เป็นเรื่องวิชาการมากกว่าเรื่องอื่น ๆ ที่กระผมได้กล่าวมาแล้ว แต่ พอจะกล่าวได้โดยง่ายว่า การพัฒนานั้นเป็นเรื่องของการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจหรือการพัฒนาสังคม เป็นการลงทุนและคาดคะเนผล ฉะนั้น จึงจำเป็น ต้องนำผลที่คาดคะเนต่าง ๆ นั้นมาเปรียบเทียบกัน หลักวิชา เศรษฐศาสตร์ที่นำมาใช้นั้นเป็นหลักธรรมดา หาใช่หลักพิสดารอะไรออกไปไม่ และการดำเนินงานในกระบวนการพัฒนานี้เป็นการดำเนินการ โดยแบบแผน ปฏิบัติวิธีธรรมดา ไม่แตกต่างกันกับการประกอบกิจ หรือการปฏิบัติการโดย

ปกติ พุทกัณง่าย ๆ ก็คือว่า เราพยายามลงทุนให้น้อยที่สุด เพื่อให้ได้ผลมากที่สุด และจะต้องกระทำโดยรอบคอบ แม้ว่าจะต้องเร่งทำ กระผมขอย้ำในเรื่องหลักธรรมทานี้ว่า การพัฒนาไม่ใช่เรื่องอื่นหรือ เรื่องธรรมทานั้นเองคือลงทุนให้น้อยและให้ได้ผลมาก ที่จำเป็นจะต้องย้านี้ ก็เพราะเหตุว่าบุคคลส่วนมากรวมทั้งบุคคลที่สำคัญในรัฐบาลด้วย มักจะเข้าใจเรื่องการพัฒนาไปในแบบอูทริ ในกระบวนการพัฒนานั้น เราจะทำให้เกิดผลดีได้ก็ด้วยมีความรอบรู้ลึกซึ้งในเชิงทฤษฎีและในเชิงปฏิบัติ วิธีการพัฒนาที่กระผมเรียกว่า “แบบอูทริ” นั้น หมายถึงการละเลยเสียซึ่งทฤษฎีพื้นหลักธรรมชาติ มนุษย์เราฝันใฝ่มนุษย์ด้วยกันได้ันว่าเก่ง แต่มนุษย์ย่อมไม่เก่งพอที่จะฝันหลักธรรมชาติหรือหลักเศรษฐศาสตร์หรือทฤษฎีวิชาอื่นใด ถ้าฝันเข้าจริง ๆ เมื่อใดผลจะประสบเป็นหายนะเมื่อนั้น

เนื่องด้วยทรัพยากรของชาติมีจำกัด เวลาที่มีจำกัด คนที่มีฝีมือมีความรู้ก็จำกัด เราจะทำอะไรเพื่อพัฒนาพร้อม ๆ กันทุกอย่าง คงไม่ได้แน่ เพราะฉะนั้น จึงจำเป็นจะต้องลำดับความสำคัญ เรื่องใดสำคัญกว่า เอาเรื่องนั้นไปทำก่อน ถ้าเรื่องใดสำคัญน้อยก็ทำทีหลัง เรื่องที่สำคัญมากกว่าเรื่องอื่น ๆ นั้นพอจะกล่าวได้โดยกว้าง ๆ ว่า เป็นเรื่องที่เมื่อทำได้สำเร็จแล้วจะช่วยให้ทำอย่างอื่นได้สะดวก และได้ผลดีมากขึ้น ตัวอย่างของเรื่องนี้ คือ การพัฒนาคน การพัฒนาแรงงาน ถ้าหากว่าคนที่มีฝีมือจะช่วยให้มีฝีมือไปทำอย่างอื่นได้สะดวก การจ้างงานการคลัง การเงินให้มีระเบียบเรียบร้อย การตัดถนน การจัดการท่าเรือ และการขนส่งต่าง ๆ ให้มีสมรรถภาพดี ย่อมอยู่ในประเภทสำคัญเหล่านั้นทั้งนั้น

อนึ่ง ในการดำเนินงานพัฒนานั้น นักเศรษฐศาสตร์ย่อมจะพึงเล็งเฉพาะ

เรื่องเศรษฐกิจ ถ้าเป็นเช่นนั้น กระผมเห็นว่าจะพัฒนาโดยสมบูรณ์ไม่ได้ จะต้องพิจารณาเลยไปจนถึงการพัฒนาทางสังคมด้วย ซึ่งรวมถึงการพัฒนาการศึกษา สาธารณสุข และสาธารณูปการ นอกจากนั้น นักเศรษฐศาสตร์หรือนักพัฒนาควรคำนึงถึงหลักใหญ่แห่งชีวิต ซึ่งนอกเหนือไปจากความดีและสัจจะแล้ว ก็คือ ความงาม ศิลปะ กวีนิพนธ์ และดนตรี ต้องอยู่ในข่ายแห่งการพัฒนาขั้นสำคัญ การวิจัยในมหาวิทยาลัยก็เป็นการส่งเสริมสัจจะและปัญญาควรจะเป็นเรื่องเอกของขบวนการพัฒนาด้วย

หัวข้อต่อไป คือ อำนาจในการพัฒนา และการใช้อำนาจนั้น ในขบวนการพัฒนา คือ การลงทุนสำหรับส่วนรวมนั้น เราย่อมขาดเสียมิได้ที่จะต้องใช้อำนาจมากกว่าปกติ ในวงราชการเมื่อมีการพัฒนาย่อมมีการก่อสร้างมากขึ้น มีการสร้างคนมากขึ้น เงินงบประมาณรายจ่ายย่อมสูงกว่าปกติ และย่อมจะมีการดำเนินงาน เข้มแข็งกว่าปกติ กล่าวกันง่าย ๆ ก็คือว่า ถ้าเราพัฒนามาก งานก็มาก เงินก็มากช่องทางที่จะโกงกันหรือทุจริตกันก็มีมากขึ้น เงินคืองาน งานคือเงิน บันดาลความสุขให้แก่ผู้มีอำนาจที่ปราศจากหิริโอตตปเป ผู้ที่รับผิดชอบในการพัฒนาจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างระเบียบวิธีปฏิบัติป้องกันทุจริต และป้องกันมิให้ใช้อำนาจไปในทางมิชอบให้ได้ จึงจะพัฒนาได้ผลสมบูรณ์จริง ๆ มีเจ้าลัทธิประหลาดบางคน อย่างที่กระผมได้เสนอไปเมื่อกี้ว่า ออกความเห็นว่าเป็นประเทศด้อยพัฒนาอย่างไทยเรา เราจะต้องป้องกันการโกงกันได้ยาก และเมื่อมีการพัฒนาแล้วก็ยิ่งมีการป้องกันยากยิ่งขึ้น มิหนำซ้ำเจ้าลัทธินี้ยังได้กล่าวต่อไปว่า ถ้าเราปล่อยให้โกงกันเสียบ้าง บางทีเราจะพัฒนาได้เร็วขึ้น ลัทธิที่กระผมเสนอว่าเป็นลัทธิอุบาทว์ จะพัฒนากันให้พิสดารไปเช่นนั้นได้อย่างไร ถ้าจะปล่อยให้ศีลธรรมเสื่อมโทรมไปเพื่อพัฒนากันให้ได้สะดวก แม้ว่าจะเป็น

ความจริงกระผมก็ขอเสนอว่าอย่าพัฒนากันดีกว่า อยู่กันเฉยๆ มีความสุขมากกว่า แม้ว่าจะด้อยในทางวัตถุนั้นบ้าง ลัทธิอุตรกัถ์กล่าวไม่มีหลักวิชาเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ ศีลธรรมสนับสนุนประการใด ถ้าประเทศใดมีการโกงกินกันมากเท่าใด ก็ย่อมเป็นอุปสรรคในการพัฒนามากเท่านั้น และพอจะเปิดโอกาสให้โกงกันได้ก็ยิ่งโกงกันใหญ่ ตัวอย่างของประเทศที่ได้รับความเสียหายในเรื่องนี้ ทั้งที่อยู่ใกล้ประเทศไทยเรา ที่อยู่ไกลในอัฟริกาก็มีอยู่หลายประเทศซึ่งได้ประสบหายนะมาต่าง ๆ กัน กระผมเข้าใจว่าประเทศไทยคงจะไม่ต้องการที่จะรับตัวอย่างมาปฏิบัติเช่นนั้น

การพัฒนากน

ในตอนสุดท้ายของภาคหนึ่งว่าด้วยการพัฒนา กระผมขอเสนอความคิดเห็นบางประการ เกี่ยวกับเรื่องที่สำคัญยิ่งสำหรับทั้งศาสนา ศีลธรรม และการพัฒนา เรื่องนั้นก็คือเรื่องการพัฒนาคน การพัฒนาคนหมายถึงการศึกษาสำหรับคนที่ยังเยาว์วัยและเข้าสถานศึกษา แต่ความหมายนี้กว้างขวางรวมถึงคนที่พ้นจากวัยและเกณฑ์การศึกษาแล้ว เราจะช่วยให้คน ๒ ประเภทนี้ให้ได้เป็นคนดี มีความรู้มีความสามารถทำงานให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมได้อย่างไร สำหรับเด็กเล็กตั้งแต่อายุ ๖ ขวบ ถึง ๗ ขวบ ขึ้นไป รัฐบาลมีหน้าที่ที่จะอำนวยการศึกษาให้ทั่วถึง ในขณะนี้เรายังไม่สามารถทำให้เด็กทุกคนในชั้นประถมศึกษาเข้าเรียนได้ตามกำหนด แต่การแก้ไขปัญหานี้เป็นเรื่องสำคัญที่สุดเรื่องหนึ่งในการพัฒนาชาติ เพราะว่าตราบโศกที่เด็กของเรายังไม่สามารถจะอ่านออกเขียนได้ ผู้ใหญ่ทั้งหลายควรจะมีความละอาย เพราะบกพร่องทั้งในหน้าที่ ในศีลธรรมและการพัฒนา การอำนวยการประถมศึกษาให้เจ้าหน้าที่ฝ่าย

การศึกษาอ้างว่าทำเร็วไม่ได้ เพราะครูส่วนใหญ่ขาดวุฒิ ข้อย่างนี้กระผมไม่ค่อยเห็นด้วยเท่าไรนัก เพราะคุณวุฒิสำหรับครูสอนชั้นประถมนั้น ไม่สูงนักสำหรับวิชาการ แต่สูงยิ่งสำหรับความอดสาเหและวิริยะ ครูเป็นจำนวนมากต้องการปรับปรุงวิทยฐานะของตนเองจนลืมไปว่าตนมีหน้าที่สอนเด็ก บางคนไม่เอาใจใส่แก่การสอน แต่เอาใจใส่กับการเรียนเพื่อสอบเลื่อนวิทยฐานะของตนเองมากจนเกินไปนัก และครูใหญ่ ศึกษาธิการส่วนใหญ่ มักจะกวัดขั้นตรวจตราการปฏิบัติงานของครู การเกิดทุนวิทยฐานะของครูแทนความอดสาเหวิริยะของครูนั้นเป็นการละเมิดศีลธรรม และเป็นการขัดขวางการพัฒนา

ในการศึกษาชั้นมัธยม เราไม่บังคับสำหรับเด็กทุกคนในปัจจุบันนี้ แต่ถ้ามีเด็กเข้าไปในชั้นมัธยมมากเพียงใด บ้านเมืองก็จะมีช่องทางเจริญขึ้นได้เร็วเพียงนั้น เรื่องนี้ญี่ปุ่นเป็นตัวอย่างอันดี การอำนวยความสะดวกศึกษามัธยมนี้ จะต้องกระทำโดยมีความมุ่งหมาย ๒ ประการ คือประการที่ ๑ ให้วิชาการแตกฉานดีพอสมควร และอีกประการหนึ่งต้องส่งเสริมให้นักศึกษานักเรียนแยกออกเป็น ๒ พวก คือ มีผู้ที่เรียนชั้นอุดมต่อไปทางหนึ่ง กับผู้ที่เรียนจบมัธยมแล้วจะออกไปทำมาหากิน ฉะนั้น จึงควรจะจัดการศึกษาให้สูงทางวิชาการสำหรับนักศึกษานักเรียนประเภทแรก และให้สูงพอสำหรับทางค่านวิชาชีพคือด้านอาชีพศึกษา สำหรับนักเรียนประเภทหลัง

สำหรับนักเรียนที่ออกจากการศึกษาในโรงเรียนในชั้นประถมกิตติ หรือในชั้นมัธยมกิตติ ยังนับว่ามีความรู้เพียงพอแก่สถานการณ์ปัจจุบัน และความต้องการทางพัฒนาหามีได้ เพราะเรียนน้อยเกินไป รัฐบาลจำเป็นจะต้องจัดการศึกษาอบรมนอกโรงเรียนต่อไปให้ได้ด้วยและจะต้องทำให้เป็นการจริงจัง ให้

เน้นหนักไปในทางด้านฝึกอาชีพ ให้มีความรู้พิเศษสำหรับนักเรียนที่ออกชั้นมัธยม

นักเรียนชั้นอุดมศึกษาหรือชั้นมหาวิทยาลัย นับได้ว่าเป็นชั้นปัญญาชน การศึกษาจำจะต้องอำนวยความสะดวกให้นักเรียนชั้นนี้รอบรู้วิชาการทั่วไปกว้างขวางพอสมควร ให้รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบของปัญญาชนในประเทศ และให้รู้วิชาเฉพาะของตนลึกซึ้งจริงจนประกอบอาชีพเป็นผู้นำผู้อื่นได้

แต่ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนชั้นประถม มัธยม หรืออุดม พวกเราที่เป็นผู้ใหญ่ควรจะถือเป็นหน้าที่ที่จะให้ความรู้ทางศีลธรรมให้มีความรู้ผิดและรู้ชอบ มีหิริโอตตปปะให้ถือทัศนคติทางธรรมอันถูกต้อง มิใช่จะมองเห็นการเสพสุรา การเสเพล การโกง เป็นการประพฤติก่อนแก่ควรจะทำ เรื่องนี้ให้ได้ผลจริงที่กระผมได้เรียนไว้ตอนต้น ผู้ใหญ่ต้องทำให้เป็นตัวอย่าง ไม่ใช่ว่าผู้ใหญ่ทำได้อย่างหนึ่ง แต่เด็กทำได้อีกอย่างหนึ่ง และตัวอย่างที่เราต้องการให้ทำนั้นต้องเริ่มขึ้นที่บ้านบิดามารดา ตลอดมาจนถึงครูบาอาจารย์ และผู้มีชื่อเสียงในวงราชการและสังคม ความประพฤติชั่วของเด็กและเยาวชนนั้น มิใช่เกิดจากการละเมิดศีลธรรมของเด็กเยาวชน กระผมเสนอมีสมาเหตุมาจากการละเมิดศีลธรรมของผู้ใหญ่ ทุกวันนี้เราบ่นกันว่าเด็กนักเรียนเกกมะเหรกเกเร นักศึกษานิสิตก่อการไม่สงบ หัวแข็ง ยกพวกตีกัน ขว้างระเบิดซึ่งกันและกัน เราบ่นกันไป แต่พวกเราบิดามารดา ครูบาอาจารย์จะอย่างไรกัน ผมอดคิดไม่ได้ว่าผู้ใหญ่เราช่วยตัวเอง และช่วยเด็กได้ด้วยวิธีที่ศาสนาพุทธและศาสนาอื่น ๆ ได้สอนเราไว้ วิธีนี้ก็คืออาศัยความรักความเมตตา และการปฏิบัติประพฤตินั้นเป็นตัวอย่าง เมื่อเด็กและผู้ใหญ่มีความรักผูกพันกัน ไม่เมินซึ่งกันและกัน เด็กและผู้ใหญ่จะเกิดความเชื่อถือซึ่งกันและกัน พุดจาพอ

ฟังได้ ความรักเป็นอาหารทิพย์เลี้ยงโลก ไม่ว่าเราจะถือกำเนิดมาเป็นชาวพุทธหรือชาวศาสนาอื่น ๆ เรื่องข้อคิดเกี่ยวกับการพัฒนาโดยทั่ว ๆ ไป กระผมได้กล่าวมาพอสมควรแล้ว

บทบาทของพระพุทธศาสนา

ในตอนต่อไปซึ่งคงจะมีเวลาน้อย กระผมจะพยายามกล่าวถึงบทบาทของพระพุทธศาสนาในการพัฒนาชาติ เท่าที่กระผมได้กล่าวมาแล้วเป็นส่วนมาก ข้างต้น ได้กล่าวถึงเรื่องศีลธรรมอยู่หลายครั้งและหลายตอน พอจะสรุปได้ว่า ถ้าปราศจากศีลธรรมแล้ว การพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะพัฒนาไปในทำนองใดย่อมจะบกพร่องและไม่สมบูรณ์ และเฉพาะอย่างยิ่งจะพัฒนาไปในทางเป้าหมายซึ่งจะผิด ผลสุดท้ายอาจจะพัฒนาไปในทำนองที่จะเห็นความเจริญทางวัตถุ เป็นเรื่องสำคัญยิ่งกว่าเรื่องที่สำคัญแท้ ๆ คือ ความเจริญในทางปัญญาและในทางธรรม การขาดจากศีลธรรมนั้นจะทำให้โลกเสื่อม กระผมใคร่จะขอเสนอข้อต่อไปว่า แม้ว่ากระผมจะพูดในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน และในท่ามกลางพุทธศาสนิกชนในที่นี้ บทบาทของศาสนาอื่น ๆ ก็ควรจะมีในทำนองเดียวกันนี้ และไม่ว่าจะถือศาสนาใด ศีลธรรมย่อมเป็นเครื่องมือที่จะทำให้การพัฒนาชาติเป็นไปโดยสมบูรณ์และดียิ่งขึ้น เท่าที่จะกล่าวถึงพระพุทธศาสนานั้น กระผมใคร่จะเสนอดังต่อไปนี้ พระพุทธศาสนาของเราที่จะช่วยเหลือในการพัฒนาชาติได้คือนั่น เราก็อ่ยมอาศัยพระธรรม และพระสงฆ์เป็นสื่อสำหรับสืบพระศาสนา พระพุทธศาสนาของเรานั้น กระผมเข้าใจว่าเราจะช่วยให้มีการพัฒนาชาติได้ดีจริง ๆ คงจะต้องอาศัยหลักเกณฑ์บางประการ พระบวรพุทธศาสนาของเราก็คงที่จะต้องดำเนินการพัฒนาก้าวหน้าไปดังนี้

๑. กระผมเชื่อว่าเข้าใจว่าความเชื่อถือในบรรพพุทธานุศาสนาดังเป็นความเชื่อถือชนิดที่บริสุทธิ์ ไม่เจือปนความเชื่อถือโศกกลางทางไสยศาสตร์ในด้านถือผี ถ้าหากว่าพระพุทธศาสนาของเราแปลกปลอมและปะปนไปกับเรื่องตะกรุด คาถาอาคม และการเชื่อดวงความมากจนเกินไปแล้ว ย่อมทำให้การเชื่อถือในศาสนานั้นไขว้เขวไป และเกิดความระส่ำระสาย พระพุทธองค์ท่านมิได้ตรัสไว้หรือว่า คนโง่นั้นมัวแต่พิเคราะห์แต่ดวงดาว ความเชื่อถืออันนั้นกระผมเห็นว่าเป็นภัยแก่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง เฉพาะอย่างยิ่งในเมื่อเราได้เห็น ไม่ว่าผู้ใหญ่ บณบานสถานกล่าวขอให้ถูกลืตเตอร์ ขอให้สอบไล่ได้ นักเรียนชั้นมัธยม ชั้นมหาวิทยาลัยที่ควรจะมีปัญญามากพอที่จะรู้ว่า ศีลธรรมและศาสนานั้นเป็นอย่างไร ทุกวันนี้ก็ยังมีการบณบานสถานกล่าวในมหาวิทยาลัยหรือในที่ต่าง ๆ ขอให้สอบไล่ได้ การบณนี้กระผมเชื่อว่าเป็นภัย ไม่ใช่เชื่อว่าเป็นเรื่องความโง่เขลาอย่างเดียว เพราะเหตุว่า ถ้าหากนักเรียนนักศึกษาหรือผู้ใหญ่เราบณบานสถานกล่าวได้ ก็พ่อคำพาดิชย์ทำไมเขาจะไม่ติดสินบนข้าราชการ ตำรวจ ทหาร หรือฝ่ายปกครองไม่ได้ ก็เช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นกระผมจึงใคร่ขอเสนอว่า เมื่อพระบรมพุทธานุศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาชาติ และในการที่จะทำให้มนุษย์ในโลกมีความสมบูรณ์ ทั้งในด้านสติปัญญาและทางค่านิยม เราก็ควรที่จะพัฒนาพระบรมศาสนาให้มีความบริสุทธิ์ ไม่แปดเปื้อน ไม่ไปผสมกับลัทธิไสยศาสตร์อันเป็นภัยต่อสังคมแก่ประเทศเรา

ข้อที่ ๒ กระผมใคร่ที่จะเสนอว่าความเชื่อถือในพระบรมศาสนาดังจะต้องเป็นความเชื่อที่มูลฐานตั้งอยู่ในเหตุและผลและวิชา ไม่ใช่ตั้งอยู่ในความเชื่อโดยมโนอย่างเดียว หรือไม่ใช่ตั้งอยู่ในอวิชาในกาลามสูตร พระพุทธองค์

ท่านมิได้ตรัสไว้หรือว่า “ท่านทั้งหลายอย่าพึงเชื่อสิ่งใดเพียงแต่เพราะเหตุที่ได้
ฟังตามกันมา หรือเพราะเคยเห็นเช่นนั้นต่อ ๆ กันมาก็อย่าเชื่อ หรือโดยข่าว
เล่าลือก็อย่าเชื่อ หรือโดยมีผู้อ้างตำราก็อย่าเชื่อ หรือโดยฟังเขาเองก็อย่า
เชื่อ หรือโดยคาดคะเนเอาเองก็อย่าเชื่อ หรือโดยตรึกตรองเอาเองตามอารมณ์
ก็อย่าเชื่อ หรือเพราะชอบใจว่าเข้ากับลัทธิของตนก็อย่าเชื่อ หรือเพราะเห็น
ว่าผู้พูดสมควรจะเชื่อถือก็อย่าเชื่อ หรือเพราะเห็นว่าสมณะนี้เป็นครูเราก็อ
ย่าเชื่อ แม้แต่คำของพระพุทธเจ้าที่สอนมานี้ก็อย่าเชื่อ ท่านจงเอาข้อที่ได้ยิน
ได้ฟัง ได้ตรึกได้ตรองตรวจดูด้วยเหตุผลจนเกิดความชัดแล้วจึงค่อยเชื่อ”

กระผมเข้าใจว่ากาลามสูตรบทนี้เป็นที่นิยมนับถือ ไม่ใช่เฉพาะในหมู่
นักเรียนพุทธศาสนาเท่านั้น ในหมู่การศึกษาทั่วโลก ไม่ว่าจะยึดมั่นในศาสนาใดก็ยอม
สรรเสริญในข้อที่พระพุทธองค์ได้ตรัสดังกล่าวนี้

ประการที่ ๓ กระผมขอเสนอว่าสิ่งที่เราจะนำเอาคำสอนของพระพุทธองค์
ซึ่งเป็นหลักธรรมมาประยุกต์กับสภาพปัจจุบันนี้ เราจำเป็นต้อง
คำนึงว่า สภาพปัจจุบันและลักษณะของสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่
เสมอ และก็จะมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ถ้าหากว่า เราจะยึดมั่นในคำ
ที่ว่าพระธรรมของพระพุทธองค์นั้นเป็นอกาลิโก คือไม่มีวันตาย ใช้ได้ทุกเมื่อ
นั้นก็เป็นเรื่องที่จริง แต่วิธีการปฏิบัติที่จะให้ประยุกต์กับสภาพปัจจุบันนี้เปลี่ยน
แปลงจากความจริงครั้งพุทธกาลมา ๒๕ พุทธศตวรรษแล้ว เราก็จะมีการ
เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ เพราะฉะนั้นกระผมจึงเห็นว่าการที่จะให้ถึงจุดให้มี
การหว่านพืชแห่งพระธรรมไปสู่ประชาชนในส่วนใหญ่ในปัจจุบัน เฉพาะอย่าง
ยิ่งในเยาวชนแล้ว เราจำเป็นต้องจะมีการเปลี่ยนแปลงวิธีทำ วิธีที่จะใช้เป็น
ประโยชน์แก่เยาวชนและปัจจุบันชนเป็นอย่างมาก กระผมเข้าใจว่าวิธีการ

เทศนาที่จะเป็นที่ดึงดูดแก่ประชาชน เฉพาะอย่างยิ่งแก่นักเรียนนั้น ถ้าเราใช้วิธีเทศนาแบบที่เราเคยทำกันอยู่เรื่อย ๆ จะไม่ได้ผลนัก เพราะเท่าที่ประสบมาได้เคยนิมนต์พระไปเทศนาเพื่อคัดค้านทานเด็ก แต่ก็ปรากฏว่าเด็กนั้นไม่ค่อยจะรับฟัง และมีวิธีเลี้ยงง่ายนิดเดียว คือนั่งหลับไม่ฟัง เพราะฉะนั้น ถ้าหากว่าในเทศนานั้นจะมีอะไรที่เป็นเรื่องปัจจุบันทันด่วน เป็นเรื่องที่จะทำให้เกิดความสนใจแก่เยาวชน กระผมเข้าใจว่าจะประโยชน์ยิ่ง การที่จะใช้ประยุกต์พระธรรม ที่ประยุกต์นำเอาพระธรรมซึ่งเป็นอมตะแล้ว ก็เอามาใช้กับสภาพปัจจุบันนั้น กระผมเชื่อว่า จำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาและมีการวิจัย และการพูดสนทนาบ้าง เนื่องด้วยเหตุนี้กระผมที่ย่างเท้าเข้ามาในที่ประชุมนี้ ในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและทราบว่ามีการศึกษา มีการวิจัยเป็นหลัก จึงรู้สึกเป็นเกียรติและมีความยินดีเป็นอย่างมาก และใคร่จะสละดีท่านองค์ปฐมสถานายกซึ่งได้ก่อตั้งมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมาแล้วเป็นอย่างมาก

ประการสุดท้าย ที่กระผมใคร่จะเอามาเสนออีกก็คือว่า การพัฒนานั้น จำเป็นที่จะต้องใช้ทั้งทางโลกและทางธรรม ดังที่กระผมกราบเรียนมาแล้ว เพราะฉะนั้นทางฝ่ายพระสงฆ์ก็ดี ทางฝ่ายบ้านเมืองก็ดี จำเป็นที่จะต้องร่วมมือกันเป็นอย่างมาก มีหลายกรณีทีเดียวที่ฝ่ายบ้านเมืองรู้สึกว่าจะเพิกเฉยต่อความสำคัญของวัดในชนบทหรือในเมือง และเพิกเฉยต่อความสำคัญของการเป็นผู้นำของพระสงฆ์ในหมู่บ้าน ตัวอย่างที่เห็นได้ง่ายก็คือว่า เมื่อรัฐบาลต้องการที่จะพัฒนาการเกษตร เรามักจะคิดไปในทำนองว่าประเทศอื่นเขาทำกันอย่างไร เขามีนักพัฒนาซึ่งมีความสามารถมีความรู้และได้ฝึกฝนไป ส่วนมากก็เป็นคนหนุ่ม ๆ หรือเป็นคนกลางคนก็ไปส่งเสริมสำหรับที่จะให้ชาวบ้านและชาวนา

ชาวไร่ได้มีหลักวิชา ที่มีอยู่นั้นนำเอาไปประกอบใช้ บางแห่งก็ได้ผลดี นี่เป็น
การกระทำในด้านฆราวาสและทางโลกอย่างเดียวบางแห่งก็ได้ผลดี แต่ส่วน
บางแห่งนั้นไม่ได้ผล เพราะส่วนใหญ่ประชาชนขาดความนิยมนับถือในคน
หนุ่มกว่า ที่จะมาแนะนำให้ตัวทำสิ่งที่บิดามารดาปู่ย่าตายายทำมาแล้วเป็นเวลา
หลายร้อยปี ถ้าหากว่าทางตำบลบ้านเมืองรู้สึกมีความเฉลียวฉลาดพอที่จะเข้าหา
วัด กล่าวคือไปหาพระท่านแล้ว ก็เพื่อจะปลุกความนิยม ก็ต้องอาศัยทางท่าน
สถาบันสงฆ์เป็นสื่อในเรื่องต่าง ๆ เรื่องเหล่านี้จะสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น นี่กระผม
เข้าใจว่าความร่วมมือระหว่างฝ่ายสงฆ์และฝ่ายฆราวาส ถ้าหากว่าได้มีการกำหนด
การไปโดยดีแล้วก็จะประโยชน์ด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย ทั้งฝ่ายบ้านเมืองก็จะ
ได้ฟังพระพุทธศาสนา ทางฝ่ายพระพุทธศาสนาก็จะได้ทำประโยชน์แก่บ้าน
เมืองด้วย และเมื่อมีประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกันและกันแล้ว กระผมเชื่อว่าทาง
ฝ่ายบ้านเมืองก็จะเห็นความสำคัญในการที่จะพัฒนาพระบวรพุทธศาสนาให้มัน
คงสืบไป ขอขอบคุณ

ตีพิมพ์ใน

รายงานกิจการของมหาวิทยาลัยสงฆ์

๒๕๑๔

๓

เศรษฐกิจและการคลัง

เศรษฐกิจของประเทศไทยในอนาคต

แปลจากภาษาอังกฤษ โดย

นางสาวนพพร เวียงสกุล

นางสาวทัศนีย์ สุพานิช

นายสุรพล เย็นนุรา

ตอนที่ ๑ : คำนำ ปัญหาในปัจจุบันและอนาคต

ประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเพียงใด ตามปกติจะพิจารณาจากข้อเท็จจริงสองประการคือ (ก) รายได้อันแท้จริงของประเทศนั้นทั้งประเทศรวมทั้งตัวเลขเฉลี่ยรายได้อันแท้จริงต่อบุคคลในชาติ และ (ข) การกระจายรายได้และทรัพย์สินตามกลุ่มต่าง ๆ ในประเทศนั้น

ที่จะกล่าวต่อไปนี้ ถึงแม้ผมจะเน้นข้อพิจารณาข้อแรก ซึ่งได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจของประเทศโดยทั่วไปเป็นส่วนใหญ่ก็ตาม ผมก็จะไม่ทิ้งความสำคัญของข้อพิจารณาประการที่สองของความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม อันได้แก่ การกระจายรายได้และทรัพย์สิน โดยจะได้กล่าวถึงเป็นบางตอนในคำ

บรรยายวันนี้ การที่ผมจะทำเช่นนั้นก็เพราะผมเข้าใจว่า สิ่งที่ทำานผู้ฟังทุกท่าน
สนใจมากที่สุด ในขณะที่ก็ได้แก้ปัญหาเรื่องภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยทั้ง
ประเทศว่าจะไปรอดหรือไม่

ปัญหาที่มักจะมีผู้ตั้งคำถามกันบ่อยก็คือ

ในระยะนี้ผลผลิตและการค้าขายออกของเราได้เพิ่มขึ้นในอัตราต่ำมาก แต่
สินค้าเข้าได้เพิ่มขึ้นในอัตราสูงมาก ดังนั้น การค้าของเราจึงขาดดุลใน
ระดับสูงขึ้น และในปี ๒๕๑๓ นี้การชำระเงินของเราก็จะเริ่มปรากฏการ
ขาดดุลให้เห็นเป็นครั้งแรก และมีที่คาดว่าจะคงเป็นอยู่ต่อไปอีก เราควร
จะแก้ไขสิ่งเหล่านั้นกันอย่างไร ?

“การปฏิวัติเขียว” อันได้แก่ การที่ทุกแห่งในโลกประสบความสำเร็จใน
การผลิตข้าว ย่อมจะกระทบกระเทือนการส่งข้าวออกของไทย เพราะ
เหตุที่ข้าวเป็นสินค้าสำคัญที่นำมาซึ่งรายได้เงินตราต่างประเทศส่วนใหญ่
จะมีทางแก้ไขกันอย่างไร ?

จะมีวิธีการเช่นใดจึงจะชดเชยการสูญเสียรายได้เงินตราต่างประเทศอัน
เป็นผลจากการที่สหรัฐ ฯ ลดการใช้จ่ายด้านการทหารลงเป็นจำนวนมาก ?
ก่อนที่จะตอบปัญหาสำคัญ ๆ เหล่านี้ และเพื่อเป็นการช่วยเหลือความเข้าใจ

ให้ถูกต้องในขนาดของปัญหาของเรา ผมเห็นว่าจำเป็นจะต้องนำข้อเท็จจริง และตัวเลขบางประการมาอ้างประกอบด้วย

ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศของเรา (คำนวณตามราคาคงที่) เพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ย ๖.๐ % ต่อปี ระหว่างปี ๒๕๐๑ - ๒๕๐๕ และ ๘.๙ % ระหว่างปี ๒๕๐๖ - ๒๕๐๙ ในปี ๒๕๑๐ อัตราเพิ่มลดลงเป็น ๔.๖ % แล้วกระเด็นขึ้นเป็น ๘.๕ % ในปี ๒๕๑๑ อัตราความเจริญในปี ๒๕๑๒ ก็คาดคะเนว่าอยู่ในระดับเดียวกับปี ๒๕๑๑ การที่อัตราเพิ่มได้ลดลงในปี ๒๕๑๐ นั้น เนื่องจากฝนแล้ง ทำให้การเก็บเกี่ยวของฤดู ๒๕๑๐/๑๑ ไม่ได้รับผลดี (ดูตารางที่ ๑)

การขาดดุลสินค้า (สินค้าขาออก - สินค้าขาเข้า) ได้เพิ่มขึ้นในระยะแปดเก็บปีที่ผ่านมานี้จาก ๒๖๙ ล้านบาท ในปี ๒๕๐๔ เป็น ๑๑,๒๕๐ ล้านบาทในปี ๒๕๑๒ หากจะรวมสินค้าและบริการเข้าด้วยกันแล้ว เราจะขาดดุลประมาณ ๔,๔๒๕ ล้านบาท ในปี ๒๕๑๑ และในปี ๒๕๑๒ คงจะขาดดุลถึง ๕,๒๘๐ ล้านบาท (ดูตารางที่ ๒)

ภายใต้หัวข้อ “บริการ” ที่ปรากฏในดุลการค้านั้น มีอยู่ ๒ รายการที่เกี่ยวข้องกับสงครามในเวียดนาม คือ รายจ่ายในการพักผ่อนหย่อนใจของทหารอเมริกัน (R&R) และรายจ่ายทางทหารของสหรัฐอเมริกา ในประเทศไทย รายรวบรวมจาก ๒ รายการนี้ประมาณว่าเพิ่มขึ้นจาก ๓.๗ ล้านเหรียญอเมริกัน ในปี ๒๕๐๔ เป็น ๒๕๖.๖ ล้านเหรียญในปี ๒๕๑๑ แล้วลดลงเหลือ ๒๒๒.๐ ล้านเหรียญในปี ๒๕๑๒ คาดว่าเราจะขาดรายรับโดยตรงจาก ๒ รายการนี้ต่อไป ในอัตราราวปีละ ๕๐ ล้านเหรียญใน ๒-๓ ปีข้างหน้า (ดูตารางที่ ๓)

การชำระเงินระหว่างประเทศของประเทศไทยเกินดุลมาทุกปี ๒๕๐๒ เป็น
ต้นมาจนกระทั่งสิ้นปี ๒๕๑๑ ในขณะที่เรามีเงินสำรองสุทธิเป็นทองคำและ
เงินตราต่างประเทศอยู่เกือบ ๙๐๐ ล้านดอลลาร์อเมริกัน (เงินสำรองส่วน
ราชการมีประมาณ ๑,๐๒๑ ล้านดอลลาร์) ในปี ๒๕๑๒ การชำระเงินของเรา
ขาดดุลราว ๔๘ ล้านดอลลาร์ ในปีปัจจุบันเรามีเงินสำรองระหว่างประเทศ จำนวน
สุทธิ ๘๗.๓๗ ล้านดอลลาร์ (เป็นเงินสำรองส่วนราชการประมาณ ๙๘๕ ล้าน
เหรียญ* (ดูตารางที่ ๒ และ ๔)

สรุปแล้ว เศรษฐกิจของประเทศไทยก่อนปี พ.ศ. ๒๕๑๐ เจริญเติบโต
ขึ้นในอัตราเฉลี่ย ๗.๓ % ต่อปี ในปี ๒๕๑๐ อัตราการเพิ่มได้ลดลง แต่
ก็กลับฟื้นตัวขึ้นในปี ๒๕๑๑ และ ๒๕๑๒ ในด้านการค้าระหว่างประเทศ การ
ค้าขาออกได้ชะงักตัวลงเมื่อไม่นานมานี้ และสหรัฐ ฯ ก็เริ่มลดการใช้จ่ายเพื่อ
การทหารในประเทศไทยลง ในขณะที่เดียวกันนั้นการค้าขาเข้ายังคงเพิ่มขึ้น
เรื่อย ๆ แม้ว่าอัตราเพิ่มจะช้ากว่าเดิมก็ตาม เราอาจคาดได้ว่าการชำระเงินของ
เราจะขาดดุลต่อไปอีกสองสามปี จนกว่าการผลิตและการค้าขาออกของเราจะ
กระฉับกระเฉงขึ้นมาใหม่ คิดแล้วเงินสำรองระหว่างประเทศของเราเทียบ
เท่ากับรายจ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการทั้งหมดราว ๘ เดือน และคิดเป็นสาม
เท่าของจำนวนหนี้สาธารณะนอกประเทศคงค้างเมื่อสิ้นปี ๒๕๑๒

* ตัวเลขเหล่านี้ไม่ได้นับรวมเงินประมาณ ๑๗.๕ ล้านดอลลาร์อเมริกัน ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยถืออยู่ในรูปของ Participation Certificates ในเงินกู้ที่ธนาคารโลกให้รัฐบาลไทยกู้
เพื่อโครงการเชื่อมผาซ่อมและโครงการทางหลวงระยะที่ ๓ หากรวมเงินจำนวนนี้เข้าในทุน
สำรองจำนวนเงินสำรองระหว่างประเทศ (ตัวเลขสุทธิ) จะเป็น ๘๙๑ ล้านดอลลาร์ (ของส่วน
ราชการเป็น ๑,๐๐๒ ล้านดอลลาร์) ก็จะน้อยกว่าปี ๒๕๑๑ อยู่ ๓๑ ล้านดอลลาร์ (ดูตารางที่ ๕)

สมมติว่าเราไม่ดำเนินการใด ๆ ที่เกิดขาดจริงจังกายในระยะสองสามปีข้างหน้า หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หากการผลิต การค้าขายออก การค้าขายเข้า การออมทรัพย์และการลงทุนของส่วนรัฐบาลและเอกชนคงดำเนินไปตามแนวโน้มเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้แล้ว เมื่อสหรัฐ ฯ ยุติการเกี่ยวข้องกับสงครามในเวียดนาม ตามสภาพการณ์ปัจจุบัน ก็คาดคะเนได้ว่า ตลาดการชำระเงินกับต่างประเทศที่ขาดอยู่ ก็คงจะขาดต่อไปอีกและไทยเราอาจจะต้องเสียเงินสำรองระหว่างประเทศไประหว่าง ๒๕๐-๓๐๐ ล้านดอลลาร์อเมริกันในระยะห้าและหกปีข้างหน้า

ขณะเดียวกัน ปัญหาเรื่องความแตกต่างระหว่างคนมีกับคนจน และระหว่างกรุงเทพพระมหานครกับส่วนอื่น ๆ ของประเทศก็จะทวีขึ้นทุกที

ตอนที่ ๒ ข้อเสนอให้จำกัดสินค้าขาเข้า

เมื่อรายได้ไม่น้อยกว่ารายจ่าย ก็เป็นธรรมดาที่ว่าคนเราจะต้องพยายามที่จะ (ก) เพิ่มรายได้ หรือ (ข) ลดรายจ่าย หรือ (ค) ทำทั้งสองอย่าง

ไม่ว่าจะเป็นประเทศหรือคนธรรมดาก็ตาม การเพิ่มรายได้เป็นสิ่งที่ทำได้ยากลำบากกว่าการลดรายจ่ายลง จึงเป็นธรรมดาของผู้ที่เป็นข้าราชการที่มีอำนาจในการบริการย่อมจะนึกถึงการควบคุมและจำกัดสินค้าขาเข้าก่อนนโยบายอื่น ๆ การที่จะออกกฎหมายหรือวางระเบียบข้อบังคับ บังคับให้ราษฎรผลิตและส่งของออกมากขึ้นนั้นย่อมทำไม่ได้ วิธีตรากฎหมายขึ้นควบคุมสินค้าขาเข้าทำได้ง่ายกว่า

สมมติว่าเรามีความประสงค์จะจำกัดสินค้าขาเข้า ก็มีวิธีการให้เลือกอยู่หลายวิธีที่จะให้บรรลุผลเหมือนกัน แต่ผลกระทบกระเทือนจะแตกต่างกัน วิธี

ที่ผมเห็นว่าเลวที่สุดคือ การควบคุมปริมาณสินค้าเข้า การห้ามนำสินค้าบางชนิดเข้าโดยเด็ดขาดนั้นก็ไม่ว่านัก เพราะจะป้องกันการเลือกที่รักมักที่ชังและการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมได้ แต่ประเทศไทยเรานั้น วิธีการใดๆ ที่รุนแรง เช่นการห้ามนำเข้าอย่างเด็ดขาดนั้นเราไม่ชอบใช้ เราชอบการรอมชอมมากกว่า เราจึงมักจะหันมาใช้ในการจำกัดสินค้าโดยวิธีการจำกัดโควตา การจำกัดโควตาเช่นนี้ในทางปฏิบัติและจากประสบการณ์ในอดีต เป็นการละเมิดหลักเกณฑ์ทางด้านเศรษฐศาสตร์และการค้า เป็นการุให้เกิดการทุจริต และเป็น การเปิดประตูกว้างให้แก่อิทธิพลทั้งทางการเมืองและการทหาร ถ้าหากว่าเมื่อใดมีความจำเป็นที่จะต้องจำกัดสินค้าเข้าจริง ๆ แล้ว ผมเห็นว่าควรใช้มาตรการทางด้านธนาคารหรือการคลัง คือ ให้มีการเข้มงวดด้านหลักเกณฑ์การให้สินเชื่อที่ผู้ขายในต่างประเทศให้กับผู้ส่งสินค้าเข้าของเรา หรือเพิ่มอัตราศุลกากรและภาษีอื่น ๆ สำหรับสินค้าที่นำเข้า โดยวิธีนี้ เราจะสามารถรักษาหลักเกณฑ์อันชอบไว้ได้ ไม่ต้องเป็นห่วงเรื่องหน้าอินทร์หน้าพรหม

เราต้องคำนึงด้วยว่า การจำกัดสินค้าเข้าไม่ว่าจะโดยวิธีใดก็ตาม มีผลคือ (ก) ทำให้สินค้าที่ควบคุมนั้นมีราคาแพงขึ้นทันที และ (ข) ส่งเสริมให้มีการลักลอบนำเข้า

ข้อที่จะต้องพิจารณาต่อไปก็คือ สินค้าเข้าประเภทใด เราควรจะเสนอให้มีการควบคุมและจำกัด เมื่อกล่าวถึงเรื่องนี้ คนส่วนมากมักจะอ้างตัวเลขรวมของสินค้าเข้าที่เพิ่มขึ้นอย่างน่าตกใจ ในปี ๒๕๐๖ และ ๒๕๐๗ ยอดรวมของสินค้าเข้าเพิ่มขึ้นปีละ ๑๑.๓% และในปี ๒๕๐๘ และ ๒๕๑๐ อัตราการเพิ่มเป็น ๑๔.๙% (ข้อเท็จจริงที่ว่าอัตราเพิ่มของสินค้าเข้าแต่ละปีของปี ๒๕๐๘,

๒๕๑๑ และ ๒๕๑๒ ในอัตราร้อยละ ๘% อันเป็นอัตราก่อนนั้น จะไม่ใคร่มีใครเอ่ยถึง) (ดูตารางที่ ๖)

เมื่อพิจารณาตัวเลขสถิติโดยละเอียดขึ้น ก็จะเห็นว่าสินค้าเข้าประเภทของที่เพิ่มขึ้นอย่างผิดสังเกตในระยะไม่กี่ปีมานี้ คือ สินค้าทุนเพิ่มขึ้น ๒๕% ในปี ๒๕๐๖, ๑๙.๔% ในปี ๒๕๐๙ และ ๓๒.๓% ในปี ๒๕๑๐ วัตถุดิบเพิ่มขึ้น ๒๖.๕% ในปี ๒๕๐๗, ๒๕.๘% ในปี ๒๕๐๙ และ ๒๐.๘% ในปี ๒๕๑๐ สินค้าเข้าประเภทเชื้อเพลิงและรถยนต์เพิ่มขึ้น ๒๖.๓% ในปี ๒๕๐๙ ส่วนสินค้าเข้าสำหรับผู้บริโภคเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ ๖.๗% ระหว่างปี ๒๕๐๖ และ ๒๕๑๑ อัตราเพิ่มสูงสุดเป็น ๑๑.๘% และ ๑๓.๑% ในปี ๒๕๐๙ และ ๒๕๑๐ (ดูตารางที่ ๖ และ ๗)

แล้วอะไรเล่าที่เกิดขึ้นในปี ๒๕๐๖, ๒๕๐๗, ๒๕๐๙ และ ๒๕๑๐ ซึ่งเป็นปีที่สินค้าเข้าเพิ่มขึ้นมากที่สุด

ประการแรก สินค้าเข้าประเภททุนตามโครงการช่วยเหลือและโครงการเงินกู้ซึ่งตามปกติเข้ามาในปีละราว ๑,๐๐๐ ล้านบาท ได้เพิ่มขึ้นไปอยู่ในระดับ ๑,๖๐๐ ล้านบาทในปี ๒๕๐๕ และเกือบ ๑,๗๐๐ ล้านบาทในปี ๒๕๐๖ แล้วลดลงเป็น ๑,๔๖๖ ล้านบาทในปี ๒๕๑๐ และ ๑,๖๗๔ ล้านบาทในปี ๒๕๑๑ (ดูตารางที่ ๘)

ประการที่สอง โครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมของรัฐบาลไทยได้ประสบผลสำเร็จอย่างดี อาจจะดีเกินไปด้วยซ้ำ ในการสนับสนุนให้ส่วนเอกชนนำสินค้าประเภททุนและวัตถุดิบเข้า ซึ่งโดยปกติได้รับการยกเว้นภาษีสินค้าเข้า มูลค่าของสินค้านำเข้าประเภทนี้ซึ่งมีไม่ถึง ๒๕๐ ล้านบาทในปี ๒๕๐๖ ได้เพิ่ม

ขึ้นเป็น ๒,๐๐๐ ล้านบาท ในปี ๒๕๑๐, ๒,๔๐๐ ล้านบาทในปี ๒๕๑๑ และยังคงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (ดูตารางที่ ๘)

ประการที่สาม การก่อสร้างทางทหารของสหรัฐ ฯ ในประเทศไทย ซึ่งเริ่มด้วย ๑๖๖ ล้านบาท ในปี ๒๕๐๖ เพิ่มขึ้นถึง ๖๔๕ ล้านบาทในปี ๒๕๐๙ ๑,๑๔๔ ล้านบาทในปี ๒๕๑๐ และ ๑,๑๖๕ ล้านบาทในปี ๒๕๑๑ รายการนี้เริ่มลดลงในปี ๒๕๑๒ (ดูตารางที่ ๘)

การวิเคราะห์ตัวเลขที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่าหากเราต้องการจะลดปริมาณสินค้าขาเข้าอย่างจริงจังแล้ว เราจะต้องลดการนำสินค้าประเภททุนและวัตถุดิบเข้า สินค้าประเภทนี้เราหวังจะใช้ให้เราสามารถเพิ่มผลผลิตทั้งทางเกษตรและอุตสาหกรรมได้ ถ้าจะจำกัดกันจริง ก็น่าเสียดายยิ่งนัก การจำกัดสินค้าประเภทบริโภคจะไม่ช่วยให้เราประหยัดเงินตราต่างประเทศได้มากนัก แต่จะทำให้สวัสดิภาพของประชาชนเสื่อมลง และจะก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ อีกหลายประการ

และแน่นอน การลดสินค้าที่จะนำมาใช้ในการผลิตโดยไม่เลือกประเภทนั้นย่อมเป็นวิธีการที่ไม่สมควรยิ่งหากรัฐบาลจะทำเช่นนั้น

เมื่อเป็นเช่นนั้น เราจะมีทางแก้ไขทางค้าสินค้าขาเข้าอย่างไรดี ? แม้ว่าเราจะเลิกคำนึงถึงวิธีการจำกัดปริมาณ และวิธีการควบคุมอย่างอื่น ๆ ที่ไม่พึงประสงค์เสีย เราก็ยังมีทางอื่น ๆ อีกหลายทาง จะทำให้ลดอัตราเพิ่มของสินค้าเข้าได้

ประการแรก เมื่อการใช้จ่ายทางทหารของสหรัฐ ฯ สำหรับฐานทัพต่าง ๆ และ R & R ค่อย ๆ ลดลงจนหมดสิ้นไปในที่สุด การชำระเงินก็ย่อมจะปรับตัวเองได้โดยอัตโนมัติ เมื่อปรากฏมีลูกค้าที่มีฐานะมั่งคั่งในลักษณะของ

ทหารอเมริกันที่ประจำอยู่ในฐานทัพต่าง ๆ ทั่วประเทศ และเจ้าหน้าที่ตลอดจนครอบครัวที่มาท่องเที่ยวหรือมาปฏิบัติหน้าที่ในส่วนต่าง ๆ ทั่วราชอาณาจักร พ่อค้าของเราก็คงจะพยายามจัดหาสินค้าเหล่านั้นเคยใช้สอยมาเสนอขาย ก็คือสินค้าจากต่างประเทศ ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยวอื่น ๆ เข้ามาแทนที่ เมื่อถึงเวลาที่ลูกค้าประเภทนี้ออกไปแล้ว การเพิ่มของสินค้าเข้าประเภทสินค้าบริโภคก็จะค่อย ๆ ลดลงไปเอง

ประการที่สอง แม้ว่ารัฐบาลควรจะดำเนินนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมต่อไปก็ตาม ก็เป็นที่เห็นได้โดยชัดแจ้งว่า อุตสาหกรรมบางประเภทไม่เป็นประโยชน์แก่เรามากเท่าที่เคยคาดคิด โรงงานประกอบรถยนต์และโรงงานอื่นๆ ที่สินค้าเข้าเป็นส่วนประกอบเป็นจำนวนมาก โดยมีมูลค่าของแรงงานและสินค้าที่ผลิตภายในประเทศในอัตราต่ำนับอยู่ในประเภทที่กล่าวถึงนี้ อุตสาหกรรมโรงแรมก็ดูเหมือนจะขยายจนถึงจุดอิ่มตัวแล้ว สำหรับอุตสาหกรรมเหล่านี้หากเราเปลี่ยนนโยบายจากสนับสนุนเป็นเก็บภาษีนำเข้าแล้ว ก็จะทำให้เราประหยัดเงินตราต่างประเทศได้หลายล้านเหรียญ ผมเชื่อว่าคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนกำลังพิจารณาในเรื่องนี้อยู่แล้ว

ประการที่สาม สินค้าบริโภคประเภทถาวรบางประเภท ได้รับการสนใจจากผู้ส่งออกต่างประเทศด้วยการให้สินเชื่อระยะยาว ผมขอเอ่ยถึงสินค้าประเภทรถยนต์ รถโดยสาร รถบรรทุก เครื่องรับโทรทัศน์ และตู้เย็น จำนวนสินเชื่อที่ผู้ส่งออกให้คิดแล้วมากขึ้นทุกปี โดยเพิ่มขึ้นจากราว ๑๗ ล้านบาทในปี ๒๕๐๓ เป็น ๙๒๕ ล้านบาทในปี ๒๕๑๑ การไม่สนับสนุนให้มีการนำเข้าของสินค้าบางอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งรถยนต์ส่วนบุคคล จะทำให้เราสามารถประหยัดเงินตราต่างประเทศได้อย่างเห็นหน้าเห็นหลังทีเดียว (ดูตารางที่ ๙)

ประการที่สี่ ประเทศไทยทั้งประเทศสามารถแก้ปัญหาหนี้ด้วยการประหยัด
หนี้ได้หมายความว่าผมจะสั่งสอนให้ประหยัดอย่างที่คนใหญ่คนโตหลาย ๆ คน
เคยกล่าวสั่งสอนพวกเราไว้ การประหยัดและการซื้อสินค้าไทยนั้น เป็นสิ่งที่
พึงประสงค์แน่ แต่การสั่งสอนให้ทำมักจะไม่ไ้ผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมื่อผู้
สั่งสอนและคนใหญ่คนโตเองกลับไม่ปฏิบัติอย่างที่ตนพร่ำสอนผู้อื่น

ความมั่งคั่ง ในแง่ของเศรษฐศาสตร์มหภาค หมายถึงการออมทรัพย์ทั้ง
ในส่วนเอกชนและส่วนรัฐบาล ในส่วนเอกชน ประชาชนแต่ละคนอาจจะออม
ทรัพย์แล้วนำไปฝากไว้กับธนาคาร กับบริษัทประกันภัย กับสถาบันการเงิน
อื่น ๆ หรือนำไปซื้อพันธบัตรรัฐบาล อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่ของเงินออม
ทรัพย์ส่วนเอกชนมาจากการออมทรัพย์ของบริษัทจำกัดและห้างหุ้นส่วน ในรูป
ของกำไรที่สำรองไว้ไม่ได้จ่ายปันผลและเงินทุนเลี้ยงชีพของบริษัท และห้างหุ้น
ส่วนในส่วนรัฐบาลการออมทรัพย์คิดเทียบคร่าว ๆ ได้กับจำนวนเกินดุลของบ
ประมาณรัฐบาล โดยคิดจากรายได้ของรัฐบาลหักด้วยรายจ่ายประเภทบริหาร
ของรัฐบาล (ซึ่งไม่นับรายจ่ายประเภทลงทุนหรือการพัฒนา) ในเศรษฐกิจของ
ประเทศใดประเทศหนึ่ง เมื่ออัตราการออมทรัพย์มากขึ้นเพียงใด โอกาสที่จะ
ลงทุนและพัฒนาที่ย่อมจะมีมากขึ้นเพียงนั้น ในขณะเดียวกันหากประเทศทั้ง
ประเทศออมทรัพย์มากขึ้นและใช้จ่ายน้อยลง การลดรายจ่ายก็จะทำให้การกำ
ขาเข้าลดลงด้วย

การออมทรัพย์ของประเทศไทยเท่าที่เป็นมา นับว่าน่าพอใจไม่น้อย คือ
เพิ่มขึ้นจาก ๑๕% ของผลิตภัณฑ์ประชาชาติในปี ๒๕๐๑ เป็นประมาณ ๒๗%
ในปี ๒๕๐๙ ลดลงเป็น ๒๔.๗% ในปี ๒๕๑๐ และลดลงไปอีกในปี ๒๕๑๑
และ ๒๕๑๒ ในขณะที่อัตราการออมทรัพย์ของส่วนเอกชน คงอยู่ในระดับสูง

สม่ำเสมอ จำนวนเงินออมของรัฐบาลไม่ได้คงที่อยู่ แต่ลดลงในปี ๒๕๑๐, ๒๕๑๑ และ ๒๕๑๒ (ดูตารางที่ ๑๐ และ ๑๑)

เพื่อที่จะจำกัดสินค้าเข้าให้เพิ่มมากขึ้น รัฐบาลไทยมีวิธีการแก้ปัญหามือแล้ว การร่างงบประมาณประจำปี จะต้องพยายามให้มีเงินเกินดุลหรือเงินออมจำนวนพอสมควร หลังจากที่หักรายจ่ายบริหารทั่วไปของรัฐบาล ออกจากรายได้แล้ว หากรัฐบาลสามารถกระเหม็ดกระแหม่รายจ่ายบริหารทั่วไปได้ โดยเฉพาะรายจ่ายเพื่อซื้อรถประจำตำแหน่งและสวัสดิการอื่น ๆ สำหรับข้าราชการที่มีอภิสิทธิ์เพียงไม่กี่คนแล้ว ก็จะเป็นการดี แต่หากเหตุผลทางด้านความสงบเรียบร้อยและการป้องกันประเทศเป็นเหตุให้รัฐบาลไม่อาจลดรายจ่ายบริหารได้แล้ว รัฐบาลควรหาทางเพิ่มรายได้ พูดย่างตรงไปตรงมาก็คือ เราต้องเพิ่มรายได้โดยการเก็บภาษี กล่าวสั้นๆก็คือ การเพิ่มภาษีอากรย่อมมีส่วนช่วยลดการเพิ่มของสินค้าเข้าของประเทศได้

หนึ่ง ระบบการเก็บภาษีอากรในปัจจุบันของเรา ยังมีช่องโหว่อยู่มากในแง่ของความเป็นธรรมในสังคม หรือในแง่การกระจายรายได้ เป็นความจริงข้อหนึ่งว่า ปริมาณข้าวทำให้ชาวนาต้องเสียเปรียบ และก็เป็นความจริงอีกข้อหนึ่งว่า เรายังมีช่องทางสามารถเก็บภาษีจากคนรวยให้มากขึ้น เพื่อนำเงินไปช่วยคนจนให้มากขึ้น การปรับปรุงภาษีที่ดินในเมือง ภาษีทรัพย์สิน ภาษีเงินได้นิติบุคคล และการนำภาษีมรดก และภาษีการรับมรดกกลับมาใช้อีก จะทำให้รัฐบาลสามารถใช้จ่ายเพื่อชาวนาและคนจนอื่น ๆ เพิ่มขึ้นอีก และโดยวิธีนี้รัฐบาลก็จะสามารถดำเนินนโยบายที่จะทำให้ความแตกต่างระหว่างรายได้ของคนรวยกับคนจนลดลงด้วย

สรุปแล้ว เราสามารถจะลดและควรจะลดอัตราเพิ่มของสินค้าขาเข้าลงโดยการที่สหรัฐ ฯ ลดการใช้กำแพงทางทหารลง โดยการพิจารณานโยบายส่งเสริมการลงทุนของเราโดยละเอียด โดยการควบคุมสินค้าเข้าสำหรับการค้าขาเข้า และโดยการดำเนินนโยบายงบประมาณอย่างฉลาดรอบคอบ

ตอนที่ ๓ การเพิ่มผลผลิตและการเพิ่มสินค้าออก

ทางออกทางเดียวเท่านั้น สำหรับแก้เรื่องยุ่งยากทางเศรษฐกิจของเราได้ถาวรคือการส่งเสริมการผลิตและสินค้าออก

แต่เราจะผลิตอะไร? เราจะพยายามส่งอะไรออก?

ในระยะใกล้ เราต้องมุ่งผลิตภัณฑ์ที่เราถนัด และสิ่งที่ธรรมชาติอำนวยให้ ในระยะไกล เราต้องพัฒนาและปรับปรุงฝีมือของเราในหลายทิศทางด้วยกัน เพื่อที่จะทำให้กิจกรรมทางด้านผลิตของเรามีมากประเภทขึ้น และจะได้แสงดูว่าเราถนัดทำอะไรได้อีก เพื่อปรับปรุงรายได้ให้สูงขึ้น และให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจยิ่งขึ้น

สำหรับประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ในขณะนี้ การเกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำนา เป็นคำตอบในระยะใกล้ อุตสาหกรรมและหัตถกรรมได้เติบโตขึ้นโดยอัตราที่น่าพอใจ แต่ว่ายังงมมีมูลค่าเพียง ๑๕% ของผลิตภัณฑ์ประชาชาติของเรา และเมื่อเทียบกันแล้ว ยังมีคนงานในทํานนั้นน้อยคน (ดูตารางที่ ๑๒)

ความพยายามส่งเสริมอุตสาหกรรม จะต้องดำเนินต่อไปอย่างแน่นอน และนโยบายส่งเสริมควรจะได้นั้นในคํานับสนับสนุนสินค้าที่มีทางส่งออกได้ แม้ว่ารายได้เป็นจำนวนเงินโดยเฉลี่ยของกรรมกรในอุตสาหกรรมจะสูงกว่าของ

กสิกร ผมยังไม่เห็นด้วยกับที่บางท่านเสนอมาว่า ให้ชาวไทยเร่งรัดเข้าไปประกอบอุตสาหกรรม การที่อุตสาหกรรมและหัตถกรรมจะประสบผลสำเร็จในประเทศไทย โดยไม่ทำให้ประชาชนชาวไทยต้องเสียสวัสดิภาพนั้น จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข ๒ ประการ คือ (ก) คนไทยต้องแสวงหาความชำนาญด้านเทคนิคและด้านการบริหารให้มากยิ่งขึ้น (ข) เราจะต้องขยายตลาดสำหรับสินค้าของเราโดยการประสานงาน และร่วมมือกันระหว่างประเทศในย่านเดียวกัน เงื่อนไข ๒ ประการนี้ เราจะทำให้สำเร็จไม่ได้ในระยะเวลาอันสั้น

ธรรมชาติอันวยประโยชน์ให้ชาวไทยส่วนใหญ่ในด้านการเกษตร ทั้งในด้านการถนอมและสภาวะดินฟ้าอากาศ เราควรจะปรับปรุงสิ่งที่ธรรมชาติกรุณาให้ ให้ดียิ่งขึ้นด้วยการคันคว่ำ การส่งเสริม และการให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน แม้ว่าจะไร้การศึกษา ชาวนาเราก็ผลิตพอที่จะผลิตสิ่งที่ตลาดต้องการตามราคาเปรียบเทียบของสินค้า และเชื่อฟังคำแนะนำและปรึกษาของเจ้าหน้าที่ รัฐบาลควรจะเป็นผู้นำและผู้บริการ รวมทั้งการสร้างระบบอำนวยความสะดวก (Infrastructure) ทางเศรษฐกิจ และการป้องกันอาชญากรรม อันเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในเวลาปัจจุบัน

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา รัฐบาลได้มุ่งความสนใจไปในด้านการสร้างถนนเพื่อให้ชาวนามีทางติดต่อกับตลาดได้สะดวกยิ่งขึ้น ผมเชื่อว่ารัฐบาลได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่แล้วในการสร้างถนน และเชื่อว่ารัฐบาลได้เสียเวลาและเงินมากเกินไปในการสร้างโครงการชลประทานใหญ่ ๆ ขึ้นพร้อม ๆ กันหลายโครงการเกินไป ข้อนี้ควรจะแก้ไขด้วยการเปลี่ยนนโยบาย และพยายามให้ชาวนาได้ใช้น้ำเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ควรสร้างคูและคันนาแทนเขื่อนใหญ่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ที่ตั้งขึ้นเมื่อเร็ว ๆ นี้ ตั้งขึ้นช้า

ไปประมาณ ๑๐ ปี แม้ว่าธนาคารนี้จะดำเนินไปด้วยดีและเป็นประโยชน์ต่อชาวนามอย่างมา แต่ก็จะต้องรีบให้ทันเวลาที่เสียไป กรมส่งเสริมการเกษตรก็เพิ่งจะตั้งขึ้น หลังจากชักช้ากันเป็นเวลานาน และยังมีชาตคนที่มีความสามารถเป็นอย่างมาก ดังนั้น จะต้องมีการปรับปรุงการศึกษาด้านเทคนิคและการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัยทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและค้นคว้าพอเพียง การสหกรณ์ตามความหมายแท้จริง จะต้องได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง เพื่อให้ชาวนาสามารถควบคุมกิจกรรมและผลผลิตของตนให้ดียิ่งขึ้นเหล่านี้คืองานที่มีลำดับความสำคัญอย่างสูงที่เผชิญหน้าเราอยู่

นโยบายด้านข้าวของเราจนกระทั่งทุกวันนี้ เป็นการพยายามรักษาระดับราคาในประเทศให้ต่ำกว่าราคาตลาดโลก การบริโภคนายในประเทศเป็นเกณฑ์อันแรกและสำคัญที่สุดตลอดมา เมื่อมีการปฏิวัติทางเกษตรเกิดขึ้นเช่นนี้ เราจะต้องเปลี่ยนนโยบายและหันไปเน้นทางด้าน การส่งออก ดังนั้นควรจะลดลดปริมาณข้าวลงเพื่อให้ข้าวไทยแข่งขันในตลาดโลกได้ยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแรงกระตุ้นด้านการเงินต่อชาวนา และเพื่อให้ชาวนาสามารถลงทุนได้มากยิ่งขึ้น และเพื่อเพิ่มผลผลิต ผลสืบเนื่องจากนโยบายใหม่นี้ จะปรากฏเป็นการกระจายรายได้ไปสู่ชาวนาจำนวนหลายล้านคน รายได้ที่รัฐบาลขาดจากการลดปริมาณข้าวจะไม่ร้ายแรงอย่างที่คาดกัน เพราะว่ามามีวิธีการทางการคลังอีกหลายวิธีที่อาจนำมาใช้แทนปริมาณข้าว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากปริมาณข้าวจะลดลงเป็นลำดับติดต่อกันหลาย ๆ ปี

เราจะต้องสนใจกับยาง ปอ และมันสำปะหลังเป็นพิเศษ ในกรณียางพารา ควรจะมีการปรับปรุงการดำเนินงานด้านโครงการปลูกยางพันธุ์ใหม่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การลดหย่อนนโยบายด้านการสงวนป่า อาจจะช่วยให้

การปลูกใหม่สะดวกขึ้น การบริการให้น้ำและการกำหนดกฎเกณฑ์และการส่งเสริมที่เข้มแข็งจะช่วยให้มีการผลิตปอที่มีคุณภาพสูง ซึ่งจะเป็นหนทางแก้ปัญหาด้านการค้าขายออกของสินค้าชนิดนี้ การปรับปรุงคุณภาพนั้นเป็น ๙ ใน ๑๐ ส่วนของการแก้ปัญหาในด้านการตลาด การส่งปศุสัตว์และอุตสาหกรรมอาหารสัตว์อย่างจริงจัง จะทำให้ประเทศไทยมีฐานะด้านการผลิต การขายมันสำปะหลังและข้าวโพดดีขึ้น ความชำนาญที่ชาวไร่ข้าวโพดมีอยู่ และการปรับปรุงการเพาะปลูกข้าวโพดในที่ดินระหว่างฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยากับเขตตะวันตกของที่ราบสูงโคราช ควรจะทำให้การปรับปรุงการผลิตข้าวโพดเป็นไปได้อย่างยิ่งขึ้น

เราจะมีทางอย่างไรบ้างที่ทำให้เราสามารถผลิตพืชอย่างอื่นอย่างใหม่มากขึ้น ผมเชื่อว่ามีทางทำได้หลายอย่าง แต่จะต้องใช้ความพยายามด้านการส่งเสริมและด้านเทคนิคอย่างเต็มที่ ผมได้กล่าวถึงเรื่องโอกาสที่การปศุสัตว์จะเป็นอาชีพสำคัญแล้ว และการปศุสัตว์นี้จะเติบโตได้อย่างรวดเร็ว เมื่อขจัดความมั่งคั่งของบุคคลและอิทธิพลทางการเมืองออกไป เรามีปลาและกุ้งในอ่าวไทย (ที่เราหวังว่าอาจจะชดเชบน้ำมัน) ซึ่งเราจะต้องเพาะพันธุ์ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อเราจะได้ใช้เป็นแหล่งหารายได้อันถาวรยืนนาน ชาวประมงของเราได้ปรับปรุงเครื่องมือและฝีมือมาเป็นเวลานาน แต่ก็มีผลสามารถเพิ่มเพียงแค่นิดเดียวเข้าไปจับปลาในน่านน้ำประเทศข้างเคียง ซึ่งทำให้เกิดเรื่องอยู่เสมอ ขอให้เรามาช่วยกันทำให้ชาวประมงสามารถเดินทางไปได้ไกลออกไปอีก เพื่อแสวงหาผลประโยชน์อันไพศาลจากท้องทะเลลึก

ถ้าเราสามารถเพิ่มผลผลิตของชาวนาและชาวประมงของเรา ผลพลอยได้ก็จะเป็นการแก้ปัญหาค่าความแตกต่างระหว่างรายได้ของคนมีเงินจนไปด้วย

ตอนที่ ๔ จะทำได้ไหม ?

คำตอบนั้นขึ้นอยู่กับว่า เราตั้งใจจะทำหรือไม่ เพียงใด

ถ้าย้อนหลังดูตัวเลขในระยะ ๑๐ ปี ที่ผ่านมา จะเห็นว่าความคืบหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นที่น่าสนใจ แม้แต่ก่อนปี ๒๕๐๘ คือก่อนที่จะเริ่มมีค่าใช้จ่ายทางการทหารของสหรัฐ ฯ เข้ามา อัตราการเพิ่มของเราก็กว้างถึง ๖% ถึง ๘% อยู่แล้ว เมื่อปลายปี ๒๕๐๗ เงินสำรองระหว่างประเทศของเรามีมากกว่าสองเท่าของปี ๒๕๐๒ สถิติและข้อเท็จจริงเหล่านี้ลบล้างอย่างสิ้นเชิง ซึ่งข้ออ้างของผู้ที่คิดว่าประเทศไทยร่ำรวยขึ้นเพราะสงครามเวียดนาม และเมื่อสงครามยุติ ประเทศไทยจะประสบกับความหายนะ

ถ้าวัดย้อนหลังไปอีกถึงปี ๒๕๑๓ ซึ่งเป็นระยะที่สงครามเกาหลียุติ จะเห็นว่าปัญหาทางเศรษฐกิจในระยะนั้นคล้ายคลึงกับปัญหาทางเศรษฐกิจบางประการในปัจจุบัน กล่าวคือ ในระยะที่การดำรงชีพเนื่องจากสงครามเกาหลี ราคายางและดีบุกขึ้นสูงมาก และไทยยังเป็นเจ้าตลาดสำหรับสินค้าข้าวอีกด้วย เป็นเหตุทำให้เงินทุนสำรองเพิ่มขึ้น แต่ในทันทีทันควันเมื่อสงครามสงบ ราคาของยางและดีบุกตกต่ำ ขณะเดียวกัน พม่าปรากฏตัวกลับมาเป็นผู้ส่งข้าวออก รายใหญ่เช่นเดิม ในระยะแรกหลังจากปี ๒๕๑๓ เงินตราต่างประเทศของไทยลดลงทันทีและทำท่าลดลงเรื่อย ๆ

ข้อแตกต่างก็คือ ในระยะนั้นโครงสร้างของอัตราแลกเปลี่ยนของเราสับสน เพราะมีการควบคุมสินค้าเข้าและออก การค้าข้าวเป็นเรื่องที่รัฐบาลผูกขาด และขณะนั้นมีสินค้าส่งออกที่สำคัญเพียง ๔ อย่างเท่านั้น การเงินของรัฐบาลไม่เป็นระเบียบ กล่าวคือ ทั้งตัวเงินคลังและพันธบัตรรวมอยู่ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยแห่งเดียว หรือกล่าวได้ว่าธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้เดียว

เท่านั้นที่ให้รัฐบาลกู้เงิน บัญชีเงินงบประมาณและบัญชีการคลังก็เหลวไหลกล
ล้าหลังสิบปี เงินทุนสำรองในปี ๒๔๙๗ เหลือเพียง ๒๕๙ ล้านดอลลาร์ สรอ.
เท่านั้น

แต่จากสภาพยุ่งเหยิงนั้น เราได้กลับผลักดันสู่ความรุ่งเรืองได้อีกเป็นเวล
นานกว่าสิบปี และได้โดยไม่ต้องอาศัยการกระทำแบบจำกัดหรือหัดตัว
ป้องกันตัว เช่นการจำกัดปริมาณสินค้าขาเข้าเราใช้วิธีอันกล้าหาญ คือ เลิก
ควบคุม เลิกสำนักงานข้าวของรัฐบาล เลิกควบคุมการส่งยางและดีบุก เลิก
ควบคุมการส่งรถยนต์เข้ามา เลิกการใช้อัตราแลกเปลี่ยนเงินหลายอัตรา เลิก
แบ่งประเภทสินค้าขาเข้าต่าง ๆ เราปรับปรุงการคลัง การงบประมาณ การ
ภาษีอากร ตลอดจนการบริหารราชการแผ่นดินให้ทะมัดทะแมงขึ้น และให้มี
ประสิทธิภาพดีขึ้น เราทำนุบำรุงประชาราษฎร์ด้วยการสร้างถนน สร้างการ
ชลประทาน บูรณะการรถไฟ และการทำเรือ บำรุงการเกษตรและปราบปราม
โจรผู้ร้ายให้ราษฎรมั่นใจอยู่ในความปลอดภัยแห่งชีวิตและทรัพย์สินของตน
เรากำหนดระบบเศรษฐกิจและการค้าอย่างเสรี และไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

เราจะใช้วิธีการแบบเดียวแก้ปัญหาปัจจุบันได้สำเร็จหรือไม่ ข้อนี้สำคัญอยู่
ที่เงื่อนไขข้อหนึ่ง กล่าวคือ การดำเนินงานและนโยบายของกระทรวงทบวง
กรมต่าง ๆ ต้องทะมัดทะแมงมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันการบริหารเศรษฐกิจ
และการคลังของรัฐบาลเองก็มีลักษณะเลือนรางพร่าไปหมด การวางแผนทาง
เศรษฐกิจตลอดจนการดำเนินงานจับประเด็นได้ยาก ตัวอย่างเช่น ถ้าจะเอย
ถึงการปรับปรุงการทํานาก็มีกระทรวงถึง ๔ กระทรวงที่เกี่ยวข้อง (คือ กระทรวง
พัฒนาฯ, กระทรวงเกษตร, กระทรวงมหาดไทย และสำนักนายกรัฐมนตรี) และกรมอีกประมาณ ๘ กรม จากหน้าหนังสือพิมพ์เมื่อเร็ว ๆ นี้

มีค่าแถลงของปลัดกระทรวงเกษตรกล่าวว่า การปรับปรุงการเกษตรไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของกระทรวงเกษตร เพราะกระทรวงเกษตรไม่มีอำนาจรับผิดชอบเรื่องดินและน้ำ

ฉะนั้น การวางระบบงานของรัฐบาลใหม่อย่างรีบด่วน จึงเป็นความจำเป็นยิ่ง รัฐมนตรีอาวุโสท่านใดท่านหนึ่งซึ่งนายกรัฐมนตรีไว้วางใจ เชื่อใจ ควรจะได้รับการมอบให้มีอำนาจเต็มที่ในการควบคุมและรับผิดชอบเกี่ยวกับการประสานงานทางด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลทุกฝ่าย

ปัญหานี้พวกเราถกกันอยู่แล้ว และบรรดาท่านผู้ใหญ่ในวงราชการก็ถกกันอยู่แก่ใจแล้ว เมื่อเร็ว ๆ นี้ในสภาก็มีการอภิปรายให้ปรับปรุงทบวงกรมต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจ และรัฐบาลก็รับรองว่าจะดำเนินการในเรื่องนี้ต่อไป พวกเราก็ได้แต่ภาวนาขอให้รัฐบาลทำจริงและประสบความสำเร็จโดยรวดเร็ว

ท่านประธานที่เคารพ เมื่อทำการแก้ไขเรื่องนี้แล้ว ผมเชื่อว่าอนาคตของเศรษฐกิจไทยเราจะไม่มืดมนแน่ เราเคยเผชิญปัญหาที่ยากยิ่งกว่านี้ และเราก็ขจัดได้โดยอาศัยความช่วยเหลือจากต่างประเทศบ้าง แต่ส่วนใหญ่ทำด้วยฝีมือ น้ำพักน้ำแรงของพวกเราคนไทยเอง ผมแน่ใจว่าเราจะทำได้อีก ฉะนั้นจึงขอเสนอแก่ท่านทั้งหลายว่า อนาคตเศรษฐกิจของไทยเรา ควรจะแจ่มใสรุ่งโรจน์ และถ้ารัฐบาลทำจริง อนาคตเศรษฐกิจของไทยเราย่อมแจ่มใสรุ่งโรจน์แน่นอน

ปาฐกถาแสดง ณ สยามสมาคม ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

ตีพิมพ์ใน

อนุสรณ์พระยาราชวรัญการ

๒๘ พฤษภาคม ๒๕๑๓

ตัวเลขอ้างอิงในบทความ
“เศรษฐกิจของประเทศไทยในอนาคต”

ณ สยามสมาคม ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

๑. อัตราเพิ่มของผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ

		(ราคากงทิ)
ปี		อัตราการเพิ่มแต่ละปี
๒๕๐๑ - ๒๕๐๕		(อัตราเฉลี่ย) ๖.๐%
๒๕๐๖ - ๒๕๐๙		(„ „) ๘.๙%
๒๕๑๐		๔.๖%
๒๕๑๑		๘.๕%

๒. การค้าและการชำระเงิน

				(ล้านบาท)
	๒๕๐๔	๒๕๑๑	๒๕๑๒	
สินค้าออก - สินค้าเข้า (สินค้า)	- ๒๖๙	- ๑๐,๕๗๓	- ๑๑,๒๕๐	
บริการ (สุทธิ)	+ ๓๒๐	+ ๖,๑๔๘	+ ๕,๙๗๐	
ดุลสินค้าและบริการ	+ ๕๑	- ๔,๔๒๕	- ๕,๒๘๐	
ดุลการค้าชำระเงิน (ขาดดุล-)	+ ๑,๖๕๕	+ ๔๔๗	- ๙๙๗	

๓. การใช้จ่ายทางทหารและ R & R ของสหรัฐ ฯ

(ล้านบาท)

	๒๕๐๔	๒๕๐๕	๒๕๐๖	๒๕๐๗	๒๕๐๘	๒๕๐๙	๒๕๑๐	๒๕๑๑	๒๕๑๒
R & R	—	—	—	—	—	๒๑๓	๓๖๖	๔๒๐	๔๑๖
การใช้จ่ายทางทหาร	๗๗	๒๐๕	๓๖๑	๔๓๙	๙๒๒	๒,๕๙๒	๔,๑๐๗	๔,๙๑๘	๔,๒๐๐
รวม	๗๗	๒๐๕	๓๖๑	๔๓๙	๙๒๒	๓,๗๙๕	๔,๔๗๓	๕,๓๓๘	๔,๖๑๖
คิดเป็นล้านเหรียญ อเมริกัน	๓.๗	๙.๙	๑๗.๓	๒๑.๑	๔๔.๓	๑๙๒.๔	๒๑๕.๐	๒๕๖.๖	๒๒๒.๐

๔. เงินสำรองระหว่างประเทศ

(ล้านเหรียญอเมริกัน)

ชั้น ระยะ	ส่วน ราชการ	ส่วน ร. พาณิชย์ (สุทธิ)	รวม สุทธิ
๒๔๙๒	๒๒๑	+ ๔	๒๒๕
๒๔๙๓	๒๙๒	ไม่มีตัวเลข	ไม่มีตัวเลข
๒๔๙๔	๓๖๑	,,	,,
๒๔๙๕	๓๕๑	+ ๒	๓๕๓
๒๔๙๖	๓๐๗	+ ๕	๓๑๒
๒๔๙๗	๒๘๒	+ ๗	๒๘๙
๒๔๙๘	๓๐๔	+ ๕	๓๐๙
๒๔๙๙	๓๑๘	- ๒	๓๑๖
๒๕๐๐	๓๒๔	- ๓	๓๒๑
๒๕๐๑	๓๐๙	- ๗	๓๐๒

ชั้น ระยะ	ส่วน ราชการ	ส่วน ร. พาณิชย์ (สุทธิ)	รวม สุทธิ
๒๕๐๒	๓๑๙	- ๑๐	๓๐๙
๒๕๐๓	๓๗๑	- ๑๘	๓๕๓
๒๕๐๔	๔๕๔	- ๒๑	๔๓๒
๒๕๐๕	๕๒๓	- ๒๘	๔๙๕
๒๕๐๖	๕๗๖	- ๓๖	๕๔๐
๒๕๐๗	๖๖๐	- ๕๑	๖๐๙
๒๕๐๘	๗๓๙	- ๔๘	๖๙๑
๒๕๐๙	๙๒๔	- ๗๔	๘๕๐
๒๕๑๐	๑,๐๐๘	- ๑๐๘	๙๐๐
๒๕๑๑	๑,๐๒๑	- ๙๙	๙๒๒
๒๕๑๒	๙๙๕	- ๑๑๑	๘๗๔

๕. การเปลี่ยนแปลงของเงินสำรองระหว่างประเทศในปี ๒๕๑๒

(ล้านเหรียญอเมริกัน)

(รวมหลักทรัพย์ของธนาคารโลกไว้ในเงินสำรองส่วนราชการ)

สิ้นปี ๒๕๑๑ สิ้นปี ๒๕๑๒ การเปลี่ยนแปลงระหว่างปี

ส่วนราชการ	๑,๐๒๑	๑,๐๐๒	- ๑๙
ส่วนธนาคารพาณิชย์ (สุทธิ)	- ๙๙	- ๑๑๑	- ๑๒
รวมสุทธิ	๙๒๒	๘๙๑	- ๓๑

ข. ค่าใช้จ่ายของสินค้าเข้า

(ส่วนย่อย)

ประเภท	๒๕๐๖	๒๕๐๗	๒๕๐๘	๒๕๐๙	๒๕๑๐	๒๕๑๑
สินค้าผู้บริโภค	๑.๓	๘.๒	๕.๖	๑๑.๘	๑๓.๑	๐.๒
วัตถุดิบและกึ่งวัตถุดิบ	๑๐.๘	๒๖.๕	๑๖.๖	๒๕.๘	๒๐.๘	๓.๔
สินค้าทุน	๒๔.๘	๔.๖	๑๒.๖	๑๙.๘	๓๒.๓	๑๒.๘
อื่น ๆ	๘.๘	๑๔.๗	๐.๒	๒๖.๓	๑๐.๓	๑๗.๑
รวม	๑๑.๓	๑๑.๓	๘.๓	๑๙.๘	๑๙.๘	๘.๖

๗. สินค้าเข้าแยกตามประเภท

(ล้านบาท)

ประเภท	๒๕๐๓	๒๕๐๔	๒๕๐๕	๒๕๐๖	๒๕๐๗	๒๕๐๘	๒๕๐๙	๒๕๑๐	๒๕๑๑
สินค้าผู้บริโภค	๓,๖๒๔	๓,๘๗๑	๓,๘๔๗	๓,๘๗๖	๔,๒๑๕	๔,๔๔๔	๔,๘๖๘	๕,๖๑๘	๕,๖๓๑
วัตถุดิบและกึ่งวัตถุดิบ	๑,๕๕๗	๑,๗๗๗	๑,๗๘๗	๑,๘๘๐	๒,๕๐๔	๒,๘๒๔	๓,๖๘๗	๔,๔๕๓	๔,๖๐๖
สินค้าทุน	๒,๓๖๗	๒,๕๕๘	๓,๒๔๘	๔,๐๕๖	๔,๒๘๒	๔,๗๗๕	๕,๗๐๑	๗,๕๕๓	๘,๕๑๑
อื่น ๆ	๒,๑๔๗	๒,๑๕๕	๒,๖๒๒	๒,๘๗๐	๓,๒๘๓	๓,๒๘๕	๔,๑๔๘	๔,๕๗๓	๕,๓๕๕
รวม	๙,๖๗๕	๑๐,๒๘๗	๑๑,๐๕๔	๑๒,๘๐๓	๑๔,๒๕๕	๑๕,๔๓๓	๑๘,๕๐๑	๒๒,๑๑๔	๒๓,๕๐๓

๘. สินค้าเข้าประเภททุนและวัตถุดิบเนื่องจากการช่วยเหลือและการทหาร

(ล้านบาท)

	๒๕๐๓	๒๕๐๔	๒๕๐๕	๒๕๐๖	๒๕๐๗	๒๕๐๘	๒๕๐๙	๒๕๑๐	๒๕๑๑
สินค้าช่วยเหลือ	๖๗๓	๓๒๖	๕๒๐	๘๑๓	๔๖๘	๔๘๒	๖๐๑	๗๖๖	๘๒๘
สินค้าตามโครงการ									
เงินกู้ของทางการ	๕๕๕	๗๔๔	๑,๑๐๗	๘๗๑	๘๖๓	๖๘๖	๕๖๗	๗๐๐	๘๕๕
สินค้าที่กิจการได้รับการ									
ส่งเสริมนำเข้า	—	—	—	๒๔๘	๓๒๕	๑,๒๐๒	๑,๔๕๑	๒,๐๑๒	๒,๔๐๗
สินค้าเข้าเนื่องจาก									
การก่อสร้างทาง									
ทหารสหรัฐ ฯ	—	—	—	๑๖๖	๑๖๖	๒๗๐	๖๕๕	๑,๑๔๔	๑,๑๖๕
รวม	๑,๒๓๒	๑,๐๗๐	๑,๖๒๗	๒,๐๙๘	๑,๘๖๒	๒,๖๔๐	๓,๒๖๔	๔,๖๒๒	๕,๒๕๖
คิดเป็นส่วนร้อยละของ									
สินค้าทุนและวัตถุดิบ	๓๑.๒	๒๔.๖	๓๒.๓	๓๔.๖	๒๗.๐	๓๔.๓	๓๔.๘	๓๙.๐	๔๐.๓

๙. สินค้าเข้าผ่านชำระของเอกชน

(ล้านบาท)

	๒๕๐๓	๒๕๐๔	๒๕๐๕	๒๕๐๖	๒๕๐๗	๒๕๐๘	๒๕๐๙	๒๕๑๐	๒๕๑๑
รถบรรทุก รถโดยสาร									
รถนั่ง	๑๗	๗๓	๑๗๒	๑๖๑	๒๙๗	๒๑๑	๓๒๘	๔๘๑	๙๒๕
แท็กซี่	—	๕	๕	๓๖	๗๘	๘๙	๑๔๒	๒๕๘	๒๐๒
เครื่องจักรและอุปกรณ์	๕๖	๙๑	๑๒๙	๓	๒๓๒	๖๗	๘๑	๑๔๖	๘๐
อื่น ๆ	๒๙	๖	๒๐	๖	๖	๔	๕๗	๑๑๙	๑๒๑
รวม	๘๗	๑๗๕	๓๒๖	๒๐๖	๖๑๓	๓๔๑	๖๐๘	๑,๐๐๙	๑,๓๒๘

๑๐. จำนวนเงินอุดหนุนรัฐบาล

(ล้านบาท)

	๒๕๐๓	๒๕๐๔	๒๕๐๕	๒๕๐๖	๒๕๐๗	๒๕๐๘	๒๕๐๙	๒๕๑๐	๒๕๑๑
รายได้	๖,๗๗๘	๗,๔๔๙	๘,๐๐๒	๘,๘๑๘	๙,๕๕๘	๑๑,๓๔๔	๑๒,๙๐๑	๑๔,๗๘๐	๑๖,๘๙๐
รายจ่ายบริหารทั่วไปของรัฐบาล	๕,๕๐๖	๖,๑๙๓	๖,๕๕๘	๗,๓๒๖	๘,๑๗๗	๘,๘๕๙	๙,๘๒๗	๑๑,๕๓๖	๑๔,๔๘๕
รายได้เกินรายจ่ายบริหาร	๑,๒๗๒	๑,๓๐๖	๑,๔๔๔	๑,๔๙๒	๑,๓๘๑	๒,๔๘๕	๓,๐๗๔	๓,๒๔๔	๒,๔๐๕
อัตราเพิ่มของจำนวนเงินอุดหนุน (ส่วนร้อย)	๖๕.๕	๒๐.๗	๑๑.๓	๒.๖	๑๙.๓	๓๙.๖	๒๓.๗	๕.๕	- ๒๕.๙

* ไม่รวมเงินค่าใช้ผ่านแบบผ่อนชำระโดยกิจการที่ได้รับการส่งเสริมอุตสาหกรรม

๑๑. การออมทรัพย์

(ล้านบาท)

	๒๕๐๔	๒๕๐๕	๒๕๐๖	๒๕๐๗	๒๕๐๘	๒๕๐๙	๒๕๑๐	๒๕๑๑	๒๕๑๒
ผลิตภัณฑ์ประชากร									
การออมทรัพย์	๔๗,๐๒๑	๕๐,๓๐๙	๕๕,๗๑๗	๕๙,๘๗๖	๖๕,๒๐๙	๖๘,๙๒๑	๗๓,๗๓๐	๘๑,๒๗๔	๘๖,๘๐๓
การออมทรัพย์	๗,๐๓๙	๘,๒๘๗	๙,๕๒๐	๑๐,๖๗๖	๑๒,๓๓๕	๑๒,๗๙๘	๑๔,๒๘๙	๑๖,๖๐๙	๑๘,๖๖๔
ถือเป็นส่วนย่อยของผลิตภัณฑ์ประชากร	๑๕.๐	๑๖.๐	๑๗.๘	๑๗.๘	๑๘.๙	๑๘.๖	๑๙.๔	๒๑.๗	๒๓.๒

๑๒. อุทสาหกรรมและหัตถกรรมและการเกษตรคำนวณตามราคาคงที่

(ล้านบาท)

	๒๕๐๕	๒๕๐๕	๒๕๐๖	๒๕๐๗	๒๕๐๘	๒๕๐๙	๒๕๑๐
อุตสาหกรรมและหัตถกรรม	๗,๐๗๓	๗,๔๓๗	๘,๖๑๘	๙,๗๘๐	๑๑,๔๖๗	๑๒,๔๖๘	๑๓,๙๐๓
อัตราเพิ่ม	๒.๘	๕.๑	๑๕.๙	๑๓.๕	๑๗.๒	๘.๗	๑๑.๕
อุตสาหกรรมและหัตถกรรม							
คิดเป็นส่วนร้อยละของผลิตภัณฑ์							
ประชาชาติ	๑๑.๔	๑๑.๔	๑๒.๐	๑๒.๙	๑๓.๙	๑๓.๖	๑๔.๔
การเกษตร	๒๓,๗๔๘	๒๔,๓๐๗	๒๖,๔๙๓	๒๖,๖๔๕	๒๗,๔๐๙	๓๐,๙๐๗	๒๘,๔๒๓
อัตราเพิ่ม	๔.๕	๒.๓	๘.๙	๐.๖	๒.๙	๑๒.๘	-๘.๐
การเกษตรคิดเป็นส่วนร้อยละ							
ของผลิตภัณฑ์ประชาชาติ	๓๘.๔	๓๗.๓	๓๗.๐	๓๕.๑	๓๓.๒	๓๓.๗	๒๙.๕
ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ	๖๑,๘๗๕	๖๕,๒๐๙	๗๑,๖๓๔	๗๔,๔๕๑	๘๒,๖๖๒	๙๑,๘๐๒	๙๖,๒๖๙

นโยบายการเงินการคลังในภาวะฝืดเคือง

ภาวะฝืดเคือง

ภาวะฝืดเคืองตามนัยแห่งบทความนี้ หมายถึง ภาวะปัจจุบันของประเทศไทย กล่าวคือ เป็นภาวะที่เราขายสินค้าไปต่างประเทศไม่มีใครสะดวก ราคาสินค้าออกของไทยตกต่ำ การชำระเงินกับต่างประเทศขาดดุล รัฐบาลต้องใช้จ่ายเงินมากทั้งในด้านบริหาร ด้านพัฒนา และด้านป้องกันประเทศ

เนื่องด้วยผมเขียนเรื่องนี้ในขณะที่อยู่ต่างประเทศ ได้รับข่าวเศรษฐกิจอยู่เสมอก็จริง แต่ยังไม่ได้รับสถิติแน่นอนและละเอียดอย่างใกล้ชิด ฉะนั้นขอให้นักศึกษาและผู้อ่านอื่น ๆ โปรดให้อภัยที่จะไม่ยกเอาสถิติละเอียดมาแสดง จะขอขยายความแต่เป็นเลา ๆ และถ้าท่านผู้ใดสนใจก็คงจะค้นตัวเลขดูได้จากรายงานของธนาคารแห่งประเทศไทย และจากที่อื่น ๆ

สินค้าออกที่เป็นปัญหามากที่สุดคือข้าว เพราะข้าวเป็นสินค้าที่คนไทยส่วนมากเป็นผู้ผลิตและผู้ค้า ไทยเราส่งข้าวออกในปี ๒๕๑๓ นี้ได้เป็นจำนวนสูงกว่าในปี ๒๕๑๒ แต่ราคาตกต่ำลงมาก เพราะต้นทุนการผลิตข้าวในโลก

ได้ลดลง ส่วนที่บุก ข้าวโพด มันสำปะหลัง กุ้งสด และยาสูบนั้นดีขึ้น แต่
ยาง ปอ และไม้ของเรายังมีมูลค่าส่งออกต่ำลง รายรับจากการท่องเที่ยวลด
ลงเล็กน้อย แต่รายจ่ายจากการเดินทางของคนไทยไปต่างประเทศเพิ่มขึ้น
รายจ่ายในการส่งสินค้าเข้าเล้าก็ยังสูงอยู่ แม้ว่าการขึ้นภาษีเมื่อกลางปีจะมีผล
จำกัดมูลค่าสินค้าเข้าอยู่บ้างก็ตาม แต่ยังไม่คุ้มกับที่มูลค่าสินค้าเข้าเมื่อต้นปีสูง
ขึ้นเป็นอันมาก ในจำนวนเงินที่เรานำไปใช้จ่ายในต่างประเทศเมื่อปี ๒๕๑๓
(และคงจะต่อไปในปี ๒๕๑๔) มีเรื่องน่าสังเกตคือ เราได้สั่งซื้ออาวุธยุทโธ
ปกรณ์ด้วยเงินตราต่างประเทศมากขึ้น ผลส่วนรวมของการชำระเงินระหว่าง
ประเทศในปี ๒๕๑๓ ก็คือขาดดุลค่อนข้างสูง เงินสำรองระหว่างประเทศของ
เราได้ลดลงเป็นจำนวนมากกว่า ๑๐๐ ล้านดอลลาร์อเมริกัน

ส่วนด้านการคลังและงบประมาณนั้น แม้ว่ารัฐสภาจะได้พิจารณา
งบประมาณรายจ่ายล่าช้าก็ตาม รายจ่ายของรัฐบาลก็ยังสูงขึ้นกว่าในปีก่อน ๆ
เฉพาะอย่างยิ่งในด้านการจ่ายเพื่อป้องกันประเทศ รายได้จากภาษีอากรนั้น
เพิ่มไม่มาก เพราะการขึ้นภาษีเมื่อกลางปีเป็นมาตรการเพื่อจำกัดสินค้าเข้า
จึงทำให้เงินรายรับศุลกากรในปลายปีลดลง พันธบัตรรัฐบาลก็ขายไม่ทัน
จะนั้นในปี ๒๕๑๓ รัฐบาลจึงต้องกู้เงินจากธนาคารแห่งประเทศไทยเพิ่มขึ้น

นี่แหละเป็นภาวะฝืดเคือง และในภาวะเช่นนี้เราจะควรดำเนินนโยบาย
การเงินการคลังอย่างไรดี ?

หลักสามประการ

นักศึกษาที่เคยฟังหรืออ่านคำบรรยายของผม คงจำได้ว่าตามทัศนะของผม
นโยบายการเงินการคลังของประเทศควรจะถูกกำหนดให้เป็นไปตามหลักสามประ
การคือ

- ก. หลักพัฒนา คือพยายามให้ผลผลิตของประเทศสูงขึ้น และประชาชนมีรายได้สูงขึ้น มีการลงทุนมากขึ้นเพื่อส่งเสริมการผลิตในอนาคตด้วย
- ข. หลักความยุติธรรมในสังคม คือพยายามให้การพัฒนาได้ผลกระจายไปทั่วถึงกันในบรรดาประชาชนทั่วประเทศ ใครจนก็ให้จนน้อยลง ซึ่งหมายความว่าใครมั่งมีก็อย่าให้มั่งมีจนเกินไปนัก
- ค. หลักเสถียรภาพ คือพยายามรักษาค่าของเงินบาทให้คงที่อยู่กับราคาสินค้าให้คงที่อยู่ที่เท่าที่จะทำได้ อย่าให้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางขึ้นหรือทางลงมากหรือน้อยนัก

หลักดังกล่าวยังนำมาใช้ได้ในภาวะเผด็จการเยี่ยงปัจจุบัน แต่วิธีการจะต้องแตกต่างกันไปบ้างจากภาวะเศรษฐกิจที่ส่วนรวมยังรุ่งเรือง เช่นเมื่อ ๒-๓ ปีก่อน

ในตอนต่อๆ ไปจะได้กล่าวถึง (ก) นโยบายการค้าและชำระเงินกับต่างประเทศ (ข) นโยบายการคลัง (ค) นโยบายเศรษฐกิจภาคเอกชน และจะสรุปในตอนสุดท้ายว่าด้วยการกำหนดปริมาณเงิน

ก. นโยบายการค้าและชำระเงินกับต่างประเทศ

เราจะต้องพยายามแก้ไขปัญหาการขาดดุลการค้า และการชำระเงินกับต่างประเทศให้คืนที่ขึ้นมาให้ได้ภายในระยะเวลาอันไม่ชักช้า ขณะนี้เรายังมีเงินสำรองระหว่างประเทศมากพอใช้ แต่จะต้องพยายามแก้ไขให้สำเร็จภายในสองปีข้างหน้าเป็นอย่างช้า

ในด้านสินค้าเข้า การขึ้นภาษีเมื่อกลางปี ๒๕๑๓ ได้ผลจำกัดการนำเข้าได้ดีพอสมควร และคงจะมีผลต่อไปในปี ๒๕๑๔ แต่ในขณะที่เราจำกัดการนำเข้าสินค้าเข้าโดยทั่วไปนั้น ยังมีสินค้าบางชนิดที่สำคัญรอดพ้นการจำกัดมาได้ และเป็นสิ่งที่รัฐบาลสั่งเข้ามาเอง เช่นรถยนต์ประจำตำแหน่ง หรือรถยนต์

ประเภทอื่นที่ใช้ในราชการ อีกประเภทหนึ่งได้กล่าวถึงแล้วคืออาวุธยุทโธปกรณ์ ซึ่งน่าจะพิจารณาให้ถ่องแท้ว่า เมื่อเราต้องป้องกันประเทศ ไม่มีวิธีอื่นใด แล้วหรือที่จะอำนวยความสะดวกให้เราไม่ต้องเสียเงินต่างประเทศมากนัก อนึ่งการที่คนไทยเดินทางไปต่างประเทศมากขึ้นนั้น ประเภทใดบ้างที่ไม่เป็นการลงทุนเช่นไปเที่ยว และจะควรจำกัดหรือไม่เพียงใด จะใช้วิธีจำกัดวิธีใด จึงจะเหมาะสมและเหมาะสม

มีผู้กล่าวขวัญอยู่บ้างว่า ทางราชการอาจจะใช้วิธีแก้ดุลชำระเงินด้วยการลดค่าของเงินบาท วิธีนี้ผมขอตอบเด็ดขาดว่าเป็นมาตรการที่ไร้ประโยชน์ และจะทำให้เสื่อมเสียโดยไม่จำเป็น การลดค่าเงินบาทเท่ากับการลดราคาสินค้าออกของเรา ถ้าลดแล้วขายได้มากต่อมากก็น่าจะลด แต่ในสภาพปัจจุบันและในปัญหาปัจจุบัน การลดราคาสินค้าขาออกในส่วนรวมของเรานั้น จะเป็นการสูญเสียเสียเปล่า ไม่ทำให้รายรับจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น มีแต่ผลร้ายไม่มีประโยชน์เลย

การแก้ปัญหาด้านสินค้าออกนั้น ได้แก่การสนับสนุนให้ประชาชนผลิตสินค้าต่าง ๆ ด้วยสมรรถภาพทำให้ต้นทุนถูกลง จะได้แข่งขันกับต่างประเทศได้ดีขึ้น สำหรับสินค้าออกที่ตลาดวายแล้ว เราก็ต้องหันไปผลิตสินค้าอื่นซึ่งมีผู้ซื้อมากขึ้น เช่น เนื้อสัตว์ ปลาและกุ้ง และอาหารสัตว์เป็นต้น ตลอดจนสินค้าอุตสาหกรรมบางชนิดที่เราได้ลงทุนส่งเสริมไว้ ที่จะสนับสนุนให้ประชาชนผลิตสินค้าใหม่ดังกล่าวเพื่อส่งออกนั้น รัฐบาลจำเป็นจะต้องใช้เจ้าหน้าที่ในกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ เป็นสื่อผู้ชักนำ ฉะนั้นน่าจะพิจารณาว่ากระทรวงทบวงกรมของเรานี้ปฏิบัติราชการได้ผลเป็นอย่างไร ถ้าปรากฏว่ากระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ไม่มีการประสานงานกัน หรือมีแต่การเกี่ยงกันทำงาน หรือ

ทำซ้ำกัน หรือทำกันคนละทีไม่เป็นโล่เป็นพาย อย่างที่ผมเชื่อว่าเป็นอย่างทุกวันนี้ ก็น่าจะได้มีการสังคายนาปรับปรุงเสียโดยไม่ต้องเกรงใจกัน ให้ปฏิบัติราชการได้ผลดีทะมัดทะเมาะยิ่งกว่านี้

รายได้จากต่างประเทศประเภทหนึ่ง ซึ่งประเทศไทยเราสามารถเพิ่มขึ้นได้ เพราะมีบุญ ภูมิประเทศของเราตั้งอยู่ในทำเลที่ดี คือ รายได้จากการท่องเที่ยวของชาวต่างประเทศ รัฐบาลน่าจะลงทุนส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ได้ผลดียิ่งไปกว่าปัจจุบัน

ข นโยบายการคลัง

รายจ่ายของรัฐบาลเกี่ยวกับการป้องกันประเทศนั้น ได้เสนอมมาแล้วว่าควรพิจารณาโดยต้องแก้กว้างขวาง ส่วนรายจ่ายเพื่อการพัฒนาในขณะนี้ไม่ควรประหยัดตัดทอน แต่ควรระดมกวัดขันให้ลงทุนได้ประโยชน์จริง ๆ เต็มเม็ดเต็มหน่วย และให้เป็นไปตามหลักความยุติธรรมแห่งสังคม เช่น สนับสนุนการศึกษาพัฒนาในชนบท เป็นต้น รายจ่ายด้านบริหารนั้นควรประหยัดให้มาก โดยปรับปรุงให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพมากกว่าทุกวันนี้

รัฐบาลได้เพิ่มรายจ่ายขึ้นทุกปี ก็ควรจะเพิ่มรายได้ขึ้นทุกปีด้วยให้สมส่วนกัน การแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินนั้นจะทำให้รายได้ของรัฐบาลลดน้อยลง เช่น ค่าฟรีเมีย่มข้าวที่ลดลงมาก และการขึ้นภาษีเพื่อสกัดสินค้านำเข้า ก็จะทำให้รายได้จากศุลกากรลดต่ำลง รัฐบาลจึงยังจะมีความจำเป็นแสวงหารายได้อีกอย่างอื่นมาทดแทนกันด้วย มาตรการเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้นนี้ ข้อแรกคือการปรับปรุงการเก็บภาษีให้รั่วไหลน้อยลง ซึ่งจะช่วยให้มากแต่ก็ไม่พอ ฉะนั้นในยาม

ยากเช่นนี้รัฐบาลมีเหตุผลพอที่จะเพิ่มภาษีขึ้นอีก และควรถือโอกาสเช่นนี้ปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักความยุติธรรมในสังคม ภาษีที่จะเพิ่มควรเรียกเก็บจากคนมั่งมีเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งได้แก่ ภาษีเงินได้สำหรับบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ภาษีทรัพย์สิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษีที่ดิน (อันจะช่วยย้ะราคาที่ดินให้ทรงอยู่ได้ ไม่เพิ่มขึ้นฮวบฮาบอย่างทุกวันนี้เพราะการเก็งกำไร) ภาษีเก็บจากลาภมิควรได้ เช่น ที่ดินที่มีค่าสูงขึ้นเพราะรัฐบาลหรือเทศบาลตัดถนนผ่าน ภาษีมรดกและภาษีการรับมรดกเป็นต้น มาตรการภาษีอากรดังกล่าวนี้ควรจะรีบดำเนินการ

การกู้เงินของรัฐบาลทั้งภายในและภายนอกประเทศนั้นคงจำเป็นอยู่ และแท้จริงหนี้สินต่างประเทศของรัฐบาลในขณะนี้ยังอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเทียบกับเงินสำรองพวกเราและรายได้เงินต่างประเทศประจำปีของเรา ส่วนธนาคารแห่งประเทศไทยจะควรให้รัฐบาลกู้มากขึ้นน้อยเพียงใดนั้น จะได้กล่าวในตอนสุดท้ายที่ว่าด้วยปริมาณเงิน

ค นโยบายเศรษฐกิจภาคเอกชน

เศรษฐกิจภาคเอกชนเป็นรากฐานแห่งภาวะการคลังและภาวะการค้ากับต่างประเทศ เพราะถ้าเอกชนมีเศรษฐกิจรุ่งเรือง รัฐบาลก็จะสามารถเก็บภาษีได้มากขึ้น สำหรับทำนุบำรุงบ้านเมืองและเอกชน สามารถผลิตมากขึ้นด้วยต้นทุนต่ำลง ก็จะสามารถนำสินค้าส่งออกไปขาย ณ ต่างประเทศมากขึ้น เป็นการบรรเทาปัญหาดุลการชำระเงิน ฉะนั้นนโยบายสนับสนุนเศรษฐกิจภาคเอกชนจึงเป็นความจำเป็นและสำคัญยิ่งนัก

การกำกับและส่งเสริมเศรษฐกิจภาคเอกชนนี้มีอยู่สองด้าน คือ ด้านการเงินและด้านบริการ ด้านบริการนั้น หน่วยราชการที่จะช่วยเอกชนได้ คือ

หน่วยราชการที่เกี่ยวกับการเกษตร การอุตสาหกรรม การขนส่งและค้า ใน
ด้านการเงิน กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นเจ้าหน้าที่
โดยผ่านธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรม และสถาบันการเงินอื่น ๆ ซึ่งจะพึงขยายสินเชื่อ
ให้พอเพียงแก่การผลิตและการค้า

สรุป - ปริมาณเงิน

ในการรักษาเสถียรภาพของเงินบาท รัฐบาลและธนาคารแห่งประเทศไทย
จะต้องอำนวยให้ปริมาณเงินเพิ่มขึ้นในอัตราที่พอเหมาะกับการขยายตัวและการ
พัฒนาเศรษฐกิจ แต่ต้องเพิ่มไม่มากนัก มิฉะนั้นเงินจะเฟ้อ และไม่แน่นอนนัก
มิฉะนั้นเงินจะฝืด ปริมาณเงินที่ว่านี้ ได้แก่ ธนบัตรที่ออกใช้บวกกับเงินฝาก
ธนาคารพาณิชย์ประเภทเผื่อเรียก

ในภาวะฝืดเคืองอย่างปัจจุบัน เมื่อการค้าและการชำระเงินขาดดุล ก็ย่อม
ต้องให้ปริมาณเงินบาทในท้องตลาดลดลง หรือถ้าจะเพิ่มขึ้นก็เพิ่มแต่น้อย อีก
ด้านหนึ่งถ้าเศรษฐกิจภาคเอกชนขยายตัวขึ้นโดยรวดเร็ว และธนาคารกับ
สถาบันการเงินต่าง ๆ ขยายสินเชื่อขึ้นด้วยความสนับสนุนของธนาคารแห่งประเทศไทย
คงที่ได้อีกครั้งในครั้งก่อน ก็จะเป็นเหตุดันให้ปริมาณเงินบาทใน
ท้องตลาดเพิ่มขึ้น ประเด็นจึงอยู่ที่ว่าแรงดันให้ปริมาณเงินลดลง (การค้าขาดดุล)
กับแรงดันให้ปริมาณเงินเพิ่มขึ้น (เศรษฐกิจเอกชนขยายตัว) อย่างไหนจะมี
กำลังมากกว่ากัน ในปัจจุบันพอจะสันนิษฐานได้ แรงดันให้ปริมาณเงินลด
ลงจะมีกำลังมากกว่าแรงดัน เพราะประเทศไทยเราอาศัยการค้ากับต่างประเทศ
มากอยู่โดยปกติ ฉะนั้นในแง่นโยบายการคลัง ประเด็นที่ว่า ธนาคารชาติ

จะควรให้รัฐบาลกู้เงินมากน้อยเพียงใดนั้น ก็ควรจะมีคำตอบว่า ธนาคารชาติสามารถให้รัฐบาลกู้ในยามฝืดเคืองนี้ได้มากกว่าในระยะรุ่งเรือง เพื่อปริมาณเงินจะได้เพิ่มขึ้นในอัตราที่พอเพียงแก่หลักเสถียรภาพ แต่ทั้งนี้มีเงื่อนไขสำคัญอยู่สองประการคือ (๑) รัฐบาลพึงวางนโยบายภาษีอากรให้ได้รายได้เพิ่มขึ้นจากภาษีประเภททางตรง ซึ่งจะได้ผลทางหลักความยุติธรรมในสังคมด้วย และ (๒) เงินภาษีอากรก็ดี หรือเงินกู้ต่าง ๆ รวมทั้งที่กู้จากธนาคารแห่งประเทศไทยก็ดี รัฐบาลพึงนำไปจ่ายลงทุนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เป็นประโยชน์ให้ได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วยจริง ๆ

Woodrow Wilson School Princeton University

๗ มกราคม ๒๕๑๔

ตีพิมพ์ใน

อนุสรณ์เศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ๒๕๑๔

ธนาคารกลาง

บทสรุปและนโยบาย

ตามที่เจ้าหน้าที่ของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยคำเชื้อเชิญของคณะนิติคณะ
พาณิชยศาสตร์และการบัญชี ได้มาบรรยายถึงกิจการและการดำเนินงานของ
ธนาคารกลางกับนโยบายการเงินแล้ว สำหรับชั่วโมงก่อน ๆ ได้บรรยายเรื่อง
อะไรบ้างนั้น ผมเห็นจะไม่ต้องทำความไป แต่จะกล่าวถึงเป็นครั้งเป็นคราว
ในชั่วโมงนี้ และเรื่องที่กำหนดให้พูดในชั่วโมงนี้คือ สรุปทั่วไปและนโยบาย
ซึ่งคงจะหมายถึงวิธีดำเนินการธนาคารกลาง โดยพิจารณาจากแง่ของผู้ว่าการ
และรองผู้ว่าการ หรืออีกนัยหนึ่งคงจะเรียกได้ว่า “ศิลปและวิทยาแห่งการ
เป็นผู้ว่าการ” หวังว่านักศึกษาจะได้มีโอกาสที่จะใช้ศิลปและวิทยานี้ในอนาคต
ต่อไป

เรื่องศิลปและวิทยานี้ อาจจะแยกบรรยายให้เห็นเป็น ๒ ข้อด้วยกัน คือ

๑. *วิทยา Scientific Approach* หรืออีกนัยหนึ่ง การพิจารณาทางทฤษฎี
แห่งวิชาในด้านนโยบายการเงิน

๒. ศิลป/ ศิลปแห่งการดำเนินนโยบายตามเป้าหมายที่จะกำหนดไว้ในทางวิชาการ

ส่วนที่ ๑ – วิทยาการแห่งนโยบาย

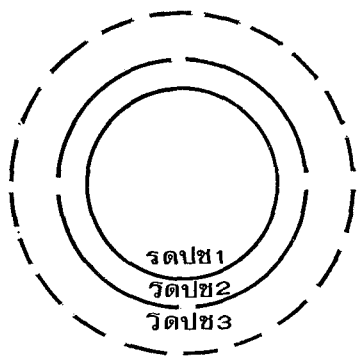
วิทยาการแห่งนโยบายหรือเป้าหมายของการที่จะดำเนินนโยบายการเงินในความรับผิดชอบของธนาคารกลางนั้นก็คือ

๑. พยายามส่งเสริมให้การดำเนินเศรษฐกิจของประเทศเป็นไปโดยดี ที่เรียกว่าเป็นไปโดยดีนั้น หมายความว่าและแยกได้ดังนี้ คือ (ก) งานที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจแต่ละวัน ๆ อันเป็นธุรกิจปกตินั้น ให้ดำเนินไปโดยราบรื่น และ (ข) พยายามให้การดำเนินธุรกิจทางเศรษฐกิจนั้นเป็นไปโดยก้าวหน้า หรืออีกนัยหนึ่ง การเจริญและพัฒนาเศรษฐกิจธนาคารมีส่วนที่จะส่งเสริมสนับสนุนอย่างไรบ้าง นั่นเป็นหัวข้อใหญ่หัวข้อหนึ่ง

๒. พยายามรักษาเสถียรภาพทางการเงินให้คู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ
หัวข้อใหญ่ทั้งสองข้อนี้ ผมคิดว่าคลุมวิชาการอยู่มาก และครอบคลุมการทำงานของส่วนต่าง ๆ ฝ่ายต่าง ๆ ในธนาคารชาติ ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้มาบรรยายให้พวกคุณฟังแล้ว ในขั้นนี้จะพยายามพูดรวบยอด (abstract) พยายามที่จะพูดให้เข้าใจทางด้านทฤษฎีมากกว่าทางด้านปฏิบัติ

๑. การดำเนินกิจการทางเศรษฐกิจให้เป็นไปด้วยดีและมีพัฒนา
การที่เศรษฐกิจของประเทศจะดำเนินไปด้วยดีและอย่างมีพัฒนานั้น แสดงได้

ด้วยรูปวงกลมนี้ คือ สมมติเอาว่า
วงกลมนี้ แสดงถึงสินค้าและบริการ
ที่เป็นรายได้ของประชาชาติ
ในปีใดปีหนึ่ง ถ้าเราดำเนินไป
โดยตัวอย่างก้าวหน้า วงกลมนี้
ก็จะขยายตัวขึ้นเรื่อยๆ อัตราขยาย
ตัวถ้าสูงก็นับว่าก้าวหน้าไปได้
มาก ถ้าต่ำก็ไม่สู้ดีนัก วงกลม
ในรูปที่ ๑ นี้ แสดงถึงสินค้า

รูปที่ ๑ - รายได้ประชาชาติ (รตปข)
และการขยายตัว

บริการรายได้ที่แท้จริง ไม่ใช่รูปของเงินหรือมูลค่าของสินค้าบริการ ซึ่งถ้าราคา
ของสินค้าบริการแพงขึ้นก็อาจจะเป็นวงใหญ่ขึ้นได้ เพราะมูลค่าราคาสูงขึ้น
ความหมายของวงที่ผมเขียนนี้ คือรายได้ที่แท้จริง (real income) ของประ-
ชาชาติ ถ้าเปรียบเทียบกับปีต่อปี ต้องเอาความแตกต่างในเรื่องราคาที่
เปลี่ยนแปลงไปมาหักออกเสียก่อน

ธนาคารชาติช่วยพัฒนาเศรษฐกิจอย่างไรบ้าง และช่วยให้การดำเนินการ
พัฒนาเป็นไปอย่างไรได้บ้าง คุณทั้งหลายได้ฟังจากผู้มาบรรยายเกี่ยวกับกิจการ
ของธนาคารในฝ่ายการธนาคารภายในประเทศแล้ว ที่เกี่ยวกับการเป็นนาย
ธนาคารให้แก่ธนาคารพาณิชย์และเป็นนายธนาคารให้แก่รัฐบาล ธนาคาร
แห่งประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการเงิน การเงินเป็นสิ่งที่ช่วยให้เศรษฐกิจ
ดำเนินไปได้ ทั้งด้านการลงทุนและในด้านการกิจการประจำวัน เพราะฉะนั้น
การที่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะออกธนบัตรมาเพื่อให้แก่รัฐบาลหรือเอกชน

รายได้รายหนึ่ง จะผ่านธนาคารพาณิชย์หรือไม่ผ่านนั้น ก็ต้องพยายามดำเนิน
ไปให้ตรงกับความต้องการที่จะดำเนินนโยบายพัฒนา

๑.๑ ด้านรัฐบาล

ก. การให้กู้แก่รัฐบาล ในการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยให้กู้แก่รัฐบาล
ทั้งเป็นเงินตราต่างประเทศและเงินไทยนั้น ก็เพื่อที่จะทำให้อำนาจรัฐบาลสามารถ
พัฒนาไปได้โดยดี เท่าที่ได้ทำอยู่ในปัจจุบันนี้ โดยที่ภาวะการเงินระหว่าง
ประเทศของไทยเรานั้นเหมาะสม กล่าวคือ มีเงินสำรองต่างประเทศมากพอ
เราก็ได้พยายามจะใช้เงินสำรองเหล่านั้นมาให้อำนาจรัฐบาลกู้สมทบกับแหล่งที่จะกู้เงิน
ได้จากที่อื่น เช่น ธนาคารโลก หรือธนาคารพัฒนาเอเชีย หรือรัฐบาลที่เป็น
มิตร เช่น สหรัฐฯ แคนาดา อังกฤษ และฝรั่งเศส เท่าที่ได้ทำไปแล้ว
ในขณะนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยมุ่งแต่จะให้กู้ในทำนองที่จะเป็นประโยชน์
ถาวรแก่ลูกหลานข้างหลัง กล่าวคือ ช่วยในด้านการศึกษา ได้ให้อำนาจรัฐบาลกู้เพื่อ
พัฒนาการศึกษาไป ๒ โครงการใหญ่ๆ คือ โครงการพัฒนาอาชีวศึกษา กับ
โครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมประสม และนอกจากนั้นก็ให้กู้ไปเล็กๆ น้อยๆ
ให้โรงพยาบาลศิริราชได้ใช้สำหรับการทำงานที่จะซื้ออุปกรณ์และเวชภัณฑ์และ
เครื่องมือต่าง ๆ ได้ให้โรงพยาบาลรามาธิบดีไปในการทำนองเดียวกัน นั่นเพื่อ
การศึกษาด้วย และได้ให้ทางการไฟฟ้าฝ่ายผลิตไปเพื่อสร้างโรงไฟฟ้า
เป็นต้น นี่เป็นการช่วยเหลือทางตรงต่อรัฐบาล การใช้เงินตราต่างประเทศ
จากทุนสำรองเพื่อที่จะไปใช้สำหรับพัฒนานั้น ต้องถือหลักระมัดระวังว่า
ได้ให้ไปเพื่อที่จะเอาไปสำหรับซื้อของต่างประเทศ เพราะเหตุว่า ถ้าเอาไปใช้
สำหรับซื้อของที่ผลิตในเมืองไทยหรือซื้อค่าแรงแล้ว ย่อมทำให้เงินตราต่าง

ประเทศนั้นไปใช้เป็นเงินบาท เมื่อใช้เป็นเงินบาทแล้ว ก็เท่ากับใช้เงินตราต่างประเทศนั้นเพิ่มปริมาณเงินบาท ซึ่งจะเป็นช่องทางให้เกิดอันตรายได้ในทางเสถียรภาพ ซึ่งผมจะบรรยายต่อไป

ข. การจัดการเรื่องพันธบัตรรัฐบาลสำหรับการกู้จากประชาชนของรัฐบาล เท่าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุนรัฐบาลให้มีเงินใช้จ่าย ทั้งในด้านการบริหารและในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมนั้น นอกจากธนาคารชาติจะช่วยเหลือโครงการต่าง ๆ ด้วยเงินตราต่างประเทศแล้ว แต่ละปียังจำเป็นที่จะต้องจัดการเรื่องพันธบัตรรัฐบาลสำหรับที่จะกู้จากประชาชน และพันธบัตรเหล่านั้น เมื่อธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้ออกในฐานะเป็นตัวแทนรัฐบาลแล้ว ก็ทำหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็น underwriter ซึ่งหมายความว่า เป็นคนประกันว่าถ้าหากว่าขายพันธบัตรไม่หมด ธนาคารแห่งประเทศไทยจะช่วยซื้อให้หมด แต่หน้าที่ underwriter นี้ไม่จำเป็นจะต้องซื้ออยู่ทุกปีแล้วแต่ความจำเป็นของรัฐบาล บางทีก็ซื้อ บางทีก็ไม่ซื้อและเท่าที่เป็นมาตลอดระยะเวลา ๑๐ ปีที่แล้วมานั้น ไม่ค่อยจะได้ซื้อ เพราะเหตุว่า เผอิญรัฐบาลดำเนินนโยบายทางด้านภาษีอากรได้ดี มีเงินรายได้มากพอ เพราะฉะนั้น ในระยะนั้นจึงไม่เกิดความจำเป็น ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะต้องซื้อพันธบัตรรัฐบาล แต่ในปัจจุบันนี้ สำหรับปีงบประมาณ ๒๕๑๒ ซึ่งได้สิ้นสุดลงเมื่อสิ้นเดือนกันยายนั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยจำเป็นต้องซื้อพันธบัตรรัฐบาลประมาณ ๒ พันล้านบาท และปี ๒๕๑๓ คาดว่าจะต้องซื้ออีกมาก นี่ควรหรือไม่ควร เป็นเรื่องที่จะต้องอภิปรายกันต่อไป

ค. การเป็นที่ปรึกษาทางการเงินของรัฐบาล และเพื่อที่จะให้ธนาคารแห่งประเทศไทยสามารถที่จะดูแลได้ว่า งบประมาณแผ่นดินทั้งในงบบริหารและ

งบพัฒนานั้นเป็นไปโดยที่ไม่ได้อิสระเลย และสมารถที่จะทำให้การใช้จ่ายเงินของรัฐบาลได้จ่ายใช้ไปในสิ่งที่ควรจะใช้จ่ายโดยกว้าง ๆ นั้น ทางธนาคารแห่งประเทศไทยก็มีหน้าที่อยู่สองประการ คือ ประการที่หนึ่ง เรื่องงบประมาณประจำปี และประการที่สอง เรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

ในหน้าที่ประการที่หนึ่งนั้น เมื่อผู้อำนวยการสำนักงบประมาณเสนองบประมาณประจำปีต่อรัฐบาลในประมาณเดือนสิงหาคมหรือกรกฎาคม โดยรวบรวมเสนองบประมาณรายจ่ายและการคาดคะเนงบประมาณรายได้แล้ว ก็เป็นประเพณีนิยมที่จะมีการประชุมพิจารณางบประมาณดังกล่าว สองหรือสามครั้ง โดยมีท่านนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รัฐมนตรีคลัง ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขาธิการสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ และผู้ว่าการธนาคารชาติ เป็นกรรมการพิจารณาเรื่องยอคใหญ่ ๆ ของงบประมาณ กล่าวคือยอครายจ่ายทั้งหมด ยอครายได้ทั้งหมดเป็นเท่านี้แล้วจำเป็นที่จะต้องกู้เงินด้วยวิธีอย่างไรบ้าง ในเรื่องนี้เป็นหน้าที่ของผู้ว่าการธนาคารชาติที่จะเสนอว่า ถ้าหากจะทำวิธีนี้จะใช้ได้ หรือวิธีนี้จะใช้ไม่ได้ และจะเกิดความเสียหายขึ้นอย่างไร และอาจจะขอแก้ตัวเลขในยอคใหญ่ (ผมพูดถึงยอคใหญ่ในเรื่องรายได้ รายจ่าย และเงินกู้ อย่างงบประมาณของหน่วยราชการหน่วยหนึ่งหน่วยใด เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้เท่าไรนั้นไม่อยู่ในข่ายการพิจารณา) และในการเสนอความเห็นเรื่องยอคเงินเหล่านี้ ถ้าหากว่ายังมีอะไรที่น่าจะสนใจอยู่อีก ก็เป็นธรรมเนียมของทั่วโลกที่ธนาคารชาติจะต้องมีบันทึกถึงรัฐบาล เพื่อพิจารณาว่า รัฐบาลรับงบประมาณประจำปีในขณะนี้จะมีผลผลิตขึ้นอย่างไร ธนาคารชาติจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยประการใดบ้าง และข้อวิตกเป็นอย่างไร ส่วนมากเราวิตกด้านเงินเพื่อว่า ถ้ากักจากธนาคารชาติมากเกินไป

เงินอาจเพื่อ เป็นต้น ส่วนรัฐบาลจะรับหรือไม่นั้นก็เป็นเรื่องหนึ่ง เป็นหน้าที่ของเราที่จะต้องแนะ

หน้าที่ให้คำปรึกษาแก่รัฐบาลอีกประการหนึ่งนั้นระบุไว้ในกฎหมายขณะนั้น คือ ในการที่รัฐบาลจะตั้งกรมการบริหารให้สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ให้ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นกรรมการบริหารโดยตำแหน่งด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อที่ว่า รายจ่ายใหญ่ ๆ ในด้านพัฒนา ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย จะได้รู้เห็นตั้งแต่ต้นทีเดียว นี่เป็นเรื่องใหม่สำหรับธนาคารชาติทั่ว ๆ โลกในยุคพัฒนา มีบางประเทศผู้ว่าการธนาคารชาติก็ไม่เกี่ยวกับเรื่องสภาพพัฒนาเลย เช่น ประเทศลังกา ผมเข้าใจว่าอินโดนีเซียก็ไม่ค่อยได้เกี่ยว ผมคิดว่าที่ไม่ค่อยได้เกี่ยวนี้อาจจะเกิดผลร้ายขึ้น เพราะเหตุว่า กว่าที่งบประมาณพัฒนาจะสร้างขึ้นมาเสร็จ พอสร้างเสร็จแล้วรัฐบาลรับหลักการแล้วก็เท่ากับว่าเงินต้องจ่ายแล้ว ต้องเห็นชอบกันแล้ว ทีนี้ ถ้าจะทำแบบโบราณ ซึ่งธนาคารชาติของอังกฤษเขาทำกันอยู่ ก็คือว่าธนาคารชาติมีหน้าที่อยู่อย่างเดียว คือ มาดูเมื่อเขาทำกันเสร็จแล้ว และกวีพากษ์วิจารณ์ ตอนนั้น บางกรณีและส่วนมากมักจะสายเกินไปที่จะทักท้วง ในสมัยนั้นธนาคารชาติของหลายประเทศ รวมทั้งประเทศใหม่ ๆ เช่น ออสเตรเลีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ผู้ว่าการธนาคารชาติได้รับแต่งตั้งให้มีส่วนสัมพันธ์ในสภาพพัฒนาเลยทีเดียว ในกรณีเช่นนี้ก็เท่ากับว่า แทนที่จะรอให้ศึกมาถึงบ้านแล้ว ถึงปากประตูบางขุนพรหม เราไปสู้ศึกกันที่สะพานขาว ที่ถนนกรุงเกษมสภาพพัฒนาเสียเลย ข้อนี้ผมเห็นเป็นเรื่องที่จำเป็นในสมัยพัฒนา ประเทศที่ไม่ทำอย่างนี้มักจะเกิดเรื่องชุลกชลักในเรื่องการพัฒนาอยู่เสมอ

๑.๒ ด้านเอกชน

เกี่ยวกับภาคเอกชน เราส่งเสริมรัฐบาลท่านหนึ่ง ส่งเสริมเอกชนอีกท่านหนึ่ง ให้ดำเนินการอุตสาหกรรมไปด้วยดี เรื่องนี้คุณก็ได้ฟังแล้วจากคุณกรรทอง ชุติมา ผู้อำนวยการฝ่ายการธนาคารภายในประเทศ ซึ่งได้มาอธิบายว่าเรามีทางที่จะปล่อยเงินทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางอ้อมนั้นตามปกติ เราก็ให้ธนาคารพาณิชย์กู้ไป กู้ไปเฉย ๆ ธนาคารพาณิชย์ได้อาตเงิน จะนำเอาหลักทรัพย์รัฐบาลมาวางเป็นประกันแล้วก็รับเงินกู้ไป เพื่อที่จะไปลงทุนต่อไป นั่นก็เป็นทางที่เรียกว่า ธนาคารพาณิชย์จะเอาไปใช้ทางใดแล้วแต่เขา เขาได้เงินไปแล้ว ก็เป็นเรื่องของเขาไป แต่ที่เราจะช่วยให้เป็นกิจลักษณะ เป็นทางตรงที่เราเชื่อว่าจะไปสู่ผู้ที่ต้องการเงินจริง ๆ นั้น เริ่มทำมาในระหว่าง ๑๐ ปีนี้เป็นหลายชั้นด้วยกัน ชั้นเดิมก็พยายามที่จะส่งเสริมทางด้านสินค้าขาออก โดยวิธีรับช่วงซื้อลดตั๋วเงิน (re-discount bill) ผ่านธนาคารพาณิชย์เป็นกลไกของการทำ ซึ่งได้บอกมาแล้ว และข้อที่ควรจะต้องบอกก็คือว่า ที่เราทำอย่างนั้นไม่ได้เป็นการแข่งขันกับธนาคารพาณิชย์ กลับเป็นการส่งเสริมธนาคารพาณิชย์ โดยให้ธนาคารพาณิชย์รับเอาเงินไปโดยเราก็คดดอกเบี้ยเพียง ๕% ต่อปี ซึ่งเป็นดอกเบี้ยต่ำพิเศษ แล้วก็อนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ไปรับเพิ่มเติมอีก ๒% ต่อปีจากลูกค้า รวมทั้งหมดลูกค้าที่ได้รับประโยชน์ในเรื่องนี้ก็เทียบเท่ากับว่าเงินไปได้อัตรา ๗% ต่อปี ซึ่งนับว่าเป็นอัตราที่ต่ำจากการที่เราขยายวงเงินในเรื่องเกี่ยวกับสินค้าออกนี้ เราก็ได้พยายามขยายต่อไปเกี่ยวกับเรื่อง อุตสาหกรรมเกี่ยวกับเรื่องการค้าขายผ่านสงขาระ เกี่ยวกับการเก็บวัตถุดิบไว้สำหรับการอุตสาหกรรม และจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ได้ร่วมกับธนาคารพาณิชย์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อที่จะปล่อยเงินไปสู่ผู้ผลิตทั้งในท่าน

อุตสาหกรรม และในด้านการเกษตรกรรม เป็นที่น่าเสียดายที่ธนาคาร เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรนั้นตั้งช้าเหลือเกิน เพิ่งมาตั้งได้ ๒ ปีนี้ ปีนี้ปีที่ ๓ แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีการร่วมมือกันเป็นอย่างดี ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมการผลิตที่เราต้องการ เช่น ฝ้าย ยาสูบ ซึ่งกำลังจะทำต่อไป เรื่องข้าวโพด เรื่องพืชอื่น ๆ และทำให้เกษตรกรสามารถใช้เงินไปลงทุนด้วยอัตราต่ำกว่าที่เคยเป็นมา สามารถที่จะบำรุงที่ดิน ซ่อปุ๋ย หรือใช้พืชผลที่ดีที่ง่ายขึ้นทั้งหมดนี้ ก็เป็นการช่วยเหลือให้เศรษฐกิจไปโดยดี และการพัฒนาเป็นไปโดยดี

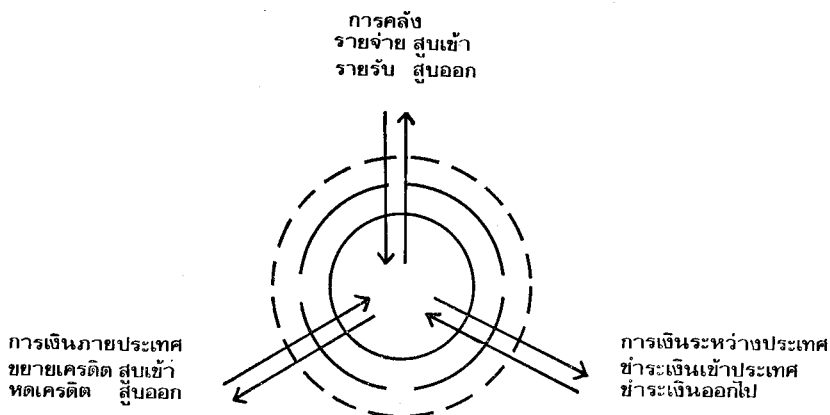
ที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ ก็ได้กล่าวแต่เพียงว่า ธนาคารแห่งประเทศไทยมีส่วนหนึ่งที่จะทำให้รายได้ประชาชาตินั้นขยายตัวขึ้น ส่วนนี้ก็เป็นเพียงส่วนเดียว การที่จะขยายขึ้นได้มากเพียงใดนั้น ก็ได้แล้วแต่เรื่องของผู้ดำเนินการบริหารทั้งในด้านวางแผนและปฏิบัติการ และที่สำคัญที่สุดก็คือทางด้านเอกชน สามารถที่จะใช้ประโยชน์จากการลงทุนของรัฐบาลมากเพียงใด เป็นที่น่ายินดีที่ในรอบ ๑๐ ปีที่แล้วมา การพัฒนามีเป็นไปโดยดีพอใช้ รายได้ประชาชาติได้เพิ่มขึ้น ๘ % ต่อปี แต่ยังมีข้อบกพร่องอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ทางธนาคารแห่งประเทศไทยช่วยไม่ได้มากนัก ต้องเป็นเรื่องของรัฐบาล กล่าวคือ เรื่องที่การพัฒนาเป็นไปโดยไม่สม่ำเสมอในทั่วทั้งประเทศ ส่วนมากภาคกลางโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรุงเทพฯ ฯ ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนามากกว่าภาคอื่น ๆ ที่อื่นนั้น ถึงแม้ว่าจะลงทุนมากแค่ไหน ความก้าวหน้าในด้านพัฒนายังด้อยกว่าในภาคกลาง เพราะฉะนั้นเรื่องการจัดสรรรายได้แบ่งรายได้แบ่งผลของการพัฒนา ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญอยู่อีกก่อนหนึ่งที่เราเข้าไปไม่ถึง ธนาคารแห่งประเทศไทยในฐานะที่เป็นสถาบันการเงินเข้าไปไม่ถึง ผู้ว่าการธนาคารชาติก็มีส่วนแต่เพียงในฐานะที่เป็นกรรมการบริหารโดยตำแหน่ง ที่จะพยายามช่วยคัดให้ เรื่องแผนพัฒนานั้นเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่มีรายได้น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทางภาคอีสาน

๒ การรักษาเสถียรภาพให้คู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

ทีนี้ มาถึงหัวข้อที่สองที่ว่าด้วยการพยายามให้มีการพัฒนาโดยเสถียรภาพ เสถียรภาพนี้มองในแง่การเงินหมายความว่าเสถียรภาพของค่าของเงินบาท ถ้าหากว่าเราพัฒนาแล้ว เงินบาทลดค่าลงไปทุกที ทั้งภายนอกและภายในประเทศ ก็เท่ากับว่าเราสร้างปัญหาขึ้นอีก ประชาชนได้รับความเดือดร้อนในด้าน ค่าครองชีพสูงขึ้นมาก อย่างตัวอย่างในหลายประเทศเช่น ชิลอน อินโดนีเซีย ที่เคยเห็นกันมาแล้ว ในกานา และอาฟริกาก็เช่นเดียวกัน พยายามพัฒนาแต่ การพัฒนานั้นดำเนินไปไม่ได้ดี กลับถอยหลัง ถ้าเงินน้อยเกินไป ก็ทำให้ฝืดเคือง การพัฒนาก็เดินไม่ได้แน่ ถ้าหากว่าเงินมากเกินไป เงินก็เฟ้อ ซึ่งเสียหายเช่นเดียวกัน นั่นเป็นอีกทางด้านหนึ่ง เพราะฉะนั้นในเมื่อเราได้มีความมุ่งหมายที่จะทำให้การพัฒนาและการดำเนินเศรษฐกิจที่กว้างขึ้นทุกที มีรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นทุกปี ๆ เราก็จำเป็นที่จะต้องทำให้ปริมาณเงินเป็นไปโดยสมดุลกับความขยายตัวทางเศรษฐกิจ หรืออัตราก้าวหน้าของรายได้ประชาชาติ ที่สมดุลนี้ไม่ได้หมายความว่าจำเป็นจะต้องเท่ากัน และแท้จริงไม่จำเป็นต้องเท่ากัน วิธีที่เราคิดที่ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยฝ่ายวิชาการ เป็นเจ้าหน้าที่นั้น ถือว่าคาดคะเนไว้ว่ารายได้ประชาชาติจะขึ้นระยะไครยะหนึ่งด้วยอัตราเท่าใด และเราจะควรบันทาลให้ปริมาณเงินเพิ่มขึ้นในอัตราเท่าใดในระยะนั้นจึงจะเหมาะสมกัน ตามปกติสูตรที่เราคิดกันไว้ เรียกว่า Rule of Thumb คือ หมายความว่า เป็นสูตรที่เราใช้กันอย่างหยาบ ๆ ไม่ได้เอารายละเอียดมาวิจัยจนเกินไปนัก สูตรนั้นก็ถือว่า ถ้าหากว่าเราคาดคะเนว่า รายได้ประชาชาติจะสูงขึ้น ทีเสี่ยว่า ๘ % ในปีนั้นเราก็ควรที่จะให้ปริมาณเงินสูงขึ้นประมาณ ๘ % บวกด้วยประมาณ ๒ % หรือ ๓ % จะเป็นของดี ถ้ามากเกินไป

กว่านั้นไม่ดี ถ้าน้อยไปกว่านั้นก็ไม่ดี ทำไมบวกร้อย ๒ % และ ๓ % คำตอบ
 ผมนึกก็อย่างนี้ ทุกวัน^{นี้}ตามหัวบ้านหัวเมืองนั้น คนไทยเราใช้เงินกันน้อย
 เมื่อเราพัฒนาเพิ่มขึ้น เขาก็ใช้เงินกันแพร่หลายยิ่งขึ้น แม้แต่ว่าไม่มีการพัฒนา
 ถ้าเผยแพร่ไปในชนบท เงินใช้มากขึ้น ๒ % หรือ ๓ % นี่มันตามไปด้วย

ปริมาณเงินนี้วัดด้วยอะไร ตอบอย่างคร่าว ๆ ว่า เราเอาธนบัตรที่เรา
 ออกใช้ทั้งหมด (ซึ่งมีตัวเลขเปิดเผยออกมาทุกสัปดาห์ในวันพฤหัสบดี) บวก
 ด้วยยอดรวมของสิ่งที่เหมือนกับเงิน คือ ใช้ได้ทันที กล่าวคือ บัญชีเงินฝาก
 กระแสรายวัน เงินฝากเพื่อเรียก จ่ายเช็คเมื่อไหร่เรียกได้เมื่อนั้น นี่เป็นเหมือน
 กับเงิน เราเอาสิ่งเหล่านี้มาบวกกับธนบัตรที่ออกใช้ แล้วก็คาดคะเนว่า ใน
 ปี^{นี้}ถ้าเหตุเกิดอย่างนั้น ๆ แล้วปริมาณเงินจะเพิ่มขึ้นเท่าไร ถ้าเพิ่มมากเกินไป
 หรือน้อยเกินไป เหตุอย่างนั้น ๆ ที่ผมว่า^{นี้} ต้องไปแก้ไขเสีย เหตุอย่างนั้น ๆ
 คือ ลูกศรที่ผมเขียนไว้ในรูปที่สอง

รูปที่ ๖ การขยายตัวของปริมาณเงิน

วงกลมแสดงปริมาณเงินที่จะขยายตัวโดยให้สมมูลกับอัตราเพิ่มรายได้ประชาชาติ ถ้ารายได้ประชาชาติเพิ่มด้วยอัตรา ๑% ปริมาณเงินควรเพิ่มขึ้น ๑% + ๒-๓% เหตุที่จะทำให้ปริมาณเงินเพิ่มขึ้นหรือลดลงนั้น แยกได้เป็น ๔ ประการ คือ

- ๑ ลูกศรคู่ที่หนึ่ง การคลัง
- ๒ ลูกศรคู่ที่สอง การเงินระหว่างประเทศ
- ๓ ลูกศรคู่ที่สาม การเงินภายในประเทศ

ด้านการคลัง ดูจากแง่การคลัง ถ้ารัฐบาลเก็บภาษีอย่างเดียวและไม่จ่ายเงินเลย เงินก็ออกจากการหมุนเวียนในหมู่ประชากรเข้าสู่คลัง นี่เป็นลูกศรออก ลูกศรคู่ที่มีลูกศรออกนั้น ออกจากวงการหมุนเวียน คือ รายรับของรัฐบาล ลูกศรคู่ที่มีลูกศรเข้าสู่วงนั้น คือ รายจ่ายของรัฐบาล รายรับหมายถึงรายได้ คือ ภาษีอากรบวกด้วยเงินกู้ที่ประชาชนให้รัฐบาลกู้ แต่ไม่บวกด้วยเงินกู้ที่ธนาคารชาติให้รัฐบาลกู้ เอาแต่เฉพาะที่ประชาชนเปลี่ยนถ้ายมือไปให้รัฐบาล ไปเข้าคลัง นักศึกษาคงเห็นได้ทันทีแล้วว่า สมมุติว่า ลูกศรคู่ที่สองคู่ การเงินระหว่างประเทศ และการเงินภายในประเทศนั้นเดินอยู่ สับออกและสับเข้าเท่าๆ กัน ถ้าคู่การคลังนี้รายจ่ายสับแรงแล้วรายรับสับเบากว่า ก็หมายความว่างบประมาณขาดดุล (deficit budget) ถ้าเป็นเช่นนั้นก็เท่ากับว่าปริมาณเงินที่ออกมาหมุนเวียนภายในประเทศนั้นก็เพิ่มขึ้น ถ้ากลับตรงกันข้าม งบประมาณเกินดุล กล่าวคือจ่ายต่ำกว่ารับจากประชาชน ก็เท่ากับว่าปริมาณเงินลดลงในการหมุนเวียนนั้น เพราะฉะนั้นงบการคลัง สับคู่การคลังนี้เป็นสับที่สำคัญพอใช้ เพราะเหตุว่างบประมาณแผ่นดินในขณะนี้สั้นมันล้านบาท ซึ่งเท่ากับประมาณ ๔๐% ของรายได้ประชาชาติ เวลานี้รายได้ประชาชาติของเราประมาณแสนล้าน บาท ซึ่งหมายความว่า สับคู่ใหญ่ที่สำคัญมากพอใช้ ประมาณ ๓๐-๔๐

ของรายได้ประชาชาติทั้งหมด เพราะฉะนั้นนโยบายการคลังมีส่วนสำคัญในการที่จะไปทำให้ปริมาณเงินสูงขึ้นหรือต่ำลง

ด้านการค้าระหว่างประเทศ ในด้านการค้าระหว่างประเทศ การเงินระหว่างประเทศอยู่อีกกลุ่มหนึ่งนั้น เป็นเรื่องของดุลชำระเงิน ไม่ใช่ดุลการค้าอย่างเดียวเป็นเรื่องของดุลชำระเงินระหว่างประเทศ และดุลการค้ารวมอยู่ในนั้นด้วย สมมติว่าคุณเลื้อมเรื่องดุลการค้าชำระเงิน เอาเฉพาะเรื่องดุลการค้า สมมติที่สุบเงินออกนั่นคือสินค้าเข้า สุบเข้าคือสินค้าออก เพราะอะไร เพราะเหตุว่าเวลานี้มีผู้ซื้อสินค้าจากต่างประเทศเข้ามา ผู้ที่จำเป็นต้องเอาเงินบาทไปซื้อเงินตราต่างประเทศ และขออนุญาตจากธนาคารพาณิชย์ ธนาคารพาณิชย์ก็เอาเงินบาทนั้นไปซื้อจากธนาคารชาติ จะซื้อจากธนาคารชาติเอง หรือจะซื้อจากทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา จะซื้อจากที่ไหนก็ได้แล้ว แต่ ผลสุดท้ายก็ต้องหมายถึงซื้อจากธนาคารชาติ จากแหล่งกลางนี้ แล้วก็เอาเงินบาทให้แก่ธนาคารชาติ เงินบาทจากลูกค้าผู้นำสินค้าเข้า ไปสู่ธนาคารพาณิชย์ไปสู่ธนาคารชาติ ก็เท่ากับสุบออก จากการหมุนเวียนในประชาชน ตรงกันข้าม ผู้ที่ส่งสินค้าออกก็ไปได้รับเงินตราต่างประเทศมาจากลูกค้าของเขา ในต่างประเทศ เอาเงินตราต่างประเทศมาขายให้ธนาคารพาณิชย์ แล้วธนาคารพาณิชย์ไปขายให้ธนาคารชาติ ก็เท่ากับว่า เอาเงินบาทสุบเข้าไปในวงจรหมุนเวียนนี้เป็นเรื่องการค้าระหว่างประเทศ

ทีนี้ถ้าพิจารณาออกเหนือไปจากการค้าแล้ว ก็จะได้เห็นว่าถ้ามีใครเอาเงินตราต่างประเทศเข้ามาในประเทศ จะเป็นเข้ามาด้วยการให้เปล่า ให้ลงทุน ส่งเงินมาชำระหนี้ หรือส่งทหารเข้ามา แล้วมาสร้างฐานทัพในเมืองไทย ทั้งหมดนี้เป็นสุบเข้าทั้งนั้น เข้าเรื่อย ๆ ก็หมายความว่า เงินตราต่างประเทศ

ที่ได้รับมานั้นต้องผ่านธนาคารพาณิชย์ไปสู่ธนาคารชาติ จากธนาคารชาติเงินบาทออกมาสู่ธนาคารพาณิชย์ สู่วงการหมุนเวียน และตรงกันข้าม ถ้าเราส่งเงินไปชำระหนี้ต่างประเทศ นั่นก็เป็นการสับออก เรื่องที่เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของทหารอเมริกันในเมืองไทยก็เกี่ยวกับเรื่องนี้ ถ้าบีโคเขามาใช้จ่ายในเมืองไทยเรามาก เฉพาะอย่างยิ่งในปี ๒๕๐๙ กับ ๒๕๑๐ ที่เขามาใช้งบประมาณ ๒๑๕ ล้านดอลลาร์อเมริกันต่อปี มาสร้างสนามบินอยู่ตะเภาก มาสร้างสนามบินศาลาอีอะไรเหล่านี้ เมื่อเวลาที่เขามาก่อสร้างนั้น ในตอนนั้นเงินเข้าเรื่อย เงินบาทเข้าเรื่อย เข้าไปในวงการหมุนเวียน และในปี ๒๕๐๙ นั้น ปริมาณเงินเพิ่มขึ้นไปถึง ๑๖% ทั้งๆ ที่ รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นเพียงประมาณ ๑%

ด้านการค้าภายในประเทศ สับอีกกลุ่มหนึ่ง คือการค้าภายในประเทศ การเงินภายในประเทศ นี่ก็เกี่ยวกับการลงทุน การต้องการเงินเอามาใช้จ่าย การทำไร่ไถนา ต้องไปกู้หนี้ยืมสิน ธนาคารปล่อยเครดิตไปซื้อที่ดิน ไปซื้ออะไรต่างๆ อะไรที่เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจภายในประเทศที่มีเงินผ่านมือ ก็มาเข้าสู่กลุ่มนี้ และพูดโดยทั่วๆ ไปก็คือว่า ถ้าหากว่าธนาคารพาณิชย์มาเอาเงินไปจากธนาคารชาติมากแค่ไหน ก็สับเข้ามากเท่านั้น ธนาคารพาณิชย์มาชำระหนี้ หรือนำเงินมาสู่ธนาคารชาติมากแค่ไหน ก็สับออกเท่านั้น

ทีนี้นักศึกษาจะเห็นได้ว่า สับสามกลุ่มเดินด้วยกัน เดินพร้อมๆ กัน ทีนี้สมมติว่า สับคู่การคลังแรงไปหน่อย คือหมายความว่า รัฐบาลจะต้องใช้จ่ายเงินมากมายทีเดียว แล้วก็สับเข้าเสียมากทีเดียว แต่ส่วนภาษีอากรนั้นยังคงเป็นไปตามเดิม ไม่ได้ขึ้นภาษีอากร ในกรณีนี้ก็มีช่องทางที่ปริมาณเงินจะมากขึ้นทุกทีๆ จนอาจจะเป็นอันตราย ในแง่ที่ว่าอาจจะเกินกว่าอัตราเพิ่มของรายได้ประชาชาติไปมาก อาจจะเกินกว่า ๒% หรือ ๓% ในกรณีเช่นนี้ผู้ที่มีความ

รับผิดชอบในธนาคารกลาง ก็จำเป็นจะต้องพิจารณาว่าสมควรจะอย่างไร
ในเมื่อเกิดปัญหาว่าจะเกิดเงินเพื่อขึ้นแล้ว ก็มีอยู่สองสามวิธี คือ วิธีที่หนึ่ง
พยายามไปแก้ไขปริมาณเงินทางด้านการคลัง คือพยายามให้คำแนะนำแก่
รัฐบาลว่า ควรที่จะลดค่าใช้จ่ายลง นั่นวิธีหนึ่ง แต่บางทีทำไม่ได้ เพราะ
เหตุว่า เวลาที่รัฐบาลจ่ายเงินมากๆ นี้ เช่น ไปสร้างอะไรตามโครงการที่จะมา
กลับห้ามล้อนี้ยากมาก ก็ต้องพยายามใช้สับต้านออกของการคลัง คือ เก็บภาษี
ให้ได้มากขึ้น และกู้จากประชาชนให้มากขึ้น นอกจากนั้น ผู้ที่มีความรับผิดชอบ
ก็จะต้องไปดูอีกสองสับว่า สับต่างประเทศนี้เป็นอย่างไร เราควรจะแก้ไข
ทางด้านนี้ไหม หรือสับภายในประเทศนี้เป็นอย่างไร ตามปกติเราก็มีเครื่อง
มืออยู่หลายอย่างที่เกี่ยวกับธนาคารพาณิชย์ เช่น เราอยากจะให้ธนาคารพาณิชย์
เขาปล่อยเงินให้ประชาชนน้อยลง เพื่อแก้เรื่องการคลังขาดดุล เราก็ทำได้
โดยที่ทำตามตำราเรียนของคุณ คือ ขึ้นอัตราเงินสดสำรองของธนาคารพาณิชย์
หรือขายหลักทรัพย์ให้แก่ธนาคารพาณิชย์ หรือเรียกเงินคืนจากธนาคาร
พาณิชย์ถ้าเขาเป็นลูกหนี้อยู่ อย่างนี้ทำให้ธนาคารพาณิชย์ต้องหลดเครดิตของ
ตัว ถ้าหากทางด้านการค้าระหว่างประเทศเลวลง จะมีทางช่วยเหลืออย่างไร
นี้ก็ต้องไปทำทางด้านสับนี้เหมือนกัน แต่อย่างไรก็ตาม ผมก็เห็นจะไม่จำเป็นต้อง
อธิบายให้ละเอียดเพราะเวลานี้น้อย จะอธิบายแต่เพียงว่า เวลาแต่ละ
ช่วงๆ ของการทำงานนั้น เราจำเป็นจะต้องคาดคะเนอัตราเพิ่มของรายได้
ประชาชาติว่าจะเพิ่มขึ้นเพียงใด แล้วก็พยายามปรับการทำงานของสับสามคู่
นี้ให้ปริมาณเงินไปได้จนพอสมควร แต่การคาดคะเนนี้ก็อาจจะผิดได้ ซึ่งอาจจะ
เกิดความเสียหายได้ ฉะนั้น ข้อสำคัญคือตัวเลขสถิติทั้งทางด้านการผลิต การ
ค้าขาย กับทางด้านปริมาณเงินจะต้องได้มาโดยถูกต้องพอใช้ และได้มาโดยรวดเร็ว

เร็วทันใจ ถ้าเราต้องมาเอาเขาก็มีทางพลาด และการเดานี้จำเป็นจะต้องเดา โดยมีหลักการ แต่อยากจะพูดว่ามีความไม่แน่นอนอยู่มาก และส่วนสูญสามสูญนี้บางเรื่องเราก็ทำได้เร็ว บางเรื่องเราก็ทำได้ช้า เพราะฉะนั้น เราจะต้องใช้วิธีการให้มากพอสมควรในการใช้ดุลยพินิจ การผิดพลาดก็มีได้แน่ๆ ยกตัวอย่างเช่น ในสามสี่ปีที่ผ่านมา สูตรของผมที่ว่ามาเมื่อกัน คือ X บวกกับ 2% ถ้าหากว่าอัตราเพิ่มของรายได้ประชาชาติเท่ากับ X อัตราเพิ่มของปริมาณเงินควรจะเพิ่ม X บวกด้วย 2% หรือ 3% ซึ่งก็พลาดไปอย่างที่ว่าเมื่อกัน ในปี ๒๕๐๙ กว่าเราจะรู้ว่าอเมริกันเขาจะมาใช้จ่ายเงินมากถึงเพียงนั้นก็สายเกินไปเสียแล้ว ค่ายสาเหตุจากเรื่องความลับในราชการทหาร อัตราเพิ่มของปริมาณเงินในปีนั้นก็โด่งขึ้นไปถึง 16% และอัตราเพิ่มของรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นไปเพียง 11% เท่านั้น ในปีต่อไป เราก็พยายามแก้ แก่ข้อนี้ รั้งเข้ามาและรั้งเข้ามามากเกินไปสักหน่อยคราวนี้ อัตราเพิ่มประมาณ 8% ที่เงินลงมา 8% เหมือนกัน เช่นนี้ภาษาอังกฤษเรียกว่า “Hit and Miss” ภาษาไทยหรือจีนเรียกว่า “เซ่งชวย” ก็มี แต่เราก็พยายามทำให้ดีที่สุดตามหลักการที่ว่านี้คงจะไม่พลาดมากนัก แต่มีความหวังอยู่อย่างหนึ่งว่า ต่อไปถ้าหากว่าสถิติทั้งหลายและการคาดคะเนดีขึ้น ค่อยๆ ทำค่อยๆ ไป มันก็จะดีขึ้น

ในเวลานี้การออกธนบัตรของธนาคารแห่งประเทศไทยเราไม่ค่อยเป็นห่วงแล้ว มันเป็นไปตามอัตโนมัติ พอธนาคารพาณิชย์เขาต้องการเงิน ฤดูนี้ฤดูเก็บเกี่ยว ตั้งแต่เดือนตุลาคม พฤศจิกายน ธันวาคม มกราคม นี้ เขาต้องการเงินมาก เขาก็เอาเงินตราต่างประเทศมาขอซื้อเงินบาทเรา เราก็เอาเงินตราต่างประเทศนั้นเข้าทุนสำรองเงินตรา และออกธนบัตรมาจ่ายไปให้แก่ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารพาณิชย์ก็เอาไปจ่ายแก่ลูกค้า ลูกค้าผู้ส่งออกเขาก็เอาไปซื้อ

พืชไร่ เสร็จแล้วเขาก็ส่งไป พอส่งไปเงินตราต่างประเทศก็เข้ามาอีก เวียนกันอย่างนี้ นี่เป็นอัตโนมัติแล้ว ฤดูนี้เป็นฤดูที่เราออกธนบัตรมาก ฤดูต่อไปหลังจากมกราคมแล้ว กุมภาพันธ์ มีนาคม นี่เป็นฤดูที่เสียภาษี บริษัทห้างร้านต้องการเงินอีก ฤดูนี้ถ้าคุณไปศึกษาดูจากรายงานของธนาคารชาติ กราฟของธนบัตรออกใช้นั้นเพิ่มขึ้นอย่างนี้ ถึงเดือนเมษายน บางคนก็ใช้จ่ายค่าเล่าเรียนลูก เดือนพฤษภาคมต้องใช้จ่ายมาก ไปตากอากาศบ้าง อะไรเหล่านี้ พอพ้นเมษายน พฤษภาคมไป ก็ลดลง ธนบัตรลดลง ในทางปฏิบัติ เราก็เอาเงินตราต่างประเทศออกจากทุนสำรองมาใส่ในบัญชีของฝ่ายการธนาคาร แล้วก็เอาเงินบาทจากฝ่ายการธนาคาร — เข้าฝ่ายออกธนบัตรธนาคาร ทำแบบนี้ไปได้เรื่อย ๆ โดยไม่ต้องคิดคาดคะเนล่วงหน้า เรื่องทั้งหมดนี้มีความแน่นอนบ้าง ไม่แน่นอนบ้าง แต่หลักการเป็นอย่างนี้ คือ ถ้าดูทั้งปีแล้ว สูตรก็เป็นอย่างที่ผมว่า แต่มันมีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวไปตามฤดูกาล (seasonal fluctuations) อยู่ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่เราจะต้องไปทำโดยปกติ

การรักษาเงินสำรองระหว่างประเทศให้อยู่ในฐานที่ดี อยู่ในฐานที่ควรจะเป็นและการจัดการเพื่อที่จะให้ได้ผลประโยชน์ให้ดีที่สุดนั้น ก็เป็นหน้าที่ของธนาคารแห่งประเทศไทย เงินสำรองนี้^{๕๕}ขึ้น ๆ ลง ๆ อยู่เสมอ บางทีเช่นเมื่อตอนสงครามเกาหลี เราค้าขายได้ดี เงินสำรองก็ขึ้น พอต่อมาลดลง พอเลิกสงครามเกาหลีก็ลงไปเกือบหมดก็มี เกือบเกลี้ยงเลยก็เคยเมื่อผมรับหน้าที่เป็นผู้ว่าการเมื่อสิบปีที่แล้วนั้น เงินสำรองอยู่ในระดับประมาณ ๓๐๐ ล้านเหรียญอเมริกัน เคราะห์ดีที่ในระหว่าง ๑๐ ปี^{๕๖}นี้ เงินสำรองก็เข้ามาเรื่อย ๆ ค่าขายดี และดุลการชำระเงินก็ดีขึ้นมาจนถึงพินลัน ผสมกับที่हारอเมริกันเอาเงินมาใช้ซึ่งเป็นผลพลอยได้มาด้วย เงินก็ขึ้นมาเรื่อย เพราะฉะนั้น

ในเวลานี้ที่ตัวยลงไปก็เพราะเหตุว่าพืชผลในปี ๒๕๑๐ ของเราไม่ค่อยดี คำขายไม่ค่อยดี ทุนสำรองก็ตัวยลงไปบ้าง เวลานี้ตัวเลขสุดท้ายคือ ๙๗๐ ล้านดอลลาร์อเมริกัน ที่นี้ ปัญหาที่มีขึ้นอีกคือ ไปไหนมาไหน คนก็ชอบถามว่าผู้ว่าการจะว่าอย่างไร ทหารอเมริกันออกไปแล้ว เงินจะหมดแล้ว จะทำอย่างไร เขาไม่มาใช้เงินอีกแล้ว ผมก็บอกว่า เมื่อก่อนนี้เราก็ไม่เคยให้ทหารอเมริกันเข้ามา ก็เคยสะสมเงินสำรองได้ด้วยฝีมือของเราเอง ในสมัยผมนี้จาก ๓๐๐ ล้านดอลลาร์อเมริกันมาจนกระทั่งถึงเมื่อ ๒๕๐๙ - ๒๕๑๐ อย่างน้อยก็ ๗๐๐ ล้านดอลลาร์อเมริกัน และก็มาผสมตอนทหารอเมริกันเข้ามาก็ได้เพิ่มขึ้นอีก จนกระทั่งถึง ๑๐๐๐ ล้านดอลลาร์อเมริกัน ก็หมายความว่า เราทำด้วยฝีมือของเราเองโดยไม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือของทหารอเมริกัน จาก ๓๐๐ ล้านดอลลาร์ ขึ้นมาเป็น ๘๐๐ ล้านดอลลาร์อเมริกัน เรายังทำได้ ตอนนั้นเขาจะไปก็ไปซี เราก็แก้ปัญหามาของเราไป และข้อหนักใจในเรื่องที่ทหารอเมริกันไปนี่เรื่องเงินสำรองไม่หนักใจเท่าไร เพราะเหตุว่าเราพอจะแก้ไขได้ ที่หนักใจก็คือว่า สินค้าขาออกของเราน้อยในตอนนี้ ข้อนี้แหละเป็นข้อที่ร้าย และที่ร้ายที่สุดก็คือว่า ข้ามหัตถกรรมเกิดขึ้นหลายแห่ง ฟิลิปปินส์ อินเดีย ฯลฯ ต่างคนต่างก็คุยโวว่า ต่อไปนี้ไม่ต้องซื้อข้าวไทยแล้ว จริงหรือไม่จริง หรือจะจริงในอนาคตแค่ไหนก็ไม่รู้ แต่ปัจจุบันนี้ค่อนข้างจริง เพราะเหตุว่าราคาข้าวต่างประเทศตก ทำให้เรามีรายได้จากการค้าระหว่างประเทศ (export earning) น้อยลง เพราะฉะนั้น ข้อนี้เป็นข้อที่น่าห่วง เพราะสองเรื่องมาทับกันเข้า ทหารอเมริกันไปอย่างเดียวก็น่าเป็นไร ขอให้ข้าวเราขายดี หรือทหารอเมริกันอย่าเพิ่งไปเลย ข้าวจะตกก็ไม่ว่า แต่ทั้งสองเรื่องมันซ้อนกัน เพราะฉะนั้น จะทำอย่างไร ผมก็เสนอรัฐบาลไปหลังจาก

ที่เราปรึกษาหารือกันหลายฝ่ายแล้วว่า ที่เราสะสมเงินสำรองเหล่านี้มากเพื่อไม่
ใช้จะเป็น ฟูโสมเฟ้าทรัพย์ เพื่อที่จะใช้ในยามยาก เหมือนกับคนธรรมดาเก็บ
หอมรอบริบไว้ พอเจ็บป่วยเข้าหากินไม่ได้ ก็จะได้เอามาใช้ จันใดก็จัน
นั้น แต่ว่าอย่าใช้ให้มากนัก อย่าใช้ให้จนกระทั่งเป็นหนี้สินล้นพ้นตัว ใน
กรณีนี้ เท่าที่ธนาคารชาติคาดคะเนอยู่แล้วก็รู้สึกว่ ถ้าไม่มีอะไรเกิดขึ้น
หมายความว่าถ้ามีหายนะทั้งสองด้าน หายนะทางเศรษฐกิจนี้หมายความว่า
เงินก็ไม่เข้าจากอเมริกัน และขายสินค้าก็ไม่ค่อยได้ดีนัก ในสองปีข้างหน้า
เราอาจจะเสียทุนสำรองไปประมาณ ๒๐๐ กว่าล้านเหรียญอเมริกัน ถ้าเช่นนั้น
น่าตกใจไหม ก็น่าตกใจเหมือนกัน แต่ว่าไม่ถึงขนาด เพราะคนที่เขาไม่มี
ทุนสำรองเขายังอยู่กันได้ อินโดนีเซียนี้ก็ติดลบ ชีลอนก็ติดลบ แต่ไม่ได้
หมายความว่าเราจะเอาเยี่ยงอย่างเขาอย่างนั้น คนไทยต้องมีเงินติดกระเป๋ไว้
ไม่เช่นนั้นชนรลเมล์กลับบ้านไม่ได้

ระหว่างที่เราจะเสียทุนสำรองไปประมาณ ๒๐๐ ล้านเหรียญอเมริกันนี้ เรา
ต้องแก้ไขให้ได้ สิ่งที่จะต้องแก้ไขที่สำคัญที่สุดก็คือ พยายามผลิตให้มากขึ้น
เพื่อส่งออกให้มากขึ้นและผลิตสินค้าอย่างใหม่ ถ้าข้าวขายไม่ดี เราต้องกลับตัว
ได้เมื่อ ๑๖ ปีมาแล้วสภาพการณ์ก็เป็นเช่นเดียวกัน คือ เมื่อเลิกสงครามเกาหลี
ใหม่ ๆ เมื่อตอนสงครามเกาหลี ค.ศ. ๑๙๕๐ นั้นเราร่ำรวยเหลือเกินเมืองไทย
นี้ เพราะทั่วโลกมีแต่ชาวไทยเท่านั้น ไม่มีคนอื่นขาย พม่าก็รบกันยังไม่เสร็จ
เกาหลีรบกัน อเมริกาก็ซื้อทั้งดิบๆและยาง ราคาดี พอถึงปี ๑๙๕๒ เขาเลิก
รบกันที่เกาหลี ดิบๆกับยางลงราคา และข้าวพม่าก็ผลิตได้มากขึ้น คือเขาเลิก
ตีกัน เมื่อก่อนนี้พวกธงแดงกับธงขาวในพม่าชอบตีกันเรื่อย ก็ขายข้าวออก
ไม่ได้ ตอนหลังเขาเลิกตีกันแล้ว ราคาดีขึ้น ข้าวก็ผลิตเพิ่มขึ้น ซึ่งเขาเคย

เป็นจำวโลกมาก่อน พม่าเคยเป็นนมเบอร์วันเรื่องการขายข้าว เรานมเบอร์
สาม อินโดไชน่าแต่ก่อนนั้น รวมทั้งเขมร เวียดนาม ลาว เขาส่งเป็นที่
สองในโลก แล้วที่นี้ พม่ากำลังขึ้นมา เวลานั้นเราก็เดือดร้อนอยู่มาก ซึ่ง
ในเวลานั้นเราก็ได้แก้ไขเศรษฐกิจของเราหลายทาง ทั้งในด้านการค้าและ
ระบบการเงินระหว่างประเทศและการคลัง แก้ไขมาจนกระทั่งสภาพการคลัง
เป็นไปโดยดีแล้ว คือก่อนหน้านี้กรมบัญชีกลางไม่ค่อยได้ทำบัญชีเท่าไร ทั้ง ๆ
ที่ชื่อ “บัญชีกลาง” อยู่แล้วบัญชีต่าง ๆ งบดุล งบประมาณรัฐบาลนั้นบางทีล่าช้า
ถึง ๑๐ ปี ๒๐ ปีก็มี เคียวนี้เขาทำเรียบร้อยดีแล้ว ระบบการคลัง ระบบ
เศรษฐกิจอะไรต่าง ๆ นี้ ก็แก้ไขมา เมื่อแก้ไขมาได้จนกระทั่งเรียกว่า
บ้านเมืองสภาพทางเศรษฐกิจเป็นไปโดยราบคาบเรียบร้อยแล้ว ผลก็คือ
ประชาชนเขาก็ผลิตของได้ แล้วมีหน้าซ้ำเราได้สามารถที่จะทำถนนหนทาง
ให้ดีขึ้นกว่าก่อนนี้ ถนนสายแรกที่ทำถูกแบบมาตรฐานของสากลคือ ถนนจาก
สระบุรีไปโคราช ซึ่งเคียวนี้กลายเป็นถนนเก่าไปแล้ว ก่อนนี้เมื่อสมัยเสร็จ
ใหม่ๆ พวกเราตื่นเต้นกันเหลือเกิน ถนนสระบุรี - โคราช นี่เป็นของวิเศษ
ไม่เคยเห็น ก่อนนี้เราจะไปทางภาคอีสาน หรือไม่ต้องไปทางภาคอีสานหรือ
จากกรุงเทพฯ ไปสระบุรีแค่นี้ คนแก่คนเฒ่า เด็ก ๆ กลายเป็นฝรั่งผมแดงไป
หมด ถนนลูกรัง ฝุ่นคลุ้งเหลือเกิน เคียวนี้เคยชินกับถนนเหล่านี้แล้ว แต่
สมัยนั้นถนนดีเช่นนั้นไม่มี เราเริ่มตัดถนนไปโดยอเมริกันมาทำให้ดู เสร็จแล้ว
ข้าวโพดก็ออก เนื่องจากมีถนนดี ปอกก็ออก มันสำปะหลังก็ออก นี่หมายถึง
ทางสายชลบุรีถนนหนทางดี พืชผลก่อนนี้เรามีส่งออกเพียง ๔ อย่าง ก็ออกมา
ได้ถึง ๗ - ๘ อย่าง และเคียวนี้ก็ยังต้องมีของที่ควรจะออกเพิ่มขึ้น ถ้าหากเราทำ
กันจริงๆ ความเจริญที่เราได้รับมาใน ๗ - ๘ ปี หลังนี้ เป็นผลเมื่อ ๗ - ๘ ปี

ก่อนนี้ คือหมายความว่า เมื่อเลิกสงครามเกาหลีก็เปลี่ยนแปลงระบบและผล
ก็สะท้อนมาจนถึงปัจจุบันนี้ เดียวนี้เราก็มารู้สภาพเลิกสงครามเกาหลีอีกแล้ว
ตอนนี้กำลังเดือดร้อน ต้องใช้ฝีมือแก้ไข ต้องให้มีแผนในการที่จะผลิตสินค้า
เกษตรกรรมให้มากขึ้น เพื่อที่จะส่งออกให้มากขึ้น วางเป็นโครงการมาเพื่อที่
จะระดมเงินระดมพลไปทำให้เต็มที่ นี่เป็นเรื่องที่สภาพการณ์ในปัจจุบันนี้

ที่กล่าวแล้วเป็นตัวอย่างนี้ ก็เพื่อให้คุณเข้าใจว่าเราในฐานะที่เป็นผู้ว่าการ
และรองผู้ว่าการธนาคารชาติ เราทำกันและรับผิดชอบกันในเรื่องนี้อย่างนี้

ส่วนที่สอง – ศิลปแห่งการดำเนินนโยบาย

เมื่อพูดมาถึงเรื่องหลักวิชามากแล้ว ก็อยากจะพูดถึงศิลปที่กล่าวมาก่อนและ
เรียกว่าวิชานี้ คือเป็นของที่แน่นอน มีหลักการแน่นอน มีเหตุผลและพิสูจน์
ทดลองกันได้ แต่เวลาปฏิบัติอาจจะไม่ตรงกันก็ได้แต่ข้อที่เรียกว่าศิลปนี้เกี่ยว
กับเรื่องที่ไม่เป็นของแน่นอน เป็น Art ไม่ใช่เป็น Science

ศิลปในการปฏิบัตินั้นได้แก่ปัญหาว่า ควรจะทำตัวอย่างไร ควรจะ
ปกครองคนอย่างไร ควรจะไปพูดกับนายกรัฐมนตรีอย่างไร ควรจะเถียงกับ
รัฐมนตรีนั้นรัฐมนตรีนี้แค่ไหน นี่เป็นศิลปสอนกันไม่ได้ แต่ก่อนที่จะไปถึง
เรื่องนั้น ผมคิดว่าควรจะต้องอธิบายถึงเรื่องความสัมพันธ์กับธนาคารพาณิชย์สัก
นิด ซึ่งอยู่ในขอบข่ายของศิลปเหมือนกัน

ก. ความสัมพันธ์กับธนาคารพาณิชย์

ข้อแรกการติดต่อกับธนาคารพาณิชย์ทำอย่างไร ซึ่งคุณประจิตร ยศสุนทร
เจ้าหน้าที่ฝ่ายตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ได้มาบรรยายให้ฟังแล้วว่า ทางธนาคาร
แห่งประเทศไทยนี้ มีหน้าที่ตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ให้ดำเนินการให้เป็นไป

ตามกฎหมาย และได้พูดถึงเรื่องอัตราส่วนระหว่างเงินยอกต่าง ๆ เงินกองทุน กับลูกหนี้รายใหญ่ เงินกองทุนกับเงินฝาก ฯลฯ คุณได้รับคำอธิบายที่ดีแล้ว ผมก็จะไม่บรรยายซ้ำ เพราะไม่ใช่หน้าที่ แต่อย่างไรก็ตาม การที่จะพยายามให้ธนาคารพาณิชย์ทำตามกฎหมาย คือทำตามที่เราต้องการ ไม่ใช่เหตุอื่น มีเหตุอยู่อย่างเดียว เวลาจะทำลูกสุบทามรูปที่สองให้มันเดินอย่างไรก็ต้องอาศัยธนาคารพาณิชย์ ถ้าธนาคารพาณิชย์ทั่ว ๆ ไปถือตั้งโกหกกับเราอยู่เรื่อย ๆ เช่นเราบอกว่าอย่าไปทำผิดกฎหมายเกินไปทำผิดกฎหมาย เราไม่รู้ แล้วเวลาที่ ต้องให้หัดเกรดิต ยึดเกรดิต เราจะทำอย่างไร เพราะฉะนั้นธนาคารพาณิชย์ ก็คล้าย ๆ กับเครื่องมือของธนาคารชาติ เมื่อเราไม่รู้จักเครื่องมือดี หรือว่า ควบคุมเครื่องมือไม่ได้ หรือเครื่องมือชี้เท่อเต็มที การที่จะเลือกใช้นโยบาย อะไรก็ไม่ได้ประโยชน์ เพราะฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะให้ธนาคารพาณิชย์ มีความมั่นคงและความซื่อสัตย์และแจ้งความจริงให้เราทราบอยู่เสมอ ทุกวัน การควบคุมธนาคารพาณิชย์ไม่ได้ผลร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ก็ดีขึ้นมากหลังจาก กฎหมายว่าด้วยธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้ออกแล้ว ก่อนนั้นไม่ได้คุมเลย คุมไม่ไหว และเราได้ตั้งหน่วยงานที่จะควบคุมธนาคารพาณิชย์เรียบร้อยดี และพอจะพูดได้ว่า ถึงแม้จะควบคุมได้ไม่ถึงร้อยเปอร์เซ็นต์ อย่างน้อยก็ได้ แปดสิบเปอร์เซ็นต์ ที่ทำผิดกฎหมายก็ยังมียูบ้าง ก็เรียกว่าพอจะมีเครื่องมือ ใช้ได้ นอกจากธนาคารพาณิชย์แล้วเรายังจำเป็นที่จะต้องใช้สถาบันการเงิน ต่าง ๆ อีกเยอะแยะที่จะต้องช่วยทำ แต่ทุกวันนี้ไม่มีกฎหมายหรือกฎหมายก็ไม่ รัดกุม เช่นบริษัทประกันชีวิต ประกันภัยก็คล้าย ๆ กับกฎหมายธนาคาร พณิชย์นี้ แต่เผอิญไปขึ้นกับกระทรวงเศรษฐกิจ ความเห็นอันสำคัญจริงของ ผมว่า บริษัทประกันชีวิตนั้นควรจะขึ้นอยู่กับการตรวจการคลัง เพราะเหตุว่า

เกี่ยวกับเรื่องการเงินไม่ผิดกับธนาคารพาณิชย์ แต่ส่วนบริษัทประกันนั้น
ไปขึ้นอยู่กับกระทรวงเศรษฐกิจก็ไม่ใช่ไร แต่การควบคุมบริษัทประกันชีวิต
นี้ควรอยู่ที่คลังเพราะเป็นสถาบันการเงินที่ให้เครดิตได้สำคัญมาก เกี่ยวกับการ
เงินมากกว่า แต่อย่างไรก็ตามเรื่องเหล่านี้สถาบันต่าง ๆ เกี่ยวกับการออกหุ้น
ออกหุ้นกู้ อะไรต่าง ๆ นี้เราจำเป็นที่จะต้องพิจารณาควบคุม เวลานี้ธนาคาร
แห่งประเทศไทยร่วมกับสถาบันอื่น เช่นคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
และที่อื่นเราพยายามร่วมทำกันอยู่ ศึกษาว่าจะขยายการควบคุมให้ออกไปจาก
ธนาคารพาณิชย์ขยายวงกว้างไปสู่สถาบันการเงินอื่นได้อย่างไรบ้าง

แต่อย่างไรก็ตาม ในการควบคุมเหล่านี้เป็นเรื่องการควบคุมระหว่างผู้ควบคุม
กับผู้ถูกควบคุมมองจากแง่ที่เลยไปจากกฎหมายแล้วความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็น
เรื่องสำคัญมาก หมายความว่า เจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของธนาคารแห่งประเทศไทย
ตลอดจนกระทั่งผู้ว่าการ รองผู้ว่าการ ก็จำเป็นที่จะต้องมีความสัมพันธ์ดี
พอใช้กับผู้จัดการใหญ่และกรรมการธนาคารพาณิชย์ และเป็นขนบธรรมเนียม
ของทั่วโลกที่เขาใช้วิธีนี้กันอยู่ เพราะเหตุที่จะไปเล่น politics จับขโมยกับธนาคาร
พาณิชย์ ขโมยมันวิ่งเร็วกว่า politics ตามปกติแล้วบางที่เราออกกฎอะไรไป
เป็นกฎที่ตายตัวพลิกแพลงยาก บางที่เขา ก็หนีหรือเลี่ยงกฎไปได้ เพราะฉะนั้น
ความสัมพันธ์ระหว่างธนาคารพาณิชย์กับธนาคารกลาง จึงมีศิลปะอันหนึ่งซึ่ง
เขาเรียกว่า Persuasion คือการเกลี้ยกล่อมเรียกร้องความเห็นใจ เรามีการ
ปรึกษาหารือกันอยู่เสมอ เจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของธนาคารชาติร่วมประชุมกับ
เจ้าหน้าที่ของสมาคมธนาคารไทยเป็นประจำเดือน เดือนหนึ่งธนาคารชาติเป็น
เจ้าของบ้านเลี้ยง อีกเดือนสมาคมธนาคารไทยเลี้ยง เลี้ยงหลังจากที่ได้พูดจา
ปรึกษาหารือกันแล้ว บางทีเขาก็ถือว่าเราว่าเราเข้มงวดอย่างนั้นอย่างนี้ เรา

ก็ถือว่าเขาว่า เขาทำผิดกฎหมายอย่างนั้นอย่างนี้ ปรีกษาหารือกันหรือบางทีเราก็ร่วมกันต่อว่าคนอื่น เช่นกรมสรรพากรไปทำอะไรรังแกธนาคารพาณิชย์ซึ่งไม่ถูกอะไรเหล่านี้ เราก็ช่วยเขา นี่เป็นวิธีคิดปที่เรจะต้องประสานประสมกับเขา เป็นเรื่องที่ถือเป็นหน้าที่สำคัญ และถ้าจะพูดไปแล้วตามความเห็นผมนี้ คนเราที่จะไปควบคุมอะไรเขา และพูดอะไรให้เขาเชื่อ ต้องทำแบบโบราณ ถ้าคุณอ่านหนังสือเรื่องจีนโบราณ ก่อนที่เขาจะทำการใหญ่อะไร เขาจะต้องชำระล้างร่างกายให้สะอาด กินเจกินผักพักหนึ่งแล้วเวลาจะไปสร้างของวิเศษอะไรจะได้ทำให้พลังขึ้นได้ ถ้าผู้ว่าการธนาคารชาติ หรือผู้ใหญ่ในธนาคารโดยเฉพาะไปประพฤติส่ำมะเลเทเมา ไปทำทุจริตหรือว่าไปพูดเท็จ หรือว่าไปทำเห็นแก่ได้ในทางลาภสักการแล้ว จะไปพูดอะไรเขาก็ไม่เชื่อ เขากลับจะหัวเราะเยาะเอาเสียด้วย เพราะฉะนั้น หลักการในข้อนี้คือความประพฤติในการดำรงตนของผู้ใหญ่ในธนาคาร เฉพาะผู้ว่าการรวมทั้งผู้อำนวยการต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมาก นอกจากว่าจะมีสัมพันธอันดี เช่นทีกออล์ฟด้วยกันแข่งขันกัน ยอมให้เขาชนะบ้าง เราชนะบ้าง อะไรเหล่านี้ เลี่ยงกันไปเลยงั้นมา นี่เป็นของสำคัญเหมือนกัน ถ้าหากว่าเราประพฤติไม่ดีแล้ว ถึงเขาจะกลัเรา เพราะเหตุว่าเรามีอำนาจมีอาญาสิทธิ์อยู่ในมือตามกฎหมาย แต่ไปพูดอะไรเขาไม่ค่อยเชื่อ นี่เป็นเรื่องที่สำคัญ

ข. ความสัมพันธ์กับทางราชการ

คุณธรรมข้อนี้ คิดปข้อนี้กินความไปจนกระทั่งถึงการติดต่อระหว่างผู้ใหญ่ของธนาคารชาติ กับผู้ใหญ่ของทางราชการ ตำแหน่งของผู้ว่าการธนาคารชาตินี้ ในทำเนียบราชการไทยเป็นตำแหน่งที่ต่ำกว่ารัฐมนตรี และเราจำเป็นที่จะต้องติดต่อกับรัฐมนตรีอยู่ เฉพาะอย่างยิ่ง รัฐมนตรีคลัง ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย

เป็นผู้กำกับการงานของธนาคารชาติ ไม่ใช่แต่เฉพาะแต่ผู้ว่าการเท่านั้น ผู้ใหญ่
คนอื่นในธนาคารชาติด้วย เพราะฉะนั้นการติดต่อกับรัฐมนตรี เพื่อที่จะเกลี้ย
กล่อมรัฐมนตรีให้ดำเนินนโยบายอย่างใดอย่างหนึ่งที่ธนาคารเห็นสมควร ก็
ย่อมเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะถ้านโยบายต่างๆ ไม่ประสานกัน การดำเนิน
ราชการแผ่นดินก็จะเป็นไปโดยราบรื่นมิได้ เช่น ถ้างบประมาณแผ่นดินตั้งราย
จ่ายไว้มากเกินไป จะทำให้เงินเฟ้อ ถ้าแก้ไขไม่ได้และต้องการจะรักษาเสถียร
ภาพไว้ ทางธนาคารชาติก็ต้องจำกัดทางการเงินด้านอื่น หมายความว่าเงินที่ปล่อยให้ชาวไร่ชาวนากับพ่อค้าอุตสาหกรรมจะต้องน้อยลงไป จะ
ต้องไปลดเครดิตทางธนาคารพาณิชย์ ถ้าเป็นเช่นนั้นอาจจะเสียหาย นี่เป็นเรื่อง
ที่เราจะต้องพูดกับรัฐมนตรีแทบทุกปี ถ้าเราไม่สามารถที่จะเกลี้ยกล่อมท่านได้
หน้าที่ของผู้ว่าการธนาคารชาติก็จะต้อยลงไป ความรับผิดชอบและประโยชน์
ที่เราจะทำให้ก็จะเสียหายไปเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นในการที่จะติดต่อกับ
รัฐบาล จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้มีความเชื่อถือให้รัฐบาลหรือบุคคลในรัฐ
บาลเชื่อถือว่าเราไม่ได้เห็นประโยชน์ส่วนตัว ไม่ได้เห็นแก่ประโยชน์ของ
ธนาคารชาติ แต่เห็นประโยชน์ของแผ่นดิน ผู้ว่าการและผู้ใหญ่ในธนาคารชาติ
จะต้องมีความกล้าหาญพอสมควร คือ ต้องสามารถที่จะพูดขัดได้ ถ้าอะไรที่
ไม่ดีแล้ว จำเป็นจะต้องพูดได้ ถ้าไม่มีความกล้าแล้ว อย่าเป็นดีกว่า เพราะเหตุ
ว่าไม่ได้ทำหน้าที่ ถ้ามีอะไรมั่วแต่เออ ๆ อะ ๆ ไป ก็เสียท่า คงเหลว และ
แท้จริงเรื่องนี้ไม่ใช่แต่ธนาคารไทยเท่านั้น ทัวโลก ผู้ว่าการธนาคารชาติเขาก็
เป็นคนที่จะต้องคอยแนะรัฐบาล มีหน้าที่ที่จะคอยแนะในเรื่องเศรษฐกิจ ถ้า
มั่วแต่ไปกลั้วรัฐบาลในฐานะที่เป็นจอมพลบ้าง นายพลบ้าง ก็บกพร่อง ผู้ว่า
การธนาคารชาติ หรือผู้ใหญ่ในธนาคารชาติเป็นนักบุญไม่ได้ ต้องเป็นผู้ที่ทำ

งานสุจริต และจะนั่งเป็นทองไม่รู้ร้อนไม่ได้ เมื่อจำเป็นจะต้องตั้งรัฐบาลก็ต้องทั่ว ไม่ท้วงกับพร่องต่อหน้าที่ การพutschผู้ใหญ่นี้ มีหลักการอยู่ว่าให้ชั้ต่อหน้า อย่าไปนิทลลับหลัง ถ้าใครถูกชบชิบนิทลลับหลัง ปฏิกริยา คือจะต้องไม่พอใจอย่างมาก แต่เมื่อเราได้ทั่วถึงผู้ใหญ่ท่านต่อหน้าแล้วท่านยังไม่เชื่อฟัง ต่อจากนั้นเราก็มีสิทธิที่จะพutschให้คนอื่นฟังได้โดยสุจริตใจ

อย่างไรก็ตามขอให้เข้าใจให้ชัดว่า ระหว่างรัฐบาลกับธนาคารชาตินั้น รัฐบาลมีความรับผิดชอบชั้นสูงสุด ธนาคารชาติเป็นเพียงหน่วยงานหน่วยหนึ่งของรัฐบาล ในกรณีที่รัฐบาลเดินนโยบายซึ่งผู้ว่าการธนาคารชาติไม่เห็นด้วย และคัดค้านแล้ว แล้วยังไม่สามารถเกลี้ยกล่อมได้ ถ้าเป็นนโยบายที่สำคัญถึงขนาดเกี่ยวกับหลักการหรือความหายนะ ผู้ว่าการธนาคารชาติก็มีทางออกอยู่อีกทางหนึ่งที่จะคัดค้าน คือ ลาออก การที่ผู้ว่าการธนาคารชาติไม่ว่าที่ไหน ลาออกโดยไม่แสดงเหตุผลนั้น เป็นการคัดค้านอยู่ในตัว ถ้าลาออกไปโดยไม่ให้เหตุผลว่า แก่แล้ว เลิกแล้ว ไม่เอาแล้ว หรืออยู่ ๑๐ ปีแล้วจะขอลาออก หรือป่วย หรืออยากจะไปทำหน้าที่อื่น นั่นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่ว่าถ้าเขาออกเฉย ๆ โดยหน้าบึ้ง ๆ นี่แปลว่าเขาคัดค้าน ใคร ๆ เขารู้กันทั่วโลก หรือออกโดยไม่หน้าบึ้ง แต่เขียนหนังสือถึงรัฐมนตรีคลังว่า การที่ข้าพเจ้าลาออก เพราะเหตุว่าข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาล นี่เป็นการคัดค้านอย่างชัดแจ้ง ก็เป็นธรรมเนียมที่เขาทำกันอยู่ แต่ไม่ควรทำบ่อยนัก ทำบ่อยนักไม่ศักดิ์สิทธิ์ ควรที่จะเอาเรื่องสำคัญ ๆ จริง ๆ

ค. ความสัมพันธ์กับบุคคลภายใน

ไหน ๆ ก็พูดถึงเรื่องศิลปของการดำเนินงานเหล่านี้ และความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกแล้ว อยากจะอธิบายถึงเรื่องความสัมพันธ์กับบุคคลข้างใน ผู้ว่า

การธนาคารชาติและรองผู้ว่าการ เป็นผู้บังคับบัญชาชั้นสูงสุดของธนาคารก็
ตาม แต่ถ้าไม่ได้อาศัยการปฏิบัติงานอันดีอันชอบของพนักงานทั้งผู้ใหญ่น้อย
แล้ว ก็ย่อมจะดำเนินงานไปไม่ได้ยาก แม้ว่านโยบายจะดีสักปานใด ถ้าผู้ปฏิบัติ
เขาไม่ร่วมมือหรือไม่มีใจศรัทธา หรือไม่มีความสามารถดำเนินการดำเนินนโยบาย
นั้นก็ย่อมเป็นหมัน ฉะนั้น จึงต้องอาศัยหลักการปกครองและทบทวนบำรุงพนักงาน
ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปโดยดี อันชุมชนใด ๆ จะอยู่กันได้ด้วยดีด้วยความ
เจริญนั้น ต้องอาศัยคุณธรรม ๔ ประการ คือ

หลักที่หนึ่ง ต้องมีสมรรถภาพ เพราะฉะนั้น ในหมู่คนที่เราจะรับเข้าทำ
งานในธนาคารชาตินั้น เราจะต้องดูความสามารถและความรู้เป็นพื้นฐาน และ
ด้วยความสุจริตใจ นักศึกษาที่สำเร็จบัญชีและพาณิชย์จากธรรมศาสตร์ก็ไปอยู่
ที่ธนาคารชาติหลายคน ซึ่งเข้าไปด้วยการสอบแข่งขัน ใครดีใครได้ ไม่ใช่
คัดเลือกกันแบบบุคลิกโฉลกณะ และธนาคารชาติก็ตั้งอัตราเงินเดือนให้พอเพียง
แก่สมรรถภาพ

หลักที่สองก็คือ หลักความยุติธรรมในสังคม การออกกระเปียบ การที่จะ
ปูนบำเหน็จรางวัล จะต้องให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม ยุติธรรม เพื่อให้ความ
มั่นใจแก่พนักงานทั้งผู้ใหญ่และผู้น้อย ที่พูดนี้ก็ได้หมายความว่าเราเป็นคน
ที่เห็นออกคติเสียจนเกินไป การประจบประแจงก็ยังมียู่ ถ้าไม่รู้ว่าเป็นการ
ประจบประแจง แต่ก็พยายามวางหลักให้ดี ให้ยุติธรรมที่สุด

หลักที่สามคือ หลักเสรีภาพ เราต้องให้อิสราภาพแก่พนักงานเขาพอสมควร
มิฉะนั้น ผู้ใหญ่จะไม่มีทางรู้ความในใจของผู้น้อย ต้องให้ผู้น้อยแสดงออกได้
ด้วย การรับฟังคำร้องของผู้น้อย การส่งเสริมให้ผู้น้อยร้องเรียนในเมื่อมีข้อ
ร้องเรียนที่ดี เพราะเมื่อเรามาพิจารณาแล้วถ้าเราไม่เห็นด้วย ก็ไม่เห็นด้วย

แต่ว่าควรที่จะให้ทั้งผู้ใหญ่และผู้ผู้น้อยนั้นสามารถที่จะมีเสรีภาพในการที่จะออกความเห็นได้ภายในขอบเขตที่กว้างพอควร

และหลักสุดท้ายก็คือ หลักความมีเมตตากรุณา ผู้ใหญ่ต้องเมตตาผู้น้อย นี่เป็นธรรมคา เพื่อให้มีเยื่อใยกัน และเป็นทางให้เกิดความไว้วางใจกันได้อย่างสมบูรณ์ ถ้าขาดความไว้วางใจกัน การดำเนินงานเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับเงินทองเป็นจำนวนมากย่อมจะราบรื่นไปไม่ได้ ต้องเชื่อถือและไว้วางใจกัน เพราะฉะนั้น หลักการธนาคารกลางก็เช่นเดียวกับหลักการธนาคารโดยทั่ว ๆ ไป คือ เกรจิต และ faith คือความเชื่อถือซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอก ถ้าขาดเกรจิตแล้ว เลิกพูดเรื่องการธนาคารได้

บรรยาย ณ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๒ ตุลาคม ๒๕๑๒

๔

ภาคผนวก

ดร.ป๋วย พุด

หลังจากที่ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ให้สัมภาษณ์ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ ๖ ธันวาคมนี้ตามที่ได้อธิบายไปแล้ว ผู้อ่านจำนวนมากได้เรียกร้องให้ “ประชาธิปไตย” เสนอรายละเอียดของการให้สัมภาษณ์ครั้งนี้ทั้งหมดนี้ คือถ้อยคำของ ดร. ป๋วย “สันธนา” เป็นผู้ถอดความจากแถบบันทึกเสียง

ผมขอขอบคุณที่หลายฝ่ายสนับสนุนให้ผมเป็นนายกรัฐมนตรีคนต่อไป ถึงแม้ว่าคนอื่นจะยอมให้ผมเป็นก็รู้สึกว่าจะไม่เหมาะ ตราบใดที่ผมยังมีความซื่อสัตย์ต่อตัวของผมเอง ถ้าผมเป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อไหร่ ผมก็ต้องคัดค้านตัวของผมอยู่ตลอดเวลา ก็รู้สึกว่าทำอะไรผิดพลาดไปได้มาก ๆ ที่เดียว เพราะฉะนั้นเรื่องนี้ผมรู้สึกว่าจะยุติได้ โดยผมขอขอบคุณท่านที่มีความเมตตากรุณาผมอยากจะให้ผมเป็นใหญ่เป็นโต ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง

มีคำถามผมอยู่เสมอว่า ขณะนี้ประชาธิปไตย กำลังจะเริ่มเกิดขึ้นในประเทศไทยแล้วอย่างจริง ๆ จัง ๆ ผมจะเล่นการเมืองไหม ? คำตอบของผมต่อเพื่อนฝูงและต่อใคร ๆ ทั้งสิ้นก็คือว่า เรื่องการเมืองนี้ผมไม่เล่น แต่

ผมถือเป็นเรื่องจริง ๆ จัง ๆ และเป็นเรื่องน่าสนใจอย่างยิ่ง ไม่ใช่จะมาเล่นกันกลางเมือง จะต้องถือว่าเป็นเรื่องงาน งานในหน้าที่ ในฐานะที่พวกเราซึ่งได้เล่าเรียนมา มีโอกาสได้เห็นประเทศอื่นเขามา เรามีหน้าที่เอาใจใส่กิจการการเมืองของเรา ถ้าผมไม่เอาใจใส่ในกิจการการเมืองแล้ว เมื่อเด็ก ๆ เมื่อยังหนุ่ม ๆ อยู่ ผมทำไมจึงสมัครเข้าเป็นเสรีไทยเล่า ?

โตดเริ่มเข้ามาในเมืองไทย ก็พยายามทำงานเกี่ยวกับการเมือง กระโดดข้ามมาถึงเมื่อเร็ว ๆ นี้ ตอนเมื่อมีการปฏิวัติในเมืองไทยเร็ว ๆ นี้ ที่เขาเรียกว่า “สมัยคณะปฏิวัติ” นั้นทำไมผมเขียนจดหมาย นายเข้ม เย็นยิ่ง ถ้าหากผมไม่เอาใจใส่ในเรื่องการเมือง

การเอาใจใส่ในเรื่องการเมืองนี้ ไม่ได้หมายความว่า อย่างเดียวว่า จำเป็นต้องอยู่ในพรรคการเมืองพรรคใดพรรคนึง ต้องการที่จะรับตำแหน่งทางการเมืองตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง แต่หมายความว่าในฐานะที่เป็นราษฎรปัจเจกชน ก็ควรมีหน้าที่และมีสิทธิเสรีภาพในการเอาใจใส่การเมือง เพราะเป็นเรื่องของบ้านเมืองของเราจริง ๆ จากในจดหมายของนายเข้ม ถึงผู้ใหญ่นายท่านนั้นจะเห็นได้ว่า ยิ่งแก่ตัวเข้าผมก็รู้สึกตัวยิ่งขึ้นว่า เมื่อก่อนนี้เมื่อตอนที่ผม

เกิดมาที่บ้านเมืองเป็นอย่างไร และตอนที่ผมจะตายไปนี้บ้านเมืองของเราเป็นอย่างไร เมื่อเทียบกันแล้วผมทิ้งมรดกให้ลูกหลานลูกศิษย์ลูกหา ดีกว่าเมื่อตอนที่ผมเกิดมาแค่ไหนหรือเปล่า ? สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผมขบขึงใจผมอยู่เสมอ ซึ่งผมจะต้องพยายามทำให้มากที่สุดที่จะทำได้

ข้อคิดอีกข้อหนึ่ง ในฐานะที่ผมเป็นนักเศรษฐกิจนี้ ผมต้องยอมรับอย่างหนึ่งว่าเศรษฐกิจจะไม่ดีได้จริง ๆ ถ้าหากการเมืองดีไม่ได้ เพราะฉะนั้นถึงอย่างไร ๆ ผมต้องสนใจการเมืองอยู่เสมอ เนื่องจากอยากทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น ผมขอเรียนความในใจอย่างนี้ จะได้มุ่งหน้าหาท่านที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นหัวหน้ารัฐบาล หัวหน้าพรรค ในโอกาสต่อไป ส่วนผมนั้นจะทำหน้าที่ทางด้านการเมือง แต่ไม่ใช่ในฐานะสมาชิก หรือหัวหน้าพรรคของพรรคการเมืองแห่งใดแห่งหนึ่ง จะไม่ขอทำอย่างนั้น

ถ้าหากจะซักผมว่า ผมตั้งใจจะทำอย่างไร ? ผมขอเรียนว่า ตั้งใจอยู่ในทางด้านการเมืองนั้น ผมจะช่วยร่วมมือกับคนอื่นเพื่อนฝูงที่ตั้งใจจะทำอย่างเดียวกัน คือร่วมเป็นสมาชิกในชุมนุมใดชุมนุมหนึ่ง หรือหลายชุมนุม ที่ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อพิทักษ์ประชาธิปไตย เพื่อป้องกันมิให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยการใช้อำนาจทางอาวุธ เพื่อให้รัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นมานี้ ดำเนินไปได้โดยดี เพื่อให้บ้านเมืองมีชื่อมีแปะ อย่างนี้ผมคิดว่า เมื่อได้พิจารณาตัวเองแล้ว ผมจะทำได้ถนัดกว่าที่จะเป็นนักการเมือง ในพรรคใดพรรคหนึ่ง

การกระทำเช่นนั้นจะต้องได้รับความร่วมมือ ร่วมใจ จากคนหลายคนที่มีความคิดอย่างเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคการเมืองทุกพรรคที่ตั้งใจว่าจะส่งผู้แทนเข้าสมัครรับเลือกตั้ง เพราะเหตุว่าพรรคการเมืองที่ก่อตั้งขึ้นมาผม

เข้าใจว่า แต่ละพรรคนั้นต้องการที่จะให้เกิดมีเสรีภาพ ให้เกิดมีการปกครอง
โดยรัฐสภา ให้บ้านเมืองมีชื่อมีแปอย่างเดียวกัน เพราะฉะนั้นผมเชื่อเหลือเกิน
ว่า สิ่งที่ผมตั้งใจจะทำนั้นคงจะต้องตรงกับนโยบายของทุกพรรค หรือพูดอีกนัย
หนึ่งพูดกลับกันว่า ถ้าจะถามผมว่าผมจะเป็นสมาชิกพรรคไหน คำตอบก็คือ
ผมจะเป็นสมาชิกทุกพรรค ที่รักประชาธิปไตย เพราะฉะนั้นไม่ว่าพรรคไหน
ผมเป็นสมาชิกด้วยทั้งนั้นแหละ และจะให้เสียค่าบำรุงถ้าไม่แพงนัก ผมจะเสีย
ค่าบำรุงทุกพรรคหมด และขอให้พรรคสนับสนุนงานผมและเพื่อน ๆ ก็แล้ว
กัน งานของผมและเพื่อนผมที่ก่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม มีประชา
ธิปไตย บังคับกันไม่ให้เกิดยึดอำนาจด้วยอาวุธเหล่านี้ เป็นต้น

ที่ระหว่างที่ผมอยู่เมืองนอก ผมตั้งใจที่เมืองไทยมีกลุ่มหรือชุมนุมเกิดขึ้น
ที่ทำเรื่องเดียวกันอย่างที่ผมคิดอยู่ ซึ่งผมตั้งใจว่าในเดือนหน้าผมกลับมาทำงาน
จริง ๆ แล้วผมจะมาร่วมด้วย กลุ่มดังกล่าวนี้ นอกจากกลุ่มนิสิตนักศึกษา
ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา ก็ยังมีกลุ่มนักเรียนอีกกลุ่มหนึ่ง และก็ยังมีอีกกลุ่ม
หนึ่งที่เรารู้จักกันใหม่ว่า ปช. ปช. คือประชาชนเพื่อประชาธิปไตย และมี
อีกกลุ่มหนึ่งซึ่งเพื่อนผมหลายคนตั้งขึ้นก็คือ “สหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของ
ประชาชน” อาจารย์เสน่ห์ จามริก อาจารย์ระวี อาจารย์สุริยา ร่วมกันตั้งขึ้น
อันนี้ผมตั้งใจมาก ดังนั้น เมื่อผมโทรศัพท์ถึงอาจารย์เสน่ห์ทันทีว่า เดือน
หน้าผมจะมาขอสมัครเป็นสมาชิกด้วยคน ส่วน ปช. ปช. ได้ว่ากันแล้วเมื่อ
วานนี้ เพราะฉะนั้นความตั้งใจของผม นอกจากงานอาชีพของผมที่ตั้งใจจะ
ทำแล้ว ผมยังจะทำด้านการเมืองทางด้านนี้

อยากจะฟังความเห็นของท่านทั้งหลายว่า สิ่งที่ผมคิดจะทำมีข้อตกเตือน
อะไรบ้าง เพราะท่านทั้งหลายอยู่ใกล้เหตุการณ์กว่าผม ถ้าหากมีข้อตกเตือนมี
ข้อคิด ผมยินดีรับฟัง

เมื่อคืนนี้ผมได้บอกกับเพื่อนฝูงว่า วันนี้ผมจะพบกับนัก น.ส.พ. เพื่อนฝูง
เผอิญร่วมกันเซ็นชื่อเพื่อจะขอเสรีภาพของ ๓ อดีต ส.ส. มีหนังสือถึงท่านนายก
รัฐมนตรี เขาเลยบอกมาว่าถ้าพบนักหนังสือพิมพ์ให้ช่วยแจกด้วย และขอ
ความร่วมมือให้ น.ส.พ. ช่วยหน่อย เพราะเหตุว่าเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องเกี่ยว
ข้องกับสิ่งที่ผมพูดเมื่อคืน ปช.ปช ก็ดี หรือสิทธิเสรีหรือแม้แต่คนธรรมดาที่อยู่
แล้วว่า สามอดีต ส.ส. ไม่ได้คิดกบฏ ไม่ได้อะไรทั้งนั้น แต่ถูกภัยการเมือง
ให้ถูกคุมขังอยู่ ทั้งอุทธรณ์ก็ไม่ได้ ทำอะไรก็ไม่ได้ ผมมั่นใจว่าในรัฐบาลมี
นักกฎหมายชั้นยอดอยู่หลายคน ก็ในเมื่อนักกฎหมายเวลาจะขังเขาก็ขังได้ เวลา
จะปล่อยเขาก็ปล่อยไม่ออก มันอย่างไรงั้นนี่

เพราะฉะนั้นถ้าพวกเราช่วยกันคิดกันอ่านก็คงมีประโยชน์มากกว่า จึงถือ
โอกาสโฆษณาเรื่องนี้ ชวนนำไปแจกด้วย ในหนังสือนำสนั่ๆ นะครับ เผอิญ
อยู่ด้วยกัน ๓๐ คน ก็เลยเซ็นชื่อกันอยู่อย่างนี้ แต่หนังสือที่เป็นระเบียบนั้น
ผมมีอยู่เพียงฉบับเดียว ลองเอาไปแบ่ง ๆ กันดูก็แล้วกัน ใครอยากได้ก็เชิญ
ไปเอาที่ตึกกษิตสยาม สามย่าน

ผมขอเชิญให้ท่านออกความคิดเห็นในเรื่องของผม ท่านอาจอยากทราบอยู่
บ้าง แต่ความจริงผมอยากจะบอกว่า หลังจากกลับมาแล้วจะทำงานในตำแหน่ง
อะไร งานประจำจะมีอะไรบ้าง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ตั้งผมเป็นศาสตรา
จารย์ และก็จะจ้างผมตั้งแต่กลางเดือนหน้าเป็นต้นไป ก็คงเป็นอาจารย์สอน
วิชาบางวิชาในคณะเศรษฐศาสตร์

แต่ที่สำคัญที่สุด ผมอยากจะรับทำในขณะนี้ก็คืองานพัฒนาชนบท เมื่อ
ครั้งที่ผมมากรุงเทพ ฯ เมื่อเดือนพฤษภาคมปีนี้ ได้ประชุมกันมีโครงการของ
๓ มหาวิทยาลัยที่จะทำร่วมกัน จะทำพัฒนาชนบทด้วย อาจารย์และนิสิตนัก

ศึกษาร่วมกัน ในลุ่มแม่น้ำแม่กลองในเขต อ. กำแพงแสน ทั้ง ๓ มหาวิทยาลัย
ที่จะร่วมกันคือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ ดูจากชื่อจะทราบว่าโครงการนี้จะเกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน
เป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัยเกษตร เกี่ยวกับการแพทย์อนามัย การวางแผน
ครอบครัว โภชนาการ ซึ่งเป็นหน้าที่ของมหิดล และเกี่ยวกับการศึกษา
ปัญหาสังคม สหกรณ์ ซึ่งก็เป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ที่นั่งฟังผมมาเป็นเวลานานนี้ ใครอยากจะมีอะไรถามผมก็เชิญ ถ้าใคร
จะมีข้อแนะนำว่าที่ผมนึกนี้ดีแล้ว แต่ดีไม่หมด หรือไม่ดีเลย ควรจะทำอย่าง
นั้นอย่างนั้น ผมขอรับฟังด้วยครับ

ผู้สื่อข่าว — “อยากจะเรียนถามว่าที่ท่านไม่อยากจะเป็นนายกรัฐมนตรีนั้น เพราะ
ไม่มีความทะเยอทะยาน แต่การเป็นนายกรัฐมนตรี อาจจะไม่เกิดจากความ
ทะเยอทะยาน อย่างเช่นอาจารย์สัญญา ก็ไม่มีความทะเยอทะยาน เป็นการแต่ง
ตั้งกันว่ารับหรือไม่รับ และอยากจะให้ท่านแสดงความคิดเห็นว่า การ
บริหารงานของรัฐบาลชุดนี้เป็นอย่างไรบ้าง ?”

ตอบ — ผมคิดว่า หลังจากที่มีรัฐธรรมนูญแล้ว คงจะไม่มีการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี
เพราะถ้ามีการแต่งตั้งก็ไม่ควรจะเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ นอกจาก
นั้น ผมมองดูตัวเองแล้ว เห็นว่าไม่เหมาะหรือที่จะเป็นนายก

คำถามที่สองเกี่ยวกับรัฐบาลชุดนี้ ท่านก็ได้พยายามทำดีที่สุดเท่าที่จะทำได้
แต่ว่าก็ไม่ค่อยพอใจของพวกเราทุกคน ผมได้เขียนไว้ในหนังสือ ความเห็น
มีบางเรื่องที่ผมอยากจะให้ทำเป็นเรื่องที่รัฐบาลน่าจะทำ สิ่งที่จะทำยังมีอีกเยอะ
จะเห็นว่าพ่ายแต่พ่ายาก เพราะฉะนั้น ผมจึงเห็นใจรัฐบาลนี้อยู่บ้าง แต่ที่
สำคัญที่สุดจะต้องพยายามแก้ไขสิ่งที่เกิดจากความอยุติธรรมจากสมัยก่อน ๆ นี้

ให้มันยุติธรรมขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ๓ ส.ส. นั้นมันยุติธรรม ถ้าชักเข้าไป นี่จะมีการเลือกตั้งเขายังอยู่ในคุก เขาจะออกมาเลือกตั้งได้อย่างไรทั้ง ๆ ที่เขาไม่มีความคิด นี่ผมไม่ได้โฆษณาเลือกตั้งให้กับอดีต ๓ ส.ส. นั้น แต่ผมเห็นว่าการที่ทั้ง ๓ คัดค้านคณะปฏิวัติ นับว่าเป็นคุณธรรมอันหนึ่งที่เรากวสรวรเสรีอยู่แล้ว ผมเห็นว่าอันนี้รัฐบาลน่าจะทำ

อีกสิ่งหนึ่ง รัฐบาลน่าจะปรับปรุง คือวิธีการของการตำรวจซึ่งไม่ทราบว่าจะทำได้แค่ไหน เพราะเป็นรัฐบาลอยู่ในระยะสั้น พุตก็น่าจะว่าที่ผ่านมานี้วิธีการของการตำรวจแต่ก่อนนี้เป็น Police State คือหมายความว่า ตำรวจมีหน้าที่รับใช้นักการเมืองที่ต้องการที่จะเผด็จการ ก็ถ้าเรายังมีตำรวจที่ใช้วิธีการอย่างนั้นอยู่ เราจะเป็นประชาธิปไตยได้อย่างไร ผมขอยกตัวอย่างที่ผมเห็นกับตัวของผมเอง มีอยู่ ๒ เรื่อง ในสมัยที่ผมเป็นเสรีไทยอยู่ ผมได้ตร่มลงมา ผมทำความผิดจริง ๆ ตามกฎหมาย ผมถูกจับไป นั่นไม่เป็นไร ที่นี้มีอีกคนหนึ่งชื่ออะไรผมจำไม่ได้แล้ว แกเป็นคนสติไม่ดี เผอิญวันที่ผมได้ตร่มมานั้น แกจึงเกี่ยวไปที่ยัชนาห์ เพื่อไปตรวจแร่และไปวังน้ำขาวที่ผมได้ตร่มมา และอีกคนหนึ่ง ถูกจับมาพร้อมผม และผมออกมาจนส่งวิทยุอะไรได้ติดต่อกับเสรีไทยในประเทศ ติดต่อกับกองทัพอากาศได้พิเศษแล้ว วันหนึ่งผมยังเจอถูกคุมตัวอยู่สันติบาล ผมรู้แน่ ๆ ว่าอีกคนหนึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับอะไรเลยกับเสรีไทยหรือพลร่ม แต่ว่าถูกคุมตัวได้อย่างไร สิ่งนี้ถ้าคิดว่าตอนนั้นเวลาสงคราม เป็นเรื่องกรณีพิเศษ เอาละที่นี้กรณีอีกอันหนึ่งเกี่ยวข้องกับตัวผมโดยชัด เนื่องจากผมเขียนจดหมาย นายเข้มเย็นยิ่ง ถึงผู้ใหญ่นายถนอม เออ ทำนุนี้ (หัวเราะ) เพื่อนฝูงผมเตือนว่าอย่าไปหมก เพราะเหตุว่าตำรวจวิ่งไปเคาะประตูบ้านกลางคืนดึก ๆ ไม่บอกกล่าว เพื่อจะไปดูว่าเป็นคอมมิวนิสต์แค่ไหน อะไร เรียกประชุมนายพล ๓-๔ คน

มาสอบสวนเพื่อนผม พวกเพื่อนผมจะไปไหน มีตำรวจเดินตาม นี่ไม่ถูกต้อง
ผมอ้างตัวอย่างที่ประสบมา ไม่ใช่ที่ผมโกรธเคืองตำรวจทำอย่างนั้น แต่รู้สึก
ถ้าเราจะเป็นประชาธิปไตยจริง ๆ เราจะต้องเปลี่ยนระบบตำรวจแน่ ๆ และจะ
ต้องเปลี่ยนระบบประชาสัมพันธ์ อย่างวิทยุโฆษณาเด็กหนีเข้าไปฟังในหลวง
ในหลวงรับสั่งให้เปิดประตูรับ ประชาสัมพันธ์กลับไปหาว่า พวกนี้บุกรุกไป
ในเขตพระราชฐาน พวกนี้ต้องเปลี่ยนหมด ก็หมายความว่า อะไรที่เป็น
Police State อะไรที่เคยทำให้เกิดความยุติธรรมในสังคม จะต้องพยายาม
แก้ไข ถึงแม้ว่าจะเป็นรัฐบาลชั่วคราวก็ตาม

ในตำแหน่งนิติบัญญัตินั้น ผมเห็นว่าน่าจะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้แล้ว
เพราะสมาชิกสภาไม่ใช่เป็นตัวแทนของประชาชน จึงเป็นการไม่ถูกต้อง
อย่างยิ่ง ควรจะมีการเลือกตั้งทั่วประเทศ แต่ก็เป็นไปไม่ได้ ฉะนั้นขณะนี้
จึงควรถวายอำนาจให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงแต่งตั้งสมาชิกสภาเข้า
มาใหม่ การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้น ควรจะมีการออกเสียงประชามติเปิด
โอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

ผู้สื่อข่าว — “อยากเรียนถามอาจารย์ว่าการสมัคร ส.ส. นั้น ควรสังกัดพรรค
ดีหรือสมัครอิสระดี”

ดร. ป๋วย — “ผอญผมไม่ได้เป็นผู้เชี่ยวชาญทางนี้ จึงไม่สามารถพูดได้ว่า อัน
ไหนดีกว่าอันไหน ในอังกฤษและในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวียที่ผมเห็นอยู่
ไม่ต้องสังกัดพรรคก็ได้ แต่ที่เยอรมันเขาพยายามให้สังกัดพรรคและสำเร็จ ผม
เข้าใจว่า คงจะแล้วแต่เหตุการณ์ของแต่ละประเทศกระมัง ฉะนั้นผมจึงบอกไม่
ได้ว่าอะไรมันดีกว่าอะไร ผมชอบให้ไม่สังกัดพรรคมากกว่า เพราะแต่ละคน
จะได้มีสิทธิเสรีภาพ ในการที่จะขึ้นมาเป็นผู้แทนราษฎรได้ นี่เป็นความนิยม
ส่วนตัวมากกว่าที่พูดเป็นหลักวิชาว่าอะไรดีกว่า”

ผู้สื่อข่าว — “ถ้ากฎหมายที่ร่างออกมาใหม่นี้ เผอิญว่าผู้ที่สมัคร ส.ส. ไม่จำเป็นต้องสังกัดพรรคแล้ว อาจารย์อาจจะสมัคร ส.ส. เพราะว่าจะสามารถทำงานตามอุดมการณ์ที่อาจารย์ตั้งใจจะทำให้ใหม่ครับ”

ดร. ป่วย — “อาจจะสมัครนะครับ แต่สมัครเข้าไปไม่ประสงค์รับตำแหน่งการเมือง นอกจากจะเป็น ส.ส. อิสระเท่านั้น”

ผู้สื่อข่าว — “ถ้ากฎหมายเขบบังคับให้เข้าพรรคการเมืองล่ะครับ อาจารย์จะไม่สมัครเลยหรือ”

ดร. ป่วย — “ผมก็ไม่สมัคร มองจากแง่ของผม ผมอยากจะทำเรื่องอื่นมากกว่า คือตั้งใจจะปักหลักประชาธิปไตยให้มั่นในเมืองไทยสัก ๑๐-๒๐ ปี ถ้าทำได้อย่างนี้ลูกหลานของเราจะตำหนิเราไม่ได้ว่าทั้งโลกอันสกปรกไว้ให้กับพวกเขา”

ผู้สื่อข่าว — “สมมุติว่าอาจารย์ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. และได้รับการสนับสนุนให้เป็นนายกรัฐมนตรีล่ะครับ อาจารย์จะยอมรับตำแหน่งหรือเปล่า?”

ดร. ป่วย — “ผมคิดว่าไม่ถึงล่ะครับ ไม่ถึงแน่ๆ สมมุติว่า สภาจะให้นายกซึ่งต้องการทำงานอย่างผมเป็นนายกรัฐมนตรี นายกจะต้องขังใจดูว่า จะเป็นนายกรัฐมนตรีหรือไม่เป็น ถ้ารับเป็นนายกรัฐมนตรี ก็ต้องออกจากตำแหน่งที่ตนต้องการที่จะทำในเรื่องพิทักษ์เสรีภาพ ถ้าไม่ออก ก็ต้องไม่เป็นนายกรัฐมนตรี เพราะการที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีนั้น จะต้องมีความกล้า จะต้องโต้ตอบกับฝ่ายค้าน ในที่สุดจะติดตัวไปกับนายกคนนั้นว่าลำเอียงเข้ากับพรรคนี้ เป็นศัตรูกับอีกพรรคหนึ่ง ดังนั้นการรวมพลังที่จะต่อต้านเผด็จการเชิดชูประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพมันเสียไป เป็นเรื่องที่น่าเสียดาย ในยุโรปไม่เฉพาะอังกฤษ และขอออกตัวว่าไม่ต้องการให้เลียนแบบ สมาคมแบบนี้ ชุมนุมแบบนี้ สหภาพแบบนี้ ส่วนใหญ่มีสมาชิกสภาของทุกพรรคเป็น

กรรมการอยู่ แต่ไม่เป็นเจ้าหน้าที่ แสดงว่าเป็นที่รวมของพรรค ไม่ใช่เป็นที่ขัดแย้งของพรรค”

ผู้สื่อข่าว — “อาจารย์หมายถึงว่า ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมันยากเกินที่อาจารย์จะทำได้หรือ”

ดร. ป่วย — “ผมไม่ได้บอกว่าเกินความสามารถของผม แต่ผมว่าไม่เหมาะสม (หัวเราะ) การเป็นนายกรัฐมนตรีนั้น จำเป็นจะต้องมีลักษณะสำคัญอยู่ข้อหนึ่ง คือ ลักษณะที่จะประนีประนอมกับสิ่งที่ขัดแย้งอะไรกันไว้ โดยไม่เสียหลักการนะครับ แต่การประนีประนอมบางอย่างผมทำไม่ได้ เพราะฉะนั้นผมจึงรู้สึกว่าคุณไม่เหมาะสมกับตำแหน่งนายกฯ”

ผู้สื่อข่าว — “โครงการ ๓ มหาวิทยาลัยที่กล่าวมาแล้วนั้น ตอนนั้นได้วางหลักเกณฑ์ไว้แล้วหรือยัง?”

ดร. ป่วย — “มีเรื่องวางไว้แล้ว ผมสังเกตเห็นว่าเวลารัฐบาลไปพัฒนาชนบทนั้น มีข้อบกพร่องอยู่บ้าง เข้าถึงประชาชนได้ยาก และประชาชนมักจะมองข้าราชการไปในวิธีหนึ่ง เช่นข้าราชการเอาเงินของหลวงไปให้ราษฎรกู้ มักจะไม่ได้คืน เพราะประชาชนถือคติว่า เงินของหลวงถ้าใครขอยืมมาแล้วใช้คืนก็ไม่ไช่หนักเลง และข้าราชการชนิดตั้งตัวเป็นใหญ่ ราษฎรไม่มาหาฉัน ฉันไม่ไปหาราษฎร ยังมีอีกเยอะ นี่เรารู้กันอยู่ แต่ที่ตีเขาก็มี

ส่วนเอกชนที่ไปทำกัน ไม่ว่าจะเป็นนิติคนักศึกษาพัฒนามูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย โครงการประกาศนียบัตรชั้นสูงของบัณฑิตอาสาสมัครของธรรมศาสตร์เข้าถึงประชาชน ประชาชนเห็นเป็นกันเอง แต่เสียอย่างหนึ่งไม่มีทุนทรัพย์ ไม่มีกำลังคน ผมจึงคิดว่าถ้าเรามีทั้ง ๒ อย่างมารวมกันคือ เอนิสนักศึกษา อาจารย์ เอกชน เป็นทัพหน้า เข้าถึงราษฎร ได้รับความเชื่อถือ

เอารัฐบาลเป็นทัพหนุน ถ้าต้องการครองก็ใส่ไว้ในแผนพัฒนา ถ้ารวมกันได้ทั้ง ๒ อย่าง จะมีประโยชน์มาก วิธีนี้จะเป็นการรวมข้าราชการกับราษฎร จะเป็นประโยชน์ ขอให้สังเกตว่า การไปเป็นในแบบรวมกันไม่ใช่แก้ปัญหาดทางเศรษฐกิจ แล้วเกิดปัญหาสังคมนี้ เช่น ให้การศึกษาชนิดดี ชาวชนบทวิ่งเข้ากรุงเทพฯ เสียแล้ว ไม่ยอมอยู่บ้านพัฒนาทำความเจริญให้ชนบทเป็นต้น เราจะต้องพยายามมองหาปัญหาให้รอบทุกอย่าง รวมทั้งคุมกำเนิด โภชนาการ ให้เด็กกินดีตั้งแต่เล็กๆ ร่างกายสมองจะได้ติดตามไปด้วย หวังว่าทุกท่านคงจะสนับสนุน

ผู้สื่อข่าว - “เรื่องเกี่ยวกับผู้ก่อการร้ายนั้น ควรจะเปลี่ยนแปลงนโยบายกันอย่างไร?”

ดร. ป๋วย - “แม้แต่รัฐบาลเดิมตอนหลังก็ยอมรับแล้วว่า ที่เคยเรียกผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ไม่ใช่คอมมิวนิสต์แล้ว มีใครเคยเล่าให้ผมฟังว่า ที่ตกคำว่า “คอมมิวนิสต์” ไปนั้น เพราะก่อนนี้ผู้ก่อการร้ายนี้รวมทั้งพวกราษฎรถูกกลั่นแกล้ง พวกขโมยธรรมชาติ รัฐบาลใช้วิธีรุนแรงปราบปราม ก็ไม่เห็นดีขึ้น กลับมากขึ้น ปราบด้วยอาวุธไม่สำเร็จ เราลองมาใช้วิธีประนีประนอมกันดูซิ ถือว่า เราเป็นชาติเดียวกันมีอะไรก็มานั่งคุยกันก่อนชกกัน แต่ที่เป็นมาเราชกก่อน ผู้ที่ไม่เคยเป็นคอมมิวนิสต์ก็เลยเป็นคอมมิวนิสต์ไปเลย เราน่าจะหันมาใช้วิธีใหม่ ผมไม่รับรองว่าจะได้ผลร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ก็น่าลอง เพราะไม่เสียหายอะไรเลย

ผู้สื่อข่าว - “ปัญหาการครองชีพและเศรษฐกิจล่ะครับ อาจารย์เห็นว่ารัฐบาลควรจะทำอย่างไร?”

ดร. ป๋วย - “วิธีที่ดีที่สุดจะต้องกันไว้ เวลาผมรับราชการ มีประชุมเรื่องข้าว เราคอยระวังคุตตอกเสมอ คนที่ไม่ใช่ นักเศรษฐศาสตร์มักจะลืมเรื่องสต็อก

สมมุติว่าเราผลิตข้าวได้มาก กินมาก สต็อกมาก ๆ ไม่เป็นไร แต่ถ้าผลิตมาก
กินมากสต็อคน้อยไม่ไหว ข้าวต้องแพงขึ้น ข้าวสต็อกสำคัญมาก สต็อคน้อย
คนกังวลว่าข้าวจะขึ้นราคา คนซื้อข้าวไม่ยอมออก นี่ไม่รวมถึงข้าราชการทุจริต
นะ ถ้าเจ้าหน้าที่เป็นผู้กักตุนย่อมมีปัญหามากเหลือเกิน ในปี ๒๕๑๕ ข้าราชการ
ให้ต่างประเทศมากน่าตกใจ แต่ผมไม่ได้พูดเพราะอยู่เมืองนอก ได้เงินตรามาก
ดี แต่ต้องคำนึง ในประเทศจะไม่มีข้าวกิน ได้ข้าวว่าตอนนั้นมีปัญหาน้อยลง
แล้ว ถ้าพิจารณาเรื่องนี้ต่อไป ต้องกันไม่ให้ปัญหาเกิด ไม่ใช่ปัญหาเกิดแล้ว
จึงแก้ ในระหว่างนี้ต้องแก้กันไปตามบุญตามกรรมก่อน แต่ขออย่าเอาเปรียบ
กัน โกงกัน มันจะซ้ำเติมหนักเข้าไปอีก ต้นปีมีการโกงกัน มันเลวขึ้นมา

สำหรับการเพิ่มเงินข้าราชการนั้น จำเป็นมาก แต่ต้องเพิ่มให้ผู้น้อยให้
มาก ข้าราชการผู้ใหญ่ไม่จำเป็นต้องเพิ่มมากนัก คุณจะว่า ร.ม.ต. บุญมากับ
ผมเป็นลูกศิษย์อาจารย์เดียวกันก็ได้ แต่ผมว่า ร.ม.ต. บุญมาเป็นคนดี ชื่อ
สัตย์สุจริต ฉลาด มีสติปัญญาดี นี่คุณเขียนอย่างนี้เดียวเจ้าตัวมาเตะผมเอา
หาว่าไปประจบเขาอีก (หัวเราะ) ที่พูดทั้งหมดก็ยังห่างเหตุการณ์อยู่มาก แต่
เท่าที่รู้รู้สึกว่าเป็นสิ่งจำเป็น

ผู้สื่อข่าว - “การขึ้นภาษีของรัฐบาลชุดนี้อาจารย์มีความเห็นอย่างไร”

ดร. ป๋วย - “ขึ้นภาษีสินค้าที่คนร่ำรวยใช้ไม่เป็นไร การขึ้นภาษีน้ำมันควรขึ้น
น้ำมันเป็นอันดับแรก เพราะคนไม่รวยไม่ค่อยมีรถยนต์ใช้หรอก แล้วนำเงิน
ภาษีที่เก็บได้มาอุดหนุนทางด้านการขนส่ง การบริการสาธารณสุข ประโยชน์ ผม
คิดว่าเขาทำถูกแล้ว การเก็บภาษีอากรในเมืองไทยลำบากที่จะเก็บทางตรง จะ
ต้องเร่งรัดเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น มันเป็นคราวเคราะห์กรรมของพวก
เรา ตามปกติภาษีเงินได้ถ้าไม่ตายไม่หนีออกจากไทย หรือมีการสืบสวน มี
อายัด ภาษีเงินได้มักเก็บไม่ได้ นี่หวังว่าภาษีเงินได้คงจะตามมาเร็ว ๆ นี้”

ผู้สื่อข่าว — “ปัญหาคอร์รัปชั่นล่ะครับ”

คร. ป่วย — “ถ้ามีผู้ใหญ่ที่มีความเที่ยงธรรมดี มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นตัวอย่าง ไม่เห็นแก่บุญโคโล คณะพรรคพวกจะคอร์รัปชั่นไม่ได้ เพราะส่วนใหญ่มักรู้กันว่าใครจะกิน มันปิดไม่มีคหฺรอก ถ้ามีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะช่วยสอดส่องดูแลให้ ทั้งหมดแก้ไขไม่ได้ร้อยเปอร์เซ็นต์หรอกนะ แต่ควรจะให้ย่อยลง ถ้าผู้ใหญ่ไม่กิน เด็กกินไม่ได้ ถ้าไม่ควบคุมทางรัฐสภา ควรจะให้สิทธิเสรีภาพประชาชนที่จะช่วยกันพูดหลาย ๆ เสียงได้”

ผู้สื่อข่าว — “อาจารย์มีความกลัวมากน้อยเพียงไร ว่าจะมีกำลังทหารกลับเข้ามาปกครองประเทศเมื่อสภาผู้แทนฯ ทำความวุ่นวาย”

คร. ป่วย — “มันอาจเป็นไปได้ครับ นี่เผด็จการมือดี ศ.ส. นั่งอยู่ด้วย จึงขอพูดเสียเลยว่า หัวหน้า ศ.ส. นั้นแหละตัวร้าย ทำให้ ศ.ส. แต่ละคนได้ใจเรียกร้องเอาเงินทองตอบแทนในการยกมือสนับสนุน ผมไม่ห่วง ศ.ส. เท่าไหร่ แต่ห่วงว่าผู้ที่เสียอำนาจไปพยายามจะมาเอาอำนาจคืนไปอีก ฉะนั้นผมจึงเห็นว่าหน้าที่ของผมในการพิทักษ์ประชาธิปไตย เป็นเรื่องสำคัญ ขอขยายความสักหน่อยว่า ถ้าในชุมนุมของผมประกอบด้วยข้าราชการผู้ใหญ่ เช่น อธิบดี ปลัดกระทรวง ยอมรับกันว่าถ้ามีรัฐบาลไม่ชอบธรรมเราจะไม่ทำงาน ไม่ยอมเป็นข้าของคนที่มายึดอำนาจด้วยอาวุธ ก็คงจะไม่มีใครกล้ายึดอำนาจแน่”

ผู้สื่อข่าว — “ควรจะย้ายทหารออกไปต่างจังหวัดหรือไม่”

คร. ป่วย — “พระนครควรจะปลดทหารเสียที ควรจะย้ายออกไป ไม่ว่าทัพบก ทัพเรือ ทัพอากาศฝั่งทางโน้นฝั่งทางนี้ ควรแยกออกไป เอาละครับ ขอยุติเพียงแค่นี้”

ตีพิมพ์ใน ประชาธิปไตย ฉบับวันที่ ๑๑ - ๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๖

ปัญหา

ผมมีข้อข้องใจที่ไม่อาจจะลืมได้คือเรื่องอาจารย์ป่วย อังภากรณ์ ฅณบดีคณะ
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ว่าทำไมท่านถึงลาออกจากการเป็นครู
ทั้งหลาย ที่ท่านก็พูดอยู่เสมอว่า งานทุกอย่างที่จะให้ท่านเลือกแล้ว ท่านจะเลือก
เอาการเป็นครู และท่านยังขอรุณชีวิตนี้เพื่อการเป็นครู

ผมได้ข่าวว่าท่านกลับจากการสอนหนังสือที่เมืองนอกมาแล้ว แต่ต้องกลับไป
ไปเมืองนอกอีกพร้อมกับลาออกจากการเป็นฅณบดี ผมอยากทราบเหลือเกินว่า
เป็นความจริงหรือไม่อย่างไร จึงทำให้ฅณดี ๆ อย่างอาจารย์ป่วยไม่อาจจะรับใช้
ประเทศชาติได้

ปัญหาที่ผมถาม เป็นเรื่องบุคคลที่มีประวัติที่น่ายกย่องเคารพนับถือ ของบุคคล
ภายในประเทศ ที่ผมไม่สามารถจะหาคำตอบที่แน่นอนให้ตัวเองได้ จึงเห็นว่า
คุณประยูร (สุขเล็ก) เหมาะที่จะให้คำตอบผมได้ดี ความจริงก็อยากจะถาม
เรื่องราวนี้กับน้อง ๆ ชาวเหลืองแดง แต่ก็มีฅณดีอีกทีหนึ่งได้ข่าวว่าน้อง ๆ
เหลืองแดงเดี๋ยวนี้ไม่ค่อยเหมือนเดิม ก็มีเหลืองซัด ๆ แฉงจาง ๆ ซึ่งก็ไม่ใช่
ความผิดของเขาเอง เขาอาจจะตอบปัญหาให้ไม่ได้ จึงขอรบกวนคุณ

นายเหลือง แฉงบ้านนอก

คุณป๋วย อึ๊งภากรณ์ เท่าที่ผมรู้จักเป็นคนพูดจริงทำจริง มีความกตัญญูรู้คุณคน โดยเฉพาะมีความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นอย่างยิ่ง ที่คุณป๋วยเคยพูดไว้ว่า “งานทุกอย่างที่จะให้ท่านเลือกแล้ว ท่านจะขอเลือกเอาการเป็นครู และท่านจะขออุทิศชีวิตนี้เพื่อการเป็นครู” นั้น ผมแน่ใจว่าเป็น “สัจจะวาจา” ของคุณป๋วย ที่ได้ให้สัญญาไว้กับเมืองไทย คนไทย และโดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาไทย

การที่คุณป๋วยยื่นใบลาออก จากการเป็นคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ และตัดสินใจรับเป็นอาจารย์สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ต่อ ที่มหาวิทยาลัยในประเทศอังกฤษอีกปีหนึ่งนั้น คุณไม่น่าไ้ถามผมมาเลยว่า เพราะเหตุใด?

ไหน ๆ คุณก็ทำไม่รู้ตามมา ผมก็จะทำไม่รู้ตอบคุณไปว่า . . . ทั้งนั้นทั้งนั้น ก็เพราะพายุการเมืองและแรงลม (ปาก) ในบ้านในเมืองเรากำลังพัดหนัก . . . ชักกระหน่ำอย่างไ้คุณก็คงทราบ ใครที่รู้หลบเป็นปีกหลีกเป็นหางก็รำแพนหางกระพือปีกบินติดลมปรือไป . . . ไปได้สวย . . .

ส่วนคุณป๋วยก็เลยสอนหนังสือต่อของแกอยู่ ที่เมืองอังกฤษต่อ ต่อไป — เหลือแต่ผมซิดูณ — — ตัวขนาดนกกระजิบแท้ ๆ ยังเจอลมหมุนฟ้าตกทางเข้าให้สองครั้งสองคราปีกหักปากแตกแตกยับเยิน จะตายมิตายแหล่อยู่ทุกวันนี้ก็เพราะ เขาชวนผมบินตามลมไปก้นกับเขา ผมไม่บินตามเลย “พัง” นี้ก็กระเสือกกระสนมาเกาะ “ต้นฝรั่ง” อยู่อย่างที่คุณเห็นนี้แหละขอรับ

ที่คุณพ้อว่าน้องเหลืองแดงของคุณเถี่ยวนี้สืซิด ๆ จาง ๆ ลงไปนั้น ผมว่าไม่จริง ๆ ๆ ๆ ครับ

รุ่นน้อง ๆ เหลือง - แดง ของคุณนั้น ผมขอบอกให้ด้วยว่าความปลื้ใจว่า น้องคุณยังรู้จักคุณน น้องคุณทันคน และยังฉลาดอยู่ ทั้ง ๆ ที่เหล่าเอย

อาหารเอย อามิสเอย หลังไหลเข้าไปเพื่อชบย้อมจิตใจเขาอยู่ตลอดเวลา . . .

ที่ผมพูดว่าน้องคุณยังรู้จักคุณ และท่านคนนั้นผมมีหลักฐานยืนยันได้ - นั่น
ใจล่ะ

ผลของคะแนนเลือกทั้งคณะบดีคณะเศรษฐศาสตร์ ม.ธ.ก. ที่เลือกทั้งกันเมื่อ
ไม่นานมานี้ . . . คะแนนใครนำมาเป็นที่หนึ่ง และคะแนนของใครนำมา
เป็นที่สอง นอกนั้นทั้งกันไม่เห็นหลัง ไปเลยทีเดียวละ . . .

นี่เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่ารุ่นน้อง ๆ ชาวเหลือง แดงของคุณ ยังท่านคน ยังรู้
จักคุณ และรู้จักคุณเล่ห์เหลี่ยมคน อยู่เห็นไหมล่ะครับ . . . แล้วคุณไปว่าแก ว่า
เหลืองแดง สีซีดจางไปแล้วได้อย่างไร ?

“ ศุขเล็ก ”

ตีพิมพ์ใน

ไทยรัฐ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๑๕

พิมพ์โรงพิมพ์พิมพ์เนต

๕๕-๕๗ แขวงสุรพาศาสตร์ ถนนนครนาว กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ ๒๒๒๘๕๐, ๒๒๕๓๖๔
นายบรรดชัย บุนปาน-ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๐๗